

HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN
ÖRNEKLİĞİNDE
**GÜZEL
AHLÂK**

Prof. Dr. ENBİYA YILDIRIM

PEYGAMBER EFENDİMİZ (S.A.V.)'İN

ÖRNEKLİĞİNDE

GÜZEL AHLÂK

PROF. DR. ENBİYA YILDIRIM

Nasihat Yayınları

2018

PEYGAMBER EFENDİMİZ (S.A.V.)'İN ÖRNEKLİĞİNDE
GÜZEL AHLÂK

Copyright © Nasihat Yayınları 2018.

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının veya bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması ve depolanması yasaktır.

Yayın Numarası: 52

ISBN: 978-9944-774-46-8

Baskı: SALMAT Basım Yayıncılık Ltd. Şti. / Ankara

Tel: (0312) 341 10 20

Şubat 2018

Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı

Visan İktisadi İşletmesi

Zaviye Mahallesi Hacı Hulûsi Efendi Cad. No: 71 (44700)

Darende / MALATYA

Tel: (422) 615 15 00 - 615 28 95 Fax: (422) 615 28 79

www.nasihatyayinlari.com - facebook.com/nasihatyayinlari

visan@nasihatyayinlari.com - [tiwitter.com/NasihatYayin](https://twitter.com/NasihatYayin)

PEYGAMBER EFENDİMİZ (S.A.V.)'İN

ÖRNEKLİĞİNDE

GÜZEL AHLÂK

PROF. DR. ENBİYA YILDIRIM

Prof. Dr. Enbiya Yıldırım

Trabzon/Hayrat'lı bir ailenin çocuğu olarak 1965 yılında İstanbul'da doğdu. 1983'de İstanbul İmam Hatip'ten, 1987'de Bursa Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde hadis profesörüdür. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Hüsn-i Hat ve Hadis,

Hadisler ve Zihinlerdeki Sorular,

Sahih Hadis Bulunmayan Konular,

Hadis Problemleri, Hadisçiler ve Çelişki,

Hadiste Metin Tenkidi,

Hadis Meseleleri,

Geleneksel Hadis Yorumculuğu,

Din-Ahlâk Ekseninde Hz. Muhammed adlı eserlerin yazarıdır.

Tercümelerinden bir kısmı da şunlardır:

Suyûtî'den Sünnetin İslâm'daki Yeri,

Muhammed Hüseyin Zehebî'den Tefsir ve Hadiste İsrâiliyyât,

M. Abdurreşid Nu'mânî'den İmam-ı A'zam Ebû Hanîfe'nin Hadis İlmindeki Yeri,

Abdulfettâh Ebû Gudde'den: Mevzu Hadisler,

Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metotları,

İslâm Âlimlerinin Gözüyle Zamanın Kıymeti.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Hız. Peygamber (s.a.v.)'in Örneklüğünde Eğitim.....	11
Hız. Peygamber (s.a.v.) ve Dürüstlük	19
Hız. Peygamber (s.a.v.) ve Söze Sadâkat	26
Hız. Peygamber (s.a.v.) ve Dostluk	32
Peygamber Sevdâlısı Gençlik	39
Kutlu Elçide Torun Sevgisi	45
Hız. Peygamber (s.a.v.) ve İstişare	56
Hız. Muhammed (s.a.v.) ve Saftakiler Yani Bizler	63
Hoşgörü	73
Birbirimize Kenetlenenilmek	80
Ümmet Bilinci 1	87
Ümmet Bilinci 2	93
Dünyanın En Ucundaki Bir Müslüman	99
Damarlardan Çekilen Merhamet	106
Güzel Koku	113
Allah İçin Yaşamak	120
Her An Abdestli Olmak	128
Niyetin Amelden Önemli Olması	134
Güzel Bakabilmek	141
Mutlu Yuvanın Anahtarı.....	148
Affedebilmek	155
Safları Sıklaştırmamanın Zamanı	162

Hakikate Sadakat	167
Dostluk Bağı ve Komşularımız	174
İmanın Talebi Eylem.....	181
Her Durumda Allah Rızâsını Talep Etmek	189
Kötü Sözdten Dili Korumak	196
Müslümanın Kendini İyi Tanıması.....	204
Müslümanlar İçin Ümitvâr Olmak.....	211
Kendimiz İçin Ümitvâr Olmak.....	218
Ümitsizlik Mü'mine Yakışmaz.....	224
Rabb'in Rızâsını Gözetmek.....	231
İlle de Sevgi	238
Sevmeden Asla... ..	247
Başkalarının Hakkını Önemsemek.....	252
İnsanları İnsan Olarak Görmek.....	262
Kulluğun Zor Sınavı	269
Tabiatla Uyumlu Bir Hayat	277
Toprağa Atılan Tohumlar	284
Muhtaca El Uzatmak	290
Rehber İnsanlara Minnettarlığımız	296
Öncekilerin Güzelliği Sonrakilerin Ateşleyicisi.....	304
İnsanları Kazanmanın İki Temel Şartı.....	309
O Her Şeyde Örnektir, Temizlikte de.....	316
Kalbin Mânevî İlacı	322
Kitabiyât	329

ÖNSÖZ

İslâm davetinin ortaya çıktığı coğrafyayı, o dönem şartları içerisinde tahlil eden çalışmaların ortak olarak vurguladıkları hususların başında, cahiliye olarak adlandırılan zaman diliminin ahlâkî açıdan oldukça yoz bir yapı arz ettiğidir. Bölgenin, dönemin medenî gelişmesini sırtlamış olan Roma ve İran İmparatorluklarının ilgi alanından uzak oluşu, bu coğrafyayı kendi halinde bir bölge durumuna getirmişti. Havalinin yerleşime uygun yerlerine dağılan kabileler ile göçerler, yüzyıllar boyunca oluşturdukları gelenekler çerçevesinde, hem kabile içindeki hem de kabileler arasındaki ilişkileri belli bir anlayış üzerine oturtmuşlardı. Yerleşik ve köklü devlet tecrübesi ve birikimi olmadığı için, tüm olup bitenler "dostluk veya düşmanlık" esasına göre yürürdü denebilir. Bu nedenle, birbirleriyle dost olan şahıslar veya kabileler her hâlükârda birbirlerinin yanında, tüm düşman şahıslar veya kabileler de anlaşıncaya kadar karşı cephelerde yer almaktaydı.

Yaşam felsefesi ağırlıklı olarak "güç" merkezli olduğu için, Kur'an'ın da her fırsatta vurguladığı gibi, evrensel ahlâkî değerlerdeki zayıflıklar veya bunların ihlal edilmesi olağan ve sıradandı. Adaleti uygulayacak yerleşik bir sistem olmadığından, orta düzeyde bir adaletin uygulanmasından bile söz etmek zordu.

Bütün bu söylenenler, İslâmiyet'in insanî erdem-

lerden bütünüyle yoksun bir coğrafyada hayat bulunduğu anlamına gelmemektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sahip olduğu değerleri bu toplumda kazandığını veya olgunlaştırdığını göz önüne getirecek olursak, Mekke toplumunu ahlâkî değerleri olmayan bir toplum olarak nitelemek yanlış olacaktır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kendisinin de ahlâkî değerleri tamamlamak üzere gönderildiğini dile getirişi bu gerçeklikle ilintilidir. Burada söylenebilecek husus, ahlâkî değerlerin toplumu şekillendirme ve yönlendirme fonksiyonunu neredeyse yitirdiği, kısmen bireysel boyutta kaldığıdır.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in İslâm davetine başlamasıyla birlikte ahlâk alanında da görülen güzelleşme ve tekâmül, ahlâkın dinle bütünleşmesinin sağlayacağı müspet etkiyi görmek açısından önemli bir örnektir. Hz. Muhammed (s.a.v.) merkezli bu çağır, ahlâkın iman ile müspet ilişkisinin ve dinin bir parçası olmasının sonucunda oluşan sinerjiyi görmemizi sağlamaktadır. Bu arada, ahlâkın din olmadan toplumu dönüştürebilmesinin zorluğu kendiliğinden ortaya çıkmakta, ahlâkı bir parçası haline getiren dinin bunu çok kısa sürede ve de sağlıklı bir şekilde yaşama geçirebileceği anlaşılmaktadır.

Bu olguyu tespit ederken, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sergilediği bireysel yaşamın ve hayat ülküsünün, değişimin ve dönüşümün gerçekleşmesinde, (Kur'an ve kendi söylemi yanında) çok büyük bir işlev gördüğünü söylemek gerekir. Çünkü ilk kez çok farklı

bir söylemle karşılaşan insanlar onun getirdikleri kadar, lekesiz geçmişine, sergilediği yaşama ve oluşturduğu toplumun değerlerine baktılar.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in dinin inanç ve ahlâkî değerlerini bizzat uygulayarak yaşamsal boyuta taşıması, hem İslâm'ın anlaşılması hem de günümüz inanları için ne ifade ettiği açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Onun hayatı, oldukça sade ve basit bir yaşam tarzının hüküm sürdüğü, bilim ve teknoloji öncesi bir dönemden, endüstrinin ve teknolojik ilerlemenin baş döndürücü bir boyuta ulaştığı modern zamanların Müslümanları için daha da önceleşmiş gözükmektedir.

Bu nedenle, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in bu zamana göre neredeyse bir başka âlemde imiş gibi duran, kendisiyle barışık ve uyumlu pastoral yaşam örneğinin günümüze sağlıklı bir şekilde taşınması elzemdir.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in İslâm'la birlikte insanlığa sunduğu ahlâkî değerlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı, imanın ibadetler ve ahlâkî davranışlarla eylem boyutuna taşınmadan kendisini gerçekleştiremeyeceğini açıklamayı amaçlayan mütevazı çalışmamızın, ahlâkın imanla bütünleşmesinin ehemmiyetine bir katkı sağlaması ümit edilmektedir.

Elinizdeki kitap; Somuncu Baba Dergisi'nde Peygamberimiz (s.a.v.)'in güzel ahlâkıyla ilgili olarak yazılan seçme yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılar yaptığımız akademik çalışmaların geniş okuyucu kitlesine hitap edecek bir özeti mahiyetindedir.

Bu vesile ile okuyuculara faydalı olmasını diliyor, başta Es-Seyyid Osman Hulûsi Efendi Vakfı Mtevellı Heyeti Başkanı H. Hamidettin Ateş Efendi olmak üzere; Vakıf çalışanlarına ve Nasihat Yayınları yetkililerine teşekkür ediyorum.

Enbiya YILDIRIM

Ankara, 9 Kasım 2017

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN ÖRNEKLİĞİNDE EĞİTİM

“Allah beni zorlaştırmacı ve başkalarının hata yapmalarını isteyen değil; öğretici ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi.”

(Müslim, X/81.)

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in 23 yıl gibi kısa bir sürede, câhiliyenin bütün yönleriyle hüküm sürdüğü bir toplumu güzelliklerle bezeli hale getirmesi, meseleyi basîretli bir şekilde tahlil eden herkesin takdir ettiği bir husustur. Onun toplumu karanlıklardan alıp aydınlığa çıkarma noktasındaki başarısının sebepleri elbette pek çoktur. Allah'ın kullarından belediklerini onlara öğretirken örnek bir eğitimci olarak davranması ise, bu nedenler arasında -hiç şüphesiz- önemli bir yer tutar.

Arapların tabiatlarındaki kabalık, sert yapı ve mizaçlarındaki uyumsuzluk karşısında Rasûlullah'ın onlara ne güzel bir yaklaşım sergilediğini, nasıl ıslah ettiğini, yaptıkları zulümlere nasıl katlanıp sabrettiğini, sonunda ona nasıl râm olduklarını, etrafında nasıl kenetlendiklerini, onun önünde ve ardında kendileri için en kıymetli insanlar olan babaları ve akrabalarıyla nasıl savaştıklarını, onu kendi nefislerine nasıl tercih ettiklerini, ona îâaat edip isteğine uyarak dostlarını, vatanlarını, aşiretlerini ve kardeş-

lerini nasıl terk ettiklerini, bunların hepsinden daha da önemlisi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eğitim durumunu, onun okuyup yazmayı bilmeyişini, daha ncelerin yazdıklarını, geçmiş eğitimcilerin haberlerini vb. şeyleri mütalaa etmemiş oluşunu düşünen bir insan.

Evet, bunları düşünen insan, akıl penceresinden baktığında, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in bir muallim, Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber ve lemlerin efendisi olduğunu hemen anlar. Nitekim Araplar çöllerde gezen, asırlar boyunca önemsenmemiş bir topluluktur. Ancak ne zaman ki bir peygamber geldi, işte o zaman ilim ve irfanda bütün bakışların üzerlerine yöneldiği bir kavim oldular. Sayıları önceden az iken çoğaldılar, zillet içinde yaşıyorken aziz oldular, bir asır geçmeden dünyanın her bir tarafı onların akıl ve ilimleriyle aydınlandı.

İşte bu noktada tarih, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mükemmel bir eğitici olduğunu ispat etmektedir. Rasûlullah'tan önceki beşeriyetin durumu ile onun nbvvetinden sonraki durumuna ve aldığı şekle kısaca bir göz atarsak, ortaya çıkacak sonuç bizlere gerçekleri açıkça gösterecektir.

Nitekim insanlığın Hz. Peygamber (s.a.v.) sonrasında şahit olduğu önderlere ve rehberlere baktığımızda, onların dahi bu büyük öğreticinin ve terbiyecinin büyüklüğünü kabul ettiklerini görürüz. Öyle ki, eğitim ve terbiye tarihinde zikredilen tanınmış bütün büyük isimler onun önünde küçük kalırlar.

Bu eğitimcilerden hangisinin elinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'inkinden daha çok insan yetişmiş ve hidayete ermiştir? İşte onun yanında yetişen sahâbîler ve ona tâbi olanlar! Bu insanlar önceden nasıldılar, sonra nasıl oldular? Sahabeden her biri bu eşsiz muallim ve terbiyecinin büyüklüğüne şahitlik ederek konuşan delillerdir. Bu durum bizlere bazı bilginlerin şu güzel sözünü hatırlatıyor: "Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hiç bir mucizesi olmasaydı da sadece ashâbı olsaydı, bu bile onun peygamberliğini ispat etmeye yeterli olurdu."

O gerçekten iyi bir eğitmen olduğundan dolayıdır ki, kısa bir zaman dilimi içerisinde elinde oldukça fazla sayıda insanın yetişmesinde bir gariplik yoktur. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara karşı toplu eğitim seferberliği başlatmıştır. Onları cehâleti kökünden kaldırmaya yönlendirmiş ve bu yönde teşvik etmiştir. Gevşeklik göstermekten de son derece sakındırmıştır. Bu yüzden sahâbesi olan insanlar ona gelip ilim aldılar, dinlerini öğrendiler ve birbirlerine öğretip öğrendiler; böylece kısa bir süre içinde cehâleti üzerlerinden attılar.

Gerçeğin kendisine işaret ettiği Kur'an-ı Kerîm de, ümmîliğine ve çöl bölgesinde yaşamış olmasına rağmen, Rasûlullah'ın bütün beşeriyetin rehberi ve eğiticisi olduğunu belirtmekte, onun başarısını tasdik etmektedir:

"Ümmîler arasından, kendilerine ayetleri okuyan, onları arıtan, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir peygam-

*ber gönderen O'dur. Onlar, daha önce, Şüphesiz apaçık bir sapıklık içinde idiler."*¹ *"Sana ne iyilik gelirse Allah'tandır, sana ne kötülük dokunursa kendindedir. Ey Muhammed! Seni insanlara peygamber gönderdik, Şahit olarak Allah yeter."*² *"Ey Muhammed! Biz seni bütün insanlara ancak müjdeci ve uyarıcı olarak göndermiŐizdir; fakat insanların çoğu bilmez."*³

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaşamının her karesi hem onun eğitimciliğini hem de insanlara en uygun Şekilde ğretme çabasını gösteren ipuçlarıyla doludur. Muviye bin Hakem es-Slem anlatıyor:

*"Bir keresinde Rasûlullah ile birlikte namaz kırlarken cemaatten biri aksırıverdi. Ben de hemen "Yerhamukellh" dedim. Cemaattekiiler bana sert sert baktılar. Ben: "Vay baŐıma gelenler!... Size n'oluyor ki bana öyle bakıyorsunuz." dedim. Bunun zerine elleriyle uyluklarına vurmaya baŐladılar. Beni susturmaya çalıŐtıklarını anlayınca susuverdim. Rasûlullah namazı bitirince beni çağırdı. Anam babam ona feda olsun, ne ondan önce ne de ondan sonra Peygamber kadar güzel öğreten hiçbir muallim görmedim. Vallahi beni ne azarladı, ne dövdü, ne de ağır konuŐtu. (Sadece) Şunu söyledi: "Şu namaz var ya, onda insan kelimnden hiçbir Şeyi konuşmak doğru olmaz. O ancak Allah'ı anmak (tesbih), O'nu büyüklemek (tekbir) ve Kur'n okumaktan ibarettir."*⁴ İmam Nevevî,

¹ 62/Cuma, 2.

² 4/Nisâ, 79.

³ 34/Sebe', 28.

⁴ Müslim, V/20.

Müslim'e yazdığı şerhte bu hadisle ilgili şöyle der: "Bu hadiste Rasûlullah'ın -Allah'ın da şehâdet ettiği-büyük ahlakı, câhil insana karşı nâzik muamelesi, ümmetine hoşgörüsü ve onlara olan şefkati görülmektedir. Ve yine burada, Allah Rasûlü'nün ahlâkıyla ahlâklanmanın câhile yumuşak davranmak, ona güzel bir şekilde öğretmek, merhametle yaklaşarak doğruyu göstermeye çalışmakla olacağı görülmektedir."⁵

Bir başka örnek olarak da şu zikredilebilir:

Hız. Peygamber (s.a.v.), dünyalık hususunda kendisini sıkıntıya sokup duran kıymetli eşlerini var olan hayatı devam ettirmekle boşanmak arasında serbest bırakır. Bunu konuşmaya da Hız. Aişe ile başlar. Hız. Aişe de boşanmak yerine Rasûlullah'ı seçer. Ancak, onu tercih ettiğini diğer zevcelerine haber vermemesini rica eder. Hız. Peygamber (s.a.v.) ise ona şöyle buyurur: "*Allah beni zorlaştırıcı ve başkalarının hata yapmalarını isteyen değıl; öğretici ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi.*"⁶

İmam Gazâlî bununla ilgili olarak şu güzel yorumu yapar: "Hız. Peygamber (s.a.v.)'in Hız. Aişe'ye olan dargınlığını açığa vurmamasında ve yüzüne karşı açıktan azarlamamasında eğitim ve öğretim metotları açısından şöyle bir incelik vardır: Öğretmen öğrencisini kötü ahlâkından vazgeçirmek için mümkün olduğunca yumuşak davranmalı, îmâyla

⁵ Aynı yer.

⁶ Müslim, X/81.

men etmeli, hatasını açıkça yüzüne vurmamalı ve azarlamadan sevgiyle, iyiliğini istediğini hissettirerek düzeltmeye çalışmalıdır. Çünkü kusuru açıkça söylemek onur perdesini yırtar, kötülöklere dalma cesareti peydâ ettirir ve hatada ısrar etme hırsını kamçılar.”⁷

Bir ilim peygamberi olan Allah’ın elçisi kendisi güzel öğrettiği gibi insanların içindeki öğrenme arzusunun da canlı olmasını ister, bu husus üzerinde titizlikle dururdu. Abdurrahman bin Ebzâ anlatıyor:

“Hz. Peygamber (s.a.v.) bir gün insanlara hitap etti. Allah’a hamd ü senâ ettikten sonra Müslümanlardan bazı grupları zikredip onlara hayır duada bulunarak şöyle buyurdu: ‘Bir guruba ne oluyor da, komşularını bilgilendirip öğretmiyorlar, onların İslâm’ı anlamalarına yardımcı olmuyorlar, iyiliği emredip kötülükten sakındırmıyorlar. Diğer topluluğa da ne oluyor da, komşularından öğrenmiyorlar. Bilgilenmiyorlar, İslâm’ı anlamaya çalışmıyorlar? Vallahi, ya bir gurup komşularına öğretecek, onları bilgilendirecek, İslâm’ı anlamalarına yardımcı olacak, iyiliği emredip kötülükten sakındıracak; diğer gurup da komşularından öğrenecek, bilgilenecek, İslâm’ı anlamaya çalışacak; ya da daha bu dünyadayken onların cezalarını vereceğim.’

Hz. Peygamber (s.a.v.) bu konuşmasının ardından minberden indi ve evine girdi. Bazıları dediler

⁷ İhyâ, I/62.

ki: ‘Bunlarla kimi kastetti dersiniz?’ Diğerleri ‘Bu sözlerle Eş’arî kabilesinden olanları kastettiğini sanıyoruz. Çünkü onlar fakih insanlardır, bedevî ve su etrafında oturan câhil ve görgüsüz komşuları vardır.’ dediler. Bu söz Eş’arîlere ulaştınca Rasûlullah’a vardılar ve ‘Yâ Rasûlallah! Bir topluluğu hayırla yâd ettin, bizleri ise kötü andın. Bizim durumumuz nedir?’ diye sordular.

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: ‘Ya bir gurup komşularını bilgilendirecek, onların İslâm’ı anlamalarına yardımcı olacak, iyiliği emredip kötülükten sakındıracak; diğer gurup da komşularından öğrenecek, İslâm’ı anlamaya çalışacak, bilgilenecek; ya da daha bu dünyadayken onların cezalarını vereceğim.’ Onlar ‘Yâ Rasûlallah! Başkalarının anlamasına yardımcı mı olacağız?’ diye sordular. Hz. Peygamber (s.a.v.) sözünü tekrar etti. Onlar yine ‘Başkalarının anlamasına yardımcı mı olacağız?’ sorusunu tekrar ettiler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de aynı cevabı tekrarladı. Onlar ‘Bize bir sene müddet veriniz.’ dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de komşularını bilgilendirip, öğretmeleri ve anlamalarına yardımcı olmaları için onlara bir yıl müddet verdi. Hz. Peygamber (s.a.v.) daha sonra şu âyeti okudu:

“İsrâîloğullarından kâfir olanlara, hem Dâvûd’un hem de Âsâ bin Meryem’in diliyle lanet olundu. Bunun sebebi, isyan etmeleri ve hakkın sınırını aşmış olmalarıydı. Onlar birbirlerini, yapmış oldukları fenalıktan alıkoymazlardı.

Gerçekten ne kötü iŖ yapyorlard."⁸ Yeri gelmiŖken Hz. Peygamber (s.a.v.)'in "*lim öğrenmek her Müslümana farzdır.*"⁹ hadisini de hatırlamamız gerekir. Buradaki "Müslüman" ifadesi kadın erkek bütün Müslümanları kapsamaktadır. Çünkü hükmün dayanağı mŖterek bir sıfat yani "slm"dır." Dolayısıyla, Hz. Peygamber (s.a.v.), Müslüman olan herkesin ilim talep edip tahsil etmesinin farz olduğuna dikkat çekmektedir. Ayrıca kitabında nazil olan ilk ayetlerin "*Ey Muhammed! Rabb'inin adı ile oku, (her Ŗeyi) O yarattı. nsanı phtılaŖmıŖ kandan yarattı. Oku! Kalemlle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabb'in, en büyük kerem sahibidir.*" olduğu slm dininde cehlete yer yoktur.¹⁰

⁸ Mide 78-9. Rivayet için bkz. Mecmeu'z-Zevid, I/164.

⁹ Feyzu'l-Kadîr, IV/267.

¹⁰ 96/Alak, 1-5.

Not: Konuyla ilgili geniŖ bilgi için Ŗu kitaba bakılabilir: Abdulfettah Eb Gudde, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve ğretim Metotları. Otto Yaynevi.

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) VE DÜRÜSTLÜK

*“Dürüst ve güvenilir tüccar, âhirette peygamberler,
siddîkler ve şehitlerle beraber olacaktır.”*

(İbn Mâce, 2139.)

Allah Rasûlü, İslâm'ı insanlara anlatmaya başladığında pek çok zorlukla karşılaştı. Kur'an'ın pek çok âyetinde belirtildiği gibi, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i getirdiği vahiy açısından suçlamaya, değersizleştirmeye gayret ettiler. Hatta onu mecnun olmakla bile suçladılar. Yönelttikleri suçlamalara baktığımızda, tamamının kökeninde Allah Rasûlü'nün aklî melekelelerini kaybettiği ithamı olduğunu görürüz.

Onun şahsiyetiyle ilgili olarak bir karalama söz konusu değildir. Meselâ yalan konuşan, başkalarının hakkını gasp eden, güvenilmez, hareketleri tutarsız, geçimsiz biri olduğu yönünde en küçük bir suçlama yoktur. Karşı tarafta yer alanlar, onun insanlığı için söyleyecek ve suçlayacak bir şey bulamamışlardır. Hatta bu yönde bir şey aramaya, geçmişini didik didik etmeye girişmemişlerdir. Çünkü doğumundan kırk yaşına kadar bu insan hep onların içindeydi. Kendilerinden biriydi. Huylarına ve davranışlarına varıncaya kadar onu yakından tanıyorlardı. Zaten Mekke küçük bir yerdi. Nüfusu yirmi ilâ yirmi beş bin arasındaydı. Küçük bir ilçe kabul edin. Böylesine

az nüfuslu bir yerleşim yerinde kırk yıl yaşadığınız zaman herkes sizi tanır, zihinlerinde nasıl biri olduğunuzla ilgili olarak kesin ve değişmez kabul olurur.

İşte Allah Rasûlü de böyleydi. Tek bir Allah'ın kulunun, onu karakteri ve ahlâkî açısından suçlayacak bir dayanağı yoktu. Çünkü içlerinde dünyaya gelmiş ve yine içlerinde o yaşa varmıştı. Bu şuna benzer: Nasıl ki bizler akrabamızla ilgili olarak çeşitli düşüncelere sahibizdir, Mekkeliler de Allah Rasûlü ile ilgili kesin bir kanaate sahiptiler. Ki bu kanaat müspet yönde idi. T ki nbvetini ilan edinceye kadar. Ne zaman Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamberliğini ilan etti, her şey tersine döndü. Yerleşik sistemi ellerinde tutan g sahipleri, onun bütün bir geçmişini ve iyi insanlığını bir yana bırakarak karşısında düşman kesildiler. Çünkü kurdukları ark bozulacaktı.

Kur'an ve Hz. Peygamber (s.a.v.)

şunu asl unutmamak gerekir: Kur'an'da iyi sıfat olarak zikredilen her ne var ise, bunlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'de mutlaka vardır. Çünkü Allah, gönderdiği peygamberin yapmadığı bir şeyi ümmetinden istemez. İstemiş olsaydı, bu abes olurdu ve insanların İslâm'ı reddetmeleri için gerekçe oluştururdu. şunu deme hakları olurdu:

"Bizim bazı sıfatlara sahip olmamızı istiyor, ancak peygamber olduğunı iddia eden kimsenin bunlarla alakası yok. Bu da dininin btil olduğunı göstermeye yeter."

Kur'an'da emredilen iyi hasletlerle ilgili durum böyle olduğu gibi, sakındırılan kötülüklerde de tersinden benzer bir durum vardır.

Şöyle ki: Rabb'imiz Kur'an'da fenâlık olarak saydığı her ne var ise, Hz. Peygamber (s.a.v.) bunlardan fersah fersah uzaktır. Çünkü yüce kitap hırsızlık, yalan, gıybet, içki içmek ve benzeri fenâlıklardan hem Hz. Peygamber (s.a.v.)'i hem de diğer insanları sakındırıyor olsaydı, bu sefer de şöyle diyeceklerdi: "Kendisi irşâd edilmeye muhtaç biri, bize nasıl ahlâkî önderlik yapacak? O da bataklıkta, biz de."

Güzel olan şu ki, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatında, ne nübüvvet öncesinde ne de sonrasında eleştirilebilecek böylesi bir şey, bir yanlış iş aslâ yoktur. Zaten Müslüman olmadan önce Şam'a giden Ebû Sufyan'a Hirakl, "Muhammed sizden ne istiyor?" diye sormuş, o da şu cevabı vermişti: "Namaz kılmamızı, doğru sözlü ve iffetli olmamızı, sözümüze sâdık kalmamızı, emânetin gereğini yerine getirmemizi istemektedir."¹¹

Şimdi şu âyetlere bir bakalım:

1- *"Yine onlar ki, emânetlerine ve verdikleri sözlere riâyet ederler."*¹²

2- *"Ey iman edenler! Verdiğiniz sözleri yerine getirin."*¹³

¹¹ Buhârî, 2681.

¹² 23/Mü'minûn, 8.

¹³ 5/Mâide, 1.

3- "yle ise seninle beraber tbe edenlerle birlikte emrolunduğun gibi dosdoğru ol."¹⁴

4- "Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için Őhitlik eden kimseler olun. (Haklarında Őhitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (Őhitliėi) eğer, büker (doğru Őhitlik etmez), yahut Őhitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır."¹⁵

5- "Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile Őhitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sizi adaletsizliğe itmesin. Âdil olun. Bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır."¹⁶

Allahu Teâlâ'nın İstediği Bir Kul Olabilmek

Bu âyetlere baktığımız zaman Hz. Peygamber (s.a.v.) zerinden bize hitap edildiğini anlarız. Çünkü Allah Rasûlü bu âyetleri bizlere teblığ etmek için Allah katından almıştır. Bunları bize ulaŐtırmasının amacı ise bellidir. O da Allahu Teâlâ'nın istediği gibi olmak. Ona gelince, zaten hayatı tam da Allah'ın istediği gibidir. Rabb'imizin buyruklarını bizlere teblığ eden son elçi, bunlar ve benzeri âyetlerde istenilen hususları kendisi de dile getirmiş, bir anlamda Alla-

¹⁴ 11/Hd, 112.

¹⁵ 4/Nisâ, 135.

¹⁶ 5/Mâide, 8.

hu Teâlâ'nın buyruklarını teyit ederek dikkatimizi çekmiştir. Adeta bizlerin Kur'an'la daima irtibatta olmamızı ve ilahî buyruklardan gâfil kalmamamızı istemiştir. Meselâ şöyle buyurmuştur:

1- *“Doğruluktan ayrılmayınız. Doğruluk sizi ‘iyiliğe’, o da sizi cennete ulaştırır. Kişi doğru olur ve daima doğru iş yaparsa Allah katında siddîklardan yazılır. Yalandan sakınınız. Yalan da insanı günaha, o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan üzere iş yaparsa Allah katında yalancılardan yazılır.”*¹⁷

2- *“Dürüst ve güvenilir tüccar, âhirette peygamberler, siddîkler ve şehitlerle beraber olacaktır.”*¹⁸

3- *“Üç şey münâfiğin alâmetidir: Konuştuğunda yalan konuşur. Söz verdiği uymaz. Emânet edildiğinde huyânet eder.”*¹⁹

Şimdi sıra kendimizi kontrole geldi:

Allah Rasûlü'nü çok sevdiğimizi ve onu kendimize rehber aldığımızı her fırsatta söylemekten keyif alıyoruz. Hatta bununla övünüyoruz. Ancak söylem önemli olmakla birlikte asıl olan eylemdir. İnsanın söylediği eylemiyle uyuşmuyorsa, bunun pek değeri olmaz. Bu sebeple önce kendimize karşı ne kadar dürüst olduğumuza bakmak durumundayız. Rabb'imizin bizlerden istedikleri ile yasakladıkları husûsunda ne kadar hassasız? Ayrıca aile fertlerimiz bizi nasıl görüyor? Oğlumuz, kızımız ve eşimizin

¹⁷ Buhârî, 6094.

¹⁸ İbn Mâce, 2139.

¹⁹ Buhârî, 33.

kafasında bizimle ilgili kanaat nedir acaba? Bütün bunların yanında alışverişte bulunduğumuz veya aynı iş yerinde çalıştığımız kişilerin bizlere bakışı nasıldır? Esasında hepimiz bizimle ilgili ne düşünüldüğünü çok iyi biliyoruz. Şâyet çocuklarımız da dâhil olmak üzere etrafımızdakilerin bizimle ilgili kanaatleri bizi mahcup edecek ise o zaman Hz. Peygamber (s.a.v.)'e ne kadar uyduğumuzu sorgulamak durumundayız?

Meselâ bize bir dükkânın kasası emânet edildiğinde giren-çıkan husûsunda hassas mıyız? Ticârî faaliyetlerimizde yalan konuşmadan dürüstçe alışveriş yapıyor muyuz? Bizi tanıyanlar bizleri ne kadar güvenilir buluyorlar? Bütün bunları kendimize sorduğumuzda alacağımız cevap ne durumda olduğumuzu ve ne yapmamız gerektiğini öğretecektir. Şimdi size soruyorum: İnsanların terâzisinde kendinizi nasıl buluyorsunuz? Akşam kafanızı yastığa koyduğunuzda bunun bir hesabını yapın isterseniz.

Hatırdan çıkarmamamız gereken son bir husus bulunmaktadır. O da şudur: Hz. Peygamber (s.a.v.), dürüst ve ahlâklı bir insan olmasaydı, getirdiği kitap ne kadar güzel şeylerden bahsederse bahsetsin, kendisine inanan bir tek Allah'ın kulu olmazdı. Çünkü kitap bir şey söylüyor kendisi tersini yapıyor olurdu. Aynı şekilde, güzel insan olmamızı isteyen ve bizlere ahlâkî tavsiyelerde bulunan bir kişinin anlattıklarını kendi hayatında yaşamadığını anladığımız anda her şey biter. Onun söyledikleri bizleri zerre kadar etki-

lemez. Çünkü söz ile eylem uyumlu değil. Aynı durum bizim için de geçerli. Başta ailemiz olmak üzere etrafımızdakilerin ahlâklı ve dürüst olmalarını isteriz. Ancak bizi dinleyenler zekâdan yoksun değil. Belki nezâketen yüzümüze karşı bir şey demiyorlar ancak kalplerinden nelerin geçtiğini ancak Allah bilir. Dolayısıyla, biz ne kadar Müslümanız?

Aziz kardeşlerim! İslâm kâl (söz) dini değil hâl (hayata geçirme) dinidir. Sözünü hâline hâkim kılan kurtulmuştur. Konuşup yapmayan vebâlini artırmıştır. O yüzden önce dürüst olalım. Hem Allah'a hem de çevremize karşı.

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) VE SÖZE SADÂKAT

*“Münâfiğın alâmeti üçtür: Konuşunca yalan söyler.
Söz verince sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet
edilince huyânet eder; Oruç tutsa, namaz kılsa, Müslüman
olduğunu söylese de.”*

(Buhârî, 33; Müslim, 109.)

Allah'ın son elçisi insanları son hak dine davet etmeye başladıktan sonra hiç kimse onun şahsiyetiyle ilgili bir eleştiri yöneltmedi. Tebliğ için sahaya inmesinin ardından, “Ama sen de şunları yapıyordun.” diyerek ona itiraz eden ve peygamberliğini bu yolla yalanlamaya çalışan bir tek kimse olmadı.

Tam tersine ona yöneltilen bütün suçlamalar şunlardı: “Hayal dünyasından uydurarak veya sihir yoluyla icat ederek Allah'tan geldiğini iddia ettiği hususları insanlara sunuyor.” Bunun yanında aklından zoru olduğunu söyleyenler de az değildi. Demek oluyor ki, onun peygamberlik öncesi hayatını öne sürerek hiç kimse inkâra yeltenmemiştir.

Tam tersine, düşmanları bile onu iyi bir insan olarak tanımlamıştır. Nitekim Hirakl, Şam'da Ebû Sufyan'a Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yalancı ve sözünden dönen biri olup olmadığını sormuş, o da istemeden de olsa tezkiye etmek zorunda kalmıştır.

Kezâ onu tanımak isteyenler de nasıl biri olduğunu sormuşlar ve benzer cevabı almışlardır. Meselâ Habeşistan kralı Necâşî'ye son elçiyi tanıtan Câfer bin Ebî Tâlib şöyle demiştir: "Allah içimizden, aramızda kırk yıldır yaşayan ve doğruluğu, dürüstlüğü, asâleti, emânete titizliği ile tanıdığımız bir kimseyi peygamber olarak gönderdi."

Emânetleri Sahiplerine İade Eden El-Emîn

Allah Rasûlü (s.a.v.) ile ilgili olarak böyle cevap verilmesi gerekiyordu. Hakkaniyet bunu icap ettiriyordu. Çünkü o İslâm öncesinde Mekkeliler nezdinde "emîn" bir insandı. Sahip olduğu güzel meziyetler nedeniyle, Hz. Hatice'nin kendisine tâlip olması sonucunda yirmi beş yaşındayken gerçekleştirdiği evlilik merasiminde amcası Ebû Talib'in sarf ettiği şu sözler, onun durumunun tescîlidir: "Muhammed bin Abdullah'a Kureyş'in hiçbir genci denk değildir.

İyilik, fazîlet, olgunluk ve akıl yönünden hiçbiri ondan üstün değildir." Bu sebeptendir ki, hicret ederken Mekkelilerin daha önce emânet etmiş oldukları kıymetli mücevherleri beraberinde Medine'ye götürmedi. "Siz bana bu zulmü yapıyorsunuz, ben de sizi bu yolla cezâlandıracağım." demek aklına gelmedi. Tam tersine emânetleri sahiplerine iade edilmek üzere Hz. Ali'ye teslim etti.

İlk vahye muhâtap olmasının ardından yaşanan bazı olaylarda Allah Rasûlü (s.a.v.)'nin güvenilir ve dürüst bir insan oluşunun öne çıkarılması, göz

önünde bulundurmamız gereken önemli bir husustur. Meselâ ilk vahiy geldiğinde yaşamış olduğu şaşkınlık ve endişe karşısında, onu en iyi tanıyan insan olan Hz. Hatice'nin söylemiş olduğu sözler önemlidir: *"Sen rahat ol, endişe etme. Allah'a yemin ederim ki, Allah seni aslâ utandırmayacaktır. Çünkü sen, akrabâlık bağlarını gözetirsin. Hep doğruyu söylersin. Güçsüzlerin elinden tutarsın. Zor durumda kalan mağdurların hakkını korumak için onlara yardım edersin. Misafir ağırlamayı seversin. Karşılaşılan problemlerde insanlara yardımcı olursun."*²⁰ Bu sözler Hz. Muhammed'i teskin etmenin ötesinde bir mânâyâ sahiptir. O da onun nasıl bir insan olduğudur. Bütün bunlar bize Allah Rasûlü'nün İslâm'ı teblîğe başladığında bu göreve tam anlamıyla hazır olduğunu da göstermektedir. Nübüvvet sonrasında ise önceki ahlâklı yaşantısı aynıyla devam etmiş, başta düşmanları olmak üzere hiç kimse onun şahsıyla ilgili suçlayacak bir şey bulamamışlardır. Kendisini ve akrabasını kayırdığını, zimmetine bir şeyler geçirdiğini, güçsüzlere zulmettiğini, kötü sözler kullandığını, dürüst olmadığını ve benzeri süflî suçlamaları hiç kimse diline dolamamıştır. Çünkü o her açıdan bir ahlâk abidesiydi.

Anlaşmaları Bozan Taraf Asla Olmamıştır

O kadar dürüst idi ki, yaptığı anlaşmaları bozan taraf aslâ olmamıştır. Bu anlaşmaların birinde yer alan, "Uhud yerinde durduğu, denizin suyu var ol-

²⁰ Buhârî, 4953.

duğu sürece” ifadeleri ahde bağlılığının bir göstergesidir. Hatta anlaşmaların içerdđi bazı maddeler Müslümanları rahatsız etmiş olsa da durum değişmemiştir. Nitekim Hudeybiye Anlaşması’na tam sadâkatle bağlı kalmış, Ebû Cendel, Hudeybiye’den, Ebû Basîr de Medine’den, bu anlaşma şartları nedeniyle geri çevrilmiştir. Ancak on yıl süreli anlaşma Mekkelilerin uymaması nedeniyle iki yılda bozulmuştur.

Bütün bunlar bize şunu göstermektedir: Anlattığınız şey ne kadar güzel olursa olsun, eğer sözünü ettiğiniz husus hayatınızla uyumlu değilse sonuç almanız mümkün olmamaktadır. Bu sebeple Hz. Peygamber (s.a.v.) şâyet davet etmiş olduğu ahlâkî değerlerin sadece bir tanesini hayatında tatbîk etmemiş olsaydı, etrafında kimse kalmazdı. “Bize söylediklerini kendisi uygulamıyor.” diyerek etrafından dağılıp giderlerdi. Ancak durum tam tersi idi.

Gerek Kur’an’ın ve gerekse Hz. Peygamber’in talep ettiği her bir şey Allah Rasûlü’nün hayatında kendisine yer buluyordu. Bu da etrafındakilerce canlarını onun uğrunda vermek de dâhil çok fazla sevilmesine sebep oluyordu.

İnsanın karşısındakine söylediği şeyi kendi hayatında tatbîk etmesinin müspet etkisi elbette bir başka olmaktadır. Dinleyen kimse, “Demek bu yapılabilir ve benden isteyen kendisi de tatbîk ediyor.” diyerek söylenileni yapmak hususunda daha fazla is-

tek taşımaktadır. Öğrencilerini güzelce eğitebilen öğretmenin, çocukları üzerinde son derece olumlu etkisi olan ebeveynin, velhâsıl etrafında bulunanlar üzerinde hayırlı tesiri olan herkesin başarisının sırrı da burada yatmaktadır. Velhsıl Allah Rasûlü'nn ve yakınında bulunan arkadaşlarının başarılı olmalarının sebeplerinden birisi işte bu idi. Çünkü o ve onun eğitiminden geçmiş olan yakın arkadaşları birer ahlâk bidesi idiler.

O, insanlara örnek olurken Allah'ın şu yetlerini de tebliğ ediyordu: *"Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir."*²¹ *"Antlaşma yaptığınızda, Allah'a karşı verdiğiniz sözü yerine getirin."*²² Dolayısıyla Allah'ın istediği gibi mü'min olmanın şartlarından birinin de bu olduğunu aktarmış oluyordu.

Kendisi de insanlara bu çerçevede şöyle buyurmaktaydı: *"Mnfiğim alâmeti tr: Konuşunca yalan söyler. Söz verince sözünde durmaz. Kendisine bir şey emânet edilince hıynet eder; Oruç tutsa, namaz kılsa, Müslüman olduğunu söylese de."*²³,

"Dört huy kimde bulunursa, o adam tam mnfık olur. Bir kimsede bu huylardan biri bulunursa, o huydan vazgeinceye kadar onda mnfiğim özelliklerinden biri var demektir. O dört huya sahip olan kimse: Kendisine bir

²¹ 17/sr, 34.

²² 16/Nahl, 91.

²³ Buhârî, 33; Müslim, 109.

şey emânet edilince huyânet eder. Konuşunca yalan söyler. Bir antlaşma yapınca sözünde durmaz. Düşmanlık yapınca da aşırı gider.”²⁴

Sözünden Dönmek Diye Bir Şey Yoktu

Demek oluyor ki, sevgili elçinin hayatında sözünden caymak diye bir şey yoktu. Bu yüzden de herkesin kendisi gibi olmalarını ister ve her fırsatta bu hususu dile getirirdi. Çünkü insanlar arası ilişkilerde itimat bir kez zedelendi mi onu tekrar onarmak imkânsızdır. Karşısındakine güven duygusunu kaybeden kişi her zaman endişe taşır; “Acaba tekrar aynı şeyi yapar mı?” diye düşünür. Bu yüzden de muhâtabıyla arasına mesafe koyar.

En kötüsü de onu artık güvenilmez bir insan olarak görmeye başlar. İslâm’ı yaşantısıyla ve sözleriyle tebliğ etme iddiasında olan bizlerin, Allah Rasûlü’nün hayatı ile kendi yaşantımızı karşılaştırmamız gerekir. Eğer etrafımızdaki insanlar temsil ettiğimiz din ile bizim yaşantımız ve sözlerimiz arasında bir tezat buluyorsa, daha doğrusu sözlerimizi ve yaşantımızı bize yakıştıramıyorsa ortada büyük bir sorun var demektir. Hatta İslâm’ın insanlara doğru bir şekilde ulaştırılmasında biz bir engel haline geldik demektir. Yapılması gereken, tövbe ederek kendimize çeki düzen vermek ve ahlâklı bir yaşam sürmeye gayret etmektir.

²⁴ Buhârî, 34.

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) VE DOSTLUK

“Mü’min, kendisiyle dostluk kurulabilen insandır. Kimseyle dostluk kurmayan ve kendisiyle de dostluk kurulamayan insanda hayır yoktur.”

(Müsned, 9198.)

“Hz. Peygamber (s.a.v.)’in özelliklerini sayın.” denecek olsa, doğru sözlü olması, güvenilir olması, güzel kelâmlı olması, merhametli ve saygılı olması gibi, sayılabilecek ne kadar güzel haslet varsa hepsi sayılabilir. Bunların hepsi Allah Rasûlü’ne çok da güzel yakışır. Bunlar sayıldığı zaman, ona olan sevgimiz sebebiyle mübâlağa yapmış olmadığımızı çok iyi biliriz. Çünkü her bir iyi sıfatın onun hayatında bir yeri vardır ve her biriyle ilgili olarak hayatından örnekler bulma imkânımız bulunmaktadır. Zaten bu meziyetleri dolayısıyla insanlar kendisini sevmiştii ve ona bağlanmışlardı.

Unutmamak gerekir ki, Allah Rasûlü’nün getirdiği dinin benimsenmesinde onun şahsiyetinin çok büyük payı vardır. Eğer o ahlâkî meziyetlerle donanmış olmasaydı, getirdiği din ne kadar güzel olursa olsun, etrafında kimse olmazdı.²⁵ Oysa insanlar

²⁵ 3/Âl-i İmrân, 159.

yüce dinimizin nasıl bir insan istediğini onun şahsında görmek suretiyle İslâm'a ısınıyor ve canını bu uğurda verecek noktaya geliyordu. Çünkü Allah Rasûlü sevilmeyecek gibi değildi.

Arkadaşlara Karşı Vefâlı Olmak

Onun sadece arkadaşlarına verdiği değere ve vefâyâ baktığımızda bile ne büyük bir insanla karşı karşıya olduğumuz anlıyoruz. Hz. Peygamber (s.a.v.), Mekke'de kimlerle yola çıktıysa vefât edene kadar o insanları hep yanında tuttu. Yanında kim vardıysa ölene kadar onlar sürekli yanındaydı. Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Bilâl-i Habeşî, Zeyd bin Hârise ve diğer arkadaşları hep böyleydi. Kutlu elçinin bir tek arkadaşının bile fire vermemiş olması dikkatinizi çekmiyor mu? Numunelik olsun, tek bir arkadaşı bile onu yarı yolda koymadı veya o arkadaşını dışlamadı. Başarılı olmanın anahtarlarından biri işte burada yatmaktadır.

“Vefât edene kadar nasıl oldu da bu arkadaşlıklar yürüdü ve hiç aksamadan devam etti?” denecek olursa, cevap olarak bazı başlıklar zikredilebilir. Bunlar bizim için de hayat ve başarı dersidir:

1- Öncelikli olarak Hz. Peygamber (s.a.v.) ve yakın arkadaşları arasında her zaman bir “saygı mesâfesi” olmuştur. Arkadaşları onu peygamberleri olması yanında liderleri olarak da kabul etmişlerdir. Bu sebeple saygı ve sevginin doruğu yaşanmakla birlikte, aradaki hassas mesâfe her zaman korunmuştur. Bir başka ifadeyle, herkes kendi sınırını bilmiştir.

2- Dostluk ahlâkî değerler çerçevesinde yürümüş-tür. Bu sebeple birbirlerine karşı kırııcı, aşığlayıcı, alay edici ve benzeri bir ifade asla kullanılmamıştır. Hitap ve ilişki tarzı her zaman belli bir düzeyde olmuştur. Buna ‐olgun insanların erdemli dostluğu‐ diyebiliriz.

3- Allah Rasûlü ile aralarındaki dostluk, yapılacak işlerde istişreye ve herkesin kendi düşüncesini rahat bir Şekilde ifade etmesine engel değildi. Hatta bu bazen sert çıkışlara bile sebep olmaktadır. Meselâ Hz. Ömer, Hudeybiye Antlaşması’ndaki bazı maddeler aklına yatmadığı için Allah Rasûlü’ne karşı çıkmış ve kızmıştı. Hatsını daha sonra anlayacaktı.

Bununla birlikte herkes karşıdakiinin yapısını bildiğinden, farklı görüşlerin tabiata uygun bir Şekilde dile getirilmesi aradaki dostluğun bozulmasına sebebiyet vermiyordu. Çünkü karşıdakiinin samimiyetinden ve Müslümanların iyiliğini istediğinden emin idiler.

Bu sebeptendir ki, Hz. Ömer’in elinin veya dilinin değmediği bir tek insan neredeyse yoktu, ama vefât ettiğinde ağlamayan tek Allah’ın kulu da yoktu.

Burada şu hususu özellikle zikretmemiz gerekmektedir: Hz. Peygamber (s.a.v.), yakın arkadaşlarını her zaman için istişre mekanizmalarında bulundurmuştur. Çünkü onlar Mekke Dönemi’nden itibaren gelişen süreci çok iyi bilmekteydiler ve Allah Rasûlü’nn yanında adeta pişmişlerdi. Bu sebeple basîretli ve doğru karar verme hususunda diğer

sahâbîlere göre daha birikimliydiler. Bu da Allah Rasûlü'nün onlara özel bir önem vermesine ve yanında bulundurmasına sebebiyet veriyordu.

4- Allah'ın son elçisinin, onlar için uygun görmüş olduğu işleri yüksünmeden yerine getiriyorlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hayatı boyunca onlara buyurmuş olduğu her hangi bir işten mâzeret beyan ederek kaçtıkları, başka bir ifadeyle kaytardıkları veya işi başkasına yıkmaya çalıştıkları görülmemiştir.

Bütün bunlar ve zikredemediğimiz diğer arkadaşlık ilişkileri bir araya gelince sonradan halife olacak olan insanların Allah Rasûlü'ne neden bu derece yakın olduklarını daha iyi anlayabilmekteyiz. Kezâ bu ilişkilerden kendimize dersler çıkarma imkânı elde edebilmekteyiz.

Demek oluyor ki, insanın hayatta başarılı olması, belli makamlara ve imkânlarla erişmesi geçmişini ve dostluklarını unutturmamalıdır. Malum olduğu üzere, insan dostları olduğu sürece bir anlam ifade eder. Çünkü bu dostlar her zaman ona doğruyu söylerler ve hayrını isterler.

Geçmişimizle Bağımızı Devam Ettirmek

İnsanın konumu yükseldiği veya maddî imkânları arttığı zaman etrafında pek çok kişi toplanabilir. Lakin bu kişilerin çoğu bir beklenti içerisindedir. Ne zamanki o koltuktan düşer veya maddî imkânlarını kaybeder, yanında kimse kalmadığını görerek kahrolur. İşte bu noktada gerçek dostluğun önemi daha da önem kazanır. Bu yüzden bize düşen,

rabbimizin ihsan buyurmuş olduğu her türlü nimete şükrederek, geçmiş günlerimizi şenlendirdiğimiz ve birbirimizle dayanışma içinde olduğumuz dostları unutmamamızdır. İnsan kibirlenerek burun kıvrabilir ama tekrardan onlara ve arkadaşlıklarına muhtaç olacağı günlerin gelmeyeceğinin bir garantisi yoktur. Her şey bir yana, kul olmamız geçmişimizle bağımızı devam ettirmemizi gerektirir.

şunu unutmamak icap eder ki, İslâm'ın biz Müslümanlardan yapmamızı istediği ibadetlerin bir yönü dostluğun pekişmesine, aramızdaki kardeşlik bağının güçlenmesine yöneliktir.

Cematle namazı bir düşünelim. Allah'a ibadet olması yanında Müslümanlarla aramızdaki dostluk bağını ne kadar kavileştirdirdiğini hepimiz biliyoruz. Öncelikle cami sebebiyle Müslüman kardeşlerimizin geneline olan gönül bağımız pekişiyor. Bunun yanında yeni dostlar ediniyoruz. Kaldı ki camide başlatılan dostluk çok farklıdır. Bunun yanında arkadaşlarımızla aramızdaki irtibat cami vesilesiyle güçleniyor, iyi ve kötü günlerde birbirimizin yanında duruyoruz. Neresinden bakarsanız bakın, sadece cemaatle namaz bile dostluğumuza büyük katkı sağlamaktadır.

Ortaklaşa kurban kestiğimiz hayvan dostluklar kazanmamıza, dostluğumuzu pekiştirmeye aracılık etmiyor mu? Komşulara dağıttığımız hisse aynı işlevi görmüyor mu? Bir de hac ve umre ibadetlerini düşünün? Dostluğa ne kadar katkı sağlıyor değil mi? Kezâ zekât ile fitrenin de bu yönü çok güçlüdür.

“İyi Bilirdik Diyebilmek”

İslâm esasında biz mü'minlerin birbirimizle dost olmamız için neler yapmamız gerektiğini Kur'an'da farklı âyetlerde tafsilatlı anlatmış, ölçüleri koymuştur. Allah Rasûlü de hadisleri ile anlatmak yanında uygulamalı olarak göstermiştir. Bu durumda yapılacak olan, inandıklarımızı icrâata dökmektir. Bunu başaramıyorsak ve bizimle gerçekten gönül bağıyla dostluk kurmuş arkadaşlarımız yoksa kulluğumuzu ve insanlarla olan münâsebetlerimizi ölmeden önce hesâba almamız gerekir. Musallâyâ konulduğumuzda cemâate nasıl bildikleri sorulduğunda, samîmî dostlarımızın gönülleri yanarak iyi bilirdik demesi gerçekten çok önemlidir. İşte bu, insanın iyi dostluklar kurup kurmadığının delilidir. Rabb'imiz, *“Allah, düşmanlarınızı çok iyi bilir. Allah size dost olarak da yeter, yardımcı olarak da yeter.”*²⁶ buyurarak bizim önce kendisine dost olmamızı ister. Bunun anlamı her zaman Rabb'imizin rızâsını önceleyeceğimiz, bunun yanında yaratıcımızla iletişimimizin dostluk üzerinden yürümesi gerektiğidir. Rabb'imiz bizi kendisine dost yaptıktan sonra kendi aramızda nasıl olmamız gerektiğini de hatırlatır: *“Erkek ve kadın bütün inananlar, birbirlerinin dostudurlar.”*²⁷

Birbirimizle dost olmazsak ne olacağını da haber verir: *“İnkâr edenler birbirlerinin dostlarıdır. Eğer siz aranızda dost olmazsanız yeryüzünde kargaşalık, fitne ve bü-*

²⁶ 4/Nisâ, 45.

²⁷ 9/Tevbe, 71.

yk bozgun çıkar."²⁸ Bu âyet, günümüzü ne güzel anlatıyor değil mi? Ya Şu uyarıya ne demeli: "Mü'minler, mü'minleri bırakıp da kfirleri dost edinmesinler. Kim böyle yaparsa Allah'tan iliŐi kesilmiŐ olur. Ancak onlardan sakınma haliniz müstesnâdır. Allah size kendisinden korkmanızı emrediyor. Nihyet dönüş Allah'adır."²⁹ "Ey iman edenler! Sizden olmayanı dost edinmeyin. Onlar sizi ŐaŐırtmaktan geri kalmazlar. Sıkıntıya dŐmenizi isterler. fkeleri ağızlarından taŐmaktadır; snelerinin gizlediği ise daha büyüktür. Size âyetlerimizi açıkladık, eğer düŐünürseniz."³⁰ "Ey iman edenler! Mü'minleri bırakıp da, kfirleri dost edinmeyin."³¹

Allah Rasûlü'nün kutlu buyruklarıyla bahsimizi tamamlayalım: "Mü'min, kendisiyle dostluk kurulabilen insandır. Kimseyle dostluk kurmayan ve kendisiyle de dostluk kurulamayan insanda hayır yoktur."³² "Kişi dostunun dini üzeredir. Öyleyse her biriniz kiminle dostluk kuracağına dikkat etsin."³³

²⁸ 8/Enfâl, 73.

²⁹ 3/l-i İmrân, 28.

³⁰ 3/l-i İmrân, 118.

³¹ 4/Nisâ, 144.

³² Müsned, 9198.

³³ Eb Dâvûd, 4833.

PEYGAMBER SEVDÂLISI GENÇLİK

“Yaşından dolayı bir ihtiyara ikramda bulunan genç için, Allahu Teâlâ ona ikram edecek kimseler hazırlar.”

(Tirmizî, Birr, 75.)

Her birimizin kalbinde sevgisine yer verilmiş insanlar vardır. Yaşamımızda etkili olmuşlar ve gönül tahtımıza kurulmuşlardır. Meselâ annemizi, babamızı ve kardeşlerimizi severiz. Zira üzerimizde hakları var. Bizler için pek çok fedâkârlıklar göstermişlerdir. Anacığımızın biz hasta olmayalım diye üzerimize titremesi, karnımızı iyi doyurmamız için sıkıştırması, hastalandığımızda başı göğsüne düşerek yanı başımızda uyuyakalması, eve biraz geç kaldığımızda hemen telaşlanması ve diğer fedâkârlıkları.®

Bizim için katlandığı bu cefâlar gönlümüzü ona bağlamıştır. Bu nedenle “anne” dediğimizde hepimizin yüreğinde bir şeyler kıpraşır. Evi geçindirmek için türlü sıkıntılara katlanan, imkânlarını seferber eden babamıza olan sevgimiz de bundandır.

Hocalarımız, öğretmenlerimiz ile üzerimizde hakkı olan diğer insanlara bağlılığımız hep bu yüzdendir. Her birinin hayatımızda özel bir yeri vardır. Bu yüzden sevdiklerimizin sevinci sevincimiz, üzüntüleri üzüntümüzdür.

Allah Rasûlü'yle Birlikteymişiz Gibi

Bizim Allah Rasûlü'ne karşı da özel bir sevgimiz vardır. Onun adını her anışımızda salt getirirken yüreğimiz sevgiyle kabarır. Topkapı Sarayı'ndaki kutsal emanetleri ziyaret ederken, Eminönü'nden vapurla Kadıköy'e veya Üsküdar'a geçerken Sarayburnu hizasına geldiğimizde, kutsal emanetler vesilesiyle hemen aklımıza Allah Rasûlü gelir. Fthalar, İhlslar göndeririz Allah'ın son elçisinin aziz ruhuna. Sakal-ı şerfini veya hırka-i şerfini ziyaret etmek için sıraya girdiğimizde gözlerimizden yaşlar boşanır, ona ait bir şeye yakın olmanın verdiği hazla. Eyüp'e kadar inerek Eb Eyyb'u ziyaret etmemiz de on-dandır. Onun güzel arkadaşlarından birine uğramanın verdiği mutlulukla, bitişiğindeki camide kıldığımız namazdan aldığımız tat bir başkadır. Bu yüzden fırsat bulabilen insanlar sabah namazlarına bile oraya koşar. Teravih namazlarında kubbeyi inletircesine "Allahümme salli" derken, Allah Rasûl'ne olan sevgimiz artar da artar.

Hac veya umre vesilesiyle kabrini ziyaret ettiğimizde, bu sefer bedenen ona yakın olmanın verdiği değişik bir duyguyla vücudumuzu titreme alır. Allah Rasûlü'nün bütün hayatı gözlerimizden önünden geçer. Zihnimizde Medîne dönemi canlanır. Ona daha yakın olmak isteyerek n saflarda yer almak isteriz. Medîne sokaklarında gezerken, onun bulunduğu yerleri ziyaret ederken âdetâ dünyadan koparız. Allah Rasûlü'yle birlikteymişiz gibi hissederiz. Ne

muhteşem bir duygudur o, Allah Rasûlü'nün mübarek ayaklarının değdiği zemin üzerinde ayak sürümek.

Biz Allah Rasûlü'nü elbette çok severiz. Çünkü onun gönlümüzde çok özel bir yeri vardır. Bizim için gösterdiği fedâkârlıklar önümüzde. Sırf bizim için her türlü sıkıntılara katlandı. Ölümle burun buruna geldi, vatanını terk etti, hakaretlere maruz kaldı, taşlandı, karnına taş bağladı, düşman memleketi istila etmesin diye hendek kazdı, bir kenarda durmayıp cami inşaatında bilfiil çalışarak ter döktü. Sürekli bizleri düşünerek Allah'a her elini açısında ümmetini duanın başına koydu, gözlerinden yaşlar boşaldı. Bizim üzerimize titredi, mü'minlerin dertlerini kendi derdi bildi. Rabb'imiz onu ne güzel de tarif etmiştir: *"Ey inananlar! And olsun ki, size içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya uğramanız kendisine ağır gelir. Üzerinize çok düşkündür. İnananlara karşı pek şefkatli ve merhametlidir."*³⁴

Rabb'imiz Onu Bizlere Rehber Yapmıştır

Biz onu gerçekten severiz, çünkü Kur'an'ı okuyorsak, alnımızı secdeye götürüyorsak, ramazanda orucumuzu tutuyorsak, haccımızı ve umremizi yapıyorsak, ahlakımızı güzel tutarak iyi bir mü'min olmaya çabalıyorsak, bütün bunları kuşatan imanımızla âhiretimizi kurtarmaya gayret ediyorsak, bunlar hep onun vesilesiyledir. Rabb'imiz onu bizlere reh-

³⁴ 9/Tevbe, 128.

ber yapmıştır. Onun önderliğinde bizler bunları öğrendik. Bütün bunların elbette bir karşılığı olacaktır. İşte gönlümüzün derinliklerinden kopup gelen sevgimizin nedeni budur. “Yâ Rasûlallah!” dediğimizde gözlerimizin dolması bundandır. Bu sevinçle, “Bizlere son elçisine ümmet olmayı nasip eden Rabb’imize hamd olsun.” dememizin sebebi budur.

Biz Allah’ın elçisini severiz. Nitekim Mekke’de İslâm’ı insanlara anlatmaya başladığında etrafında kenetlenen, ona sahip çıkan, maruz kaldığı eziyetlere karşı göğüslerini siper edenlerin çoğu gençlerdi. Hz. Ali 10, Abdullah bin Ömer ile Ubeyde bin el-Cerrah 13, Ukbe bin Âmir 14, Cabir bin Abdullah ile Zeyd bin Hârise 15, Abdullah bin Mes’ûd, Habbâb bin Eret ile Zubeyr bin Avvâm 16, Talha bin Ubeydullah, Abdurrahman bin Avf, Erkâm bin Ebi’l-Erkâm, Sa’d bin Ebî Vakkâs ile Esmâ bint Ebî Bekr 17, Muâz bin Cebel ile Mus’ab bin Umeyr 18, Ebû Mûsâ el-Eş’arî 19, Câfer bin Ebî Tâlib 22, Osman bin Huveyris, Osman bin Affan, Ebû Ubeyde, Ebû Hureyre ile Hz. Ömer 25-31 yaşlarında idiler.

“Anam Babam Sana Fedâ Olsun Ey Allah’ın Rasûlü!”

Bu sevgi elbette karşılıksız bir sevgi değildir. Allah Rasûlü de gençleri çok sever, onlara değer verirdi. Camiye devam etmeleri için çabalardı. Onlarla şakalaşır, toplum içinde düşüncelerini ifade etmeleri için söz verir, yetenekli olanları müfrezelerin ve birliklerin başına komutan atardı. Toplumunu bilgilendir-

dirmek ve İslâm'ın öğretilerini insanlara öğretmek için yardımlarını alırdı. Öyle ki, Ashâb-ı Suffa olarak adlandırılan ve bizzat Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eğitiminden geçerek İslâm'ı anlatmak üzere çeşitli bölgelere dağılan insanların büyük çoğunluğu gençlerden oluşmaktaydı.

Onların İslâm'ı insanlığa ulaştırmak için gösterdikleri çabalar sırasında başlarına bir şey gelmesi Allah Rasûlü'nü çok üzerti. Nitekim yetmiş kişilik genç bir eğitim kadrosunu İslâm'ı anlatmak amacıyla görevlendirmiş, ancak bu güzel insanlar Bî'r-i Mâûne denilen yerde tuzağa düşürülerek şehit edilmişlerdi. Onların bu durumu Allah Rasûlü'nün o kadar ağırına gitti ki, o kadar yüreğini sızlattı ki, bir süre sabah namazında bu işi yapanlara kunut okuyarak beddua etti.

Habîbullah konuşmalarında da gençlere özel bir yer ayırırdı. Hadislerinin bir kısmını gençlerle ilgili sözlerin süslemesi bundandır.

Meselâ; bir hadislerinde, başka gölgeyi olmayan yacağı kıyamet gününde Allah'ın arşı altında gölgelemecek kimseleri sayar. İkinci sırada Rabb'ine ibadetle yetişen genci zikreder.³⁵ Diğer iki hadislerinde de şöyle buyururlar:

“Kıyamet günü Âdemoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabb'inin huzurundan ayrılamayacaktır: Ömrünü nerede tükettiğinden, gençliğini nerede geçirdiğinden,

³⁵ Buhârî, Ezan, 36

den, malını nereden kazanıp nereye harcadığından, bildiğiyle ne denli amel ettiğinden.”³⁶

“Yaşından dolayı bir ihtiyara ikramda bulunan genç için, Allahu Teâlâ ona ikram edecek kimseler hazırlar.”³⁷

Gerçekten de gençler Allah Rasûlü’nü sever, Allah Rasûlü de onları sever. İşte bu gerçek sevgidir. Bu, “Anam babam sana feda olsun ey Allah’ın Rasûlü!” dedirten bir sevgidir. Ne mutlu bu sevgiye lâıyk olabilen gençlere ve onun rehberliğinde hayatlarını güzelleştirebilenlere...

³⁶ Tirmizî, Kıyâme, 1.

³⁷ Tirmizî, Birr, 75.

KUTLU ELÇİDE TORUN SEVGİSİ

“Çocuğu olan kimse ona karşı çocuklaşsın.”

(İbn-i Asakir, Târîhu Dimeşk, 72/38.)

İnsan kendisini sözlerinden ziyade yaşamıyla ifade eder. Çoğu zaman hâl, kâle ihtiyaç hissettirmeden bütün bir meramı ortaya döküverir. Bu kendini ifade etmek isteyen açısından daha kolay olduğu gibi, onu gözlemleyen zaviyesinden de daha anlaşılırdır. Bununla birlikte en güzeli, kişinin hem sözlerinin hem de eylemlerinin beraber mütalaa edilmesidir. Kutlu önderin yaşamına bu iki noktadan baktığımızda, birbirini tamamlayan iki yarım küre misali mükemmel bir uyum ve insicam hemen gözümüze çarpar. Onun yaşamını dilimlere ayırdığımızda veya belli açılardan kategorize ettiğimizde, nihâî karar cümlemiz her zaman “mükemmel” olacaktır.

Böylesi bir sonuç, hamasî zorlamanın iteklemesiyle ulaşılan bir netice değil, akl-ı selîmin ve objektif bakış açısının insanı adeta sürüklediği bir olgudur. Bu yazımızda onun gül kokulu hayatının çok farklı bir bölümünü, torunlarıyla olan ilişkilerini kısaca ele alacağız. Böylece, her açıdan örneklik ifade eden yaşamına bir minik pencere daha açmış olacağız.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)'in üç oğlan dört kız toplam yedi çocuğu dünyaya gelmiştir. İbrahim

hariç, diğer erkek çocukları İslâm daveti başlamadan evvel küçükken vefat etmişler, kızları risalet devresine yetişmişlerdir. Kız evlatları da Hz. Fatıma hariç Rasûl-i Ekrem hayattayken vefât etmişlerdir. Hz. Fatıma da, Allah elçisinin bekâ âlemine irtihalinden sonra altı ay yaşayabilmiştir. Son elçi, İslâm uğruna pek çok arkadaşını ve gönüldaşını kaybetmenin yanı sıra yavrularını da toprağa vermiş, nice acılar yanında, evlat acısıyla da yüreği altı kez yanmıştır. Onlar için gözyaşı dökmüş, öpüp kokladığı yavrularından ayrılmanın verdiği elemle derinden hüzünlenmiştir. Ancak en kederli anlarında bile ilahî takdîre boyun eğmiştir. Altı aylıkken vefat eden İbrahim'i kucağına alıp bağına basmış, gözleri yaşla dolmuştur.

Bazıları koca Peygamber (s.a.v.)'in gözlerinin yaşarıp mahzun olması karşısında şaşırınca, onlara şunu söylemiştir:

“Gözler yaşarır, kalpler mahzun olur, fakat biz Allah'ın hoşnut olduğundan başka bir şey söz sarf etmeyiz. Vallahi ey İbrahim, ölümün sebebiyle hepimiz üzgünüz.”

Böylece, kendisinin de her şeyden önce bir insan olduğunu, karşındakiler gibi bir yürek taşıdığını ve çocuğunu kaybetmesinden dolayı çok mahzun olduğunu dile getiriyor ancak karşılaştığı durumu meta-netle karşılıyordu.

Rasûlullah'ın torunlarına gelince; kızı Hz. Zeynep'in teyzesinin oğlu Ebu'l-Âs ile olan evliliğinden Ümâme adlı kız çocuğu dünyaya gelmiştir. Hz. Zeynep, Mekke'den Medîne'ye hicret ederken yolu müş-

rikler tarafından kesilip devesi ürkütülünce hayvandan yere düşmüş ve hamile olduğu ikinci çocuğunu burada düşürmüştür. Hz. Zeynep'in kendisi de hicretin sekizinci yılında vefat etmiştir.

Diğer kızı Hz. Rukiye ile Hz. Osman'ın evliliğinden olan ilk torun düşük olarak doğmuş, diğer torunu ise bebekken vefat etmiştir. Vefat eden ilk kızı Hz. Rukiye'nin ölümünden sonra Sevgili Elçi Hz. Osman'ı ikinci kez damadı yaparak üçüncü kızı Ümmü Gülsüm'le evlendirmiştir. Bu evlilikten çocuk olmamış, Hz. Ümmü Gülsüm de babası hayattayken genç yaşta vefat etmiştir. Büyük Peygamber (s.a.v.), Hz. Osman'ın tekrar dul kalmasından dolayı *"Bir üçüncü kızım olsaydı onu da Osman'a verirdim. Çünkü o gökteki meleklerin bile hayâ ettiği bir insandır."* buyurarak, ona ne kadar önem verdiğini ve sevdiğini göstermiştir.

Son Elçinin küçüklükten itibaren terbiyesinde yetişen amcasının oğlu, ilk Müslüman çocuk Hz. Ali'yle en küçük kızı Hz. Fatıma'nın evliliklerinden üç kız üç oğlan dünyaya gelmiştir. Oğlan çocuklar Hasan, Hüseyin ve Muhsin'dir. Muhsin küçük yaşta Rasûl hayattayken vefat etmiştir. Hz. Fatıma'nın kızlarının adları ise Ümmü Gülsüm, Zeynep ve Rukiye'dir. Ümmü Gülsüm Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Ümâme'den sonraki ikinci kız torunudur. Hz. Fatıma, erkek çocuklardan sonra ilk kız çocuğu olarak onu doğurmuştur.

Hz. Fatıma ismi için danışmak üzere babasına gider. Ölen ablalarından birinin ismini vermek iste-

diğini söyler. "Hangisinin ismini vermeyi önerirsiniz" diye sorar. Hz. Peygamber (s.a.v.) de üçüncü kızı mm Gülsüm'n adını önerir. Böylece doğan kıza bu ad verilir. Hz. Fatıma diğer kızlarına da genç yaŗta vefat eden ablalarının isimlerini verecektir. Peygamberimiz (s.a.v.)'in pak nesli Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın evliliklerinin meyveleri olan çocuklarıyla devam etmiŗtir. Kutlu elçinin tüm damatları, Rasûlullah'ın kızları hayattayken, Arap kültüründe çok evlilik yaygın olmasına rağmen ikinci bir evlilik yapmamıŗlardır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in torunlarıyla ilgili olarak kaynaklarda anlatılanlar daha ziyade, -yaŗ sıralamasına göre zikredecek olursak- Hz. mme, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile yaŗadıklarıdır.

Yukarıdaki kısa malumata bakılacak olursa, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatının acılarla yoğrulan bir yaŗam olduğunu söylemek abartı olmaz. Sevgili Hatice'si yanında, -Hz. Fatıma hariç- çocuklarını ve pek çok torununu kaybetmiŗtir. İnsanlığa hidayet yolunu aydınlatmanın ağır yükü ve karŗılaŗtıđı sıkıntılar yanında aile efradını tek tek kaybediŗini gözümüzün önüne alacak olursak, onun hayatının ne kadar çileli olduğunu anlamakta zorlanmayız. Gerçekten de o, çok ağır bir imtihandan gemiŗtir. Bu yle bir imtihan ki, imtihanın içinde onlarca baŗka imtihanlar barındıran bir imtihan...

İnsan, torun sahibi olduğu zaman ocuk sevgisi yüreğinde yeniden depreŗir. Sanki baba olduğu gün-

lere tekrar döner. Hatta yıllar önce çocuklarına gösterdiği sevgi ve şefkatin daha fazlasını torunlarına gösterir. Nitekim büyüklerin torunlarına karşı olan sevgi ve bağlılıkları hepimizin gözlemlediği bir husustur. Annelik veya babalık duyguları tekrar canlanır ve kaybettikleri bir şeyi yıllar sonra yeniden bulmuşçasına torunlarına bağlanırlar. Rasûlullah'ın hayatında gördüğümüz de aynı durumdur. Kendi çocuklarına doyamamış olmanın verdiği iştihak, yüreğinde var olan çocuk sevgisi ile birleşince ortaya çok hoş bir manzara çıkmıştır. Hem de ne hoş bir manzara!

Onun torunlarıyla olan ilişkilerine baktığımızda, toplumdaki yüksek konumuna rağmen, onlarla birlikte çocuk olabildiğini, şakalaştığını, bütün bunları yaparken de etrafına güzel bir örneklik sergilediğini gözlüyoruz. Özellikle de kız çocuklarını diri diri top-rağa veren bir toplumun belleklerindeki izler hala silinmemişken, kız torununa alışılmışın ötesinde değer vermesi; gurur meselesi yapıp çocuklara sevgi ve şefkati esirgeyen, yavrulara sevgi göstermeyi zayıflık sayan bir toplum önünde muhabbetini alenî izhar etmesi, hem o Büyük Elçi (s.a.v.)'nin yüreğindeki sevgiyi yansıtır hem de etrafındakileri eğitime isteğini. Hem de onun büyüklüğünü...

Bu nedenle, çocuk sevmenin, onlarla ilgilenmenin ve şakalaşmanın ayıp bir şey olmadığını, hatta buna hem çocuğun hem de büyüklerin ihtiyacı olduğunu öğretenin Rasûlullah olduğunu söyleyebiliriz.

Çocuklarıyla veya torunlarıyla şakalaşan, onlarla halıların üzerinde yuvarlanan, öpüp yanaklarını koklayan, gıdıklayan, hafiften çimdikleyen ebeveyn ile büyükler ne demek istediğimizi çok daha iyi anlayacaklardır. İşte bu noktada, Allahu Teâlâ'nın onu en güzel ahlaka sahip olarak gönderdiğini belirtmesindeki hikmeti³⁸ biraz daha anlıyoruz.

Kutlu Allah elçisi işte böyle bir dedeydi. Torunlarına çok değer verirdi. Onun "*Çocuğu olan kimse ona karşı çocuklaşsın.*"³⁹ buyurduğu nakledilmiştir. Enes bin Malik'in "Aile fertlerine karşı, Hz. Muhammed'den daha şefkatlisini görmedim."⁴⁰ demesi de bu gerçeğe vurgudur.

Onun hayatından vereceğimiz örneklerle ilk önce Hz. Peygamber (s.a.v.)'in torun sevgisini tattığı ilk kişi ve Mekke'de doğan tek torunu olan Hz. Ümâme'yle başlayalım: Bir defasında Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e bir gerdanlık hediye olarak gelir. Onu eline alıp "Aile içinden bana en sevgili olana vereceğim." buyurur.

Annelerimiz, bunu verse verse Hz. Aişe'ye verir diye düşünürler. Fakat Hz. Peygamber (s.a.v.) o vakitler biricik torunu olan Ümâme'yi çağırır ve kolyeyi boynuna takar. Böylece hem torununu sevindirir, hem de kız çocuklarına değer vermek gerektiğini göstermiş olur.

³⁸ 68/Kalem, 4.

³⁹ İbn Asâkir, Târîhu Dimeşk, 72/38.

⁴⁰ Müslim, Fedâil, 63.

Bunun yanında, nafilâ namazlarında Ümâme'yi omuzlarına aldığı, rükûya giderken yere koyduğu, secdeden kalkarken tekrar omuzlarına aldığı da olmuştur.

Bu yolla dedeyle torun arasında sevgi bağıni oluşturduğu gibi, torun ile namaz arasında da bir sevgi köprüsü kurmuştur. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ona olan düşkünlüğü o derece idi ki, yüzünde kir gördüğü zaman bunu bizzat kendisi silerdi.

Allah elçisinin diğer torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'e gösterdiği şefkat de aynı yoğunlukta idi. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i sırtına alır, Medîne'de orada burada dolaştırırdı. O seviyede bir insanın çocuğu sırtına alıp halkın içine çıkması çok önemlidir. Son derece içten, samimi ve gurursuz bir yaşam sergileyerek hem onlara karşı sevgisini gösteriyor, hem de mü'minlere örneklik sergiliyordu.

Yine bir gün, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin sırtındayken Hz. Ömer evlerine girdi. Durumu görünce çocuklara takılarak 'ne güzel bineğiniz var' dedi. Allah Rasûlü de şu yanıtı verdi: "*Onlar ne güzel süvariler!*"⁴¹

Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini binek, sırtındaki torunlarını da binici olarak tanımlamaktadır. Bu sözler elbette coşkun bir çocuk sevgisiyle söylenebilecek sözlerdir. Bir başka defasında torunları omuzundayken çıkagelince oradakiler to-

⁴¹ Bkz. Tirmizî, 3784.

runlarına hitaben “Altınızdaki bineğiniz ne güzel binek” diyecek, o da “stndeki yük olarak sizler ne güzel yksnz.” buyuracaktır.⁴²

Bir cuma günü Allah Rasûlü hutbe verirken, torunu Hasan camiye girer. İleri doğru giderken ayağı takılır ve yere düşer. Hz. Peygamber (s.a.v.) hemen minberden iner, torununu kucağına alır ve tekrardan minbere döner. Ardından camidekilere Şu ayeti okur: “Mallarınız ve çocuklarınız bir imtihandır.”⁴³ Sonra da Şöyle buyurur: “Bu ikisini görünce sabredemedim.”⁴⁴ Çok ilginç bir örnektir bu. Hz. Peygamber (s.a.v.) torununa olan Şefkati nedeniyle düŐtüęünü görünce derin bir üzüntüye kapılmıŐ, adeta hutbe verdiğini unutmıŐ ve onu yerden kaldırmak için hızla yürümüŐtür. Bu Hz. Peygamber (s.a.v.)’in ocuk sevgisini göstermesi ve bizlere örnek olması açısından müthiş bir örnektir.

Ayrıca bu olayın camide hutbe verirken yaŐanmıŐ olması da dikkat çekicidir. Yine bir defasında Allah Rasûlü, cemaate namaz kıldırıyordu. Secdeye vardığı anda, torunu Hüseyin sırtına atladı. Hz. Peygamber (s.a.v.) o sırtından inene kadar secdeden başını kaldırmadı. Secdeyi uzatınca sahabe namazda bir Şey olduğunu sandı ve namazdan sonra hemen sordular: “Ya Rasûlallah! Namazı uzattınız, baŐınıza bir Şey geldi sandık.” Hz. Peygamber (s.a.v.) Şöyle

⁴² Bkz. İbn Ebî Şeybe, 32195.

⁴³ 64/Tegbun, 15.

⁴⁴ İbn Mâce, 6300.

buyurdu: *“Torunum beni binit yaptı, acele edip zevkini kursağında bırakmak istemedim.”*⁴⁵ Ne güzel bir dede, ne kadar içten bir torun sevgisi! Çocukların camiyle hemhâl oluşları da işin bir başka boyutu!

Bir gün Hz. Fatıma’yı ziyarete gider. Torunları su isteyince bizzat kalkarak annelerinden önce su getirir. İlk önce daha büyük olan Hz. Hasan’a verir. Hz. Fatıma “Babacığım, Hasan’ı daha çok mu seviyorsun” diye sorar. Hz. Peygamber (s.a.v.) de “Hayır. Suyu ilk o istediği için böyle yaptım.” buyurur. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’i omuzlarına bindirdiği, dört ayak olup sırtı üzerinde gezdirdiği, bazen ayağı üzerinde sallayarak, bazen dilini çıkararak, bazen göğsü üzerinde yürüterek güldürüp eğlendirdiği de nakledilmiştir.

Keza Hz. Hasan veya Hz. Hüseyin’in elinden tutar, onun iki ayağını kendi ayağı üzerine koyar, sonra da “Haydi çık.” buyururdu. Hz. Fatıma’ya “İki oğlum (Hasan ve Hüseyin’i) bana çağır.” der, sonra her ikisini koklar, bağrına basardı. Torunlar da dedelerinin bu sevgisine karşılık verirlerdi. Nitekim bir gün Hz. Hasan’ı yanına çağırmış, koşarak gelen Hz. Hasan Rasûlullah’ın kucağına atlamış ve minik elleriyle Rasûlullah’ın sakalını okşamaya başlamıştı.

Rasûlullah’ın o anda aldığı hazzı anlatmak imkânsız olsa gerek. Bunu gözümüzde canlandırmaya çalışırsak başka söze hacet kalmayacaktır. Belki

⁴⁵ Ebû Ya’lâ, Musned, 3428.

siz de aynı Şeyi yaşıyorsunuzdur. Yine bir gün ashabıyla birlikte yemeğe davet edilir. Yolda bakar ki Hz. Hüseyin diğer çocuklarla oynuyor. Neb cemaatin önünde torununa doğru koŐar ve iki elini uzatır. Çocuk sağa sola kaçmaya başlar. Kutlu Neb yakalayınca kadar onu güldürür. Ellerinin biriyle çenesinden, ötekiyle başından tutar, sonra da kucaklayıp per.

Rasûl-i Kibriy yaşamıyla bu örnekliği sergilerken, çocuklarına Şefkat göstermeyen ve onlara kaba davranan, ilgisiz duran insanlara da sitem ederdi.

Bir defasında Akra' bin Hbis Allah Rasûlü'nn Hz. Hasan'ı öptüğünü görünce, "Benim on tane çocuğum var, bir tekini bile pmyorum." der. Rasûlullah'ın ona verdiği cevap Şudur: "*Merhamet etmeyene merhamet edilmez.*"⁴⁶

Yani siz çocuklarınıza acıyın ki, Allah da size acısın. Siz onlara merhamet, Şefkat gösterin ki, Allah da size merhamet etsin. Bir defasında da bir bedevi Rasûlullah'a gelerek "Siz çocukları per misiniz? Biz onları pmeyiz." der. Bunun zerine Hz. Peygamber (s.a.v.) ona "*Allah senin kalbinden merhameti sıyırmıŐsa ben sana ne yapabilirim?*"⁴⁷ diye cevap verir.

Bizleri yaratan Yüce Rabb'imiz, kutsal kitabımızda; "*Ey inananlar! And olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Rasûlullah en güzel örnektir.*" buyurmak-

⁴⁶ Buhârî, 5997.

⁴⁷ Buhârî, 5998.

tadır.⁴⁸ Yukarıda anlatılanlar bu ayeti ne kadar da güzel açıklamaktadır. Yine bu, onun örneklğine ne kadar muhtaç olduğumuzu da göstermiyor mu?! Öyleyse eylem zamanıdır...

⁴⁸ 33/Ahzab, 21

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) VE İSTİŞARE

“İstişare edilen kimse güvenilir kimsedir.”

(Ebû Davud, 5128.)

Allah Rasûl'ünün vefatından sonra Müslümanlar her ne zaman Kur'an ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'i kendilerine rehber edindilerse hep başarılı oldular. Her ne vakit de ikisinin emirlerine kulak asmadıysa zillete düştüler. Oysa her ikisi de mü'minleri doğru yolda tutmak ve başarılı kılmak için vardı. Bu durum ümmetin genel işleri için söz konusu olduğu gibi şahsî hayatlarında da geçerlidir. Bu nedenle Allah ve Rasûl'ünün buyruklarını hayatımızda tatbik ettiğimiz oranda başarılı ve huzurlu oluruz. İkisinden uzaklaştıkça kalbimizde bir daralma olur, işlerimizin sonu hüsrarla neticelenir, ahiret sermayemizi artıramadan hayatımız akıp gider. Akşamları günün manevî muhasebesini yapmaya bile korkarız. Çünkü sonucun nasıl çıkacağını biliriz. İbadetlerimizden biz bile memnun değiliz, etrafımızdaki insanlarla ilişkilerimizde de çok hak-hukuk çiğniyoruz. Böyle olunca da sonucun nasıl olacağı bellidir.

Bir enaniyet içindeyiz ve tevazu hayatımızdan çıkıp gitmiş durumda. Kur'an ve hadislerde anlatılan ahlakî değerler sanki bizim için değil de etrafımızdaki kimseler için geçerli. İşin daha kötüsü, başkaları-

nın hatalarına bakarak herkesi suçluyoruz ancak kendi kusurlarımızı görmezlikten geliyor ve nefsimizi masum konumuna yükseltiyoruz.

Benliğimizin zebunu olmamızın göstergelerinden birisi de her şeyi en iyi bizim bildiğimizi düşünmemiz ve başkalarının aklına ihtiyacımız olmadığını var saymamızdır. Bu o derece ileri boyuttadır ki, Müslüman olduğumuzu haykırmamıza rağmen dinimizle uzaktan-yakından alakası olmayan bu kötü hasleti hayatımızın ayrılmaz parçası yapmış durumdayız. Kendimizi adeta putlaştırmış haldeyiz.

Danışmayan Kibirlidir

Başkalarını küçük gören ve onların aklına ihtiyacı olmadığını düşünen insan öncelikle “büyük bir enaniyet ve nefis sahibi” demektir. Kendisini yukarıda görmekte, etrafındakileri de küçük insanlar olarak telakki etmektedir. Oysa mağruriyet Allah’tan başkası için söz konusu olacak bir durum değildir. Ne Rabb’imizin ne de Hz. Peygamber (s.a.v.)’in beğendiği bir haslettir. Hatta yerilmiş ve kınanmış bir özelliktir. Allah Rasûlü, son peygamber olmasına ve Allah ile doğrudan iletişim içinde bulunmasına rağmen hayatının hiçbir safhasında benlik göstermemiştir. Bu nedenle, sahip olduğu bir takım meziyetlere bakarak veya bazı meziyetleri olduğunu sanarak insanın civarında bulunanlara tepeden bakmasının İslâm daire-sinde yerleşeceği bir zemin yoktur.

Kişi kendisini ne kadar akıllı ve zeki olarak görürse görsün, her şeyi ihata edemez. Hatta en iyi bildiği

konuda bile zaman zaman gözünden kaçan hususlar olabilir. Yorgunluk, hastalık, sıkıntılar ve benzeri nedenlerden dolayı ele aldığı meseleyi etraflıca düşünemez. Bu nedenle yanlış kararlar aldığı olur. Etrafımızdaki nice insanın, başarısız giden işinden dolayı “Nasıl oldu da şu noktayı fark edemedim?” diyerek hayıflandığını gördüğümüz çok olmuştur. Bazen önüne çıkacak problemi kestiremeyip bir işe girişen ama ardından karşılaştığı sorunlar nedeniyle yıkılan insanlar da az değildir. Oysa tenezzül edip tevazu göstererek birilerine danışsaydı belki de önüne çıkan engelleri öngörecekti ve tedbiri aldıktan sonra o işe girişecekti veya girişmeyecekti.

Danışılacak Kişi Güvenilir Olmalıdır

İslâmî değerlerden uzaklaşılmasıyla birlikte toplum başka bir hale bürünmeye başlamış ve insanlar arası ilişkilerde güven fazla kalmamıştır. Öyle ki, herkesin önceliği kendi hakkını kanuni açıdan sağlama almak olmuştur.

Bu durum arkadaşlıkları da etkilemiş, insanlar etraflarında istişare edebilecekleri, gerektiğinde gözyaşı döküp içlerini açabilecekleri kimseler bulmakta zorlanır olmuşlardır. Çünkü istişare yaptığı insanın yarın sırrını ifşa etmeyeceğinden, arası bozulacak olsa olup biten her şeyi başkalarına anlatmayacağından emin olamamaktadır. Bu da insanın kendi içine kapanmasına ve sorunlarla karşılaştığında iyice bunalmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla karşı tarafın da iman zafiyeti söz konusudur.

Bu durum bize dini değerlerimizin ve ahlaklı nesil yetiştirmemizin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kendi kendimize bir soralım: En mahrem sırlarımızı kendilerine açıp fikirlerinden istifade edebileceğimiz üç tane evet sadece üç tane insan var mı? Belki oturup çay içtiğimiz, gülüp neşelendiğimiz çok ahbabımız var ancak sırdaşımız yok. Bu gerçekten de büyük bir acıdır ve toplumun nereye sürüklendiğinin bir göstergesidir. Oysa Hz. Peygamber (s.a.v.) *“İstişare edilen kimse güvenilir kimsedir.”*⁴⁹ buyurmuştur. Dolayısıyla istişare edilecek kimse emin bir insan olacak, ayrıca istişare yapıldıktan sonra da ondan yana bir endişe taşınmayacak demektir. Başta biz olmak üzere böylesi kaç insan var acaba?

İşin Uzmanından Yararlanmak

İnsanın her alanda bilgi sahibi olması imkânsızdır. Özellikle de günümüzde ihtisaslaşma önem arz etmektedir. Bir insan bir ilim dalının minicik bir alanında ömrünü tüketebilmektedir. Bu nedenle her kişinin her şeyi bilmesi mümkün değildir. Bu da tabii olarak yardımlaşmayı zorunlu kılmaktadır.

Tek bir aletle bir bina yapmak nasıl mümkün değilse insanın girişim gerektiren bir işte başkalarından yardım almadan ilerleme kaydetmesi de aynı şekilde mümkün olmayabilir. Bu nedenle fabrikalar çeşitli iş kollarında mühendisler ve işçiler alırken, devlet de farklı alanlarda memur alımı yapmaktadır. Öğret-

⁴⁹ Ebû Davud, 5128.

menlikten hastane personeline varıncaya kadar farklı branşlarda yetişmiş insanlar istihdam edilmektedir. İstanbul'u fethetmek için nasıl sadece Fatih yetmiyor idiyse bir işi başarabilmek için de çoğu zaman insan kendi başına yeterli olmaz. Bundan dolaydır ki Hz. Peygamber (s.a.v.) bunu gereğini hayatında sürekli uygulardı.

Kutlu elçi Bedir Savaşı öncesinde bazı düşüncelere sahip olmasına rağmen Hubâb bin Münzir Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu düşüncesinin vahiy kaynaklı olup olmadığını sordu. Son Peygamber (s.a.v.) kendi düşüncesi olduğunu söyleyince Hubâb, böylesi mevzilenmenin savaşı uzatacağını ve daha fazla insanın şehid olmasına sebep olacağını belirtir. Bu uyarı üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) hemen arkadaşlarıyla istişare yapar ve ordugâhı kuyuların arka tarafına kurdurur.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu tavrı bizim için rehberdir. Farklı düşüncenin hem dile getirilmesine imkân vermiş hem de daha makul olan yaklaşımdan yararlanarak savaş için çok daha iyi bir strateji geliştirmişdir. Nitekim aynı Hz. Peygamber (s.a.v.), ziraat bilgisinin az olması nedeniyle hurma aşılama işinde ashabına yol göstermiş ancak sonuç iyi olmayınca *"Sizler dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz."*⁵⁰ buyurmuştur. İnsanın kendi sınırlarını bilmesi açısından Hz. Peygamber (s.a.v.)'den öğreneği çok şey bulunmaktadır.

⁵⁰ Müslim, 2363.

Danışılana Kızmamak Gerekir

İnsan farklı konularda birileriyle istişare ederek bir girişimde bulunabilir. Bir işe teşebbüs edebilir, hayatında dönüm noktası olabilecek bir karar alabilir, çocuklarından birini evlendirirken karşı tarafı tanıyanlara fikir sorabilir, mutfakta hangi ürünleri kullanacağı hususunda başkalarının tecrübelerinden yararlanabilir hatta en basitinden çocuğunu hangi okulda okutacağı hususunda etrafından akıl alabilir. Tüm bunları yanlış yapmamak ve doğru adım atmak için yapar. Lakin sonuçta herkes insandır. Alınan karar doğrultusunda hareket edilmesine rağmen bazen sonuç istenildiği gibi olmaz. Öngörülemeyen gelişmeler olur veya gözden kaçan hususlar belirir. Sonuçta insan başarısız olur. Nice şirket yanlış yatırım nedeniyle iflas etmiştir ve nice insan attığı adımlardan sonra pişmanlık duymuştur.

Böylesi durumlarda öncelikle yapılacak olan, dost çevremizi daraltmamak, bize yardımcı olanlara küsmemek ve sitem etmemektir. Sonuçta biz güvendiğimiz insanlarla istişare ettik ama kararı veren biz olduk. Bu nedenle kimsenin kalbini kırmaya hakkımız yoktur. Riskli bir işe girdik, başarmak da kaybetmek de vardı ve biz kaybettik. Kazanmış olsaydık kimseye sitem etmeyeceğimize göre kaybettüğümüzde de sabretmek durumundayız.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Uhud Savaşı öncesi düşüncesi düşmanı Medîne dışında karşılamaktı. Ancak özellikle gençler savaşın illâ da şehir dışında ol-

masını istemelerinden dolayı harp Uhud'a taşınmıştır. Savaş Müslümanlar açısından başarılı geçmemiş ancak savaş sonrasında Hz. Peygamber (s.a.v.) hiç kimseye sitem etmemiş ve "Sizin aklınıza uyduğumuzdan dolayı bu başımıza geldi." dememiştir. Çünkü sonuçta karar ortak alınmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) okçular tepesini terk ederek savaşın gidişatının değişmesine neden olan sahabilerini de rencide etmemiştir. Zaten ortaya çıkan sonuçtan herkes en ağır dersi almış, bunun üzerine bir şey söylemeye gerek kalmamıştır.

Allah'ın Emrine Yapışmak

Allah'ın kitabını gönlüne hükümran kılıp onun buyruğunu tatbik edenlere ne mutlu:

"İş hakkında onlarla istişare et!"⁵¹

"Onlar işlerini aralarında istişare ile yürütürler."⁵²

⁵¹ 3/Âl-i İmrân, 159.

⁵² 42/Şûrâ, 38.

KUR'ANÎ KULLUK, HZ. MUHAMMED (S.A.V.) VE SAFTAKİLER YANİ BİZLER

“Allah'ım! Beni en güzel ahlâklı olmaya yönelt. Gerçekten sen ahlâkın en güzeline yöneltirsin. Benden kötülükleri gider, çünkü kötülükleri ancak sen giderirsin.”

(Tirmizî, Daavât, 32.)

Din, insanın yaratıcısı, kendisi, diğer insanlar ve evren ile ilişkilerini sağlıklı bir şekilde düzenlemek üzere, Allah tarafından konulmuş olan değerler manzumesinin genel adıdır. Dinin varoluş amacı, insanın gerçek anlamda mutluluğu yakalayabilmesidir. Bütün hayatı kuşatıcı özelliğiyle, insanî ilişkilerin hepsini bu bütünlük içinde kavrar, ona şekil verir ve bir güzergâh belirler. Din, bütün bunları, peygamberler vasıtasıyla gönderilen vahiyle gerçekleştirir.⁵³

İslâm inancını, ibadetlerini ve ahlâkını ortaya koyan vahyin adı Kur'an'dır. Kur'an'ın pratik hayattaki uygulaması olan ve bütünüyle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatında şekillenen sünnet ise ikinci kaynaktır. Allah'ın bilgisi olan Kur'an, yaratıcının insanın bütün yaşamını kuşatan buyruklarını içermesi, mutlak doğru olması ve değişmemesi açısından önceliğe sahiptir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de Kur'an

⁵³ Bkz. Recep Kılıç, Ayet ve Hadislerin Işığında İnsan ve Ahlâk, 5.

buyruklarını insanlığa ulaştıran ve Mutlak Varlık ile temas eden elçi olarak, bu buyruklarda kastedilen meramı ilahî hakikate göre en iyi anlayan, ilk müfessiri olarak en iyi açıklayan ve irşad eden olarak, Kur'an'la birlikte olmazsa olmaz bir konumdadır. Onun yaşamı Kur'an'ı yaşama geçirme örneği açısından da çok büyük bir önemi haizdir. Hz. Aişe'nin Rasûlullah'ın yaşam tarzını tanımlarken "*Ahlâkı Kur'an idi.*"⁵⁴ demesi bu gerçekliğe vurgu yapmaktadır.

Son Kitap'ta birkaç yerde Allah'ın sünnetinden bahsedilir.⁵⁵ Bununla Allah'ın insanlar hakkındaki fiilî ilkeleri ve yasaları kastedilir. İslâm geleneği içerisinde sünnet dendiğinde ise, Kutlu Elçi'nin hareket tarzları ve devam ettirdiği davranışlar anlaşılır. Bunlar, her seviyedeki Müslümanlığın hayat kurallarını oluşturur. Fiziksel, toplumsal, ahlâkî, manevî ve diğer boyutlarıyla sünnet, nasıl mü'min olunacağına formatını belirler, Müslümanı Müslüman yapar.

Allah ve Rasûl'ünün bildirimlerine mutlak teslimiyet ve tam itaat gerekir. Çünkü iman, bu ikisi olmadan gerçekleşmez. Burada, imanla birlikte imanın ardında bulunanları da kabul etmek ile baştan inanmamak arasında bir tercih söz konusudur. Bunlar kabul edilince İslâm'ı özümsemiş bir inananın Allah'ın çizdiği yoldan sapması, Rasûl'ünün emrine aykırı davranması durumu ortadan kalkar. Kişi ge-

⁵⁴ Müslim, Müsâfirîn, 139.

⁵⁵ 33/Ahzab 62 gibi.

rek kendi şahsında, gerek ailesinde ve gerekse çevresinde Allah'ın ve Son Elçi'sinin çizdiği ahlâkî yola muhalefetten sakınır. Bu yüzdendir ki, Müslümanlıkta, bir davranışın veya hareketin ahlâkî olup olmadığı, iyi veya kötü oluşunu belirleyen tek ölçüt dinî emirlere uymak veya uymamakla kendisini gösterir. Eğer Allah ve Habîb'inin emirlerine uyuluyorsa bu iyi ahlâk, aykırı davranılırsa kötü ahlâktır. Bunun karşılığı da sevap ve günahdır. Bu noktada mü'mine gerekli olan, ilahî buyruklarla kendisine çizilen sınırlar içerisinde kalmaktır. Fıtratıyla son derece uyumlu olan görevlerini aksatmadan, Elçi'nin getirdiği yaşam tarzının özünü yakalamak, bunu uygulamaya çabalamak ve aşırı gitmemektir. Çünkü hiç kimse Rasûlullah'tan daha iyi Müslüman olamaz. O halde en iyi inanan, dinî çerçeveye daha büyük oranda uyabilen insandır.

Kur'an ve Hz. Peygamber (s.a.v.) insan davranışlarının tamamını Allah'a itaat ve ibadet çerçevesinde ele alır. Bu nedenle ahlâkî olan bütün davranışlar adeta namaz, hac ve oruç gibi yapılması belli zaman veya periyoda bağlanan ibadetler konumuna gelirler. Böyle olunca da ifası durumunda sevap söz konusu olur. İbadetlerin yerine getirilmemesi nasıl günah oluyorsa, ahlâkî olmayan davranışlarda da günah söz konusu olur. Doğruların mükâfatının cennet olması⁵⁶, iyi işler yapanlara altlarından ırmakların ak-

⁵⁶ 41/Fussilet 32

tığı cennetlerin verilmesi⁵⁷, arkadan çekiştirenin cehenneme atılması⁵⁸, yetim malı yemenin büyük günah oluşu⁵⁹ gibi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu iki hadisi de konumuzla ilgili örneklerdir: *“Aman yalandan sakının. Zira yalan kötülüğe; kötülük de cehenneme götürür. Aman doğruluktan ayrılmayın. Zira doğruluk iyiliğe; iyilik de cennete götürür.”*⁶⁰, *“Ateş odunu nasıl yakıp tüketirse, haset de iyilikleri öylece yiyip tüketir.”*⁶¹

Burada dikkat çekmemiz gereken çok önemli bir nokta vardır: İbadetlerin yerine getirilmesi ve ahlâkî yaşam, hiçbir sıkıntı ve zorluk çekilmeden, insiyakî tarzda çok kolayca yaşama geçirilebilecek bir yapıda değildir. Öncelikli olarak Kur'an'ın da belirttiği gibi dünya bir imtihan yurdudur ve insan İslâm'dan değil de kendi tabiatındaki kötü eğilimlerden dolayı bunları yaşama geçirmekte (şahıstan şahsa değişebilecek meyillerden dolayı) bir takım zorluklarla karşılaşabilir. Esasında, bu sıkıntılar ve zorluklarla karşılaşan insan, dinin kendisinden istemiş olduğu ibadet ve davranışların kesin doğrular olduğunun farkındadır; problemin nefsanî eğilimlerine boyun eğmesinden ve haricî nedenlerden kaynaklandığını çok iyi bilir. Dolayısıyla sorun bireyin bunları kabullenip yaşama geçirebilmesindeki engellerden kaynaklanmaktadır. Zaten bu yüzdendir ki İslâm, “sarp yoku-

⁵⁷ 2/Bakara, 25.

⁵⁸ 104/Hümeze 1-9.

⁵⁹ 4/Nisa, 2.

⁶⁰ Buhârî, Edeb, 69.

⁶¹ İbn Mâce, Zühd, 22.

şu tırmanmaya ve aşmaya”⁶² benzettiği ahlâkî vazifeleri yerine getirme çabasının sürekli olmasını istemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in cennetin insanın nefesine zor gelen, cehennem de nefsin isteklerine hoş gelen şeylerle çevrili olduğunu belirtmesi⁶³ bunu daha anlaşılır kılmaktadır.

İslâm’da ibadetler, ahlâkî davranışlar velhasıl her şey Allah rızası merkezlidir. İnsan davranışlarının peşinden sevap alacağını ve cennete gideceğini bilse bile, bu davranışının ardında dünyevî bir beklentisi olmamalıdır. Mü’min, Allah buyruğunu yerine getirmek için ve erdemli yaşamının gereği olduğundan dolayı bir eyleme girişir. Nitekim Kur’an insanın emrolunduğu gibi dosdoğru olmasını ister.⁶⁴ Hatta ahlâkî davranışın sağladığı yararın bir başkası tarafından bilinmesi bile şart değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in sağ elinin verdiğini sol eli bile bilmeyen kimseyi ahirette Allah’ın gölgesinde gölgelenecekler arasında sayması⁶⁵ ile bir karşılık beklemezsizin infakta bulunanların *“Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler. ‘Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz.’ (derler).”*⁶⁶ ayetiyle övülmesi, bu hakikatin ifadesidir. Kur’an, bu övgüsü yanında, iyilik ve kötülüklerin karşılığının öteki âlemde olduğunu tekrarla-

⁶² 90/Beled, 11.

⁶³ Buhârî, Rikâk, 28.

⁶⁴ 11/Hûd, 112.

⁶⁵ Buhârî, Cemâa, 8.

⁶⁶ 76/İnsan, 8-9.

arak, kişinin dünyevî bir beklenti içine girmeden ebedî mutluluğu için çaba sarf etmesini ve elini kötülüklerden çekmesini ister ve şöyle buyurur: *“Kim yararlı iş işlerse kendi lehinedir; kim de kötülük işlerse kendi aleyhinedir. Rabb’in, kullara karşı zalim değildir.”*⁶⁷, *“Sonra da ona iyilik ve kötülük kabiliyeti verene and olsun ki: Kendini arıtan saadete ermiştir. Kendini fenalıklara gömen kimse de ziyana uğramıştır.”*⁶⁸

İnsanın takip etmesi gereken hayat çizgisi bu şekilde sunulurken, Kur’an’da *“Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.”*⁶⁹ diye tanımlanan, kendisinin de güzel ahlâkı tamamlamak üzere gönderildiğini belirten⁷⁰ Hz. Muhammed (s.a.v.) *“Nasıl bir yaşam sürmüştü?”* veya *“Niye bizlere örnek olarak takdim edilmektedir?”* şeklindeki sorunun basit cevabı yaşam öyküsünde yatmaktadır. İslâm öncesi hayatına dair yapılan bütün çalışmalar, onun nübüvvet görevi verilmeden önce de erdemli ve evrensel ahlâkî değerlere uyan bir yaşamı olduğunda hemfikirdirler. İnanç noktasında hiçbir zaman putlara tapınmadığı gibi, toplumunda yaygın olan zina ve içki gibi daha sonra getireceği din tarafından men edilecek olan fiilleri de işlememişti. İslâm’a davete başladıktan sonra aklî melekelerinde zafiyet olduğu iddiasıyla aklını kaybettiği veya büyülediği gibi ithamlara⁷¹

⁶⁷ 41/Fussilet, 46.

⁶⁸ 91/Şems, 8-10.

⁶⁹ 68/Kalem, 4.

⁷⁰ Beyhakî, X/191.

⁷¹ 17/İsra, 47, 25.

maruz kalmasına karşın, ahlâkî noktada en küçük bir eleştiriye duçar olmaması dikkatleri üzerinde toplamamız gereken bir husustur. Hele de Mekke gibi oturmuş bir devlet nizamının olmadığı bir toplumda, anne babasını kaybetmiş bir insanın kendisini koruyabilmesinin zorluğu ortadadır. Hz. Muhammed (s.a.v.) bunu başarmış bir insandır. Kırk yaşına kadar sürdürdüğü kervan faaliyetleri sırasında da onun bireysel yaşamını eleştiren en küçük bir emâre yoktur. Bu olmuş olsaydı, Mekkeli müşriklerin ilk önce bunu Hz. Muhammed (s.a.v.)'in karşısına çıkaracakları ve daveti başlamadan akamete uğratacakları açıktır.

Esasında Hz. Muhammed (s.a.v.)'in İslâm öncesi erdemli hayatı müşriklerce de kabul edilmiş bir olguydu. Onun emin sıfatıyla anılması, erdemliler kulübü Hilfu'l-fudûl'da yer alması, ticaretteki başarısı ve dürüstlüğü nedeniyle Hz. Hatice'nin işlerini deruhte etmesi, -Kâbe'nin tamiratında Hacer-i Esved'i yerine koymada önerdiği yöntemin herkesçe kabul edilmesi örneğinde olduğu gibi- insanları onore eden tutum ve davranışlarıyla toplumda saygınlık kazanmıştı.

Çocukluğundan itibaren doğru sözlü, güvenilir, dürüst, şefkatli ve yardımsever bir insan olarak tanınmıştı. İlk vahiy meleğiyle karşılaştığında korkarak Hz. Hatice'nin yanına geldiğinde eşinin onu teskin eden şu sözleri İslâm öncesi Mekke dönemindeki Hz. Muhammed (s.a.v.)'i özetler mahiyettedir: “Öyle

deme, sevin! Allah'a yemin ederim ki, Allah hiçbir vakit seni utandırmaz. Çünkü sen akrabana bakarsın, sözün doğrusunu söylersin, işini görmekten âciz olanların ağırlığını yüklenirsin, fakire verir, kimsenin kazandıramayacağına kazandırırısın, misafiri ağırlarsın, Hak yolunda ortaya çıkan hadiseler karşısında (halka) yardım edersin."⁷², Şüphesiz Hz. Hatice'ye bu sözleri söyleten sebep, Rasûlullah'ın hayatında ortaya koyduğu davranışlardı.

Zengin bir dul olmasına karşın, kendisinden on beş yaş küçük, maddi durumu da yerinde olmayan bir insanla evlenmesi de onun dürüstlüğü, olağanüstü ahlâkî duyarlılığı ve etkileyici diğer erdemli meziyetleri nedeniyledi.

Anlaşılan o ki, Hz. Muhammed (s.a.v.) İslâm öncesi dönemde, bireysel yaşamında ahlâkî duyarlığa sahip olması yanında, toplumun erdemler açısından daha iyi bir düzeye gelmesi ve güzelleşmesi için de çözümler aramakta ve bu hususta düşüncelere dalmaktaydı.

Mekke'yi kuşbakışı süzebildiği Hira Mağarası'na zaman zaman çıkması, Mekke toplumunun dinî ve ahlâkî çöküntüsünden kaçması kadar toplumsal çöküntüye çözüm üretmek adına tefekkür etmek olarak da değerlendirilmelidir. Burada halktan uzak çok küçük bir mağarada derin düşüncelere dalmış, bunlardan birisinde peygamberlik görevine mazhar ol-

⁷² Müslim, İman, 73.

muştur. Çözüm arayışına yönelik içten gayretinin karşılığını adeta nübüvvet mükâfatıyla almıştır. Vahye mazhar olmasından sonra bir daha o mağaraya asla geri dönmeyecektir. Çünkü sorunlara çözüm için düşünme safhası geçilmiş, artık eylem zamanı gelmişti. Tarihî görev başlıyordu.

İslâm sonrasında da, insanlara hem hak dini anlatmak hem de yaşamıyla örnek olmak gibi büyük bir yükün altına giren Son Elçi, sadece istemiyor, bizzat kendisi de yapıyordu.

Hicret sırasında Kuba ve Medîne'deki mescitlerin yapımında, Hendek muharebesinde hendeklerin kazılmasında fiili olarak yer alması, çalışan mü'minlere destek olmak için güzel sözler ve edebî şiiirler söylemesi bunun küçük örnekleridir. Onun kulluk dünyası ise hepimizin malumudur.

O böylece bedenen çaba sarf ederken diğer taraftan da Allah'tan yardım istiyordu. *"Allah'ım! Ahlâkın, amellerin ve arzuların kötülerinden sana sığınırım."*⁷³, *"Allah'ım! Beni en güzel ahlâklı olmaya yönelt. Gerçekten sen ahlâkın en güzeline yöneltirsin. Benden kötülükleri gider, çünkü kötülükleri ancak sen giderirsin."*⁷⁴

Her yıl doğum gününde anarak imanımızı güçlendirdiğimiz ve ona olan sevgimizi daha bir pekiştirdiğimiz o Elçi'yi görme imkânımız olmadı. Bunu kıyamete saklıyoruz. Ancak, onun ahlâkının kılavuzu olan Kur'an ile yaşamını bizlere en ince ayrıntısı-

⁷³ Tirmizî, Daavât, 126.

⁷⁴ Tirmizî, Daavât, 32.

na kadar sunan hadis kitapları elimizin altında. Ayrıca, nasıl bir hayat sürdüryle ilgili hepimizin az çok bilgisi de var. Sorun esasında bilmekte değil, bu bilgileri yaşamımıza geçirebilmekte. Onun hayatını okurken “Ben nasılım?” sorusunu kendimize sormaya cesaret edebiliyorsak, “Elhamdülillah.” demeye de hakkımız var demektir.

HOŞGÖRÜ

“Müslüman başkalarıyla hoş geçinen ve kendisi ile hoş geçinilen kimsedir. Geçimsiz kimsede hayır yoktur.”

(Musned, 2/400.)

Dünyadaki her şeyin tekdüze olduğunu, her gün akşama kadar aynı şeyi yaptığımızı, aynı yemekleri yediğimizi, velhasıl her gün bir önceki günün kopyası olan bir hayat sürdüğümüzü düşünelim. Böylesi bir yeknesaklık yaşamı bizler için çekilmez hale getirirdi. Biteviye, kurulu saat gibi, çeşnisi olmadan aynı şeyleri tekrar etmenin sonunda, dünya yaşanacak bir yer olmaktan çıkar, bunalımlar yurdu olurdu. Allah bu hayata bir anlam kazandırmak için çeşit çeşit bitkiler, hayvanlar ve değişik yapılarda cansızlar ile dünyayı biz insanların hizmetine sundu. Bu çeşitlilik sayesinde hayattan neşe alabiliyoruz.

Yaşamı anlamlandıran hususlardan birisi de, farklı ırkların, farklı lisanların hatta farklı şivelerin meydana getirdiği mozaik cümbüşüdür. İnsanların dış görünüşte oluşturduğu bu renkli mozaik onların zihinlerinde de kendini gösterir. Her insan bir takım etkilenmeler sonucunda hayata kendine özgü bir bakış açısıyla bakar ve her şeyi kendine özel bir perspektiften değerlendirir. Dünya üzerinde ne kadar insan varsa o kadar farklı bakış açısı olabileceğini söylersek

her halde yanılmış olmayız. Bu farklılıkları dünyaya güzellik katan bir çeşitlilik olarak değerlendirirsek, bunun bizler için esasında bir nimet olduğunu, hayatı süslediğini kavrayabiliriz.

Farklılık ayrı bir güzellik olmakla birlikte, esasında tahammül etmeyi de peşinden getirmektedir. Çünkü nihâyetinde herkesin kendisine göre doğruları vardır ve bunların gerçekleşmesini, başkalarınınca kabullenilip benimsenmesini arzular. Ancak bu çoğu zaman mümkün olmayabilir. Böylesi durumlarda hoşgörü sınırları içinde kalınmalıdır. Karşımızdakileri bizim gibi düşünmedikleri için bir takım kalıplar içine sokmak, bazı sıfatlarla yaftalayarak gruplandırmak son derece sakıncalıdır. Çünkü herkes için kendi doğrusu hakikatin ta kendisidir. Bu nedenle, gerek siyasal ve gerekse fikrî alanda farklı görüşleri benimsemiş olan insanların kendi doğruları peşinde inanarak gittiklerini, bunları gönülden benimsediklerini baştan kabullenmek zorundayız. Bunun anlamı ise, herkesin bizler gibi düşünmeye, bizler gibi yaşamaya mecbur olmadığıdır. Mühim olan bu ülkenin üst değerlerinde hepimizin birleşebilmesidir, idealimizin aynı olabilmesidir. Bu da güzel yurdumuzun daha müreffeh bir hale gelmesi, eğitim, sağlık ve ekonomi seviyesinin daha üst seviyelere çıkması, dünyada hak ettiği yerde bulunmasıdır.

Amaç bu olduktan sonra, bunu gerçekleştirmek için farklı yollardan aynı ideale koşmak hem ülkeye bir çeşitlilik kazandıracak, hem de bireyler arasında

memleketi daha ileriye götürme yönünde bir yarış başlatacağı için, sonuçta kazanan yurdumuz olacaktır. Bu bir tarafa bırakılıp, insanlar siyasal ve fikrî eğilimleri nedeniyle, farklı partilere oy verdikleri için belli çerçeveler içine oturtulacak olursa, karşı taraftaki de nihâyetinde aynı şeyi yapacaktır. Bu ise, vatandaşların gruplaşmasına ve ülke huzurunun bozulmasına sebep olacaktır. Bundan dolayı hoşgörü, ülkemizin dirliği için hele de şu dönemde- en ihtiyaç duyduğumuz şeylerin başında gelmektedir.

Allahu Teâlâ insanların farklılığına bir âyet-i kerîmede şöyle değinmektedir: *“Ey insanlar! Sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi, birbirinizle tanışmanız, yardımlaşmanız için milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah nezdinde en şerefliiniz takvaca en üstün olanınızdır. Allah her şeyi hakkıyla bilir. O her şeyden haberdardır.”*⁷⁵ Bu âyete baktığımızda, Allahu Teâlâ'nın yeryüzündeki farklılıkları özellikle oluşturduğu görülmektedir. Allah, kullarının birbirleriyle kaynaşmaları, istifade etmeleri için bu farklılığı yaratmıştır. İnsanlar bu farklılık nedeniyle tanışmaya, birbirlerinden yararlanmaya ve öğrenmeye çabaladıklarında medeniyetlerde ilerlemeler olmuştur.

Hoşgörüye en çok muhtaç olduğumuz alanlardan biri de dindir; farklı dinlere, farklı mezheplere mensup insanları kabullenebilmektir. Bizlere göre farklı kabulleri olan insanları ikna etmek veya bize göre doğru olan yöne çekmeye çalışmak ve bu hu-

⁷⁵ 49/Hucurât, 13.

susta mzkerelerde bulunmak elbette mkuldr, ancak bunun kamplaşmalara sebebiyet vermesine, insanların birbirlerini dışlamasına ve yaftalamasına neden olması hoş bir Şey değildir. Çünkü eğer elimizde öyle olmadığına dair bir kanıt yoksa, farklı yorumları herkes bu ülkenin bir parçasında yaşama geçirmekte ve bunu yaparken de ülkeye iyilikten başka bir niyet taşımamaktadır diye düşünmemiz gerekir. Bu nedenle, uzlaşma adına inançlarımızdan ödün vermeden, ortak müştereklerde buluşabilmeliyiz.

Farklı kabulleri çatışmanın, nefret sebebi haline getirmenin, birbirimizi dışlamanın krkleyicisi durumuna taşımanın bedelini yine hep beraber bizler, yani hepimiz deriz. Ülkemiz üzerinde çeşitli emelleri olan ülkeler de bunları dışarıdan büyük bir keyifle seyrederek ve ayrılıkları körükleme için ellerinden geleni yaparlar. Bu yöndeki çabaları zaten sürmektedir de. Bir kardeş nasıl diğer kardeşine olabildiğince tahammül edebiliyorsa aynı toprakları paylaşan ve bu ülke sevdalısı olan bizlerin de birbirimize katlanmak, tahammül etmek ve anlamaya çalışmaktan başka çıkar yolumuz yoktur. Çünkü bu ülke dışında başka bir yurdumuz bulunmuyor. Allah'ın bizlere hiç Şüphesiz ki büyük bir lütfu olan bu topraklar zaten bazı glerin iştahını kabartmaktadır. Onları memnun etmektense farklı yaklaşımları olgunlukla karşılayarak, muhtemel kusur ve hataları içimize gmererek, unutarak, birbirimizle kucaklaş-

manın, kardeş olmanın yollarını aramalıyız; bu uğurda çaba sarf etmeliyiz; başkası için yapılmasını hoş görebileceğimiz bir muamelenin bize yapılmasını kabul edebilir miyiz diye düşünmeliyiz.

Allahu Teâlâ, aynı kitaba inanan biz Müslümanların kendi aramızda hoşgörülü olmamızı istemesinin ötesinde, ehl-i kitaptan olan diğer din mensuplarına bile hoşgörülü olmamızı emretmektedir. Âyette şöyle buyurulmaktadır:

*“De ki: ‘Ey ehl-i kitap! Gelin, sizin için de bizim için de doğru olan şu sözde; Allah’tan başkasına tapmamak; O’na hiç bir şeyi eş tanımamak; Allah’ı bırakıp da kimimiz kimimizi rab edinmemek, üzerinde birleşelim.’ Eğer yine yüz çevirirlerse onlara deyin ki: ‘Siz de şahit olun ki bizler Müslümanlarız.’”*⁷⁶ Dikkat edilirse, âyet-i kerîmede Allahu Teâlâ Müslümanları ehl-i kitaptan olanlarla bazı temel inanışlar üzerinde anlaşmaya davet etmektedir. Karşı tarafın bunu kabul etmemesi durumunda mü’minlerden, nasıl inandıklarını ve kabullerinin ne olduğunu söylemekle yetinmelerini, daha ileri gitmemelerini istemektedir. Bir başka âyette de dine girmek hususunda insanların zorlanmayacağı belirtilmektedir.⁷⁷

Bu, esasında karşı taraftakilere tahammül edilmesi gerektiğinin bir başka şekilde ifade edilmesidir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) de Medîne’de yaşayan bütün farklı inanış mensuplarıyla Medîne Ana-

⁷⁶ 3/Âl-i İmrân, 64.

⁷⁷ 2/Bakara, 256.

yasası diye meşhur olan anlaşmayı yapmış, herkese eşit hak ve özgürlük tanıyarak farklı inanıştaki insanlara nasıl davranılması ve onlarla nasıl geçinilmesi gerektiğinin en güzel örneğliğini sergilemiştir.

Hoşgörü sadece farklı tercihlere saygı duymakla sınırlı değildir. İnsanın kendine hâkim olması da hoşgrdr. Karşımızdakinin bir hatâsını affetmek, özrn kabul etmek de bir hoşgrdr. Herhangi bir sırada beklerken sıramızı acelesi olan veya yaşlı olan bir insana vermek de bir hoşgrdr.

Kezâ komşuya eziyet etmemek, insanları rahatsız etmemek de bir hoşgrdr. Velhasıl hoşgörü güzel geçinebilmektir. İnsanların bizi iyi bir kimse olarak bilmesidir, bizleri tanıdıklarına memnun olmalarıdır, bizleri hatırladıklarında zihinlerinde hoş şeylerin uçuşmasıdır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in buyurduğu gibi: *“Müslüman başkalarıyla hoş geçinen ve kendisi ile hoş geçinilen kimsedir. Geçimsiz kimsede hayır yoktur.”*⁷⁸

Tahammülü olmayanın merhameti de olmaz. Onun bulunduğu yerde insanlar arası iyi ilişkilerden, sevgiden, anlaşmadan ve aynı ortak ideal peşinde koştuktan bahsetmek asla mümkün olmaz.

Böyle insanların bulunduğu yerlerde her zaman bir kargaşa, huzursuzluk, güvensizlik vardır ve insanlar birbirinin kuyusunu kazmak için fırsat gözlemler. Bu kişiler, kendi etraflarında olanları diğerkimselere karşı da kinlendirirler. Sadece kendi ikballeri

⁷⁸ Musned, 2/400.

peşinde koşan ve ülkeye sevdalı olmayan bu tiplere dikkat etmek durumundayız. Allah'tan dileğimiz, bizleri birbirimize karşı hoşgörülü ve affedici yapması, farklılığın esasında bir çeşitlilik ve güzellik olduğunu hepimize öğretmesidir.

BİRBİRİMİZE KENETLENEBİLMEK

“Muhtemelen öyle karışıklıklar olacak ki, o karışıklıklarda uzanmış olan oturandan, oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen de koşandan daha hayırlıdır. Herkes gücü yettiğince bunlardan kurtulmaya baksın.”

(Ebû Davud, Fiten ve Melâhim, 2.)

Aynı çatı altındaki insanların birbirleriyle iyi geçinerek mutlu bir hayat sürmeleri için anlayışlı olmaları ve karşılardakilere tolerans göstermeleri gerekir. Eşlerin bir takım ufak tefek sorunları büyüterek problem haline getirmeleri, birbirlerinden yerine getiremeyecekleri isteklerde bulunmaları, kırıncı olmaları o evde huzur adına bir şey bırakmaz. Sonunda yuva dağılıp gider. Olan çocuklara olur ve anne baba sevgisini tadamadan içlerinde bir büyük hüznle büyürler.

Ailelerin meydana getirdiği ülkeleri de büyük bir aile yuvası olarak düşünebiliriz. Bu yuvayı paylaşanlar, aynı ideal etrafında kenetlenmedikleri, birbirlerine gönüllerini sevgiyle açmadıkları, yaşanan her türlü sıkıntıya rağmen ülkelerine sahip çıkmadıkları takdirde, o vatanda huzurun olması, insanların kendilerini emniyette hissetmesi düşünülemez. Çok kritik bir noktada ve iştahlı ağızların gözlerini diktiği bir coğrafyada yer alan güzel ülkemiz zaman zaman

bu noktaya getirilmek istenmiştir. Biraz yaşı olanlar her gün onlarca insanın öldürüldüğü zamanları, hava karardıktan sonra sokağa çıkmanın mümkün olmadığı dönemleri çok iyi hatırlarlar. Keza ülkeyi bölmek isteyen etnik terörün katlettiği ve sakat bıraktığı binlerce yakınımızın acısı yüreklerimizdedir.

Ülkemizi şöyle bir göz önüne getirin. Bereketli toprakları, akarsuları ve etrafını kuşatan denizleriyle, Asya'yla Avrupa arasında geçiş yolu olması ve pek çok medeniyete beşiklik yapması nedeniyle çok özel bir coğrafyada yaşamaktayız. Yaşamış olduğumuz bazı olumsuzluklara ve ekonomik sıkıntılara rağmen böylesine güzel bir ülkede hayat sürmeyi ayrıcalık olarak kabul etmek gerekir. Bu nedenle de ülkemiz varsa günümüzün ve geleceğimizin de olacağını, ülkemiz yoksa hiçbir şeyimizin olmayacağını asla unutmamalıyız.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız veya zaman zaman yurt dışına çıkan insanlarımız ülkelerinden uzakta kalmanın ne kadar zor olduğunu çok iyi bilirler. Tramvaylarda, gemilerde ve uçaklarda dillerini bilseniz bile bir başka millet içinde hissedilen yalnızlığın verdiği hüznün anlatılacak gibi değildir. Her türlü maddî imkâna sahip olsalar bile altın kafesteki kuş misali ille de vatanım derler.

Onların yurt dışındaki evlerine gittiğinizde duvarlarını ülkemizin haritalarının ve kendi memleketlerinin resimlerinin süslediğini görürsünüz. Vatan sevgisi ve özlemi iliklerine kadar işlemiştir. Onları

tesellî eden tek şey istedikleri zaman koşabilecekleri bir yurtlarının olmasıdır. Çalışmak veya gezinmek için evimizden dışarı çıktığımızda, kendi ülkemizde bulunmanın verdiği huzuru, hiçbir endişe taşımadan özgürce gezinmenin sağladığı rahatlığı, buna alıştığımızdan dolayı pek düşünmeyiz veya aklımıza hiç gelmez bile. Kendilerini tanımasak bile caddelerde beraber yürüdüğümüz insanların arasına karışmanın ayrıcalık oluşunu yurdumuzdan uzakta kaldığımızda anlarız. Her dönemde yaşadığımız çeşitli sıkıntılara rağmen çocuklarımızı gönderdiğimiz okullarımız, hastalarımızı tedâvî ettirdiğimiz hastanelerimiz ve geçimimizi temin edebildiğimiz imkânlarımız var. Velhasıl bizlere yaşama alanı olan ve kendisine bağlayan bir yurdumuz var.

Ancak aynı ideal etrafında birleşmeyen milletleri çeşitli tehlikeler bekler. Bölgesel farklılıklar bazıları tarafından kaşınarak insanlar birbirlerinden soğutulmaya çalışılır ve düşmanlaştırılır. Keza gelir farklılıkları bahane edilerek fakir-zengin çatışmaları çıkarılır. Bazı ülkeler idealize edilerek kendi ülkelerine olabildiğince zarar vermeleri istenir.

Bu ve benzeri bütün nedenlerden sonra ortaya çıkan kargaşalar sonuçta bunlara destek veren ülkelerin ekmeğine yağ sürer ve birer piyon olduklarının farkına varmadan sonu olmayan ütopyalar için mücadele edenler hiçbir zaman hülyalarına erişemezler ve hem kendilerini hem de ailelerini perişan ederler, nihayetinde ülkelerine zarar vermekten öteye geç-

mezler. Tarihte sıçrama yapan ve vatandaşlarına üst seviyede refah sunan ülkeler, vatandaşları barışık yaşayan ve aynı ülkü etrafında kilitlenen ülkelerdir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatı bu açıdan bizler için bulunmaz bir örnektir. Aynı ideal etrafında kenetlenen, birbirlerinin ufak tefek hatalarına takılıp kalmayan küçük bir topluluk akıl almaz başarılarla imza atmış ve tarihte yeni bir sayfa açmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) onları aynı ülkü etrafında öylesine kenetlemişti ki, ordunun hazırlanması veya başka ihtiyaçlar için yardım talep ettiğinde insanlar adeta yarışlardı. Bütün malını getirip Hz. Peygamber (s.a.v.)'e teslim etmek isteyenler olurdu. Buna imkânı olmayanlar da bedenleriyle bir şeyler yaparak yardımcı olurlardı.

Hz. Peygamber (s.a.v.) asıl yurdu olan Mekke'yi terk edip Medîne'ye gitmek zorunda kaldığında, kendisini ve arkadaşlarını karşılayan Medînelilerin göstermiş oldukları fedakârlıklar Hz. Muhammed (s.a.v.)'in başarısının nerelerde yattığını göstermektedir.

Medîneliler onlara evlerini açmış, ellerindeki birikimleri ve tarlalarının bir kısmını hiçbir karşılık beklemezken kendilerine sığınan muhacirlere sunmuşlardır. Bu kardeşlik dayanışmasının ardından da başarı gelmiştir. Ülkemiz insanının kurtuluş savaşında gösterdiği kahramanlığı anımsayalım. Maddî imkânları tamamen tükenmiş bir millet, akıl almaz fedakârlıklar göstererek, aynı ülkü etrafında kenetle-

nerek kendisini tarihe altın harflerle yazdırdı. Binlerce insan bu uğurda canını verdi, anneler dul, çocuklar yetim kaldı. Kadınlar cephelere mermi taşıdılar, askerlere elbise diktiler. Yaşlı insanlar da titrek ellerini huzura açarak Allah katından geri çevrilmeyen dualarını gözyaşlarıyla süslediler. Silkinen millet adeta tekrardan doğdu.

İkinci Dünya savaşını kaybetmelerine rağmen kalkınmalarını gerçekleştiren Almanya ve Japonya'nın bu başarısının ardında, yurttaşlarının aynı bilinç etrafında kenetlenmeleri ve kendiliklerinden fedakârlık yapmaları yatmaktadır. İstiklâl mücadelesi vermiş olan ülkemiz de atlattığı onca bâdireye rağmen bahsettiğimiz ülkelerle yarışabilecek potansiyeli barındırmaktadır. Memleketimizin sahip olduğu zenginlikler kalkınmış ülkelerin pek çoğundan daha fazladır. Her türlü madenî ve doğal imkânları sunan yurdumuz, kıymetinin daha iyi anlaşılacağı günleri beklemektedir; yeter ki bizler sahip olduğumuzun değerini ve birbirimize kenetlenmenin önemini bilelim.

Allahu Teâlâ birlik içinde yaşamamanın önemine Kur'an'da dikkat çekmekte ve bu birliğin kaybolmasının ardından gelecek muhtemel felaketleri haber vermektedir. Örneğin bir âyette şöyle buyurmaktadır: *"İçinizde sadece zulmedenlerin başına gelmeyen fitneden sakının."*⁷⁹ Bu âyet çok önemli bir hususa dikkat çekmektedir: Toplumda bazı insanların dirlik ve dü-

⁷⁹ 8/Enfâl, 25.

zeni bozmaları sonucunda çıkacak kaos sadece buna neden olanları sarmayacak, herkesi etkisi altına alacak ve toplumun tamamında huzursuzluk ve anarşi çıkacaktır. Böylesi bir durumda huzur yurdu olan vatan, insanların hayatlarından endişe duydukları bir coğrafyaya dönüşecektir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) de ümmetinin birliğine ve birbirlerine kenetlenmelerine çok önem verir ve bunu her fırsatta dile getirirdi. Birlik ve düzenlerinin bozulması durumunda dağılıp gideceklerini buyurmuş ve muhtemel karışıklıklar söz konusu olduğunda bunlara karışmamayı öğütlemişlerdir. Bir hadislerinde şöyle buyurmuşlardır: *“Muhtemelen öyle karışıklıklar olacak ki, o karışıklıklarda uzanmış olan oturandan, oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen de koşandan daha hayırlıdır. Herkes gücü yettiğinde bunlardan kurtulmaya baksın.”*⁸⁰

İslâm dünyasına göz attığımızda, gördüğümüz karışıklıkların ve asla huzuru bulamamalarının bizlere anlatacağı çok şey var. Şikâyetçi olduğumuz her ne varsa, bütün bunlara rağmen halimize şükretmeliyiz ve gerçekten çok iyi bir vatanda yaşadığımızı bilmeliyiz. Zira bütün olumsuzluklara rağmen İslâm dünyasının yıldızıyız. Bizdeki huzuru İslâm ülkelerinin hiçbirinde görme imkânına maalesef sahip değiliz. Bu nedenle de ülkemizin birliği ve aynı ülkü etrafında kucaklaşmalıyız. Birbirimize karşı hoşgörülü ve affedici olmalıyız. Çünkü bizler için başka bir

⁸⁰ Ebû Dâvûd, Fiten ve Melâhim, 2.

Türkiye yok. Hâbil'in kendisini öldürmek isteyen kardeşi Kâbil'e dediği gibi: *"Beni öldürmek için sen bana elini uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam."*⁸¹

Aynı ülkeyi paylaştığımız insanlara bu derinlikte bir hoşgörü ile bakabilirsek, geriye bir sorun kalmayacak, farklılıklar zenginlik olarak görülecektir. Unutmamak gerekir ki, güzelim ülkemizin toprakları hepimizi içine alacak genişliktedir. Bu yurttan hepimize yer var. Memleketi bir başkasına dar etmenin anlamı yok. Ayrıca buna hakkımız da yok. Kaybeden kim oluyor bir bakın? Hepimiz birden kaybediyoruz.

Hiç kimse sanmasın ki, yaptığı bir kötülük veya verdiği bir zarar sadece hedef aldığı kimseyle sınırlı kalır. O zarar bir şekilde dönüp dolaşıp bütün ülkeyi ilgilendirir ve bunun olumsuz etkilerini, zararı verenin kendisi ve çocukları da görür. Bir güzelim bahçeyi tarumar ederek burayı yaşanmaz hale getiren insan acaba hangi akla hizmet etmektedir? İşte, şu an yaşadığımız sorunlar, küçük küçük zararların bir araya gelmiş ve yığılmış halidir. Toplum olarak koca bir sorunlar yumağıyla mücadele etmek durumunda kaldık, kalıyoruz.

Allah'tan, aynı anne babanın çocukları gibi birbirimize kenetlenmemizi ve kalplerimizin bu ülkenin güzelliklerine bir şeyler katabilmenin heyecan ve arzusuyla dolu olmasını diliyorum.

⁸¹ 5/Mâide, 28.

ÜMMET BİLİNCİ-1

“Mü’minler bir vücudun organları gibidirler. Hangisi bir acı duysa diğer organlar da bunu hissederler.”

(Buhârî, 5552.)

Müslümanları kardeş yapan pek çok değer vardır. Birbirlerine destek olmaları, sıkıntılı anlarında yardıma koşmaları, İslâm’ın yücelmesi için Allah yolunda fedakârlıklar göstermeleri onları bir arada tutan ve kaynaştıran unsurlardan sadece bir kaçıdır. Esasında Müslümanları birbirine kenetleyen ne kadar faktör varsa, bunları bir şemsiye altında birleştiren ana unsur ümmet bilincidir. Mü’minler ümmet oldukları için bir aradadırlar. Camide bir safta omuz omuza vermeleri, zekâtlarını ihtiyaç sahibi mü’minlere takdim etmeleri, Kâbe’nin etrafında tavafa koşmaları hep ümmet oldukları içindir. Başka bir ifadeyle, tüm bunlar, İslâm bir arada yaşanması gereken din olduğundandır. Nitekim dünyanın herhangi bir bölgesinde inleyen mü’minlerin derdine derman olmak için seferber olmaları, onlar için göz yaş dökmeleri ve her bir mü’minin derdini kendi dertleri edinmeleri onlardaki ümmet bilincindedir. Çünkü Allah onları kardeş kılmıştır. Kardeşliğin gereği ise diğer mü’min kardeşine sahip çıkmaktır. Bundan dolayı Müslümanlıktaki kaynaşma ve birlik

başka hiçbir dinde ve inanışta yoktur, olamaz. Olmadığı için de, İslâmî hassasiyetlerden habersiz olanlar, ümmetin ne olduğunu bilemeyenler, bir ülkedeki Müslümanların dünyanın diğer tarafında zorda kalmış mü'minler için endişelenmelerini ve yüreklerinin sızlanmasını anlayamazlar. "Kendi yurdundaki insanlar dururken başkaları için ne diye seferber oluyorlar?" derler. Yardım kampanyalarını, çırpınışları gereksiz görürler. Çünkü onlar için destek olunması gerekenler, devlet sınırları içerisinde yaşayanlar ile soydaşlarla sınırlıdır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in şöyle buyurduğundan habersizdirler: *"Mü'minler bir vücudun organları gibidirler. Hangisi bir acı duysa diğer organlar da bunu hissederler."*⁸²

Ümmet bilinci o kadar güzel bir tutkaldır ki, insan nefesine uyararak bir takım hatalar içine düşse bile, ümmetin önünde mahcup olmamak ve yaptığıyla diğerlerine kötü örneklik sergilememek başka bir ifadeyle toplumun ifsadına sebebiyet vermemek için günahını bile yalnızken yapmaya çalışır. Haram fiili işlerken toplumu kendisinin zararından korur.

O kadar bilinçlidir işte. Bu nedenle İslâm ümmetinde günah her zaman gizlidir. Gerçi kişi aşikâre bir şeyler yapmaya cüret ettiğinde toplumun reaksiyonu çok güçlü olur ve hemen onu dışlar, itibarsızlaştırır. Bu nedenle de ahlakî zafiyetleri olan kişiler ümmet içinde değersizdir. Toplum onlara itibar etmez.

⁸² Buhârî, 5552.

Ayrıca unutmamak gerekir ki, İslâm ahlakının Kur'an ve sünnetle birlikte Müslümanların önüne koyduğu bütün güzellikler hep ümmeti inşa etme amacına matuftur. İslâm hukukunun öngördüğü bütün cezalar da bu ümmetin vahdetine ve güzelliğine hanel getirebilecek her bir adıma engel olma amacına dönüktür. Çünkü İslâm kendisine inananları öncelikle ümmet yapmayı hedefler. Bütün emir ve yasakları Müslümanları ümmet yapmak içindir.

Bundan dolaydır ki, günahkârları bir yana, ümmet bilincine sahip olan herkes "ümmet muhasebesi" yapar. Örneğin bilginler, söylediklerinin ve yazdıklarının inananların gidişatı üzerindeki etkilerini mutlaka hesap ederler. Bir takım makamları elde etmek veya bir yerlere sempatik görünmek için konuşmazlar, kalemlerini oynatmazlar. Onlar için Rabb'in rızası her şeyin önündedir ve ümmeti kollamak gibi bir görevleri olduğunu düşünürler. Gönülden bağlı oldukları ve sevdikleri ümmete karşı sorumluluk taşıdıklarını bilirler. Bu yüzden de Müslümanlara zarar verecek her şeyden uzak dururlar. Günümüzde olduğu gibi, bu bilinç kaybolduğu zaman ise, söylemlerinin ve eylemlerinin ümmet üzerindeki etkilerini hesaba katmaksızın konuşurlar ve yazarlar. Böylesi insanların Müslüman kimliğiyle ümmete verdikleri zarar, İslâm karşıtı olanların açık ve net saldırılarından daha ağırdır. İçeriden kabul edildikleri için ümmetin bağı onlara açıktır ve beklemedikleri yerden yürekleri harap edilir. Şimdilerde ekranlarda boy

göstererek mü'minlerin zihin dünyalarını allak bulak eden, geçmişi saygısızca ktleyen ve İslâm'ı ilk kez kendisinin doğru anladığını iddia edencesine bu dinin bugüne kadar yaŐanmadığını iddia edenleri bir de bizim dediğimiz zaviyeden seyrediniz. Bu kişilerin ülkemiz insanların zihin dünyalarında neden oldukları kırılmalara, dine olan bağlılıklarının sarsılmasına ve artık hiçbir Şeye inanamaz hale geliŐlerine tanıklık ediniz. "Söylediklerim ve yazdıklarım ümmetin vahdetine olumsuz etki yapar mı?" anlayışını bir tarafa bırakıp ölçü sınırlarını aÇarak ekranlara çıkma sevdalısı olan bu zatların yaptığı tahribatı toparlamanın ne kadar g olduğunu görünüz. İslâm adına konuşan bu insanların zihin dünyalarında "mmet bilinci"nin kalıp kalmadığından Şüphe duymakta tamamen haklısınız.

İslâm'ın her Şeyin önünde tuttuğu ancak yaşadığımız dönemde kaybolmaya yüz tutmuş olan mmet bilincinin zayı olma nedenleri hususunda söylenecek Şeyler elbette pek çoktur. Lakin manevî boyutun zayıflamasının, inananların olabildiğine dnyevleŐmeye baŐlamasının ve ahlak sefahatin artmasının Şüphesiz bunda pek çok etkisi vardır.

Velhasıl pek çok etkenin tesiriyle mmet bilincimizi yavaş yavaş kaybediyoruz. Değerlerimiz zayıflıyor ve pek çok vasfımız sadece sözde kalıyor. Buna paralel olarak ibadet Őuurumuz da zayı oluyor. Hatta ibadetlerimiz sıradanlaŐıyor, lezzet alamaz oluyoruz. Görünürde bir dindarlık sergiliyoruz ama bu dindar-

lık içi doldurulamamış bir Müslümanlık olarak kalıyor. Bunun olumsuz sonuçlarını elbette hep birlikte yaşıyoruz. En basitinden, biz gerçek anlamda ümmet olabilseydik, İslâm dünyası bugünkü zilleti yaşıyor olabilir miydi acaba? İslâm coğrafyasının üzerine musallat olmuş zalim idareciler kendi halklarına bunca eziyetleri çektirebilir miydi? Müslümanlar kendi küçük hesaplarını bir tarafa bırakıp İslâm'la dertlenebilseydi, dünyanın her yanına dağılmış olan Müslümanların gücü böyle mi olurdu?

Ayrıca her birimiz ümmet bilincinin bir tarafını törpülemekle meşgulken kardeşlikten söz etmek ne derece mümkün olabilir ki? Her türlü tefrika ile savrulduğumuz şu günlerde bir kısmımız asabiyet ile kendisini diğer Müslüman kardeşlerinden farklılaştırmanın peşinde. Irak'ta Müslümanların birbirlerini kelimenin tam anlamıyla "telef" etmelerine bir bakınız. Bir Müslüman diğer Müslümanları hem de caminin içinde bombayla imha edebilecek kadar canileşebilmekte. Veya ülkemize çevirin bakışlarınızı.

Tertemiz masum yürekler kurulan tuzaklarla veya mermilerle toprağa yıkılabiliyor. Bağlarından kopan ve kendisini geçmişine götüren değerleri zayıflayan veya hiç kalmayan bir kuşaktan ümmeti koruma bilinci elbette beklenemez. Beklenmediği için de her türlü aymazlığı yapmasına şaşılmaz. Katlettiği kişinin önce ailesine sonra da ümmetin vahdetine darbe vurduğunu düşünmemektedir ki, bunun hesabını yapsın.

Yüreğinde hâlâ mmet endişesi olan insana düşen nedir, dersenez. Kardeşlik duygularımızı canlı tutan ve birbirimize bağlanmamızı sağlayan mmet bilincinin korunmasını ve yüceltilmesini sağlamak için elimizden gelen gayreti göstermek durumundayız. Çünkü bu dinin endiŐesini bizler taŐıyoruz. Bu nedenle büyük bir aile olarak kabul edebileceğimiz İslâm ümmetinin bir ferdi olarak öncelikle bireysel davranıŐlarımıza dikkat etmek ve diğer aile bireylerine kötü örnek olmaktan kaçınmak, onlar için fedakârlık yapmak durumundayız. Kendi ailemizi korumak için neler yapıyorsak mmet için de aynısını yapmak zorundayız. Zira kulluk sadece beş vakit namaz, oruç ve hac gibi ibadetlerden müteŐekkil değildir. Samimiyetle ve sabırla çabalarsak bir Şeylerin düzelmeye başladığını göreceğiz.

ÜMMET BİLİNCİ-2

“Ey insanlar! Dikkat ediniz! Rabb’iniz tektir. Babanız aynıdır. Arap’ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap’a, beyaz tenlinin siyah tenliye, siyah tenlinin beyaz tenliye hiçbir üstünlüğü yoktur. Şüphesiz Allahu Teâlâ katında en üstününüz, ondan en çok korkanınızdır.”

(Müsned, 38/474.)

Hız. Peygamber (s.a.v.) İslâm’ı tebliğ etmeye başladığı andan itibaren davet ettiği kitlelere hitap ederken, “Ey Araplar!” şeklindeki bir hitap tarzını benimsememiştir. Bunun yerine, onun seslenme şekli bütün insanları veya bütün mü’minleri kuşatıcıdır. Bu yüzden “Ey mü’minler!” ve “Ey insanlar!” gibi hitap ifadelerini özellikle kullanırdı. Peygamberimiz (s.a.v.)’in yaşamış olduğu dönemde davet ettiği kitlenin büyük kısmının Arap olmasına bakacak olursak, “Ey Araplar!” ifadesini çoğunlukla kullanması gerektiğini düşünebiliriz ve bunu belki makul de görebiliriz. Oysa İslâm, Hız. Peygamber (s.a.v.)’in tebliğe başladığı ilk günden itibaren “evrensel bir din” olduğunu belirtmiş ve Hız. Allah yanında Hız. Peygamber (s.a.v.)’in kendisi de İslâm’ın evrenselliğine vurgu yapmıştır. Şüphesiz bu gerçek ve diğer hikmetler Kur’an gibi onun da herkesi kuşatan bir dil kullanmasına sebebiyet vermiştir. Çünkü İslâm,

Arapların mahallê bir dini değildi ve öyle olmadı da. Bu yüzden de Allah Rasûlü konuşurken sanki karşısında her milletten insan varmış gibi bütün beşeriyeti içine alan bir dil kullanırdı.

Vedâ Haccı'ndaki şu sözleri bu yaklaşımın belki de son kez kuvvetli bir şekilde vurgulanmasıydı: *“Ey insanlar! Dikkat ediniz! Rabb'iniz tektir. Babanız aynıdır. Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arap'a, beyaz tenlinin siyah tenliye, siyah tenlinin beyaz tenliye hiçbir üstünlüğü yoktur. Şüphesiz Allahu Teâlâ katında en üstününüz, ondan en çok korkanınızdır.”*⁸³, *“Sizin şu soyunuz-sopunuz kimseye üstünlük ve kibir taslamaya vesile olacak şey değildir. Hepiniz Âdem'in çocuklarıdır. Hepiniz bir ölçek içindeki birbirine eşit buğday taneleri gibisiniz. Hiç kimsenin kimseye din ve takva dışında üstünlüğü yoktur.”*⁸⁴

Bu hitap tarzı herkesi “kardeşlik” potasında tek vücut yapmayı hedefleyen son dinin ne kadar hassas ve nâzik bir dil kullandığının da delilidir. Bu yolla Araplar yanında zenci veya diğer ırklardan İslâm'ı benimsemiş olanlar da İslâm şemsiyesi altına alınmıştır. Milliyetçilik özellikle de kabilecilik anlayışının en üst sınırdaki olduğu bir zaman diliminde ve coğrafyada kuşatıcı bir dil kullanmak son derece önemlidir ve bu gerçek İslâm'ın yüceliği hakkında ipucu vermektedir. Böylece hak dini benimsemiş olanlarda bir ümmet ve kardeşlik bilinci oluşturul-

⁸³ Müsned, 38/474.

⁸⁴ Müsned, 28/548.

maya çalışılıyor, herkes İslâm nazarında eşit bir düzlemde tutulmuş oluyordu. Burada ashabin büyük fedakârlığını da göz ardı etmememiz gerekmektedir. Asabiyetin insanların bütün hücrelerine işlediği bir ortamda bundan fedakârlık etmek ve İslâm kardeşliğini öne çıkararak İranlı da olsa, Afrikalı da olsa İslâm'ı benimsemiş olan herkesi “ana baba bir kardeş” gibi görmek takdir ifadelerinin yetersiz kalacağı bir civanmertliktir. Bu yüzden de ashab hem Allah hem de son elçisi tarafından övülmeyi fazlasıyla hak etmekteydiler.

Şu bir gerçektir ki: İslâm'ın, inanan herkesi kucaklayan ve din potasında kardeş sayan kabulü, bu dinin Arap coğrafyası dışında da hızlı bir şekilde yayılmasında çok etkili olmuştur. Çünkü aziz dini benimseyecek olanlar, kendilerinin de birinci sınıf insanlar olarak kabul göreceklarını anladıklarından, onu benimsemekte zorlanmıyorlardı. Günümüzde de durum aynıdır. Kur'an'ın ve hadislerin kullanmış olduğu evrensel dil İslâm'ın gönül hoşluğuyla kabul görmesini sağlamaktadır. Kâbe'nin etrafında dönen her renkten insan bunun şâhididir. Çünkü İslâm; sıfatı, konumu ve ırkı ne olursa olsun, hiç kimseye ikinci sınıf insan muâmelesi yapmamakta, “Müslümanım” demeyi yeterli görmektedir. Düşünsenize aynı safta çekik gözlü-kısa boylu bir Japon, yanında iki metreye yaklaşan boyuyla simsiyah bir Afrikalı, onun yanında sarı saçlı-mavi gözlü bir Avrupalı, hemen yanında da buğday tenli bir İranlı. Milletler

karması bir araya toplanmış gibi bir durum. Ve hepsi birden namazın ardından birbirleriyle tokalaşıp “te-kabbelellâh” diyorlar.

Sözünü ettiğimiz İslâm kardeşliğinin, bir başka ifadeyle ümmet bilincinin günümüzde gönüllerde iyice hissedilebilmesi için İslâm’ın toplum içinde derinlikli olarak yaşanmasına, dinin sosyal hayatta hissedilmesine ihtiyaç vardır. Bir başka ifadeyle, toplum içinde insan, İslâmî havayı teneffüs edebilmelidir. Bu hava teneffüs edilmediğinde, insanın yeryüzünde yaşayan diğer Müslümanlara bakışında zayıflıklar söz konusu olabilir. Mü’minleri yaşadığı ülkenin sınırları içinde yaşayanlarla sınırlandırabilir, hududun ötesinde kalanlara karşı hassasiyeti azalabilir.

Hatta onların çektikleri sıkıntılar ile uğradıkları zulümler sıradan bir haber gibi gözünün önünden geçip gidebilir. Bunun da ötesinde, ülke dışındaki Müslümanlara yapılan yardımlar için, “Yurdumuzdakiler dururken onlara ne diye yardım ediliyor.” bile denilebilir. İslâm’ın istediği kardeşlik anlayışının ve özellikle de Türkiye’den beklentilerin ne kadar yüksek olduğu göz ardı edildiği zaman böylesi isabetsiz sözler dile getirilebilir.

Bunun yanında, günümüzde yeryüzüne göz attığımızda, çeşitli yerlerde Müslümanların zulme uğradığını görüyoruz. Çile çekenlere yardım etme, dertleriyle ilgilenme noktasında günümüz Müslümanlarının önemli bir kısmının ne kadar duyarsız olduğuna şahidiz. Durum böyle olmamış olsa, çeki-

len sıkıntıların önemli bir kısmının asla gerçekleşmeyeceği elbette sır değil. Bunun yanında kendi iç sorunlarıyla boğuşmakta ve birbirlerini boğazlamakta olan aynı dünyanın dışarıya başını uzatıp, “Diğer kardeşlerimiz ne durumda acaba?” diyecek halinin kalmadığı da malumumuz. Çünkü şu anki haliyle Müslümanların bir ümmet olduğunu söylemek neredeyse imkânsızdır.

Söz konusu olumsuzluğu kırmak için (idarecilerin atabilecekleri adımlar yanında) farklı İslâm ülkelerine gitmek, diğer mü’min kardeşlerle aynı yerlerde secdeye alını koymak, kısa süreli de olsa onlarla birlikte yaşamak son derece faydalı olur. Bu yapıldığında Malezyalısından Afrikalıya varıncaya kadar her bir Müslümana karşı kalpte çok farklı bir sevgi oluşur. Bunun en güzel etkisini hacca ve umreye giden kardeşlerimizde görebilmekteyiz.

Kutsal mekânlara giden insanlarımızda ümmet bilinci zirve yapmakta, dillerini anlamasalar bile ümmetin fertlerine karşı derin bir sevgi kuşanmış olarak memleketlerine dönmektedirler. Hatta karşılıklı selamlaşmanın dışında birbirlerini anlamak için kullanabilecekleri tek bir cümle olmamasına rağmen, hacdan veya umreden döndükten sonra mü’min kardeşleriyle ilgili anlatacak o kadar çok mâcerâları olur ki, dinlerken hayret edersiniz.

Gözlerinden yaşlar boşanarak size karşılaştıkları, sarıldıkları din kardeşlerinden bahsederler, sınırları gözünüzün önünde kaldırırılar. İslâm’ın ümmet kav-

ramının tecellîsi işte budur dersiniz. Ümmet bilinci öyle bir güzelliştir ki, insana yapacağı ve söyleyeceği her şeyde çeki düzen verdirir. Özellikle din alanında konuşanların, ümmetin vahdaniyetine ve ortak değerlerine hasar verdirebilecek konuşmalardan kaçınmalarını sağlar. Çünkü yapıp ettikleriyle İslâm coğrafyasında ortaklaşa icra edilen değerlere kötülük edebileceğini, vahdeti zedeleyebileceğini çok iyi bilir. Bu nedenle de konuşmadan önce iki kez düşünür. “Önce nefsim” yerine “önce ümmet” der.

Yeryüzündeki Müslümanların tekrar bir araya geleceği, Hz. Peygamber (s.a.v.)’in buyurduğu üzere bir binanın tuğlaları misali birbirlerine kenetlenenleri, vücudun bir yanında ağrı olduğunda diğer azalar nasıl bunu paylaşıyorsa aynı şekilde birbirlerini destekleyecekleri günlerin özlemi içindeyiz. Bunun tek yolu mü’minlerin vahdetini sağlamak ve onları bir ümmet haline getirmektir. Bu gerçekleştiği zaman “Müslümanlara zulüm” yeryüzünden neredeyse tamamen silinecektir, bu büyük güçten korkulacak ve Müslümanlar her zamankinden daha onurlu yaşayacaklardır. Çünkü Rabb’imiz bizi şöyle tarif etmişti: *“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah’a inanırsınız.”*⁸⁵

⁸⁵ 3/Âl-i İmrân, 110.

DÜNYANIN EN UCUNDAKİ BİR MÜSLÜMANLA NİÇİN İLGİLENİRİZ?

“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, onu tahkir etmez.”

(Müslim, 6541.)

İslâm, Arabistan Yarımadası'nda indi diye, bugünkü Suudi Arabistan sınırları içine hapsedilecek bir din değildir. Yeryüzünde kendisini Müslüman olarak tanımlayan herkesi kuşatmakta ve birbirlerini tanımasalar bile, inananları manevî bir bağ ile Kur'an etrafında toplamaktadır. Bu nedenle Amerika'daki bir Müslümanın yüreği, yeryüzünün başka coğrafyasındaki bir mü'mine zarar geldiğinde yanar, hüzün duyar.

İslâm'ın oluşturduğu bu kardeşlik duygusunu anlayamayanlar ise, Türkiye'deki bir Müslümanın, ülkemizle coğrafi bağı olmayan bir ülkedeki Müslümanların çektikleri sıkıntılar karşısında feryat etmesini asla anlayamaz. Manzaraya bakarak, “Türkiye nere, Myanmar nere!” der. “Ne zoru var Türkiye'dekilerin, el âlemin yabancısının çektikleriyle.” der ve olan biteni garipser. Bu bakış açısına sahip olanlar için, ilgilenilmesi gereken yegâne yer ülke sınırlarının kapsadığı alandır, bir de soydaşlarımızın yaşadıkları bölgeler.

Bu bakış açısının arka planında kısmen İslâm kardeşliğini anlayamamak yatmaktadır. Ancak bu söylemi dile getirenlerin büyük çoğunluğunun esas derdi, İslâm kardeşliğidir. Ülkemizde dinî uygulamanın, İslâmî bilincin güçlenmesinden rahatsızlık duyanlar, doğrudan dine saldırmak yerine siyasî ve ekonomik lafların ardına saklanarak “Yurdumuzdakiler dururken dışarıdakilerden bize ne!” demeye getirmektedirler.

Bu vahim ve değerlerden uzak düşünceye sahip olanların, hoşlarına gitmese de, görmeleri gereken beş temel gerçek bulunmaktadır.

Birincisi: Ülkelerin hangi dönemlerde ne tür baidirelerden ve zorluklardan geçeceklerini Allah’tan başka kimse bilemez. Bu nedenle ülkemiz bugün oldukça iyi şartlarda olabilir ancak, bir zaman geldiğinde Van, Sakarya ve benzeri veya daha büyük bir depremle karşılaşmayacağımızı kim bilebilir? Muhtemel felaket türlerini çoğaltabilirsiniz.

Bizim böylesi bir sıkıntıyla karşılaşmayacağımızın bir garantisi olmadığına göre, zor günler için dostlarımızı olabildiğince çoğaltmak durumundayız. Yurdumuzda bulunan üç milyondan fazla Suriyeli, Afganlı ve diğer misafirlerimize veya komşumuz olmayan ülkelere yaptığımız yardımlara baktığımızda, ilgili ülkelerin insanlarının gönüllerinde derinlemesine yer edindiğimizi görürüz. Nitekim her hangi bir İslâm ülkesine gittiğinizde, Türkiye’den geldiğinizi öğrendiklerinde, sizlere muhabbetle sarılmaları,

yardım kuruluşlarının isimlerini veya ülkenin öne çıkan şahsiyetlerinin adlarını zikrederek hayır dualar edileceği bu yüzdendir. Ayrıca bu ülkelerin tarihleri, ileride bizlere ayrı bir yer açacaktır, hiç şüphesiz. Dolayısıyla felaketler geçtikten sonra gelecek iyi günlerde bizlere karşı her zaman iyi duygular besleyeceklerdir. Bizleri minnetle anacaklardır. Takdir-i ilahî, muhtaç duruma düştüğümüzde, bu sefer biz onları yanımızda göreceğiz.

İkinci olarak: Müslüman olmanın zaruri sonucu, diğer Müslümanların yardımına koşmaktır. Öncelikle Allah bu dinin mensuplarını kardeş ilan etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de mü'minleri bir yapının taşlarına keza bir bedenın uzuvlarına benzetmiştir. Bu nedenle bir kişi anne-baba bir kardeşlerinin yardımına nasıl koşuyorsa, daha güçlü bir bağla bağlı olduğu din kardeşlerinin yardımına da koşmak durumundadır.

Din kardeşi felaketler içinde gözyaşı dökerken kendisi evinde tv karşısında çayını yudumlayamaz. Çünkü Allah'ın emrine karşı gelmiş olur. Kaldı ki, namazı emreden, zekâtı veren buyuran Allah'ın emri ile mü'minlerin birbirlerine yardımcı olmalarını, birbirlerini desteklemelerini emreden ayetler arasında hiç bir fark yoktur.

Mü'min her bir emri yerine getirmek zorundadır. Örneğin şu ayet bunu âmirdir:

“İnanıp hicret eden, Allah yolunda savaşanlar ve muhacirleri barındırıp onlara yardım edenler, işte onlar ger-

çekten inanmış olanlardır. Onlara mağfiret ve cömertçe verilmiş rızıklar vardır.”⁸⁶

Üçüncü olarak: İşin duygusal boyutu vardır. Yeryüzünde şu anda bütün çileleri çekenler Müslümanlardır. Bu nedenle her bir mü’minin yüreği her gün dağlanmaktadır, elemi katmerleşmektedir. Bu da İslâm ümmetini daha fazla duygusallaştırmakta, hassas insanlar haline getirmektedir. Bunun tabii sonucu olarak, olan bitenler mü’minlerin gündelik konuşmalarının önemli bir bölümünü işgal etmektedir. Bu da sonuç olarak ülkemiz Müslümanlarını, gözyaşları her zaman dökülmeye hazır hale getirmektedir. Akıtılan kanların bir kısmının Müslümanların birbirlerini kırması yüzünden gerçekleşiyor olması bu hakikati değiştirmez. Çünkü sonuçta akan mü’minlerin kanıdır. Bu manzarayı seyreden ve bütün geçmişi mü’minlerin kardeşliği üzerine ilmek ilmek örülmüş olan bir insanın, olan biten karşısında reaksiyon göstermesinden ve diğer mü’minlerin yardımına koşmak istemesinden daha tabii ne olabilir ki? Ülkemizde olan biten de işte budur.

Dördüncü olarak: Mü’minlerin ahiret diye bir dertleri vardır. Onlar için dünya geçici bir yurttur. Esas ve ebedî birlikteliklerini mü’min kardeşleriyle birlikte cennette geçireceklerdir. Bu nedenle onlara karşı mahcup olmamaları, üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri gerekir. Allah’ın yarın onları, “Müslümanlar bu sıkıntıları çekerken siz ne-

⁸⁶ 8/Enfal, 74.

den duyarsız kaldınız?” diyerek hesaba çekmesinden korkarlar. Zira Peygamberleri (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz, onu tahkir etmez.”*⁸⁷

Beşinci olarak: Esasında ülkemiz Müslümanlarının duyarlılığından rahatsız olanların buna üzülme yerine sevinmeleri gerekir. Sevinmeleri gerekir çünkü İslâm ülkemiz insanlarını aynı potada bir arada tutmakta ve kardeşlik bağlarını muhafaza eden en önemli güç olmayı sürdürmektedir.

İslâm kardeşliği bağı olmamış olsaydı, çeşitli baidirelerden geçen ülkemizin şu anki halinin hiç de böyle olmayacağını aklı başında her insan bilir. Çünkü ülkemiz insanlarını bir arada tutan ve onları birbirlerine kardeş yapan en önemli değer dindir. Bu bağ toplum arasından kaldırılacak olursa, toplum hızlıca çözülecek ve hiç birimizin istemeyeceği olumsuz sonuçlarla karşılaşacağız. Bu gerçek iki kere ikinin dört etmesi kadar hakikattir.

Görünen köy nasıl ki kılavuza ihtiyaç hissettirmiyorsa, din kardeşliğinin ülkemiz insanının ana mayası olduğu da önemini belirtmeye ihtiyaç hissettirmeyen bir olgudur. Sonuç olarak, bizleri bir arada tutan ve bu topraklara bağlayan değerleri görmezden gelmemek gerekir ve “Bunlar iyi ki var.” denmelidir. Ayrıca unutmamak gerekir ki, Müslümanları samimi ve bilinçli Müslüman yapan yegâne husus

⁸⁷ Müslim, 6541.

değerlerine sahip çıkmalarıdır. Değerlerinden ne kadar uzaklaşırlarsa, o kadar yozlaşırlar. Onları zinde ve ayakta tutan, birbirlerine kenetleyen Şey değerlerdir. Bu değerlerden uzaklařtıķa İslâm'dan da uzaklaşırlar. Ve iş oyle bir hale gelir ki, Batı'da olduğu gibi, din sadece belli zamanlarda hatırlanan bir araç haline gelir. Mü'minlerin dayanışması kalmaz. Oyle olur ki, İslâm'ın ruhu hayattan çekildiğinden, oruç tutmayı, hacca gitmeyi yeterli gören ve düşünce dünyasında mü'minlerin dertleriyle dertlenmeye yer vermeyen bir anlayış, ile çeken mü'minler için rahatça "Bana ne." diyebilir. Ve bu haliyle kendisini iyi bir Müslüman olarak görebilir. Çünkü o dindarlığı belli zamanlarda yapılan ibadetlere indirgemiştir.

Oysa Müslümanlık bundan çok daha geniş bir Şeydir. Bunun ne olduğunun ls Kur'an ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatındadır. Bu iki temel kaynak dindarlığın ne olduğunu bizlere ğretir. Onlara nazar ettiğimizde ise m'minlerin dertleriyle dertlenmenin, himaye etmenin, yardımlarına koşmanın imanı tamamlayan aslı unsurlar olduğunu görürüz. Örneğin, zekât verilmesi emredilirken, sadaka teşvik edilirken, hasta ziyareti istenirken, cenaze namazına katılmak talep edilirken ırk ayırımı yapılmaz. Tam tersine ırkların İslâm kardeşliği önünde engel oluşturmaması gerektiğinden bahsedilir. Çünkü araya iman dışında başka rız değerler girdiğinde, bir Türkiyeli Müslüman ile Endonezyalı başka bir Müslümanı kardeş yapmak zorlaşır. Oysa onlar aynı saf-

ta bir araya gelmektedirler. Ellerimizi semaya açtığımızda sürekli din kardeşlerine dua eden, onların çektikleri acılar nedeniyle yürekleri her daim yanan, yastığa başını koyduğunda dünyadaki Müslümanların çileleri nedeniyle gözlerine uyku girmeyen, onların en küçük mutlulukları nedeniyle neredeyse bayram eden bizler, Müslüman olduğumuzu ancak bu şekilde hissedebiliyoruz. Bu özelliklerimizi kaybettiğimizde her şeyimizi kaybedeceğimizi çok iyi biliyoruz. Bu yüzden de mü'min kardeşlerimizin acısını paylaşma hassasiyetini yüreklerimize yerleştiren Rabb'imize hamd ediyor, bizleri bu şekilde yetiştiren büyüklerimizden Rabb'imiz razı olsun diyoruz.

Yaşasın İslâm kardeşliği.

DAMARLARDAN ÇEKİLEN MERHAMET

“İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.”

(Müslim, 4283.)

İnsanların birbirleriyle olan ilişkilerinin temelinde az veya çok merhamet duygusu vardır. Kişinin geçimini temin ettiği iş yerindeki çalışmasından tutun da mesai dışında başkalarıyla olan ilişkilerine varıncaya kadar merhamet, hayatımız içinde önemli bir yer tutar. İşçi, işverenine olan merhametinden ve onun kendisine ekmek kapısı açmasından dolayı iş yerindeki makinelere ve eşyaya karşı titizlik gösterir. Duyduğu minnet nedeniyle fabrikayı veya mağazayı kendi malı gibi korumaya gayret eder. İş çıkışında zorda kalanlara ve ihtiyaç sahiplerine de merhamet duygusuyla yardımcı olur. Bir yaşlının caddede karşıdan karşıya geçmesine yardım eder. Hatta ihtiyacı olmadığı halde gözleri görmeyen bir satıcının sattığı yara bantlarından ve kalemlerden, sırf ona destek olmak amacıyla, merhamet duygusunun yönlendirmesiyle satın alır.

Bunu derken, dinî değerlerimizin zayıflamasına, ahlâkın insanlar üzerindeki kontrolünün kaybolmaya yüz tutmasına paralel olarak şefkat ve merhamet duygusunun örselendiğini ve son derece zayıfladığını söylemek yanlış bir tespit olmaz. Hatta bu mille-

tin, yaşadığımız dönemdeki kadar ahlâkî değerlerinden koştığı bir dönem geçirmediğini söyleyebiliriz. “Önceden iletişim imkânları bu kadar yaygın değildi, olan bitenlerden insanlar haberdar olmuyordu. Esasında eskiden de durum böyleydi, o yüzden değişen bir şey yok.” denebilir. Önümüze çarşaf çarşaf açılan suç haberlerine ve her bir tv kanalında gözümüze sokulan suç haberlerine bakıldığında böyle bir yaklaşımın doğru olduğu sanılabilir. Ancak suç oranlarının artışına ve işlenen suç türlerine bakıldığında, ülkemiz insanının suça doğru savruluşunu anlamak zor olmaz. Kalbi sızılı bir mü’min bu manzarayı gördüğünde, “Nereye gidiyoruz?” demekten kendisini alamaz.

Değerlerimiz Kayboluyor

Öyle bir noktaya doğru sürükleniyoruz ki, eskiden ahlâkî değerlerin zayıflamasıyla ilgili verilen örnekler, “Otobüslerde yaşlılara yer verilmiyor, saygılı konuşulmuyor, çocuklar ellerinde sigara tütürüyor.” gibi sızlanmalardı. Ancak bu saydığımız şeylere o kadar alıştık ki, artık kanıksadığımız ve gündelik hayatta yadırgamadığımız fiiller haline geldiler. Çünkü hâlâ kötü ve çirkin olmakla birlikte geçmişte ürkütücü kabul edilen bu davranışlar artık sıradanlaştı. Doğrusu bu hususta oldukça mesafe kat ettik!! Artık ahlâkî değerlerin zayıflamasına örnek olarak, “Çocuk annesini bıçaklamış, birkaç arkadaş gece bir dükkânı soymuş.” gibi haberler yanında her gün birkaç tanesini okuduğumuz tecavüz haberlerini ahlâkî

ke rnek veriyoruz. Ŗimdilerde bu tür haberler dikkatimizi çekmekte ve toplumsal çözülme dediğimizde aklımıza bunlar gelmektedir. Muhtemelen sizler de değerlerimizin kaybolmasına örnek olarak artık otobüslerde gençlerin yer vermemesini ve benzeri Ŗeyleri zikretmiyorsunuzdur. Çünkü bunlar sıralamada oldukça arkaya dmtr.

Ülkemizde son zamanlarda tırmanmaya yüz tutan terör faaliyetlerini de merhametin içimizden alınmasının en güzel göstergesi olarak değerlendirebilirsiniz. Din ve ahlâkî değerlerden yoksun olarak yetişen ve eline silah tututurulan bir genç, hiç çekinmeden kendi ülkesinin insanına kurşun sıkabilmekte, mayın tuzaklayabilmekte ve geride kalanların gözyaşlarını haberlerde seyrederken muhtemelen büyük bir keyif almaktadır. ldrmekten haz almayı neyle izah edeceksiniz ki? Yolda yürüyen sivil giyimli askerlere arkadan sinsice yaklaşıp sırtlarına kurşun sıkkan, mü'minlere Allah'a olan kulluk borçlarını eda ettirdikten sonra camiden evine giden imamı kurşun yağmuruna tutan, içinde yer alan yolcuların cayır cayır yanacağını bilmesine rağmen otobüslere molo-tof kokteyli atan zihniyet, merhamet duygusunun bedenleri tamamen terk ettiğinin, insanın vahletiğinin bir resmidir.

Hâlbuki dinimiz bizlere başkalarının malına zarar vermenin haram olduğunu öğretti. Bu yüzden biz kul hakkından çok korkarız. Sahibi görmese bile onun malına vereceğimiz zararın hesabının ağır ola-

cağını düşünerek elimizi geri çekeriz. Hatta köylerde -bu korkudan dolayı- başkalarının tarlalarına ve meyvelerine dadanmayız. Ama şahit olduklarımıza bir bakınız. Dükkânların camları taşlanmakta, araçlar ateşe verilmekte, kaldırım taşları sökülerek görevlilerin üzerine pervasızca atılmakta ve ülkeye verilen her zarar başarı hanesine kaydedilmektedir. Merhametin kalmadığı bu damarların sahiplerinin ellerine fırsat geçtiğinde neler yapabileceğini tahayyül edebiliyor musunuz?

Şefkat Duygusu Köreliyor

Toplumun büyük kesiminin merhamet duygularının daralmasında terör faaliyetlerinin çok büyük etkisi olduğunu unutmamak gerekir. İnsanlar şehit cenazelerini ve yaralanan güvenlik görevlilerini, geride kalan dul eşleri, yetimleri gördüğünde, yüreklerde müthiş derecede bir bilenme ve kinlenme olmaktadır. Her gün aynı haberleri seyreden vatandaşlardaki şefkat duyguları körelmeye yüz tutmaktadır.

Olayları ve buna sebep olanları doğru yorumlamadıklarında ise her an patlamaya hazır birer bomba haline gelmektedirler. Küçük bir kıvılcımla galeyana gelen ve neredeyse toplumsal çatışmanın eşiğinde olan halkın bu duruma gelmesinin ardında, merhamet duygusunun tükenişe geçmesinin yattığını görmek durumundayız.

Merhametin bizden uzaklaşmaya yüz tutmasının gerekçeleri elbette sadece yukarıda saydıklarımızla sınırlı değil. Gelişen iletişim imkânlarına paralel ola-

rak insanlarda oluşan açlık ve doymazlık, hırs ve tamah merhamet duygusunun azalmasının en büyük etkenlerinden birisidir. İnsanı, “Elde etmem gerekir.” diye peşinden sürüklendiği o kadar ürün var ki, tüm bunlar herkesi gözü doymaz yapmaktadır. Alınan yeni ürünün kısa bir müddet sonra bir üst modeli piyasaya sürülmekte, kapitalist toplumda vatandaşlar ürünlerin peşinden koşturulmaktadır. Böyle olunca da herkes her zaman hep daha iyisini istemektedir. Sürekli elde etmek peşinde koşan kişiye gelince, merhamet duyguları körelmeye başlar. Zira her zaman için ele geçirmesi gereken hedefleri vardır. Böyle olduğunda ise birilerine yardımcı olmak, infakta bulunmak gibi düşünceler zihnin bir köşesine itilir. Varsa yoksa kendisini düşünür. Bu ise şefkat duygusunun kaybolması demektir.

Görülen o ki, köklerimize dönmekten başka çıkar yolumuz yoktur. Bizi biz yapan değerlerden ne kadar uzaklaşırsak, kendimize o kadar yabancılaşırız. Yabancılaştıkça da birbirimize dış biliyoruz.

Hiçbir şey yapmasak bile umursamaz davranıyoruz. Kur’an ve onu bizlere sunan Allah elçisi, daha küçük ölçekte de olsa, İslam öncesindeki toplumda var olan benzer durumu tedavi etmenin yolunun nereden geçtiğini çok iyi biliyordu. Bundan dolayı İslam önce inananları kardeş yaptı. Sonra insanî ilişkileri sağlıklı bir şekilde yürütmenin temel ölçülerini koydu. Zekâtı ve sadakayı getirerek fedakârlık yapmayı öğretti. Kalp kırmamayı, bağışlayıcı olmayı,

dile sahip çıkmayı, haram ile helâle son derece dikkat etmeyi, dedikodu yapmamayı, insanlarla alay etmemeyi öğretti.

Birbirinin her zaman hasmı olmuş ve sürekli olarak yaşamlarını karşılıklı kuyu kazmakla ve mücadele ile geçirmiş olan bir toplumu, bugün isimlerini andığımızda dua ettiğimiz örnek insanlar haline getirdi. Ve onları örnek nesil olarak bizlerin önüne koydu.

Bütün bunlara baktığımızda, merhametten kopmuş olan bizlerin yeniden başlayacağı yer, kendimizi unuttuğumuz yerdir. Yani Kur'an ve sünnettir.

Nitekim *“Merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah”*⁸⁸ kendisini şöyle anlatmaktadır: *“De ki: ‘Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir.”*⁸⁹ Bizlere de yolu göstermektedir: *“Kim kötülük işler veya nefesine zulmedip sonra Allah’tan bağışlanma dilerse Allah’ı bağışlayıcı ve merhamet edici olarak bulur.”*⁹⁰

Hayatının her diliminde merhameti kuşanmış olan Allah Rasûlü de şöyle buyurmaktadır: *“Merhamet edenlere, Allah da merhamet eder. Siz yeryüzündekilere merhamet edin ki, göktekiler de size merhamet et-*

⁸⁸ 23/Mu'minûn, 109.

⁸⁹ 39/Zümer, 53.

⁹⁰ 4/Nisâ, 110.

sin.”⁹¹ “İnsanlara merhamet etmeyene Allah da merhamet etmez.”⁹² “Cenb-ı Hak rahmetini yüz parçaya ayırdı; bunun doksan dokuzunu kendi katında tuttu, bir parçasını yeryüzüne indirdi. İŖte bu bir parça rahmet sebebiyle mahlkt birbirine merhamet eder. Ana atın, (süt emzirirken) yavrusuna zarar verir diye ayağını yukarı kaldırması bile bu yüzde birlik rahmetin eseridir.”⁹³

⁹¹ Eb Dâvûd, 4941

⁹² Müslim, 4283.

⁹³ Buhârî, 5541.

GÜZEL KOKU

“Bir kimse Cuma günü yıkanıp elinden geldiği kadar temizlenir, yağından yağlanır veya evindeki kokudan sü-rünür, ardından Cuma’ya çıkar, iki kimsenin arasını ayırmaz, daha sonra kendisine takdir kılınan namazı kılar ve imam (hutbede) söze başlayınca susarsa, o Cuma ile öteki Cuma arasındaki günahları mağfiret edilir.”

(Buhârî, 883.)

Küçüklüğümüzde camiye gittiğimizde bugünlerde teneffüs edemediğimiz hoş bir koku sinmiş olurdu içeriye. Çünkü namaza gelen cemaat ya camiye gelmeden önce ya da cami içinde esans sürü-nürdü. Nitekim babamın cebinde de böylesi bir koku her zaman olurdu. Evden çıkmadan önce sol elinin üstüne bundan sürer, sonra diğer elinin sırtıyla burasını birbirine sürterdi. Ardından da sakalının sağ tarafını sol elinin, sol tarafını da sağ elinin dışıyla esanslardı. Seyretmesi bile bize keyif verirdi. Baktığımızı gördüğünde bizim de ellerimize hafiften sürerdi.

O dönemlerde cami cemaati de ceplerinden esanslarını çıkarır ve sağında solunda ulaşabildikleri mü’minlerin ellerine sürerlerdi. Bazen babamız veya cemaatten biri esansı bize verirdi. Sürebildiğimiz kadar büyüğümüzün ellerine koku sürerdik. Büyük görevi îfâ etmenin ardından şişeyi veya içi pamuklu

esans kutusunu sahibine iade ederdik. Gözlerimde tllenen bu vazifeyi eda ettikten sonra aldığım hazzı, cemaate doksan dokuzluk tesbih dağıtıp tesbht bittikten sonra toplayarak yerine astığım da alırdım.

Kaybolmaya Yüz Tutan Değerlerimiz

Günümüzde kaybettiğimiz nice değerimiz yanında, “hacı yağı” veya “esans” dediğimiz bu güzel detimiz de neredeyse mazi olmak üzere. İbadethanelerimize girdiğimizde teneffüs edebileceğimiz güzel bir koku artık burnumuza gelmiyor. Camilerimiz daha ihtişamlı ve bakımlı, ancak eskilerde ibadet havasının bir parçası olan, geleneğimizin bir cz’n oluşturan ve insanın içine huzur veren o güzel esans kokusunu çok arıyoruz.

Bu geleneğin bizim çocukluk dönemlerinde başladığı sanılsın. Malum olduğu üzere önceleri camilerimiz mum ve kandillere konulan zeytinyağı ile aydınlatılmış. Özellikle akşam, yatsı ve sabah namazlarında yakılan mumlar ve kandiller ile camilerin içi çok hoş kokarmış. İnsanlar camilere tenekelerle zeytinyağı hibe ederler ve bunlarla kandillerin yakıtı temin edilirmiş. Bunun yanında cemaat her zaman güzel kokular srndğnden dolayı da caminin mânevî atmosferi bu güzel kokuyla mezc olur ve cemaat yaptığı ibadetten daha fazla haz alırmış. Velhasıl ışığı loş camilerdeki atmosfer çok farklı olmuş. Daha eskiye, Hz. Peygamber (s.a.v.) zamanına gidecek olursak, camiye koku sürünerek gelmenin

son elçiyle birlikte başladığını görürüz. Dolayısıyla bu güzel uygulamayı başlatan insan bizzat Rasûl'ün kendisidir. O, sarımsak, soğan, pırasa gibi başkalarını rahatsız eden şeylerin yenilmesinin ardından camiye gelinmesini kesin bir dille yasakladığı gibi⁹⁴, insanın güzel kokular sürünerek mescide gelmesini de tavsiye ederlerdi.

Özellikle Cuma günleri yani cemaatin kalabalık olduğu zamanlarda buna daha fazla ehemmiyet verirlerdi. Çünkü güzel koku caminin her yanına dağılacak ve cemaat teneffüs ettikleri hoş kokuyla ferahlayacaklardı. Konuyla ilgili hadislerinden birinde Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadırlar:

*“Bir kimse Cuma günü yıkanıp elinden geldiği kadar temizlenir, yağından yağlanır veya evindeki kokudan sürünür, ardından Cuma’ya çıkar, iki kimsenin arasını ayırmaz, daha sonra kendisine takdir kılınan namazı kılar ve imam (hutbede) söze başlayınca susarsa, o Cuma ile öteki Cuma arasındaki günahları mağfiret edilir.”*⁹⁵

Arabistan’ın sıcak iklime sahip olması ve insanların daha fazla terlemesi nedeniyle Allah Rasûlü’nün ne kadar ince düşündüğü -hiç şüphesiz- dikkatimizi çekecektir.

Güzel Koku Sürünmek Sünnettir

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in koku sürünmekle ilgili tavsiyesi sadece camiye kayıtlı değildir. O her

⁹⁴ Müslim, 874.

⁹⁵ Buhârî, 883.

hâlükârda kokuyu teşvik eder⁹⁶, güzel koku sürünenin peygamberlerin sünnetlerinden olduğunu belirtir⁹⁷, kokunun kendisine sevdirdiğini söylerdi.⁹⁸ Evinde de her zaman güzel koku kabı bulunurdu.⁹⁹ Dışarı çıkarken bu kokudan sürünür, kokuyu sürme işini de çoğunlukla Hz. Âişe validemiz yapar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bırakmazdı.¹⁰⁰ Allah'ın elçisi dışarı çıktığında da yanında esans bulundururdu.¹⁰¹ Bugünlerde ceplerinden çıkardıkları esansı yanlarındaki cemaate ikram eden büyüklerimiz, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu uygulamasını devam ettirmektedirler. Bunu yapan insanlara gıptayla ve ayrı bir muhabbetle bakıyorum; beni hem geçmişe götürüyorlar hem de etraflarındaki insanlarla birlikte aralarında çok farklı bir muhabbet halesi oluşturuyorlar.

Allah Rasûlü, pek çok hadisinde çeşitli münâsebetlerle güzel kokuyu zikretmiştir. Meselâ güzel arkadaşları misk satana benzetmiş, insanın hiç olmazsa onun güzel kokusundan istifâde edeceğini belirtmiştir.¹⁰² Bunun yanında oruçlunun ağız kokusunun Allah katında misk kokusundan daha hoş olduğunu ifâde etmiştir.¹⁰³

⁹⁶ Tirmizî, 912.

⁹⁷ Tirmizî, 1000.

⁹⁸ Nesâî, 3878.

⁹⁹ Ebû Dâvûd, 3631.

¹⁰⁰ Buhârî, 5468.

¹⁰¹ Kenzül-Ummâl, 17614.

¹⁰² Buhârî, 1959.

¹⁰³ Tirmizî, 695.

Bayanların durumuna gelince, kadınların dışarı çıktıklarında erkeklerin ilgisini çekecek kokular sürünmelerini yasaklayan pek çok hadis bulunmaktadıdır.¹⁰⁴ İbadetin ruhuna hanel getirecek her bir şeye engel olmak isteyen Rasûlullah bayanların camiye gelirken koku sürünmelerini de yasaklamıştır.¹⁰⁵ Karanlığa rağmen yatsı namazına gelmelerine müsaade etmiş, ancak koku sürünmemelerini istemiştir.¹⁰⁶ Bununla birlikte Allah Rasûlü kokusu çevreye yayılan hafif esansları sürünmeleri hususunda hanımefendilere izin vermiştir.¹⁰⁷

Bir Âdâb Öğretmek

Esans sürünmek ilim halkalarımızın da bir geleneği idi. Hocalar abdestlerini alır, en güzel elbiselerini giyer, taranıp kokularını sürünerek ilim meclislerine gelirlermiş. Böylece okudukları ilme gereken hürmeti göstermiş, karşılardaki öğrencilere de bir âdâb öğretmiş olurlarmış.

Ayrıca bu vakur halleri öğrencilerde saygı uyanıdırırmış. Nitekim dört mezhep imamından biri olan İmam Malik'in ilim meclisine oturmadan önce en güzel elbisesini giydiği, abdestini alıp sakalını taramdığı, fesini takıp güzel koku süründüğü ve vakar içinde oturup hadisleri okuduğu nakledilmektedir. Neden böyle yaptığı sorulduğunda da "Allah

¹⁰⁴ Tirmizî, 2786.

¹⁰⁵ Müslim, 997; Ebû Dâvûd, 565.

¹⁰⁶ Müslim, 996.

¹⁰⁷ Tirmizî, 2711.

Rasûlü'nün hadislerine saygı gösteriyorum." cevabını verirmiş.¹⁰⁸

Ben de evimde her zaman "hacı yağı" denilen esanstan bulunduruyorum. Bazen çocukluğumdaki o kokuyu özleyorum ve her zaman teneffüs edeyim diyerek bıyıklarına sürüyorum. Gün boyunca o kokuyu aldıkça kendimi her an camideymiş gibi hissediyorum ve çocukluk dönemim hiç aklımdan çıkmıyor. Sanki o an yaşadığım hayat ile geçmişteki günlerimi aynı anda yaşıyor gibi oluyorum.

2005 yılında umrede, Kâbe'nin avlusunda duvara yaslanmış otururken Beytullah'ı seyrediyordum. Yanıma daha sonra doktor olduğumu öğreneceğim Senegalli biri oturdu. Yarım saate yakın sohbet ettik. Sanki aynı mahalleden veya aynı köyden gelmiş gibiydik. Mü'min olmanın getirdiği kardeşlikle neredeyse konuşmadık mesele bırakmadık. Ayrılırken bana büyükçe bir şişe esans hediye etti. "Beni hatırlayıp bu kardeşine dua edersin." dedi. O şişenin esansını birkaç yıl gıdım gıdım kullandım. Her sürdüğümde onu ve İslâm'ın bize kazandırdığı güzel kardeşliği düşündüm. Bu yüzden "hacı yağı" deyip geçmemek gerekir.

Günümüzde parfüm neredeyse esansın yerini aldı. Oysa esans ne kadar bizim geleneğimize ait ise parfüm de o kadar bize yabancıdır. Belki de bu yüzden ben, esans kokusunu aldığımda büyük bir keyif

¹⁰⁸ Muvatta', Rivayetu Muhammed, mukaddime, I/28.

alırken parfüm kokusunu hissettiğimde son derece rahatsız oluyorum. Lakin toplumsal dönüşümümüzle birlikte esans artık tahkîr edilen bir nesne haine geldi. İnsanlarımız esans sürünene küçümser gözle bakıyor, “Hacı yağı sürünmüş.” diyor; modern zamanların gerisinde kalmış, geçmiş zaman adamı gibi görüyor. Doğrusu ben namazda takmayı artık terk ettiğimiz takke kadar, kullanmayı bıraktığımız misvak kadar esansı da özlüyorum.

Yaşı elliye yakın veya üstünde olanlar muhtemelen bu yazıyı çok farklı okumuşlardır; neleri kaybettiğimizi düşünmüşlerdir; insanların değerleri kaybolmaya başladığında, küçüğüyle büyüğüyle her şeyin aynı anda yavaş yavaş hayattan çekilmeye başladığını tekrar fark etmişlerdir. Camilerde başlardan giden takkeleri, ellerden uzaklaşan doksan dokuzluk tesbihleri, unutulmuş mevlid merâsimlerini hayıfla anmışlardır. Gençlere gelince, bu yazının, bizlerin nereden nereye savrulduğumuzu anlamalarına katkı yapacağını ümit ediyorum.

Değerlerimize dönmemiz ve sonu misk olan cennet şarabından nasıpkâr olmamız dileğiyle.¹⁰⁹

¹⁰⁹ 83/Mutaffifin, 26.

ALLAH İÇİN YAŞAMAK

“Yüce Allah ‘Ben şirkten o kadar uzakta ve yüceyim ki, işlerine, benimle birlikte başkasını karıştıranı şirkiyle baş başa bırakırım.’ buyurmuştur.”

(Müslim, 7475.)

Mü’min Allah’a kulluğunu üç temel gerekçeyle yerine getirir:

1- Her şeyden önce bu Rabb’in bir emridir. Müslümana gerekli olan bu emre mutlak şekilde boyun eğip itaat etmek ve gereğini yerine getirmektir. Dolayısıyla söz konusu emir ifa edilirken onun hikmet boyutu ön planda değildir. Rabb’imiz emretmiş ve her şey bitmiştir. Sıra bu emrin yerine getirilmesindedir. Bunun mânâsı “hikmet boyutu araştırılmasın” değildir elbette. Emrin ardındaki hikmetler araştırılıp insanlara yararlarından söz edilebilir, lâkin biz ibadeti hikmetleri olduğu için yapmıyoruz. Sadece ve sadece Rabb’imiz emrettiği için yapıyoruz. Ayrıca hikmet adına bir şey bulamasak bile biz yine de o emri yerine getiririz. Çünkü emir en yukarıdan gelmektedir.

2- Mü’minler Rabbânî buyrukları ifa ettiklerinde bunların dünyadaki yaşantılarını istikamet üzerine tuttuğunu görürler. Çünkü Allah’ın murad ettiği şekilde yaşayabilmenin bu emir ve yasaklara tutunmak-

tan geçtiğinin farkındadırlar. İslâm hırsızlıktan, gıybetten, yalan konuşmaktan velhasıl bütün kötülüklerden sakındırırken bunların hayatın bir yönünü tanzim ettiğinin bilincindedirler.

İbadetleri yerine getirirken, güzel sözlü olurken, insanların yardımına koşarken ve benzeri güzel hasletlerle bezenirken de hayatlarının diğer yarısının güzelleştiğini ve böylece bütün hayatın kemâle doğru yüceldiğini müşahede ederler. Bu yolla bütün emir ve yasakların kendilerinin dünya yaşantısını istikamet üzere tuttuğunu bizâtihî tecrübe ederler. Bunu gördüklerinden dolayı da emir ve yasakların hayatları için ne kadar önemli olduğunu kendi gerçeklikleri kadar bilirler.

3- Bir mü'min dünya hayatını âhiret yurduna geçişin "kabul salonu" olarak görür. Bu yüzden ömrünü âhiret odaklı harcar. Oradaki ebedî hayat için sermaye biriktirmeye ve çıkınındaki erzakın olabildiğince fazla olmasına çabalar. Bu nedenle de Allah ve Rasûlü'nün emir ve yasaklarını, âhirette kendisine yararlı olması için her şeyin üstünde tutar; elinden geldiğince bunları yerine getirmeye gayret eder.

Her Şeyin Merkezinde Öncelikle Allah'ın Rızâsı

Bu üç gerekçeye baktığımızda, her şeyin merkezinde öncelikle Allah'ın rızâsının yattığını görürüz. Kul ibadeti yerine getirirken de dünyadaki yaşantısını düzeltirken de âhireti hedeflerken de hep Allah'ın rızâsını kazanmayı hedefler. Meselâ, bir ibade-

ti yerine getirmesi böyledir. Keza biriyle konuŖurken tatlı ve kırııcı olmayan ifadeler kullanmasının altında öncelikle insanlarla iyi geçinmek ve etrafındakiler tarafından makbul biri olarak algılanmak dŖncesi yoktur.

Onun ncelikli isteği Allah'ı râzı etmektir. Bu yüzden de bütün yapıp ettiklerinde Rabb'ini hoŖnut etmeyi nceler. Kulların ondan memnun olmaları, sevmeleri, güvenmeleri gibi Ŗeylerin hepsi Allah'ın hoŖnutluęundan sonra gelir.

Bu durum bize açıkça gösteriyor ki, mü'minin hayatının merkezinde Allah vardır. Bütün oluŖ ve bitiŖler hep o merkeze göredir. Ona uyuyorsa baŖ üstüne, uymuyorsa kim kızarsa kızsın değeri yoktur. Çünkü mü'minin tek hedefi vardır. O da Allah'ın rızsıdır.

Mü'minin sahip olması gereken bu bakıŖ açısı esasında pek çok sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. İnananların bir kısmının buraya kadar yazdığımız hususlarda baŖarılı olduğunu söylemek zordur. Emir ve yasakların yerine getirilmesinde gösterilen gevŖeklikler bir yana, bunları yerine getirirken sadece Allah'ın rızâsını gözetmemek de ayrı bir sorundur. Bu da bize Ŗunu gösteriyor:

Emri yapmak veya yasaktan kaçınmak elbette önemlidir. Çünkü kul buna dikkat ediyorsa Allah'ın rızâsını gözeticiler demektir. Böyle olmazsa zaten farklı davranırdı, ancak iŖin bir de kalp boyutu vardır. Yapıp ederken veya yasaktan kaçınırken kalbin

tam bir huzur ve huşû ile bedenini yaptığına eşlik etmesi gerekir. Bu yapılırken de Allah'ın rızâsı merkeze alınmalı, kulların ne diyecekleri kulak ardı edilmelidir. Çünkü "mü'min Allah'ı râzı etmeye çalışandır." Önemli olan budur.

Çoğu zaman Allah'ı memnun ederken kullar da memnun olur, ancak bu her zaman söz konusu olmayabilir. Meselâ sizin güzel bir lisana sahip olmanızdan herkes mesut olur, ancak daima doğruyu konuşmanıza herkes tarafından memnuniyetle karşılanmayabilir. Çünkü söylediklerinizi ne kadar tatlı bir üslupla ifade ederseniz edin, birilerinin menfaatine çomak sokuyor olabilirsiniz.

Bunun gibi, güzel bir üslupla içkiden sakındırmaya çalışmanız birilerini kızdırabilir. Demek ki, Kur'an ve sünnete göre dört dörtlük bir hayat yaşasanız bile yaşantınız her zaman etrafınızdaki insanları memnun etmeyebilir. O yüzden merkezde Allah rızâsı olmalıdır diyoruz. Çünkü çoğu kez dindar hatıta Müslüman olmanız bile size husumet beslenmesine ve kin güdülmesine yetebilir.

Günümüzde sadece Allah'ın dinine samimi bir şekilde hizmet edilmesinden, İslâm'ın yıldızının daha güçlü parlamasından ve bu çerçevedeki gelişmelerden ürkerek Müslümanlara kin besleyen ve dişlerini gıcırdatan insanların sayısının oldukça fazla olması başka neyle izah edilebilir ki? Bu gerçek bizlere Allah rızâsını asla ıskalamamak gerektiğini öğretmektedir.

Hayatın Mihenk Taşı

Unutmamak gerekir ki: Allah rızâsını hayatın mihenk taşı yapmak, insanın dünyanın geçici nimetlerine aldanarak yaratıcıyı unutmasının önüne geçer. Böylece kul bütün yapıp ettiklerinde Allah'ın hoşnutluğunu gözetir. Gerek ibadetlerinde ve gerekse insanlarla olan ilişkilerinde kulları memnun etmeyi değil, hâlîkını memnun etmeyi öne alır. Çünkü hem Kur'an'da hem de hadislerde Allahu Teâlâ'nın şirkten son derece sakındırması bu gerçeğin ifadesidir. Arabistan yarımadasında putlar kırıldıktan sonra bile hâlâ şirk üzerinde durulmaya devam edilmesi ve mü'minlerin bundan sakındırılması, putlara tapınmanın ötesinde farklı bir hüviyet kazanmış ve bugün de aynıyla devam eden yeni şirk türüne karşı güçlü bir uyarıdır. Yani Allah rızâsının yanına başka bir ortaklık konulması ve kulun yapıp ettiklerini sadece Allah için yapmaması gibi yanlışlardan sakındırmak.

Hak dinin en çok üzerinde durduğu hususlardan birisi budur. Günümüzde riya, gösteriş, ikiyüzlülük, mürâîlik gibi isimlerle adlandırılan ve putlara tapınmaya göre Allah'a ortak koşmanın daha modern şekli olan bu yaşam tarzı İslâm'ın asla tasvip etmeyeceği bir hayattır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bu husus üzerinde fazlasıyla durması, Müslümanların söz konusu illetten muzdarip olacak olmalarındandır. Çünkü kişi görünürde kulluk yapmakta veya insanlarla iyi geçim sürmekte ancak kalbinde çok farklı rüzgârlar esmek-

tedir. İç ve dış aynı değildir. Her şey görünürdedir, ihlas ve huşu yoktur.

Dinimiz bu hususa çok ciddî bir şekilde eğilmektedir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.)'in konuyla ilgili birkaç hadisinde şöyle geçmektedir:

“Yüce Allah ‘Ben şirkten o kadar uzakta ve yüceyim ki, işlerine, benimle birlikte başkasını karıştıranı şirkıyla baş başa bırakırım.’ buyurmuştur.”¹¹⁰, “Her kim amelini iştittirirse; Allah onu rüsvây eder. Ve her kim riyâ yaparsa, Allah onun iç yüzünü meydana çıkarır.”¹¹¹, “Kıyâmet gününde hakkında ilk hüküm verilecek olan kişi şehid edilen bir adamdır. Bu adam huzûra getirilecek, Allah nimetlerini ona sayacak, o da bunları ikrar edecektir. Ona, ‘Bu nimetlere karşılık ne yaptın?’ diye soracak, o da ‘Senin uğrunda çarpıştım. Nihayet şehid edildim.’ diyecektir. Hak Teâlâ ona, ‘Yalan söyledin! Lakin sen, cesur denilmek için çarpıştın. Gerçekten böyle denildi de!’ buyuracak. Sonra onun hakkında emir verilecek ye yüz üstü sürüklenerek cehenneme atılacaktır. Hakkında ilk olarak hüküm verilecek ikinci kişi de ilmi öğrenip-öğreten ve (cemaatlerin önünde) Kur’an okuyan bir adamdır. Bu da huzûra getirilecek, Allah nimetlerini ona sayacak, o da bunları ikrar edecektir. Ona, ‘Bu nimetlere karşılık ne yaptın?’ diye soracak, o da ‘İlmi öğrendim ve öğrettim. Senin rızân için Kur’an okudum.’ diyecek. Allahu Teâlâ ona da, ‘Yalan söyledin! Lakin sen, âlim denilsin diye ilmi öğrendin. Kur’an’ı da o iyi okuyucudur denilsin, diye okudun. Ger-

¹¹⁰ Müslim, 7475.

¹¹¹ Ahmed b. Hanbel, Musned, 11357.

çekten böyle denildi de!’ buyuracak. Sonra onun hakkında emir verilecek ve o da yüz üstü sürüklenerek cehenneme atılacaktır. Bir diğer kişi de Allah’ın imkânlarını genişlettiği ve kendisine malın her çeşidinden verdiği adamdır. Bu da huzura getirilecek, Allah nimetlerini ona da sayacak, o da bunları ikrar edecektir. Ona, ‘Bu nimetlere karşılık ne yaptın?’ diye soracak, o da, ‘Uğrunda mal sarf edilmesini dilediğin hiç bir yol bırakmadım, senin rızân için hepsine sarfettim.’ diyecek. Allahu Teâlâ ona da, ‘Yalan söyledin! Lakin sen, o cömerttir desinler diye yaptın. Gerçekten böyle denildi de!’ buyuracak. Sonra onun hakkında da emir verilecek ve yüz üstü sürüklenerek cehenneme atılacaktır.”¹¹²

Burada anlatılmak istenen o niyetlerle çarpışan, ilim öğrenen ve harcama yapanların akıbetlerini ne olacağını belirtmektir; elbette Allah yolunda ihlasla çarpışıp şehîd olanlar, ilmi Allah rızası için elde edip yine O’nun rızası için kullananlar, malını helalinden kazanıp Allah rızasına uygun yolda ihlâsla harcayanlar bunun mükâfatını göreceklerdir.

Bu kıstasa göre insanlar kendilerine şunları ve benzeri soruları sormalıdır: Cemaate imam olan kişi namazı Allah’a mı cemaate mi beğendirmeye çalışıyor? Zekâtı aleni olarak veren, başkalarını teşvik için mi böyle yapıyor, yoksa şanım ve şöhretim yürüsün diye mi göstere göstere veriyor? Haramdan kendisini çok koruduğu söylenen kimse yalnız kaldığında da böyle mi, yoksa durum değişiyor mu?

¹¹² Müslim, 4923.

Dışarıdakilere karşı çok tatlı bir üslûpla dostluk kuran zât hane halkına karşı da aynı mı, yoksa ceberrût mu kesiliyor?

Soruları çoğaltmak elbette mümkün. Ancak herkes kendi nasibine bir hisse çıkarabilir. Bütün bu soruların merkezinde ise sadece tek soru yatmaktadır. O da şudur: “Ben hayatımı kim için yaşıyorum?”

UNUTULAN BİR GELENEĞİMİZ: HER AN ABDESTLİ OLMAK

*“Temiz yani abdestli iken tekrar abdest alan kimseye
Allah on sevap yazar.”*

(Ebû Dâvûd, 57.)

İslâm ümmetini “ümme” yapan şiarlar vardır. Bu ümmet namaz kılar, zekât verir, oruç tutar, hacca gider. Farz olan ve kendisini diğer din mensuplarından ayıran bu değerler ile mü’minler “Müslüman” olarak bilinir ve tanınır. Mü’minlerin kimliklerini oluşturan değerler elbette sadece farz olan ibadetler ve kaçınmaları istenen haramlardan uzaklaşmaları değildir. Onlar İslâm’ın tezyînâtı olarak kabul edilen ve kalplerini güzelleştiren, bazen sünnet bazen müstehâb bazen de mendub olarak isimlendirilen güzellikleri hayatlarına hâkim kılarlar ve başka din mensuplarından farklı olduklarını belirginleştirirler. Bir yandan Rablerinin muradını yakalamaya çalışırken, diğer yandan da kendilerini ümmet yapan değerleri ayakta tutmaya çabalarlar. Bu yüzden yemeleri, içmeleri, konuşmaları, yatmaları velhasıl hayatlarının her yönü farklıdır. İslâmî değerleri hayatlarında tatbik eden bu insanlar farklı kültürlerden olup da İslâm’a dair bilgisi olan kimseler tarafından görüldüklerinde, Müslüman oldukları hemen anlaşılır. Çünkü Müslümanları Müslüman yapan değerler

diğer inanç sahiplerinden çok farklıdır. Bunlar onların ayırıcı alâmetleridir.

Esasında bu durum dinlerine bağlı diğer din mensuplarında da kolayca görülür. Kipa dedikleri küçük takkeyi başına tutturmuş, saçlarının kâkülünü uzatmış, koluna Tevrat'tan parçalar içeren tefilin'i takmış birini gördüğümüzde onun Yahudi olduğunu hemen anlarız. Aynı şekilde kafasında kocaman sarığı olan birini gördüğümüzde "Bu Sih'tir." deriz. Çünkü özel giysiler onların dindarlıklarının bir göstergesi olmuştur. Ayrıca bundan büyük de bir haz alırlar. Hiçbir şart ve baskıdan çekinmeksizin yaşamlarını kendi inançlarına göre sürdürmeye azimlidirler.

Her Geçen Gün "Biz Olmaktan" Biraz Daha Uzaklaşıyoruz

Müslümanları Müslüman yapan değerler vardır ancak yaşadığımız dünyada batı kültürünün baskısı altında erozyona uğrayan ve savrulan bu kitlenin kıymetlerine eskisi kadar tutunamadığı bir vâkiadır. Geçmişe kıyasladığımızda kendilerini farklı kılan değerlerin hayatlarından bir bir kopup gittiğini görmekteyiz. Bu nedenle İslâm ümmetinde genel anlamda bir çözülme ve değerlerden uzaklaşma olduğundan söz etmek mümkündür. Bu ümmet gerçekten de büyük bir sınavla karşı karşıyadır. Bu noktada ümmeti suçlayıp, kendisine sahip çıkmadığını söylemek işin kolayına kaçmak olur. Yüreği dertli, olup bitenler karşısında üzüntü çeken bizlerin bile bir kı-

sım değerlerimize kendi hayatımızda sahip çıkamadığımız gerçeğini göz önüne getirecek olursak işimizin ne kadar zor olduğunu daha iyi kavrarız. Çünkü her geçen gün “biz olmaktan biraz daha uzaklaşıyoruz.”

Yavaş yavaş hayatımızdan çıkardığımız ve belki de önemini idrak edemediğimiz değerlerin başında hiç şüphe yok ki abdestli olmak gelmektedir. İslâm’ın hayata egemen olduğu dönemlerde Müslümanların özellikleri sayılırken zikredilen maddelerden bir tanesi “her zaman abdestli olmak” idi. Çünkü mü’min abdestsiz durmaz, evinden mutlak surette abdestli çıkar, abdesti bozulduğunda bir an önce abdest almaya bakardı. Abdestli olmak ayrılmaz vasıflarından idi.

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in abdestle ilgili olarak pek çok hadisi vardır. Nitekim bunun ne kadar önemli olduğunu ifade etmek için şöyle buyurmuşlardır:

“Müslüman yahut mü’min bir kul abdest alır da yüzünü yıkarsa, gözleri ile baktığı her günah suyla yahut suyun son damlası ile yüzünden çıkar. Ellerini yıkadığı vakit ellerinin tuttuğu her günah su ile yahut suyun son damlası ile beraber ellerinden çıkar. Ayaklarını yıkadığı vakit ayaklarının yürüyerek işlediği her günah su ile yahut suyun son damlasıyla birlikte çıkar. Nihayet o kul günahlardan temiz pak olup çıkar.”¹¹³

¹¹³ Tirmizî, 2.

Cennetin Sekiz Kapısı Birden Açılır

Allah Rasûlü abdestin dua ile taçlandırılmasını da ister ve şöyle buyurur: *“Sizden biriniz güzelce abdest alır, abdestini aldıktan sonra da: ‘Ben Allah’tan başka ilah olmadığına, ortağı olmayıp tek olduğuna ve Muhammed’in Allah’ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahitlik ederim derse, o kimseye cennetin sekiz kapısı (birden) açılır, istediğinden girer.”*¹¹⁴

Allah Rasûlü nazarında abdest almak yeterli değildir. Bu yüzden insanın bunun ötesine geçerek abdestin ardından iki rekât nafîle namaz kılınmasını tavsiye etmişlerdir. Böylece farz namazlar dışında da müminin Rabb’iyle olan bağının güçlü tutulmasını arzulamışlardır. Bir hadislerinde şöyle buyurmaktadırlar: *“Benim bu abdestim gibi abdest alıp hatırıma bir şey getirmeden iki rekât namaz kılan kimsenin geçmiş günahları affolunur.”*¹¹⁵

Allah Rasûlü abdest üzerinde o kadar hassasiyetle durmaktadırlar ki, abdestin insana sağladığı mânevî huzur ve Rabb’iyle olan bağlantısını güçlü tutmasından dolayı, abdestli olan mü’minlerin bile yeni abdest almalarını tavsiye etmişlerdir. Çünkü yeni abdest insanın mânevî dinçliğini harekete geçirmekte, kulluk bilincini pekiştirmektedir. Şöyle buyurmaktadırlar: *“Temiz yani abdestli iken tekrar abdest alan kimseye Allah on sevap yazar.”*¹¹⁶

¹¹⁴ Ebû Dâvûd, 169.

¹¹⁵ Abdurrezzâk, 140.

¹¹⁶ Ebû Dâvûd, 57.

Nitekim vecîz bir sözde “Abdestli iken abdest almak, nur üzerine nurdur.” denmiştir.

Allah Rasûlü'nün tavsiyeleri elbette sadece gündüzle sınırlı değildir. İnsanın yatağa girerken bile abdestli olmasını arzulamışlar, böylece gecenin başlangıcının da ibadetle süslenmesini, Allah hatırlanarak uykuya dalınmasını istemişlerdir. Böylece abdesti insanın yirmi dört saatini haramlara karşı koruyan, Allah ile irtibatı canlı tutan bir araç haline getirmişlerdir. Şöyle buyurmuşlardır: “*Kim abdestli uyursa Allah onu affeder.*”¹¹⁷

Pek Çok Mânevî Boyutu Olan Bir İbadet

Günümüz Müslümanlarının abdestli olmaya her zamankinden fazla ihtiyacı vardır. Çünkü haramlar daha fazla belirgin, insanı kulluktan ve Rabb'ile olan irtibattan koparan, menhiyyata düşüren tuzaklar çok daha fazladır. Hatta dışarı çıkıldığında insanın yaşamını kuşatan şeyler tamamıyla haramlardan oluşmaktadır. Bu yüzden mü'minlerin dinlerini yaşamaları her zamankinden fazla zorlaşmıştır.

İşte abdest bu noktada devreye girmekte ve mü'min için bir sığınak olmaktadır. Pek çok yanlış düşmesine engel olmakta ve pek çok hayrı işlemesine vesîle olmaktadır. Mü'minler abdestin değerini bildiklerinde, bu değer diğer değerlerin bilinmesinin de kapısını aralayacak ve daha iyi bir kulluğa götüreceği yolun başlangıcını oluşturacaktır. Bu nedenle

¹¹⁷ Kenzû'l-Ummâl, 28854.

basit gibi görünen abdest pek çok mânevî boyutu olan “çok büyük” bir ibadettir.

Bu büyük ibadetin yararlarından bir kısmı şunlardır: Evinden abdestli olarak çıkan bir insan ile abdestsiz çıkan kişi arasında büyük bir fark vardır. Abdesti kuşanan, abdestli olduğunu düşünerek dışarıda haram ve helal hususunda çok daha fazla dikkatli olur. Kuşandığı mânevî silahtan hayâ ederek başkalarına eziyet etmekten, haklarını yemekten, harama bakmaktan çok daha fazla sakınır. Çünkü abdest almış da namaza durmak üzereymiş gibi düşünür. Allah ile irtibatını koparacak hususlardan olabildiğince kaçınmaya gayret eder. Böylece abdest onu hem pek çok haramdan korur hem de onlarca hayrı işlemesine vesile olur. Ayrıca insan sürekli abdestli olduğunda ve bu şekilde evinden çıktığında Allah’ın kendisini koruması altına aldığını düşünür ve bu halinden büyük bir haz alır. Abdestli olmasından dolayı büyük bir mutluluk duyar. Allah ile irtibatını abdest vasıtasıyla canlı tuttuğundan dolayı da dünyanın kasâveti kendisini fazla etkilemez. Namazdaymış gibi kendisini ibadetin içinde hisseder. Hayatı abdest vasıtasıyla daha güzel olmaya başlar.

İnşallah bu güzel geleneğimizi hayatımıza tekrardan hâkim kılarız ve yaşamımızı güzelleştirmeye abdest ile başlarız.

NİYETİN AMELDEN ÖNEMLİ OLMASI

“Yapılan işler niyetlere göre değerlendirilir. Herkes yaptığı işin karşılığını niyetine göre alır. Kimin niyeti Allah’a ve Rasûlü’ne varmak, onlara hicret etmekse, eline geçecek sevap da Allah’a ve Rasûlü’ne hicret sevâbıdır. Kim de elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına kavuşmak için yola çıkmışsa, onun hicreti de hicret ettiği şeye göre değerlendirilir.”

(Buhârî, 1.)

Yeryüzü hayatımız bütünüyle bir imtihan olmakla birlikte bu imtihanın bölümleri bulunmaktadır. Tek bir şeyden sınava girmemekteyiz. İnsanın kendisiyle, ailesiyle, akrabasıyla, iş arkadaşlarıyla, tanımadığı kişilerle, çevresiyle, hayvanlarla, cansız varlıklarla farklı sınavları vardır. Bu, öğrencinin farklı derslerden sınava girmesi ve sonrasında başarılı olması durumunda diploma almaya hak kazanmasına benzer. Bizlerin kulluğunun toplam puanı da sınavların hepsinden alacağımız ortalamaya göre hesap edilecektir. Bu sebeple, başta kendi nefsimizle olan sınavımızı olmak üzere, bizim dışımızdaki bütün varlıklarla olan sınavımızı geçmek için de elimizden geldiği kadar gayret etmek durumundayız.

Dünyada gerçekleştirilen sınavların çoğu insanın tercihine bırakılmıştır. İsterseniz girerseniz, istemezseniz girmezsiniz. Nitekim devlet memuru olmak

istemeyenler açılan sınavlara hiç iltifat etmezler. Ama âhiret sınavımız böyle değil. Herkes bu sınava girmek zorundadır. “Ben âhirete gelmek istemiyorum.” deme imkânınız yok. Hayata gözlerinizi açtığınız anda imtihan salonuna girmiş oldunuz. Size aklınız başınızda toplanana kadar bir alışma süresi verilecek, ondan sonra sorumluluk yüklenecektir.

Bunun yanında, dünyada icrâ edilen sınavları yapanlar, imtihana girenin kalbini okuyamadıklarından dolayı yazılı kâğıdındaki veya sözlüde verdiği cevapları göz önünde bulundurarak ona bir puan verirler. Hele de sözlülerde iyi rol yapmayı becerebiliyorsa, bir de torpili varsa sınavın önünde bir engel kalmamış demektir.

İşte bu noktada âhirete yönelik sınavımız büyük farklılık arz eder. Torpil olmaması bir tarafa, yazılana, söylenene ve yapılanı bakılmak yanında bir de bütün bunları yöneten kalbe nazar edilir. Dolayısıyla her hangi bir sınavda kötü niyetli olmanıza rağmen üstün başarı göstermeniz ve hatta ödül almanız mümkün olabilirken, âhirete yönelik sınavda bu durum sıfırlanmaktadır. Çünkü dışarıdan bakanların çok muttakî bir kul diyerek takdir ettikleri ibadetiniz Allah katında bir değer bulmayabilmektedir. Kullar sadece görebildiklerine göre değerlendirdikleri için iyi kabul ettikleri bir işi takdîr etmektedirler. Ancak Allahu Teâlâ, o amelin ardındaki niyetin ve ne için yapıldığını yapandan daha iyi bildiğinden dolayı onu ödüllendirmemektedir. Hatta mükâfatlandırmak

bir yana cezâlandırması bile söz konusu olacaktır. Çünkü o şöyle buyurmaktadır: *“De ki, ‘Gönlünüzdeki duyguları saklasanız da, açıklasanız da Allah hepsini bilir.’”*¹¹⁸ Nitekim hadis-i şerifte beyan edildiği üzere, bazı insanlar, *“Ben Allah için şunu yaptım.”* diyerek cennete geçmek isteyeceklerdir ancak kalpleri çok iyi bilen Rabb’imiz, onların içlerinde sakladığı gerçek niyetlerini yüzlerine vuracak ve onları rezil edecektir.¹¹⁹ Çünkü görünüşte hayırlı bir iş yapan bu mürâîlerin esas amacı gösteriştii, birilerinin gözüne girme çabasıydı. Yani ibadet ve kulluğu bir dünyalık için araç edinmişlerdi. Bunun anlamı, yüce hâlîki kendi emellerine âlet etmeleriydi. Bu ise Allahu Teâlâ’nın aslâ hoşnut olacağı bir durum değildir. Çünkü O, kulluğu sadece O’nun için yapmamızı emretmişti.¹²⁰

Bu sebeple kesilen kurbanlarla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: *“Kurbanların ne etleri, ne de kanları Allah’a ulaşır. Allah’a sadece sizin ihlâs ve samimiyetiniz ulaşır.”*¹²¹ Hepimizin bildiği şu hadisi bir de bu açıdan okuyalım:

“Yapılan işler niyetlere göre değeri lenir. Herkes yaptığı işin karşılığını niyetine göre alır. Kimin niyeti Allah’a ve Rasûlü’ne varmak, onlara hicret etmekse, eline geçecek sevap da Allah’a ve Rasûlü’ne hicret sevâbıdır. Kim de

¹¹⁸ 3/Âl-i İmrân, 29.

¹¹⁹ Müslim, 1905.

¹²⁰ 98/Beyyine, 5.

¹²¹ 22/Hac, 37.

elde edeceği bir dünyalığa veya evleneceği bir kadına kavuşmak için yola çıkmışsa, onun hicreti de hicret ettiği şeye göre değerlendirilir.”¹²²

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadislerinde mü’minin niyetinin amelinden daha hayırlı olduğunu belirtmektedir.¹²³ Her sözünde yüce manalar bulunan bu büyük insanın bu güzel sözü üzerinde düşündüğümüz takdirde, ne kadar çok hikmet içerdiğini görürüz. Burada kendimize sormamız gereken husus, niyetin neden amelden daha hayırlı olduğudur. Çünkü insan aklından bir şey geçirebilir ama esas olan uygulamadır. Buna rağmen Hz. Peygamber (s.a.v.) neden niyeti amelden daha önemli saymıştır? Buradaki büyük hikmet şudur: İnsan hangi işi yaparsa yapsın, onun öncesinde mutlaka niyeti vardır. Yapmayı düşündüğü şeyi yapar. Bu sebeple isteksiz veya şuursuz yapılan bir işin kıymeti yoktur. Burada da insan iyi bir işi yapmaya niyetlendikten sonra onu yapmıştır. Yani niyeti o işi yerine getirmeye sevk etmiştir. Niyet etmemiş olsaydı icrâata dökmezdi. İşte bu durum bize niyetin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu yüzden Allahu Teâlâ, kişinin amelini hangi amaçla yaptığını, onu o işi yapmaya sevk eden niyetin ne olduğunu bildiğinden, her türlü işimizi buna göre değerlendirmektedir.

Fakihlerimizin ibadetlerde niyete bu derece önem vermesinin hikmeti de böylece ortaya çıkmak-

¹²² Buhârî, 1.

¹²³ Kenzu'l-Ummâl, 7236.

tadır. Namaz kılarken, oruç tutarken, kurban keserken, ihrama girerken hep niyet etmeyi öne almışlardır. Önce niyet, sonra amel. Çünkü amele değer kazandıran sizin niyetinizdir, kendinizi o işi yapmaya yöneltmenizdir. Hatta niyet o derece önemlidir ki, insan niyetlendiği güzel bir ameli yapamasa bile yapmış gibi sevap alır. Yeter ki niyeti içten ve samîmî olsun. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu hadisini bir de bu gözle okuyalım:

*“Hastalıkları yüzünden Medîne’de kalan öyle kimseler var ki, siz bir yolda yürüdüğünüz veya bir vâdîyi geçtiğinizde, onlar da sizinle birlikte gibidir. Sevap kazanmada size ortak olurlar.”*¹²⁴ Çünkü onlar da gazveye katılmak istemişlerdir ancak ciddî mazeretleri sebebiyle Medîne’den çıkamamışlardır. Ama Allah onların gönüllerini bilmekteydi.

Bunu kendi üzerimizde de tatbîk edebiliriz. Şöyle düşünün: Maddî durumunuz yerinde değil. Bir zengin insanlara infâk ederek, hayır hizmetlerine destek olarak güzel işler yaptığınızı görüyorsunuz. “Ah onun gibi ben de yapabilseydim.” diye içinizden samimiyetle geçirdiğinizde, siz de Allah tarafından mükâfatlandırılmaktasınız. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle buyurmaktadır.¹²⁵

Bu da niyetin ne kadar mühim olduğunu bize göstermektedir. Malum olduğu üzere, bir hadiste şöyle geçmektedir:

¹²⁴ Müslim, 1911.

¹²⁵ Buhârî, 5026.

“Allahu Teâlâ sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalplerinize bakar.”¹²⁶

Hayatımızın her ânını ibadet olarak değerlendiren ve yaptığımız veya yapmak isteyip de yapamadığımız her türlü hayırdan dolayı bizleri mükâfatlandıran Allah’ımıza hamd olsun. Gönlümüzden samimiyetle bir iyilik geçiriyoruz, ama gücümüz yetmiyor. Buna rağmen Rabb’imiz bizlere sevap ikrâm ediyor. Bu da bize gösteriyor ki, bizleri yaratmanın kullarından beklediği şey samimiyettir, O’na gönülden bağlılıktır.

Zikrettiğimiz âyetler ve hadisler bizi samîmî olmaya, ikiyüzlü olmamaya ve her daim onurdan taviz vermemeye davet etmektedir. Müslüman kişilikli insandır ve içinden gizli hesaplar yapmaz. Etrafındakilere gülümserken kalbinde fesat ve fitne at koşturmaz. Güvenilirdir. Onu tanıyanlar, kalbinde ne varsa dışarı aksettirdiğini ve içi dışı bir olduğunu bilirler. Ondan yana, hem elinden hem de dilinden emindirler.¹²⁷

Esasında bu güzel duyguyu ve hayat prensibini çocuklarımıza, sözümüzü dinleyen herkese anlatarak onların kişilikli, samimi ve içten mü’minler olmasına katkı sağlayabiliriz. Ancak yapılması gereken, öncelikle kendi nefsimizi hesaba çekmektir. Biz acaba ne derece iyi niyetliyiz? Kendimizi ıslâh ile işe başlarsak etrâfımızdaki insanları etkilememiz ve onlara rehber-

¹²⁶ Müslim, 2564.

¹²⁷ Buhârî, 10.

lik yapmamız daha kolay olacaktır. Şunu unutmamak gerekir ki, civrımızdakiler en az bizim kadar akıllıdır. O yüzden kendimizde olmayan hasletleri ve güzellikleri onlardan istemek sadece bize olan öfkenin artmasına sebep olur. Çünkü yapmadan istemek hoş değildir.¹²⁸ çocuklarımız bile bizim bu durumumuzu fark edecek ve söylediklerimiz onlar üzerinde en küçük bir tesir yapmayacaktır. Çünkü kendisine nasihat yapanın nasıl bir niyet sahibi olduğunu yakından görmektedir.

Rabb'im bizleri, her işi kalbiyle barışık olan kullarından eylesin.

¹²⁸ 61/Saff, 2.

GÜZEL BAKABİLMEK

“Bir kulun kalbinde imanla haset bir arada bulunmaz.”

(Nesâî, 3058.)

İnsanın ahlakını güzelleştiren unsurlar çok fazladır. Hepsi bir araya geldiğinde ortaya güzel ahlak çıkar. Başkaları için fedâkâr olmak, ağızdan her zaman güzel kelimeler çıkması, güvenilir olmak, etrafında bulunanların hayrını istemek gibi saymakla bitmeyecek özellik insanın güzel ahlakını tamamlar. Bu özellikler ne kadar fazla olursa insanın ahlakı da o derece güzel olur. Esasında bu özellikler birbirlerinden bağımsız da değildir. Hepsi birbiriyle bağlantılıdır. Yani bir insan başkaları için her zaman iyilik istiyorsa ahlakının diğer yönleri de üç aşağı beş yukarı aynıdır.

Bununla birlikte bazı ahlâkî özellikleri diğerlerine göre daha baskın olabilir. Nitekim kötü kelimeler kullanmaya çok alışmış ama bunun yanında her zaman başkalarının iyiliğine koşan pek çok insan tanırız. İslâm'ın istediği ise her bir ahlâkî yönün kemâlâtta olmasıdır. Bunu tam anlamıyla yapabilen kişi sayısı sınırlı olduğu gibi insanlar bazı ahlâkî meziyetler yönünden de birbirlerinden üstün olabilirler. Biri infak yönünden daha meziyetli olabilirken bir başkası cimri olmasına rağmen karşısındakilerin kalbini hiç kırmayabilir. Bu yüzden ne kadar insan var-

sa o kadar farklı ahlâkî davranış vardır, denilebilir.

Hayat Sınavında

Rabb'imizin bizleri bir sınamaya tabi tuttuğu ve bütünlemesi olmayacak olan hayat sınavımızda dört dörtlük mükemmel bir insan olmak çoğumuz için uzak bir hayal.

Zaaflarımız nedeniyle bunu başaramıyoruz. Bu durumda hepimize düşen, zayıf noktalarımızı tedâvî etmek, daha güzel bir insan olabilmek için çabalamaktır. Bir yerlerden başlamaktır.

Bunda ne kadar başarılı olabilirsek Rabb'imizin gufrânıyla geri kalan kusurlarımızı affedeceğini ümit edebiliriz. Yeter ki çabamızı ve ümidimizi kaybetmeyelim. Çünkü *"Allah çok affedici, çok bağışlayıcıdır."*¹²⁹

Yaşantımızla ve ibadet dünyamızla ilgili olarak düzeltmemiz gereken elbette pek çok husus var. Aynı şekilde çevremizle ilgili olarak da çeki düzen vermemiz icap eden pek çok yanlış veya eksik davranışlarımız söz konusu. Örneğin başkalarına bakışımızdaki kusurumuz, hatalar galerimizin en önemli köşelerinden biridir.

Acaba kaç tanemiz, bir başkasını süzdüğünde veya değerlendirdiğinde, onu anlatmaya iyiliklerinden söz ederek başlar? Belki de pek çoğumuz biri bize sorulduğunda her zaman için eksiklerini ön plana çıkararak kelâma başlarız. Böylece onu değer-

¹²⁹ 4/Nisâ, 99

sizleştirmeyi hedefleriz. Bunu da bir mârifet sayarız.

Devlet dairelerinde veya birlikte çalışılan iş ortamlarında mesai harcayanlar şu yazdıklarımı çok daha iyi anlayacaklardır. Birlikte çalışanlar arasında rekâbet her zaman vardır; bu tabiidir. Ancak aynı ortamı paylaşanların birbirleri hakkında konuşurken ilk önce iyi cümleler kurarak takdir ettikleri neredeyse görülmeyen bir durumdur. Herkes birbirinin kusurunu, ne kadar beceriksiz ve yeteneksiz olduğunu dile getirir. Daha sonra eleştirenle eleştirilen bir araya geldiğinde, hiç bir şey olmamış gibi bu sefer bir üçüncü kişi benzer şekilde eleştirilir. Dolayısıyla dedikodunun ve hasedin sarmaladığı bir mesai akşama kadar herkesi çarkına alır.

İyi Niyetli, Suçlamayan Bir Bakış

Esasında her bir insan kendisi dışındaki kimsele-re nasıl baktığını, başka bir ifadeyle iyi niyetli, suçlamayan bir bakışa sahip olup olmadığını test edebilir. Kendisine nasıl biri olduğu sorulan bir kişi hakkında hemen kötülüklerinden bahsederek söze başlıyorsa, bakışında kesinlikle bir sorun var demektir.

Bu bakış açısının kökeninde bağnazlık ve haset büyük yer tutar. İnsan kendisinin olmayan bir şeyin başkasının olmasını veya kendisinin yapamadığını bir diğ erinin yapmasını nedense istemez. Hatta kendisinin bulunmadığı bir makamda çok yakınındaki bir insanın durmasına da tahammül edemez. Onun orada bulunmasının kendisine bazı faydaları olsa bile yine de bunu istemez. O oradan alındığında ye-

rine kendisinin atanmayacağını veya daha kötü birinin geleceğini bilmesine rağmen yine de tanıdığı kimsenin o makamda kalmasını içine sindiremez. Çünkü hayata bakışı hasetlik üzere inşa edilmiştir. Rabb'imiz bu tip insanların şerrinden kendisine sığınmamızı emretmektedir: *"Ve kıskandığı vakit kıskanç kişinin şerrinden sabahın Rabb'ine sığınırım!"*¹³⁰

Niye böyle oluyor denecek olursa: O kadar dünyevileştik ve o kadar menfaatlerimiz ön plana çıktı ki, etrafımızda olan biten her şey ile bir şeyler yapan herkese kendi menfaat dünyamızdan bakar olduk. Eğer bizim çıkar dünyamız ile uyumlu bir şeyler oluyorsa buna müsbet, tersi bir durum seziyorsak, yapılanlar ne olursa olsun olumsuz bakıyoruz. Parti tutmanın bir üst versiyonudur bu bakış açısı. Nasıl ki, siyaset arenasında muhalefet partilerinin ve mensuplarının iktidarların yaptıkları güzel işlere iyi demeleri ne kadar zor ise, hayata kendi kabulleri ve menfaatleri doğrultusunda bakanların da dış dünyadaki tüm olan biteni değerlendirme ölçüleri aynıdır.

Ahlakımızın bu derece bozulmasında dinin hayatımızdan çekilmesinin elbette çok etkisi var. Âhîret ve hesap verme duygusu içimizden neredeyse sıyrılmış durumda. Allah korkusunun sadece adı içimizde kalmış. Oysa sonuçta yaptığımızın gıybet veya iftira olması kuvvetle muhtemeldir. Bunun yanında, siyasetin olumsuz etkisi de unutulmamalıdır. Keza televizyonlarda seyrettiğimiz programların te-

¹³⁰ 113/Felak, 5.

melinin dedikodu ve başkalarının yaptıklarını eleştirmek üzerine kurulu olması da hayata bakışımızın şekillenmesinde tesiri olmaktadır.

Ekranlarda birilerinin yaptıklarını tasvip eden bir yoruma rastlamak neredeyse mümkün olmamaktadır. Herkesin kendisine ait bir şablonu vardır, buna uyuyorsa takdir alır, uymuyorsa eleştirilir.

Oysa ömürlerini başkalarının eksiklerini arayarak ve eleştirerek geçirenlerin yaşamaktan aldıkları lezzet sınırlıdır. Yetinme duyguları körelmiştir. Doymaz bir iştiha ile etrafındakilerin sahip olduklarına da sahip olmak isterler. Yapılanlara sürekli burun bukerler ve kendilerinin içinde olmadığı her bir işi küçümseyip anlamsızlaştırırlar.

Gözleri yapılan iyi işleri asla görmez. Ayrıca sürekli eleştiren bakış açısının kişiyi sevimsiz yaptığını ve insanlarda güvensizliğe neden olduğunu hatırlatmak isteriz. Çünkü kusur arayan kendi kusurlarıyla baş başa kalır. Bu yüzden devamlı eleştirerek hayatımızı başkalarına endeksli hale getirmenin bir anlamı yok. Benliğimize dönmek ve yaşadığımız hayatı yaşamak durumundayız.

Hayata Bakışımız

Hayata bakışımızı negatiften (karamsarlıktan) pozitif (iyimserliğe) çevirmemiz gerekmektedir. Eskiden beri duyduğumuz üzere, önce bardağın boş tarafına değil dolu tarafına odaklanmalıyız. Sürekli eleştirmekten ve kusur aramaktan bir parça uzaklaşıp var olan güzellikleri de görmeye çalışmalıyız.

Çünkü hayata güzel bakan güzel görür ve gördüklerinden lezzet alır. Unutmamak gerekir ki, etrafına sürekli negatif enerji veren ve hayatı hep eleştirmekle geçen insanlar esasında yaşadıkları sürece pek bir şey başaramamış olanlardır. Üretememiş asalaklardır. Ayrıca bir yerde eleştirilecek bir şeyler varsa, orada iyi şeylerin de yapıyor olduğunu unutmamız icap eder. Karşımızdaki bir şeyler yapmaya çalışıyor ki eleştirecek eksiklerini buluyoruz. Peki, hiç yapmaması veya gayret göstermemesi, hayata artı bir değer katmaya çabalamaması daha mı iyidir? Nitekim hiç bir risk almayan ve “Aman bana bir zarar gelmesin.” diyerek katı kurullarla kendilerini sâbitleyenlerin, başkalarının eleştirebilecekleri bir eksikleri belki olmaz ama çalıştıkları kuruma artı bir değer katmadan orayı terk ederler.

Bütün bu söylediklerimizden hayatın gerçeklerine gözlerimizi yummamız ve yapılan yanlışlara müdâhale etmememiz, eleştirmememiz sonucu elbette çıkmaz. Yeri geldiğinde tenkit etmek, doğruyu göstermek ve katkı yapmak gibisi yoktur. Ancak kötü niyetle ve yıkıcı bir üslupla eleştirmekle yapıcı ve icra edilenin daha iyi olmasına katkı sağlayıcı bir tenkit arasında büyük fark vardır. Biri işi rayına koymaya yardımcı olur diğeri raydan çıkma ihtimali olanı aşağı yuvarlar. İşin kötüsü, iyi niyetle yapıldığında sevap alınacak eleştiri kin ve hasetle yapıldığında insanın âhiret sermayesinin azalmasına neden olur. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)’in buyurduğu

üzere: *“Ateşin odunu yakıp bitirdiği gibi haset de iyilikleri yer bitirir.”*¹³¹, *“Bir kulun kalbinde imanla haset bir arada bulunmaz.”*¹³²

Kendimize bir soralım: *“Başkalarına bakışımız olumlu mu olumsuz mu?”* Vereceğimiz cevap hayata bakış gözlüğümüzü değiştirmemizin vaktinin gelip gelmediğini gösterecektir. Şu âyet her zaman zihnimizde olursa bazı şeyler düzelmeye başlayabilir: *“Allah’ın sizi birbirinize üstün kılmasına haset etmeyiniz.”*¹³³

¹³¹ Ebû Dâvûd, 4257.

¹³² Nesâî, 3058.

¹³³ 4/Nisâ, 32.

MUTLU YUVANIN ANAHTARI

“Sizin imanı en olgun olanınız ahlakı en güzel olanınızdır. En hayırlılarınız da hanımlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır.”

(Buharî, Edeb, 38-39.)

Allahu Teâlâ toplum huzurunun ve gelişiminin temini için Kur'an-ı Kerim'de evliliği teşvik etmekte ve şöyle buyurmaktadır: *“Ey mü'minler! İçinizdeki bekârları evlendirin. Eğer durumları yerinde değilse Allah fazl-u kereminden onların ihtiyaçlarını tir.”*¹³⁴ Öyleyse, bekârları evlendirmek, maddî sıkıntı çekenlere katkıda bulunmak toplumsal bir zorunluluk halini almaktadır. Onlara yardımcı olarak pek çok ahlak dışı çözümlenin de önüne geçeriz; bir anlamda millet olmanın gereğini de yerine getirmiş oluruz. Bu, sonuç itibarıyla kendi kendimize yaptığımız bir iyilik olmaktadır.

Yuva kurmak önemlidir, ancak mutlu toplumlar mutlu ailelerden oluşur. Aileler mutsuzsa o toplumun dirlik ve beraberliği tehlikeydedir demektir. Ailelerin saadeti ise toplumu besleyen mânevî dinamiklerin aile yaşantısında etkin olmasına, bireylerin bu çerçevede üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmesine bağlıdır. Aile bireylerini birbirine bağla-

yan değerlerin kopması ve herkesin adeta bir tarafa çekmesi mutluluğu baltalar ve fertleri birbirinden uzaklaştırır. Sonuçta da ortaya parçalanmış aileler çıkar. Burada esas sorumluluk, aile olgusunun ikisiyle meydana geldiği eşlere düşmektedir. Çocuklarıyla birlikte yuvalarının gidiş yönünü tayin edecek olanlar onlardır.

Allahu Teâlâ'nın kurulmasını ve korunmasını öğütlediği aile hayatı daha önce yabancı olan iki insanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla paylaşmayı, anlaşmayı, yeri geldiğinde feragat etmeyi, katlanmayı ve affetmeyi gerektirmektedir. Bu olmadığı takdirde kaçınılmaz sonucun ne olacağı bellidir. İstenmeyen sonucun ortaya çıkmaması, hayatın her iki taraf için de çekilmez hale gelmemesi için eşlere bazı sorumluluklar düşmektedir. Kur'an ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in penceresinden konuya baktığımızda, mutluluğu sağlayan temel esaslar hakkında özetle şunları söyleyebiliriz:

İslâm, Arap yarımadasında yayıldığı için diğer toplumlar bu dini Araplardan öğrendiler. Araplar ise dinin buyrukları yanında pek çok âdet ve geleneklerini de devam ettirdiler. İslâm'ı bu toplumdan alan diğer milletler ise son din Arabistan'da indiği için Arapların pek çok bölgesel anlayış ve yaşantı tarzını dinin bir parçasıymış gibi algıladı. Bunların başında da kadına bakış gelmektedir. İslâm, kendisinden önceki toplumda hiçbir değeri olmayan, insan olarak bile görülmeyen kadına özgürlük kapısını açmış, o

dönem şartları içinde devrim sayılabilecek özgürlükler getirmiş, bunun daha da ileriye götürülmesinin yolunu açmıştır. Ancak sonraki dönemlerde bu çığır akamete uğramış ve kadın toplum içinde belli bir alan içine hapsedilmiş, erkeklerin aile içi ihtiyaçlarını gideren varlıklar olarak görülmüştür. İslâm öncesi dönemde kadına toplum içinde oldukça geniş yer ve yetki veren toplumlar bile bundan etkilenmiş, kadının yaşam ve özgürlük alanını oldukça daraltmıştır.

Bu anlayış İslâm toplumlarında da günden güne kırılmakla beraber, sosyal bünyede varlığını egemen anlayış olarak hâlâ sürdürmektedir. Sonuç olarak, zihinlerde var olan bu bakış açısının İslâmî olmadığını, Allah ve Rasûl'ünün bizlerden bunu istemediğini bilmek durumundayız. Kadını bir eş ve hayat arkadaşı olarak görmek, aile denilen müessesenin iki paydan meydana geldiğini anlamak durumundayız. Yoksa kültürlerin kendilerine göre yorumladıkları hayata ve kadına yanlış bakışı Allah'ın dini imiş gibi görmek son derece sakıncalıdır. Böyle bir yaklaşımın kadın ve erkek arasındaki dengeyi nasıl bozduğunu görmek zor değildir.

Allahu Teâlâ erkeklere seslenerek eşlerle iyi geçinmeyi emreder ve şöyle buyurur: *“Eşlerinizle iyi geçinin. Eğer onlarda hoşlanmadığımız bir hal görürseniz sabredin. Hoşlanmadığımız bir şeyi Allah çok hayırlı kılmış olabilir.”*¹³⁵ Hz. Peygamber (s.a.v.) de eşlere iyi davranmayı erkeklere tavsiye etmekte ve şöyle bu-

¹³⁵ 4/Nisâ, 19.

yurmaktadır: *“Sizin imanı en olgun olanınız ahlakı en güzel olanınızdır. En hayırlılarınız da hanımlarına karşı en hayırlı olanlarınızdır.”*¹³⁶

Bu âyet ve hadise baktığımızda Allah bağışlayıcı olmayı, şefkatli yaklaşmayı ve ayıpları örtücü olmayı en önemlisi de hanımları hizmetçi olarak değil de birer eş ve hayat arkadaşı olarak görmeyi tavsiye etmektedir. Zaten bu olduğu takdirde ortada pek sorun kalmayacaktır.

Rasûlullah bu yönde tavsiyede bulunurken yaşamında da uygulamalı olarak bunu bizlere göstermiştir. O evine karşı hoşgörülü, saygılı ve sevgi doluydu. Zaman zaman ev işlerine yardımcı olurdu. Bazen de kendi işini kendisi yapardı. Ev halkıyla şakalaşır ve onları eğlendirirdi. Hz. Aişe ile yarış yapması, bir defasında Hz. Aişe'nin başka bir defasında da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in onu geçmesi kutlu elçinin aile yaşantısını nasıl algıladığını göstermesi açısından mühimdir.

Sözün özü, erkeğin en başta gelen vazifesi eşine karşı ilgisiz kalmaması, çocuklarının terbiyesi, eğitimi, evin geçimi ile yakından ilgilenmesi, eğer çalışıyorsa hanımının da kendisi kadar yorulduğunu düşünerek ev işlerinde daha anlayışlı olması ve ona yardımcı olmasıdır. Eşi dışarıda bir yerde çalışmayanın da hanımının akşama kadar ev içinde kalarak sıkıntıya katlandığını ve bunaldığını, çocuklarla devamlı ilgilenmesi nedeniyle yorulduğunu göz önünde bulundurması,

¹³⁶ Buharî, Edeb, 38-39.

fırsat buldukça ev dışı ortamlara, değişik mekânlara götürerek dinlenmesine yardımcı olmasıdır.

Hız. Peygamber (s.a.v.) eşlerle ilgilenilmesi üzerinde o derece dururdu ki, ölçüyü kaçırıp ibadete fazla düşkünlük gösterilerek onların ihmal edilmesine hiç rızâ göstermezdi. Dolayısıyla ölçüsüz ibadete bile karşıydı. Çünkü aileyle ilgilenmek de kulluğun bir parçasıydı. Taate dalarak dünyadan uzaklaşan ve ailesiyle çocuklarını ihmal eden bir sahâbîsine şöyle buyurmuştu:

*“Gözünün ve bedeninin senin üzerinde hakkı var. Hanımının da senin üzerinde hakkı var. Gece hem ibadet et, hem de uyu. Bazen oruç tut, bazen de tutma.”*¹³⁷

Erkeğe düşen en önemli görevlerden birisi de, sahip olduğu imkânlar ölçüsünde eşinin ve çocuklarının nafakasını temin etmesi, onları giydirmesidir. Nitekim Hız. Peygamber (s.a.v.), kadının erkek üzerindeki haklarını sayarken, erkeğin yediğinden ve giydiğinden ona da yedirip içirmesini zikretmiştir.¹³⁸

Bakmakla mükellef olduğu insanın ihtiyaçlarını gidermeyen kimseye ise bunun günah olarak yeteceğini belirtmiştir.¹³⁹ Bu, anlayan akıllar için yeterli bir uyarıdır.

Erkeklere düşen sorumluluklar olduğu gibi bayanlara düşen sorumluluklar da vardır. Çalışmayan bayanların akşam eve bîtap gelen eşlerinin durumunu

¹³⁷ Buhârî, Savm, 55; Müslim, Sıyâm, 181.

¹³⁸ Bkz. İbn Mâce, 1850.

¹³⁹ Bkz. Ahmed b. Hanbel, Musned, 6495.

göz önünde bulundurmaları, onlara kaba ve ilgisiz davranmamaları, yorgunluklarını unutturacak bir sevgi ve sevecenlikle eşlerini karşılamaları gerekir.

Bunun yanında, elinden gelse zaten daha iyisini yapacak olan hayat arkadaşımdan, maddî gücünün çok üstünde şeyleri talep ederek, başkalarını örnek göstererek aile hayatını çekilmez hale getirmemeleri icap eder.

Her hangi bir müessesede bireyler kendi sorumluluklarını bilmez ve üzerine düşeni yerine getirmezlerse, orada işler yolunda gitmez. Toplumun çekirdeğini oluşturan ailede de durum farklı değildir. Kırgınlıklar, sert çıkışlar ve anlayış göstermeme, birike birike sonunda eşleri birbirlerinden nefret eder noktaya getirir.

Eşler huzuru evlerinin dışında başka yerlerde aramaya başlarlar. Ayrılık artık tek çare haline gelir. İşi bu noktaya getirmeden, Allah'ın biz kullara olan geniş merhametini, Sevgili Peygamberimiz dediğimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hayatını kendimize örnek alalım. Bu suretle affedici olmaya, kusurları görmemeye çabalayalım. Beğenmediğimiz yönleri bulunabilen hayat arkadaşımızın çok daha fazla olan güzel taraflarını görmeye çalışalım.

Gözlerimiz bardağın boş kısmını değil de dolu kısmını görsün. Bizler için birer imtihan olan hayatta aile içinde mutluluk adına sergilediğimiz her şeyin namaz ve oruç gibi birer ibadet olduğunu düşünelim. Evimizde bulunuşumuz aile bireylerimiz için mutlu-

luk kaynağı olsun. Allah'tan, hepimize anlayış nasip etmesini ve yuvalarımızı huzurlu ve mutlu etmesini diliyorum.

Aile Mutluluğunun Tılsımı: Kanat

şapkası başında, boynunda atkısıyla titrek bir adam, iş ıkışı, "Markete bir uğrayayım." diye geçirdi içinden. Reyonları şoyle bir gezdi, eve ne götüreyim diye. Bir şeyler almadan önce bir köşeye çekilerek "Cebimde ne kadar para var?" diyerek mahcup bir edayla elini cebine attı. Birkaç buruşuk parayı avucuna aldı. Ayın çıkmasına birkaç gün daha vardı. Olanla idare etmek durumundaydı. İyice pratikleştiği kısa bir hesaptan sonra ne kadarlık alışveriş yapabileceğine karar verdi.  çocuğu için birkaç çikolata, beraber itlemek için de bir paket ay çekirdeği aldı.

Doğrusu küçük kızı sütlü çikolatayı çok severdi. Eve bir şeyler götürmenin huzuruyla yola koyuldu. Zile bastığında kapıda kendisini dört güleç yüz beklemekteydi. Selam verdi. Eşi "Hoş geldin." dedi. Çocukları beline ve bacaklarına dolandı. Bir hafiflik hissetti. Sanki işten değil de istirahatlen geliyor gibiydi. Bütün yorgunluğu uçup gitmişti. Akşam yemeği sonrasında çaylar eşliğinde çekirdekleri yerken ailesine şoyle bir baktı. "Rabb'im!" dedi içinden, "Bana huzurlu ve mutlu bir yuva nasip ettiğin için sana şkrlr olsun."

AFFEDEBİLMEK

“Allah affeden bir kulunun ancak şerefini artırır.”

(Müslim, Birr, 69.)

Hayatımızda bizleri üzecek çok şeyle karşılaşırız. Bazen ailemizden kaynaklanan nedenler, bazen de çevremizdeki sebeplerden dolayı üzülmürüz. Izdırap-tan dolayı uykusuz geçirdiğimiz geceler bile olur. Bazen de üzüntümüzün kaynağı kendimiz oluruz.

İşlerin istediğimiz gibi gitmeyişi veya aşmak istediğimiz bir hayat basamağına takılmamız veyahut da sağlık sorunları nedeniyle üzüntüye kapılmamıza neden olacak nice sıkıntıyla yüzleşiriz. Öyle ki, gündelik hayatta bizleri üzen her bir şeyin sadece başlığını kaydedecek olsak, birkaç yıl içinde ciltler dolusu tutacak bir kitap oluşacağını söylemek abartı olmaz.

Akşamleyin başınızı yastığa koyduğunuzda, gün içerisinde canınızı sıkan ve üzülmeneze neden olan hususları gözünüzün önünden bir geçirin. Ne kadar da problemle karşılaşmışım diyeceğinizi biliyorum.

Evinizden çıkmadan önce, işyerine giderken, çalıştığınız yerde, hatta mescitte, eve dönüş yolunda, akşam adımınızı kapıdan içeri attığınızdan yatana kadar etrafınız adeta problemlerle kuşatılmış gibidir.

Sorunlarımızdan bir kısmı yüreğimize oturur. Çevremizde dostumuz olarak bildiğimiz insanlardan

yediğimiz darbeler ile namazları huŖu ile kılıŖlarına, camilerde, ekranlarda çok güzel öğütler vermelerine aldandığımız Ŗhretli kiŖilerin ayak oyunları kalbimize ağır yük gibi konar. Hayal kırıklığımız böylesi bir Ŗekilde olunca acısı iki kat olur. Etrafımızda gveneceğimiz ve gerektiğinde yaslanıp ağlayacağımız gerçek bir dost bulamayıŖımız bizi kahreder. Dünyaya yalnız geldiğimizi ve yalnız gideceğimizi biliyoruz, ancak hayatımızı sürdürürken hem de kalabalıklar arasında bulunurken bile yalnız olduğumuzu hissetmemiz bizi derinden zer.

Fakat bütün bunları dile getirirken veya kendi kendimize dertlenirken bir Ŗeyi ihmal ederiz: Hep baŖkaları tarafından zulme uğradığımızı dŖnrz, gözümüzün önünden hep bunlar geçer. Nedense bizim baŖkalarına ettiklerimiz aklımıza gelmez. O yüzden baŖımızı yastığa koyduğumuzda bir de kimlere haksızlık etmiŖ olabileceğimizi dŖnelim. Kime kötü söz sylemiŖsiz, kimi arkasından ekiŖtirmiŖsiz, kimin malına veya bedenine karŖı ölçüyü kırmıŖız, bir dŖnelim. Bunu yaptığımızda, esasında kendimizin de o kadar masum olmadığımızı anlarız. O kadar çok kul hakkına girmiŖsizdir ki, bunları yazmak için kalem yetmez. ekiŖtirdiđimiz insanların sayısının haddi hesabı yoktur, kalplerini kırıdığımız pek çok dostumuz vardır. Yapıp ettiklerimize sonra çok piŖmanlık duyarız, ama içimizden duyduğumuz piŖmanlıđı çoğu kez dile getirip özür bile dileyemeyiz. Haksızlıklarımız aklımıza geldikçe içimizde bir

sancı hissederiz, yüreğimiz kavrulur. Aradan geçen uzun yıllar bilenlerin konuyu unutmalarını belki sağ-lar, ancak her hatırladığımızda içimizde bir şeyler düğüm-lenir. Lakin yine de değişmeyiz. Hayata bil-dığımız gibi devam ederiz. Demek istediğim, bizim de pek masum olmadığımızdır.

Kim bilir, belki de bu kadar sıkıntı ve problemle karşılaşmamızın nedeni, kendimizin de bir problem kaynağı oluşumuzdur. Biz sıkıntılı bir insan oldu-ğumuzdan hep sorun çıkarıyor olabiliriz; problemler de gelip bizi buluyordur. İşin bu boyutunu da dü-şünmek gerekir sanırım. Neden insanlarla aramızda sorunlar oluşuyor? Kaldı ki, insanî ilişkilerdeki so-runlar çoğu zaman tek taraflı olarak ortaya çıkmaz. İki taraftan da kaynaklanan kusurlar vardır.

O zaman geriye ne kalıyor? Öncelikle benliğimizi düzeltmek değil mi? Evvelâ kendimize bir çeki dü-zen vereceğiz, üzerimize düşen sorumluluğu yerine getireceğiz ki, en azından şikâyetçi olmak için hak-kımız olsun. İnsanlara yapmadığını bırakmayan bir insanın sızlanmaya hiç hakkı yoktur çünkü.

Mükemmel insan olmamız belki hayal, ancak bu uğurda bir çaba içerisinde olmamız icap eder. Başka-larının haklarını yüklenmiş olarak âhirete gitmenin ne kadar veballi olduğunu bilmeyenimiz yok. Gıybet ve kötülük etmekle ilgili âyetleri hepimiz biliriz. Bu-na rağmen, etrafımızdaki insanlarla geçimli bir ya-şam süremediğimiz ve güven veremediğimiz için, âhîret öncesi hayatımız istenilen güzellikte yaşan-

maz. Nitekim Hulûsi Efendi'nin şu beyitleri önce Yüce Yaratıcı'dan af talep etmeyi öğütler bize:©

Mücrimim bu cürmümün afovın temennâ eylerim

Ey Hulûsî bahr-i isyân içre kalam mı aceb¹⁴⁰

....

Bu âciz kulunu kâfile-i aşkdan cüdâ kılma

Bakıp noksânıma rahmınla et afo u atâ yâ Rab¹⁴¹

Kendimizi düzeltmeye çabalarken artık insanın nasıl bir varlık olduğunu anlamak durumundayız. İşte insan ahsen-i takvîm üzere yaratılmış olmakla beraber, eğer istikametini şaşırılmış ve yaratılıştaki temiz fitratını kaybetmiş ise, yerine göre, başkalarına haksızlık eden ve kendisi de haksızlığa uğrayan bir varlık haline gelebilmektedir; bir başka ifadeyle, hem zulmeden hem de zulme maruz kalan, yaşamı çelişkilerle dolu bir ucûbe olabilmektedir. Demek ki bu varlık, beklemediğimiz bir zamanda ve beklemediğimiz bir şekilde bizi sıkıntıya ve üzüntüye sokabilir. Bunu bu şekilde kabul ettikten sonra yaşamı onlarla birlikte nasıl bir arada sürdürebileceğimizin yollarını arayabiliriz. Sonuçta ne kadar küssek, darılsak ve beğenmesek de insanların önemli bir kısmı bu şekildedir. O zaman, kendimizi düzeltmeye çabalarken, insanlarla olan ilişkilerde işe bir yerden başlamak gerekecektir. Başlangıç noktası ne olmalıdır diye sorulacak olursa, en uygun cevap "Affetmektir." olur.

¹⁴⁰ Ateş, Es-Seyyid Osman Hulûsi, Dîvân-ı Hulûsî-i Dârendevî, (Haz.: Prof. Dr. Mehmet Akkuş-Prof. Dr. Ali Yılmaz) s. 20, Nasihat Yay., İstanbul, 2006.

¹⁴¹ Ateş, Dîvân, s. 21.

Zaten Allahu Teâlâ da bizi affedici olmaya çağırmaktadır:

*“Affa sarıl, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir.”*¹⁴² Bizi bizden çok daha iyi tanıyan yaratıcımız, burada Müslümanın sahip olması gereken üç güzel hasleti dile getirmektedir: Birincisi, affedici olmak; insanların kusurlarını mümkün olduğunca büyütmemek, bağışlayıcı olmak ve ilişkileri tamamen koparıp atmamak. İkincisi, herkesin iyiliği için çabalamak yanında, etrafımızdaki insanlara da aynı şeyi öğütmek. Üçüncüsü de, laf anlamayan ve ne konuştuğunu bilmeyen insanlardan uzaklaşmak; gereksiz ve faydasız tartışmalardan kaçınmak.

Bir başka âyette de *“Sizin bağışlamanız takvaya daha yakındır.”*¹⁴³ buyurulmaktadır. Yüce Allah bu âyette, affedici olmayı kendisine daha yakın olmanın bir işareti olarak takdim etmektedir. Öyle ki, affedici olmak, Allah’tan korkmanın ve onun buyruklarına tâbi olmanın göstergelerindedir. Zira kul, Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın yaratış gayesini insan kendi yaşantısında tezahür ettirmeye çalışmaktadır. Bu elbette yaratıcıyı memnun edecek bir haslettir. Bunu şöyle de anlayabiliriz: Allahu Teâlâ kullarının mutakî olmalarını istemektedir. Gerek Kur’an ve gerekse hadislerde böyle bir kulun özellikleri sayılmaktadır. Bu özelliklerden bir tanesi de affedici olmaktır. Dolayısıyla hata ve kusurlarından dolayı karşısında-

¹⁴² 7/A’râf, 199.

¹⁴³ 2/Bakara, 237.

kilere kin besleyen, onları hoş göremeyen ve affedici olamayan bir insan muttakî bir kul değildir. İbadetlerine ne kadar titizlense de Allah'ın muradını tam olarak gerçekleştiremez. Bu durumda gerekli olan, Rabb'imizin bağışlayıcılığını kendi yaşamımızda tecessül ettirmektir.

Kaldı ki, kul, bu güzel haslete sahip olmasıyla peygamberini örnek almış olur. Zira onun peygamberi, uğradığı bir haksızlık nedeniyle hiç kimseden intikam almaya çalışmamış, kendisine ve yakın arkadaşlarına en büyük zulümleri yapanları bile affetme yolunu seçmiştir. Gerçekten de, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in nefsi için intikam aldığı veya kendisinden uzak tuttuğu tek bir insan yoktur.

Fudayl bin İyâz anlatıyor: Kâbe'de yanımda oturan bir Horasanlı kadar zâhid bir insana rastlamadım. Tavaf etmek üzere kalkmıştı ki, parasını çaldılar. Bunun farkında olunca ağlamağa başladı. Kendisine, "Paran çalındı diye mi ağlıyorsun?" dedim. O "Hayır, ona ağlamıyorum; yalnız (o hırsız) kıyamet günü Allahu Teâlâ'nın huzurunda kendisiyle karşılaştığımızda bana karşı verecek cevap bulamayıp perişan olacağını bildiğim için, ona acıdığımдан ağlıyorum." dedi.¹⁴⁴ Biz Peygamberimiz kadar veya bu kıssadaki gibi affedici olabilir miyiz, bilemiyorum, ancak affedici olmayı kendimize şiar edinmemiz gerektiğini düşünüyorum. Kaldı ki, bizi üzenlere çok kızmamıza rağmen, bir müddet geçtikten sonra me-

¹⁴⁴ İhyâ, III/413.

seleyi çok büyüttüğümüzü anlarız. Hatayı biz yaptığımızda, kendimizi rahatlatmak için içimizde mazeretler üretirken, karşımızdaki insan yaptığında ise hemen köpürürüz. Sanırım dilimizi “Yâ sabır.” demeye alıştırmalıyız. Hayatın serencamı içinde hatalı davranışlarımızın olduğunu bilerek, affa sarılmamızdır.

SAFLARI SIKLAŖTIRMANIN ZAMANI

“Ŗeytan, sŖrŖnŖn peŖindeki kurt gibi insanların peŖindedir. SŖrŖden ayrılıp ileri gidenleri ve geri kalanları kapar. Sakın tefrikaya dŖŖmeyin. Birlikte ve mŖ’minler topluluğuyla bir arada olun.”

(MŖsned, 5/243.)

MŖslŖmanlar olarak birbirimize karŖı son derece mŖsamahakâr ve baęıŖlayıcı olmamız gerekir. YanlıŖlarını gŖrsek bile bunu dilimize dolamamamız, kendi hizmetimizle meŖgul olmamız uygun dŖŖer. ÇŖnkŖ kardeŖlerimizin hatalarının peŖine dŖŖmek, elimizdeki imkânlar vasıtasıyla bunları gündemde tutmak, ortalığa yaymak bugŖne kadar biz MŖslŖmanlara bir Ŗey kazandırmadı. ÇŖnkŖ bŖyle bir Ŗeye tevessŖl etmek, birbirimize dŖŖmemizi arzulayanların eline malzeme olmakta, mŖ’minler arasında ihtilaf ve dŖŖmanlık varmıŖ izlenimi yayılmaya çalıŖılmaktadır. Hiçbir Ŗeye neden olmasa bile mŖ’minler arasında soğukluğa sebebiyet vermektedir.

Bunu gŖz ŖnŖnde bulundurarak, karŖımızdaki kardeŖlerimiz gerçekten hata yapmıŖ olsa bile Ŗncelikle sakın olmasını becerebilmeliyiz. Bunu yapmadan hatanın Ŗzerine gitmek, bir araya gelmeden neyi murad ettiğini sual etmeden uzaktan değerlendirmelerde bulunmak arada husumete neden olmaktan Ŗteye gitmez. Ŗzellikle kanaat Ŗnderlerinin sŖzlerini

bu şekilde tenkitlere tabi tutmak, onun ardındaki insanların sevgisini kazanmak yerine uzaklaştırmaya, hatta düşman etmeye neden olur. Böyle hatalara düşmemenin belki de en güzel yolu, önce kendimizi sözün sahibinin yerine koyup samimiyetinden şüphe etmediğimizi anlamak, ardından da sözünün yukarısını ve aşağısını göz önünde bulundurmaktır. Bu şuna benzemektedir:

Hoca efendi camide abdest bahsini anlatmaktadır. Sohbet esnasında “Merkebin sesini duyarsa abdesti bozular.” sözünü söylerken camiye cemaatten biri girer. Zanneder ki, merkebin sesini her ne vakit işitirsem abdestim bozular. Artık tarlada, bağda, bahçede merkep sesini her duyduğundan sonra namaza durmak istediğinde abdeste yönelir. Hatta bu bilgisini sağda solda anlatmaya koyulur. Sonunda söz sahibini yani hoca efendiyi bulur. Kendisini çağırıp neden böyle ulu orta mesnetsiz konuştuğunu sorunca, “Hocam, ben bunu sizden işittim.” der. Hoca efendi biraz daha onu konuşturunca meseleyi anlar ve şöyle der: “Ben öyle demedim ki! Ben ‘Adamın biri merkebine suyunu, azığını yükleyip yolculuğa çıksa, yolda bir yerde mola verse ve uykuya dalsa, uyandığında bir de baksın ki merkebi gitmiş. Bu insan sağı solu taradığı halde su bulamazsa teyemmüm edip namaza dursa, kılarken de merkebin sesini duysa namazı bozular.’ dedim.”

Dolayısıyla duyduğumuz sözü bütün olarak değerlendirmek yanında, müsbet olarak yorumlamak

ve tevil etmek imkânımız varsa bunu dahi yapmamız icap eder. Çünkü hayra yormak en azından kamplaşmaya sebebiyet vermeyeceği ve ülfeti devam ettireceği için kârdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in hâkimlerle ilgili tavsiyesi Müslümanların hatalarını değerlendirme hususunda bugün bizlere yol göstermektedir: *“Hâkimin affederek hataya düşmesi, cezalandırarak hataya düşmesinden daha hayırlıdır.”*¹⁴⁵

Bunları söylerken şunu da kabul ediyoruz: O insan gerçekten hatalı konuşmuş, tevili imkânsız bir ifade kullanmış olabilir. Lakin bu hemen onun üzerine üzerine gitmeyi gerektirmemelidir. O da bizim gibi bir beşerdir. En azından bizim yaptıklarımız kadar hata yapabilir. İslâm'a yaptığı hizmetleri göz önünde bulundurduğumuzda, sarf ettiği söz şimdiye kadarki hayatıyla çelişiyorsa konuşmasında hata etmiştir, meramını iyi ifade edememiştir demekten başka çıkış yolu yoktur. Bunun tersi bir tutum takılarak, onun bir iki kelamına bakarak önceki hayatındaki tüm güzellikleri görmezlikten gelmek, niyetini sorgulamak, karalamak bizlere bir şey kazandırmaz. Ayrıca hatasını ortaya dökmemiz sebebiyle kıyasıya eleştirdiğimiz insanın İslâm nâm-ı hesâbına yürüttüğü faaliyetler zarar göreceksen bunun mes'ûliyeti altına girmek bir Müslümanın arzulayacağı bir sonuç olamaz. Bu yönden bakıldığında, sorumluluk altına girmemiş, taşıdığı yük tenkit ettiği insanın yükünün binde biri kadar olmayan insanla-

¹⁴⁵ Tirmizî, 1424.

rın uzaktan karalamalarda bulunmaları dinî açıdan doğru davranışlar değildir. Çünkü bugüne kadar müşâhede edilen durum, böyle tavırların mü'minlerin arasının daha iyi pekişmesine değil buğza sebebiyet verdiği'dir. Bu bile vebâl olarak yeter.

Yaşadığımız dönemde düzeltmemiz gereken öyle yanlışlar, ellerinden tutmamız gereken öyle insanlar var ki! Bunları düzeltmek dururken, gele gele gözümüzün önüne Müslüman kardeşlerimizin hatasının gelmesi nefsin ve şeytanın birer oyunundan başka bir şey değildir. Özellikle de Allah rızası için yürütülen faaliyetler bağlamında söz konusu olan hatalara karşı gözleri kapatıp ağızları açarak yüklenmek bugüne kadar hep zıtlaşmaya sebebiyet vermiştir. Ülkemizde çok güzel işlerin yapıldığı şu dönemlerde, hata olarak görülen hususlara karşı İslâm'ın bizlere öğrettiği edep dairesinin dışına çıkmayan bir üslûp kullanmak, yıkıcı olmamak yararlı olacaktır. Belki de böylesi hatalı sözleri olanların hayır yönlerini zikretmek çok daha iyi olacaktır.

Biz bunları söylerken yanlışlara dikkat çekmeyeelim, sessiz kalalım demiyoruz. Bilakis kimseyi incitmeden, herkesin önünde değil de ferdî olarak ikaz etmenin yollarını arayalım. Ve bunun üslûbunu çok iyi ayarlayalım. Onaralım derken yıkmayalım. Sonunda karşımızdakinin Müslüman kardeşimiz olduğunu bilelim. Demek istediğimiz budur. Sözün özü, birbirimize her zaman çok ihtiyacımız var. Görünen

güzellikler bizleri birbirimize yaklaşmaya ve kaynaşmaya mecbur ediyorken gözlerimizi hasenta kapamayalım. Aynı ana caddenin tl yolları olan hizmet kervanlarının erlerine hitap eden Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiyesi her zaman belleğimizde olmalıdır: *“şeytan, sürünün peşindeki kurt gibi insanların peşindedir. Sürüden ayrılıp ileri gidenleri ve geri kalanları kapar. Sakın tefrikaya düşmeyin. Birlikte ve m'minler topluluğuyla bir arada olun.”*¹⁴⁶

¹⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/243.

HAKİKATE SADAKAT

Allah kullarına doğru yolun ne olduğunu göstermek ve ubudiyet görevlerini tekrar hatırlatmak amacıyla zaman zaman elçiler göndermiştir. Bu elçiler Rablerinden aldıkları buyrukları insanlığa ulaştırmışlar ve Allah'ın kullardan beklediklerinin neler olduğunu açıklamışlardır. Hem peygamber hem de kitap gönderme süreci Hz. Muhammed (s.a.v.) ile birlikte sonlanmış, Allah son elçinin ve getirdiği kitabın insanlığı kıyamete kadar taşıyacağını bildirmiştir. Bundan dolayıdır ki, Allah Rasûlü Muhammed (s.a.v.)'den sonra bir peygamber gelmeyecek, Kur'an da Allah'ın indirdiği son kitap olarak kalacaktır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in son kitapta "son peygamber"¹⁴⁷ olarak tanıtılması bundandır.

Son kitap Kur'an'ı açıp okuyan insan Arapça bilmesede dahi onda ilâhî bir tat olduğunu hemen anlar. Okurken aldığı mânevî hazzı bütün ruhunda hisseder. Annelerimizin-babalarımızın altmışından sonra da olsa öğrendikleri Kur'an'ı zorlanarak okurken aldıkları lezzeti bir kere gözlerinizin önüne getirin. Kulluğun tadına dair bir örnek mi arıyorsunuz, işte karşınızda mükemmel bir örnek dedirtecek güzellikte bir tablo. Yüce Kur'an'ın insanı kuşatan ve

¹⁴⁷ 33/Ahzâb, 40.

kucaklayan böylesi güzel bir yönü vardır. Akşam yatağa girmeden önce veya günün başka bir nnda Kur'an'ı açıp mırıldanarak hafiften bir sesle okumaya çalışın. Onun yapraklarına değen elinizle terennüm eden diliniz arasında, anlatımı zor mânevî bir köprü kurulacaktır.

Hiş şüphe yok ki, Allah insanın fitratını ve meyillerini bildiğinden dolayı, Kur'an'ı onun duygularına en güzel şekilde hitap eden bir letfette indirmiştir. Emirlerini ve yasaklamalarını insan tabiatının eğitimine en uygun şekilde, tam kıvamında ve ölçülü olarak nazil etmiştir. Kur'an'ı gerek Arapasından ve gerekse mealinden okuyan insan bu yönü hemen fark eder.

Kur'an'ın letfeti kapsamında mutlaka zikredilmesi gereken güzelliklerden birisi de, geçmiş kavimlerden, peygamberlerden örnekler vermek suretiyle ilâhî hitaba muhatap olanların zihin dünyalarını diri tutmasıdır. yetleri okurken dikkatinizi her an canlı tutmak ve anlatılan hususları daha iyi kavramanızı sağlamak amacıyla, yer yer, geçmiş dönem insanlarına dair kıssalar zikredilir.

Hikmet dolu bu kıssalar Allah'ın kitabını okuyan insanın canlılığını artırmak yanında, okuduğu kssa ile daha etkili bir hisse almasını sağlar. Böylece insan ibret alır ve kendisinden beklenen şeyin ne olduğunu anlamada daha da bilinçlenir. Nitekim ğretmen veya vaiz olanlar son kitabın bu yöntemini sohbetlerinde veya derslerinde uygularlar. Aralara kıssalar

serpiştirmek suretiyle dinleyicilerin zihnini canlı tutarlar ve anlatılanların belleklerde daha iyi yer etmesi için hikâyelerden yardım alırlar.

Kur'an geçmişe dair kıssalar anlatırken, kavimlerin helâkinden ve peygamberlerin gösterdikleri mucizelerden örnekler verir. Böylece Allah'ın buyruklarına râm olmayarak isyan eden toplulukların akıbetlerinden, Allah katından görevlendirilen peygamberlerin mucizelerle desteklenerek yalnız bırakılmadıklarından, ilâhî nusretle teyit edildiklerinden misaller verir ve insanlar bunları okur. Hz. Peygamber (s.a.v.) okudu, sahâbîler okudu, tâbiîn okudu, mezhep imamları okudu, müfessirler okudu. Günümüzde de biz okuruz.

Peki, öncelikle Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ilâhî hitaba ilk muhatap olan sahâbîler bu kıssaları, peygamberlerin mucizelerini okuduklarında ne anlamaktaydılar? Bunu anlamak için kendimizi 1400 yıl öncesine götürelim ve insanlığın o günkü yaşam şartlarını, imkânlarını ve evreni nasıl algıladıklarını gözümüzün önüne getirelim veya soruyu şu şekilde soralım: Bizler bugünkü teknolojik imkânlardan tamamen soyutlanarak Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde yaşadığımızı farz edersek peygamberlerin mucizelerini ve geçmiş ümmetlere dair kıssaları nasıl anlarız? Bu sorunun cevabı çok basittir. Kitapta nasıl anlatılıyorsa öyle anlarız ve bundan etkileniriz. Çünkü anlatan Allah'tır. Rabb'imizin azameti karşısında secdeye kapanmak gelir içimizden. Zaten Rasûlullah

ve sahbleri ile onlardan günümüze kadar gelmiş olan İslâm bilginleri bu âyetleri böyle anlamışlardır.

Siz Hz. Nuh'un toplumunun tufanla cezalandırılmasını, Hz. Lut'un kavminin üzerine taş yağdırılarak helak edilmesini, Hz. İsa'nın doğuştan kr olanları iyileştirmesini, Hz. Musa'nın asasının ejderhaya dönüşmesini, asasıyla nehri ikiye bölmesini, Hz. Ynus'un yutulduktan sonra balığın karnından sağ kurtulmasını, ateşin Hz. İbrahim'e esenlik olmasını ve parçaladığı kuşun canlı olarak yanına gelmesini, Hz. Zekeriya'nın ilerlemiş yaşında ocuk sahibi olmasını okuduğunuzda, bunlardan anlamanız gereken şey, okuduğunuz metinde anlatılan şeydir. Okurken aklınıza ne geliyor, zihin dünyanızda ne canlanıyorsa, olmuş olan aynıyla odur. Bin küsur yıl önce yaşadığınızı farz edersek, o zaman okuduğunuzda ne anlayacak idiyse, bunlarla kastedilen anlam odur. Bu yüzdendir ki tefsir kitaplarında bu mucizeleri açıklamak ve detaylandırmak amacıyla pek çok şey söylenmiştir.

Ne demek istediğimizi şöyle de ifade edebiliriz: Karşınızdakine bir şey anlattığınızda o ve diğer dinleyenlerin zihinlerinde bir anlam dünyası oluşur ve sizin vermek istediğiniz mesajdan bir takım sonuçlar çıkarırlar. Daha sonra bir başkası gelerek sizin anlattığınız şeyle kastedilenin binlerce dinleyenin anladığı şey değil de başka bir şey olduğunu söyler. İşte burada sıkıntı geniş dinleyici kitlesinde değil, herkesten farklı bir anlam ıkarandadır.

Bütün bunları ne diye söylüyoruz? Şu nedenle: Batı'nın İslâm'la yüzleşmeye başlamasından sonra, son dini Batı insanına anlatmak için özellikle Batılı bazı Müslüman bilginler bir takım çalışmalar içine girdiler. Amaçları Kur'an ve sünneti Batılının aklına uygun bir formatta takdim etmekte.

Batılının tamamen dünyevîleşmiş ve her şeyi tabiatın kuralları içerisinde tanımlayan ve neredeyse ilâhî kudretin olağandışı bazı şeyleri hikmet gereği sergilemesini almayan havsalasına İslâm'ı kabul ettirmek istediler. Bu amaç doğrultusunda, son kitapta zikredilen geçmiş kavimlerin helâkine dair olaylar ile peygamberlerin kıssalarına farklı bir yorum getirmeye çalıştılar. Bunlara göre, Allah'ın kitabında anlatılan kıssalar ile peygamberlerin mucizeleri, esasında okuduğumuzda anladığımız anlamda değildir.

Peygamberlerin mucizeleri insanların dikkatlerini çekmek ve uyarılmaları amacıyla anlatılmış sembolik hikâyelerdir, gerçeklikleri yoktur. Ebâbil kuşlarının attığı taşlar esasında taş değildi, mikroptu veya burada bir yanardağ patladı ve lavları insanların üzerine düştü.

Bu tür yeni Kur'an okuyuşların veya anlamaların ne ifade ettiğini düşünecek olursak: Demek ki Kur'an'ın kendisine nâzil olduğu insan ve bu kitabı takdim ettiği ilk kuşak olmak üzere, bugüne kadar yaşamış tüm Müslümanlar söz konusu âyetlerde kastedilenin ne olduğunu anlayamadılar. Dolayısıyla Kur'an öyle bir kitap ki, bunu insanlığa ulaştıran in-

sanın bile içinde yanlış anladığı veya anlamadığı yerler var. Peki, “âyetleri insanlığa ulaştırmanın, ilgili âyetlere muhatap olanlar ve sonrakilerin bu kitabın önemli bir kısmını anlamadığı veya yanlış anladığı” iddia edilecek olursa, insanın aklına “Bu nasıl ilâhî bir kitaptır?” diye kocaman bir soru gelmez mi? Bu nasıl bir kitaptır ki, kimse anlamamış. Hal böyle olunca kitabı getiren Peygamber (s.a.v.)’in anlamadığı buyruklar manzumesini diğer insanların anlamasını nasıl bekleriz?

Bu durum biraz da şuna benzemektedir: İlahiyat alanında konuşan bazı hocalarımız âyetlere yeni anlamlar vermektedirler. Buna göre bayanlara vurmakla¹⁴⁸ kastedilen bizim anladığımız anlamda bir dövme değildir. Burada ona küsmek, uzak durmak, arayı soğuk tutmak gibi şeyler kastedilmektedir. Sözün özü, ilgili âyette kastedilene Hz. Peygamber (s.a.v.)’den günümüze kadar herkes yanlış anlamıştır.

Kötü ve komik olan ise, Arap olmayan bizlerin, sözlüğü açarak kelimelerin anlamlarından birini seçerek âyetlere meal vermeye çalışmamızdır. Oysa Arap bu âyeti okuduğunda ondan ne anlıyorsa, onun anlamı odur. Bu nedenle Araba dilini öğretmekten vazgeçmemiz gerekir. Kaldı ki âyette geçen dövmek ifadesine bir Arap başka bir anlam vermez. Onu okuduğunda ondan anladığı anlam dövmektir. Bu durumda bize düşen, âyetin anlamını sağa sola

¹⁴⁸ 4/Nisâ, 34.

çekmeye uğraşmak değil, bahsettiğimiz âyetin nüzul ortamını göz önüne getirerek yeniden yorumlamaya çalışmaktır.

Sonuç olarak, İslâmî ilimler alanında yazan bazı hocalarımızın Allah'ın kitabıyla yeni tanışmışçasına, "Muhammed Esed'in meali Türkçeye tercüme edilmeseydi biz bu kitabı hiç anlayamayacaktık." gibi tamamen Batı kafasının şekillendirdiği bir yaklaşımla Allah'ın kitabına nazar etmeleri son derece sakıncalıdır. Biz elbette insanların İslâm'la müşerref olmalarını isteriz, ancak birileri İslâm'ı kabul etsin diye Allah'ın âyetleriyle oynamaya hakkımız yoktur.

Her şeye gördüğü gibi ve kendi zihin dünyasının oluşturduğu akıl sınırları içinde bakan bir insana İslâm'ı anlatmak adına âyetlere olmadık anlamlar vermek yanlıştır. Bu noktada Allah ile kul arasında bir tercihte bulunmak durumundayız.

Rabb'imiz bir şey anlatıyorsa o gerçektir. Allah bizlere edebiyat olsun diye aslı olmayan masallar anlatmamıştır. O Allah'tır, O doğru sözlüdür, O ne diyorsa öyledir. Eğer bunun tersini düşünecek olursak, yaratıcımızı bir anlamda yalancılıkla suçlamış olacağımızı bilmemiz gerekir. Her hâlükârda insanın kendisini herkesten fazla akıllı görmemesi gerekmektedir. Zira bu kitap bugüne kadar anlaşılammışsa, bundan sonra anlaşılabileceğini kimse iddia edemez. Hiç kimse bin dört yüz küsür yıllık düşünce tarihimizin boşa harcandığını, anlamadan geçirildiğini öne süremez.

DOSTLUK BAĞI VE KOMŞULARIMIZ

“Cebraîl bana komşuya iyi davranmayı o kadar tavsiye etti ki, neredeyse onu mirasçı kılacak zannettim.”

(Ebû Dâvûd, 4485.)

İnsanın mü'min kardeşini sevdiğinin alametlerinden birisi de, arayıp halini hatırını sorması, ziyaretine gitmesi, derdiyle ilgilenmesi, mutlu ânında yanında olmasıdır. Zira insan insana her zaman muhtaçtır. Bazen öyle sıkıntılı anlarımız olur ki, içimizi dökecek bir dost ararız.

Şöyle bir rahatlamak isteriz. O vakit bizzat gelen veya telefonla arayan bir ahabbın sözleri derdimize şifa olur, içimizi rahatlatır. Bize yaptığı tavsiye ve çıkış yoluyla içimize su serpilir. Sıkıntılarımızı ona anlatmak suretiyle hafifleriz. Sanki üzerimizdeki yükü boşaltmış gibi oluruz. Çünkü insanın zihni çok yoğun olduğunda veya bir problem bütün bir dünyasını kuşattığında sağlıklı düşünemez. Verdiği kararlar problemi aşmasına yetmez. Hatta çözüm için yanlış adımlar bile atabilir. Dost işte böyle bir anda lazım olur.

Aynı şekilde hastane odalarında ziyaretimize gelecek arkadaşları bekleriz. Bize geçmiş olsun diyecek, yanımızda olduğunu hissettirecek, avucunu alnımıza koyarak, elimizi tutarak kalbimizin ateşini düşürecek

yakın çevremizi gözleriz. Kapının her açılışında “Acaba gelen kimdir?” diye merak ve ümit karışımı bir tecessüsle kapıya bakarız. Ancak gelenin yine doktor veya hemşire olması ümidimizi oracıkta kırır verir.

Hele yakınımızı kaybettiğimiz, yüreğimizden bir parçanın kopup gittiği cenazelerimizde dost bildiğimiz herkesi yanımızda görmek isteriz. Onların okudukları Fâtihalarla, bizlere sabrı tavsiye etmeleriyle, sessiz sedasız yanı başımızda oturmalarıyla bizlere mânevî destek olmalarını bekleriz. Onları gördüğümüzde, bu dünyada yaslanacak gerçek dostlarımız olduğunu müşâhade ederek yalnızlık duygumuzu atarız ve yıkılmayız. Düğün ve sünnet gibi sevinçli anlarımızda da aynı şekilde dostlarımızı görmek isteriz. İşte dostların insanın yanı başında bulunması gereken vakitler bunlardır. Bu duyguları yaşamayan hiç kimse yoktur sanırım.

Bir de evlerinde günlerini döşekte geçirmek zorunda olan ve âdetâ yatağa saplanıp kalan, televizyon seyretmekten bezmiş hastalarımız var. Dostlarının kapılarını çalmalarını, hasbihal edip dışarıdan haberler vermelerini isterler. Onların vereceği morale çok ihtiyaç duyarlar, ziyaretine gelenlerle kendilerini çok daha iyi hissederler. Ziyaretlerine gittiğinizde yanlarından ayrılmanızı asla istemezler, biraz daha kalmanız için ısrarcı olurlar. Bir Müslümanı dertleri ve sızılılarıyla küskün bir vaziyette evinde yalnız bırakmanın, onu sadece televizyonun arkadaşlığına

mahkûm etmenin ne demek olduğunu şu an bu durumda olan hastalarımız çok iyi bilirler. Onların kulakları devamlı zildedir. Kendilerini ziyarete gelip iki çift laf edecek insanları beklerler. Oysa iki kilo meyve alarak yatmakta olan bir ahhâbı ziyarete gitmek bize ne kaybettirir ki, kazandırmanın ötesinde. Sanki hiç hasta olmayacak mıyız?

Böyle diyoruz ancak apartman hayatı bizleri birbirimize son derece yabancılaştırdı. Yaşlılarımızın bahsettiği o eski sıcak dostluklar mâzideki hâtıralar arasındaki yerini çoktan aldı. Aynı apartmanda yaşadığımız ancak kendilerini dahi tanımadığımız nice insanla komşuluk yapıyoruz. Tanımanın da ötesinde, gördüğümüzde, asansörde veya merdivende karşılaştığımızda bir selam vermeyi, bir merhaba demeyi dahi lüks görüyoruz. Aynı binada tek başına yaşayan ve ölen insanın vefâtının, kokusu dışarı vurduktan sonra anlaşıldığını haberlerinden öğreniyoruz. Adeta herkesin başka bir âlemde yaşadığı, kimsenin ötekenden haberdar olmadığı bireysel hayatlar sürmeye başladık. Başımız sıkıştığında veya bir sorumuz olduğunda kapısını rahatça çalabileceğimiz, derdimizi kendileriyle paylaşıp ferahlayacağımız, hasta olduğumuzda kapımızı tıklatacak insanların olmaması kadar kötü bir şey olamaz.

Bu dostluğu kurabilmek için çok büyük fedakârlıklar göstermemize de gerek yok. Merdivenlerde veya asansörlerde gördüğümüz insanlara bir güler yüz göstermek, selam verip hallerini hatırlarını sor-

mak, işlerini öğrenmek, arada bir çay içmeye davet etmek, bayram ve kandil günlerinde evde yapılan tatlılardan-helvalardan göndermek, bayramlaşmaya gitmek bizlere külfet getirmeyecek eylemlerdir. Çünkü insanlar her zaman birbirlerine muhtaç olabilmektedir.

En ihtiyaç hissettiğimiz bir zamanda, etrafımızda kimseyi bulamadığımızda, komşunun ne kadar önemli olduğunu daha iyi anlarız. Ânîden rahatsızlandığımızda kapı komşumuz uzaktaki akrabamızdan daha önemli olur. Bize ilk yardıma koşacak olan odur. Bu nedenle komşu bazen uzakta oturan yakın akrabadan bile daha yakın olabilmektedir. Ancak bunun olabilmesi için aradaki sevgi köprüsünün sağlam bir şekilde inşa edilmiş olması gerekir.

Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de iyilik yapılması gerekenleri sayarak şöyle buyurmaktadır: *"Ana babaya, akrabaya, öksüzlere, yakın komşuya, yakın arkadaşına, yolda kalmışlara ve ellerinizdeki kölelere yardım edin."*¹⁴⁹ Âyet-i kerîmede o dönemlerde var olan kölelere de yardım edilmesi emredilirken, anne baba, öksüz ve yoksullar yanında komşulara da yardımda bulunması istenmektedir. Aynı binayı paylaşmak, zamanımızın önemli bir bölümünü yakın akrabamızdan daha çok komşularımızla birlikte geçirmemiz demektir. Bu da âyetteki hikmeti daha iyi anlamamızı gerektirmektedir.

¹⁴⁹ 4/Nisâ, 36.

H. Peygamber (s.a.v.) komulara iyilik etmeyi, onlarla iyi dostluk ilişkileri içinde olmayı çok tavsiye etmiş, Cebrail'in de bu hususu sürekli kendisine hatrlattğını ve buna çok ehemmiyet verdiğini belirtmiştir. Rasûlullah'ın arkadaşları da bu tavsiyeye son derece uymular, hasta olan, maddî zorluk çeken, bir sıkıntıya uğramış olan komşularının dertleriyle ilgilenmilerdir. Müslüman komşular bir yana Müslüman olmayan komşularına bile aynı yakınlık ve sıcak ilgiyi göstermişlerdir. Nitekim Peygamberimiz (s.a.v.)'in arkadaşlarından olan Abdullah bin Amr bir koyun kestirince klesine Şöyle demiştir: "Yahudi komumuza da verdin mi? Ona da bundan ikram ettin mi? Çünkü ben Rasûlullah'ın Şöyle buyurduğunu iittim: 'Cebrail bana komuya iyi davranmayı o kadar tavsiye etti ki, neredeyse onu mirasçı kılacak zannettim.'"150

Peygamber Efendimiz bir sözlerinde de iyi Müslümanın özelliklerini sayarken, komşusunun zararından emin olmasını zikreder.¹⁵¹ Bu gerçekten son derece önemlidir. Müslümana den, aynı binayı veya aynı mahalleyi paylaştığı insanlara yakınlık göstermek, onların sorunlarıyla elinden geldiğince ilgilenmek, gönül kapısını herkese amak, onların güvenliğini kendi güvenliği gibi saymaktır; komşusu kapısını kapattığında ondan kendisine bir zarar gelmeyeceğini bilmesidir. Bunu baarabilen, insanların

¹⁵⁰ Eb Dâvûd, 4485.

¹⁵¹ Müslim, İman, 66.

kalbini kazanabilen, onlarla arasında dostluk bağı kurabilen, bulunduğu makam ve maddî güçle böbürlenmeden aynı ortamı paylaştığı ailelere dostluk elini uzatabilen insan, Allah'ın dostluğunu da kazanan insandır. Apartman kapısından çıktığında kendisini gören komşuları, böyle bir insanla komşuluk yapmaktan dolayı içlerinde bir mutluluk duyuyorlarsa, o insan üzerine düşen sorumluluğu yerine getiriyor demektir. Ancak onunla karşılaşmak komşularına sıkıntı veriyor ve aynı ortamda kalmak işkence gibi geliyorsa, bu insanın kendisini sorgulaması gerekir. Komşusunu memnun etmeyen bir insanın Allah'ı memnun edebileceği düşünülemez. Çünkü Allah'ı memnun etmenin yolu kulları memnun etmekten, onları üzmemekten geçmektedir.

Komşuları memnun etmenin yolu sadece onlara güzel yüz göstermek, elden geldiğince sorunlarıyla ilgilenmek değildir. Aynı ortamı paylaşmanın getirdiği sorumluluklara da dikkat etmek gerekmektedir. Üst katlarda oturan insanların alt katlardaki komşularının hak ve hukuklarına riayet etmeleri gerekmektedir. Gürültü yaparak rahatsız etmek, müzik aletinin sesini fazla açarak herkesin aynı şeyi dinlemesini istemek, alt katlardaki komşuların astığı çamaşırların üzerine halı silkelemek, ıslak çamaşırlar asmak, balkondan aşağı çöp vs. atmak, su kaçıran yerleri tamir ettirmemek, merdivenlerden gürültü yaparak, yüksek sesle konuşarak inip çıkmak, hasta ve uyuyan bebeklerin olacağını düşünmemek, herkesi rahatsız

etmek gibi hususlar sadece apartman hayatının gereği olan kuralları çiğnemek değil aynı zamanda kul hakkını ihlaldir. Rahatsızlık vererek kalplerini kırdığımız insanların bizden duydukları sıkıntılar kul hakkı olarak defterimize yazılmaktadır. Bunun ne kadar önemli olduğu, Allahu Teâlâ'nın kıyamette kullar arasındaki haklara karışmayacak olmasından anlaşılabilir. Allahu Teâlâ bir anlamda kendisine yönelik hak ihlallerini affedebileceğini belirtirken, kullar arasındaki hakları affetmeyeceğini belirtmiş olmaktadır.¹⁵²

Sıkıntıya düştüğümüzde bir dost elin bize uzanmasını istiyorsak, buna ihtiyaç hissetmeden önce o eli biz uzatalım. Çevremizdeki insanlarla ilgilenelim. Kendimize yapılmasını istemediğimiz davranışları aynı apartman veya mahallede yaşadığımız insanlara yapmayalım. Zira Allah'a giden yol kulların kalplerinden geçmektedir.

¹⁵² Bkz. Suyfi, el-Câmiu's-Sağir, 7408.

İMANIN TALEBİ EYLEM

“Faydasız ilimden Allah’a sığınırım.”

(Müslim, Zikr, 19.)

Kur’an’ın tanımlamasına göre, Allah insanı kabiliyetleri ve özellikleri açısından değerler skalasının en üstünde yaratmıştır. Görüp işitebilmesi, konuşabilmesi ve hepsinden de önemlisi akledebilmesi sayesinde dünyayı dönüştürebilecek güçtedir. Zira Allah, yeryüzündeki her şeyi diğer varlıklara göre çok üstün meziyetleri olan insanın hizmetine sunmuştur.

Ancak unutmamak gerekir ki, Yüce Yaratıcı onu yeryüzündeki halifesi/vekîli yaptığından insanın yeryüzündeki varlığı Allah adınadır ve O’nun adıyla görev yapmaktadır. Dolayısıyla dünyaya Allah’ın görevlendirmesiyle gelmiştir.¹⁵³ Bu nedenle Allah insana, ne için yaratıldığını, üzerine yüklenen sorumluluğun gereğini yerine getirmesi gerektiğini ve yaşamının bir sınanmadan ibaret olduğunu hatırlatır:

“Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etmeleri için yaratmışımdır.”¹⁵⁴, “Verdikleriyle denemek için sizi yeryüzününün halifesi yapan ve kiminizi kiminize derecelerle

¹⁵³ 4/Nisâ, 36.

¹⁵⁴ 5/Zâriyât, 56.

Üstün yapan O'dur."¹⁵⁵, "Sonra onların ardından nasıl iŖ yapacağınıza bakmak için sizi yeryüzünde halifeler yaptım."¹⁵⁶

Kur'an'dan anlaŖıldığı üzere, hayatın anlam kazandığı tek gerçeklik, kulun yaratılma nedeninin zirvesinde Allah'a kulluk etmenin yer aldığıdır. Kur'an insanın neden yaratıldığını bu Ŗekilde gerekelendirdikten sonra sorumluluk yükleri ve artık gereğini bekler. Dolayısıyla insandan beklenen öncelikle iman etmesi, bunun ardından da söylemi pekiŖtiren ibadet ve ahlâkî görevleri yerine getirmesidir. Zira inanma salt tasdikten ibaret olmayıp, inanılan Ŗey doğrultusunda hareket etmeyi, inancın isteklerini yerine getirmeyi gerekli kılar.

Kur'an'a ve hadislere baktığımızda, İslâm'ı din olarak kabul edenlerin yerine getirmeleri istenilen görevlerin eŖitli baŖlıklar altında kategorize edilmediğini görürüz. Örneğin ahlâkla ilgili olanlar ve olmayanlar Ŗeklinde bir tasnif söz konusu olmaz. İnsanın tüm hayatını belli bir disiplin altına almayı amaçlayan buyruklar yerine göre ahlâkla, yerine göre ibadetle, yerine göre de bir baŖka Ŗeyle ilgili olabilmektedir.

İslâm insan yaŖamında boŖluk bırakmayan yapısıyla her alanla ilgili genel kurallar koyar. Dinin toplumu Ŗekillendirmesi bu çerçevede gerekleŖince, Allah'ın ve elçisinin yaptığı Müslümanlara em-

¹⁵⁵ 6/En'm, 165.

¹⁵⁶ 10/Ynus, 14.

retmek, mü'minlere düşen de bu buyrukları yerine getirmek olmaktadır.

Sorumluluk emrin yerine getirilmesi olunca, her görev Allah veya Rasûl buyruğu olarak dinî vechede olmaktadır. Bu nedenle de kesinlik arz etmekte ve itaat edilmesi icap etmektedir. Zira kurallar, uygulanma gerekçelerini dinden, bir başka ifadeyle Allah'ın kitabı ve peygamberden almaktadırlar.

Nitekim emirlerini herhangi bir sınıflandırmaya tabi tutmayan Allah'ın *"Sana ölüm gelip çatıncaya kadar Rabb'ine kulluk et."*¹⁵⁷ buyurması, insan sorumluluğunun hem mecburiliğini hem de sürekliliğini göstermektedir.

Kur'an'a imanın eylem talep etmesi boyutundan baktığımızda, imanın kesinlikle amelden ayrı tutulmadığını ve amelsiz imanın imkâniyetinin sözünün dahi edilmediğini görmekteyiz.

Nitekim Kur'an, imandan ya da mü'minlerden bahsederken imanla ameli sürekli bir arada anar. İyi amellerden söz etmeksizin imandan bahsetmesi ise yalnızca, "inananları" "inanmayanlar" ile mukayese etmesinde söz konusu olur.

Buradan hareketle, gerek Kur'an'ın ve gerekse Hz. Muhammed (s.a.v.)'in inanç ve eylem adına ortaya koyduğu her şeyin, sosyal yaşamda yeri olmayan esâtîr olmadığı açıktır. Pek çok ayette ame-

¹⁵⁷ 15/Hicr, 99.

lin ve amel sahiplerinin övülmesi bu gerçekliğin dile getirilmesidir. nce Allah'a ibadet edilmesini, Şirkten uzak durulmasını, ardından da ahlâkî hususlara uyulmasını emreden ayet bu durumu yansıtmaktadır:

*"Allah'a kulluk edin, O'na bir Şeyi ortak koŐmayın. Ana babaya, akrabaya, öksüzlere, yakn komşuya, yakn arkadaŐa, yolda kalmışlara ve ellerinizdeki kölelere yardım edin. Allah, kendini beğenip Ğnenleri elbette sevmez."*¹⁵⁸ Dolayısıyla gerek Kur'an ve gerekse nebev tüm buyruklar eyleme geçmek içindir.

Nitekim Kur'an, bilmeyi ĐtlemiŐ¹⁵⁹, bildiklerini yaŐamayanları da kitap taşıyan merkeplere benzetmiştir.¹⁶⁰

Aynı Şekilde Hz. Peygamber (s.a.v.) de faydası olmayan bilgiden Allah'a sĐınmıŐ¹⁶¹, sahip olduğu ilmi nerede kullandığı sorulmadan insanın Rabb'in huzurundan ayrılmayacağını belirtmiştir.¹⁶²

Özetle, ibadetler ve ahlâka yönelik nasslar, insan zihninde pratiği olmayan bir tasavvur olarak kalması için sunulmamıŐtır. Nihai hedef, kulun kemâle erdirilmesidir. Bu da eylemle gerçekleŐecektir. Dolayısıyla insana düşen sorumluluk, tatbik etmektir.

¹⁵⁸ 4/Nisâ, 36.

¹⁵⁹ 21/Enbiy, 7.

¹⁶⁰ 62/Cum'a, 5.

¹⁶¹ Müslim, Zikr, 19.

¹⁶² Tirmizî, Sıfatu'l-kıyme, 1.

İnanç Eylem Çelişkisi

İnsanlar ahlâkla dini bir arada düşünürler ve ikisi arasında kopmaz bir bağlantı varsayarlar. Bu nedenle gündelik yaşamda dinin emirlerini yerine getirmekte titiz davrandıklarını düşündükleri kişilerin, keza dindar olarak tanımladıklarının davranışlarında herkesten fazla ahlâkî olmalarını beklerler. Bu yüzden, dindar olarak değerlendirdikleri kişilerin ahlâkî değerlere uymada zaaf içinde olduklarını gördüklerinde, olumsuz durum dikkatlerini fazlasıyla çeker, tepkilerine neden olur. Böylesi durumlar dindarların kendilerinin, bazen da -yanlış olmakla birlikte- dinlerinin eleştirilmesine sebebiyet verir. İkiyüzlülük, riyakârlık ve sahtekârlık gibi suçlamalara maruz kalırlar. Bu nedenle, dindar olanların en çok eleştiri aldıkları hususlardan birinin, yaşamlarıyla inançları arasındaki uyumsuzluğun olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal bir gerçeklik olarak, aynı zafiyetler dindar olmadığı düşünülen kimselerde ortaya çıktığında fazla yadırganmaz.

Nitekim günlük yaşamında, dinî sembol kabul edilen hususlara önem veren bir insanın ticarete ahlâken doğru olmayan davranışlar içine girmesi veya karşısındaki insana haksızlık etmesi, dindarlığının sorgulanmasına ve dini bütün bir insan olmadığının dile getirilmesine neden olabilmektedir. Karşısındaki insan onun kıyafetleri ile dini arasında paralellik kurmakta ve dine uygun bir davranış

tarzı beklemektedir. Benzer durum, ibadetleri yerine getirmede hassas olan bir kimsenin toplumu rahatsız edecek davranışlar sergilemesinde söz konusu olur. Ahlâkî değerleri içselleştirememiş olması nedeniyle eleştiriye maruz kalır. Dolayısıyla görünür dindarlık, insan davranışlarının değerlendirilmesinde bir unsur olmaktadır.

Büyük bir çelişkiyi ve ikilemi barındıran böylesi bir yaşam tarzının dinin istediği veya dindarlık olarak adlandırılmayı hak eden bir yaşam olmadığı aşikârdır. Zira “dindarlık” ifadesi yapısı itibarıyla ahlâkîliği de ihtiva eden bir kavramdır. Ahlâkîliğin dindarlıktan ayrı düşünülmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle bir insanın dindar olmakla birlikte ahlâkî olmayabileceği tasavvur edilemez. Gerçek anlamda dindar, ahlâk ve inanç boyutlarını yaşamına hâkim kılmış ve bunları pratiğe geçirmiş insandır. Tamamen dinin şemsiyesi altında şekillenen ibadetler ve ahlâkî yaşantı hayatının temel dinamikleri olmuştur. Buradan hareketle insan; inanç, ibadet ve ahlâkî yaşamına hâkim kıldığında dindar olarak tanımlanmayı hak etmektedir, denebilir. Ahlâkî kuralları yaşama hâkim kılmadan bir dindarlıktan bahsetmek söz konusu olamaz.

Dolayısıyla, çelişkili ve ikircikli bir yaşam süren insanın dindarlığı sadece şekilsel ve sözde kalan bir dindarlıktır. Gerçek anlamda dindarlık olarak adlandırılmayı hak etmemektedir. Zira dindarlık, hayatın bütün alanlarını, Kur’an yanında

Rasûlullah'ın yaşamıyla sunduğu örneklığe göre düzenleme çabasıdır. Dolayısıyla bu özellikleri yansıtmayan bir yaşantının, ibadet hayatı ne kadar yoğun olursa olsun, dindarlık olarak adlandırılmayı hak etmediği söylenebilir. Hatta Allah sevgisi ve O'nun kullardan ne beklediği şuuru insan bilincinde gerçek anlamda yerini alamadığı için, icra edilen ibadetlerin bile şekilsel olduğundan söz etmek mümkündür. Bunun tersi bir durum söz konusu olmuş olsaydı, namaza önem veren bir insanın, namazı bırakmama emri ile yalan söylememe emri arasında ittiba açısından bir fark olmadığına bilincinde olması gerekirdi.

Çelişik yaşam sergileyen kişilerdeki ikilem karşısında; dinin inanç, ibadet ve ahlâk boyutlarıyla içselleştirilmemiş olmasından, bilinç düzeyinin zayıflığından, hatta ifa edilen ibadetlerin temel sâikinin taklit olduğundan söz edilebilir. Oysa Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kıyamet gününde sevapların tartılacağı teraziye güzel ahlâktan daha ağır bir şey konmayacağını söylemesi¹⁶³, mü'mine en yararlı hasletin takva olduğunu dile getirmesi¹⁶⁴, Allah'tan korkmanın ve güzel ahlâk sahibi olmanın insanı cennete sokan temel değerler olduğunu dile getirmesi¹⁶⁵ sözü edilen kimselerin yaratıcılarına karşı olan imanlarında, sevgilerinde, yaklaşımlarında ve

¹⁶³ Tirmizî, Birr, 62.

¹⁶⁴ İbn Mâce, Nikâh, 5.

¹⁶⁵ Tirmizî, Birr, 62.

onunla aralarındaki bağda sorun olduğunu göstermektedir. Dile getirdiğimiz bu gerçekliğe rağmen, ahlâk noktasında zaaf ları olmakla birlikte ibadetlere titizlik gösteren insanların bu dşknlklerinin davranışlarını msnet yönde düzeltmede katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. Zira insan titizlik gösterdiği ibadetleri zamanla şekl boyuttan dern boyuta taşıyarak ibadetleri yerine getirmek ile ahlâkî buyruklara uymak arasında fark olmadığını anlayabilir. Bu da belli bir süreç sonunda kişinin olumlu yönde değişmesiyle sonuçlanabilir. Nitekim hac, umre ve Ramazan orucunun pek çok insan üzerindeki olumlu etkileri bu bağlamda zikredilebilecek örneklerdir.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Bkz. Enbiya Yıldırım, Hz. Peygamber rnekliginde İnanç Ahlâk Bütünlüğü, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, s. 93-104.

HER DURUMDA ALLAH RIZÂSINI TALEP ETMEK

İnsanın imanını iki şey güçlendirir. Birincisi, dünyaya niçin geldiğini unutmuyarak Rabb'ini sıklıkla anmak, onunla her daim irtibatta olmaya çalışmaktır. Nitekim sevdiğimiz biri varsa ondan bir şekilde bahsetmekten mutlu oluruz.

İnsanın aynı şeyi Rabb'ine karşı da göstermesi beklenir. Olabildiğince Yaratan'ı anmaya gayret etmesi ve O'nu anmayı bir alışkanlık hâline getirmesi gerekir. Yüce Allah pek çok ayette bu hususa dikkat çekmektedir:

*“Ey iman edenler! Allah'ı çok zikredin.”*¹⁶⁷, *“Allah'ı çok zikredin ki kurtulasınız.”*¹⁶⁸, *“Sabah akşam beni tesbîh et!”*¹⁶⁹

İnsanın ikinci görevi, Rabb'inin buyruklarını hayatına hâkim kılmaya gayret etmesidir. Elinden geldiğince ibadetleri yapmaya çabalamasıdır. Çünkü iman etmenin zorunlu sonucu sorumlulukları yerine getirmektir. İmanın sözde kalmaması icap eder. Nitekim Allahu Teâlâ şöyle buyurmaktadır: *“Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabb'ine kulluk et.”*¹⁷⁰, *“Ey*

¹⁶⁷ 33/Ahzâb, 41.

¹⁶⁸ 62/Cuma, 10.

¹⁶⁹ 20/Tâhâ, 130.

¹⁷⁰ 15/Hicr, 99.

mü'minler! Rükû edin, secde edin, Rabb'inize ibadet edin, hayır işleyin ki kurtuluşa erişesiniz."¹⁷¹

Bu sebeple Allah'ı sevdiğini söylemesine rağmen onun emir ve yasaklarına dikkat etmeden bir hayat sürmeye çalışmanın bir kıymeti yoktur. Çünkü insanın ne kadar dindar olmaya gayret ettiğinin ölçüsü yaşadığı hayattır. Hayatı Kur'an ve sünnetten uzak ise iyi bir Müslüman olduğundan söz edilemez.

Mâneviyat ile Beslenen Kalp

Esasında dilinde sürekli Allah olan insanın hayatına da Allah'ın buyrukları hâkim olur. Dilinde Allah olmayanın yaşantısında da Allah fazla yer tutmaz. Bu yüzden söz ile amel birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. İkisi de birbirini besler. Kalbe dolan Allah sevgisi dilde zikir ile dışa vurunca, bu durum insanın ameline de yansır. Amele yansıyan güzellikler bu sefer kalbi besler. Mâneviyat ile beslenen kalp tekrardan dil ile içindikileri dışarı vurur. Dolayısıyla amel ve dil birbirlerini desteklerler. Biri varsa diğeri de vardır. Biri yoksa diğeri de yoktur. Bu sebeple hayatını yaşarken ameline dikkat etmeyen insanın dilinden zikrullahın dökülmesini beklemek beyhûde olur; tıpkı fabrikaların çarkları gibi. Her bir çark diğer çarkların dönmesine katkı sağlar; biri durursa diğerleri de doğru çalışmaz. Bu yüzden bir Müslümanın iyi bir kul olabilmesi için her iki yönde de çabalaması icap eder. İkisinden biri eksik kalırsa diğeri de ek-

¹⁷¹ 22/Hacc, 77.

silmeğe başlar. Birinde gevşeklikler baş gösterirse diğerinde de aynı durum söz konusu olur. Bundan dolayı hiçbir tesbîhâtı, hiçbir ameli küçük ve basit görmemek gerekir. Her bir iyilik insanın sevap testisini doldurur ve onun iyi bir mü'min olmasını pekiştirir. Evden işyerine veya okula giderken veyahut eve dönerken insanın bildiği duâları okuması, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in tavsiye ettiği günlük tesbîhâtı yapması, ezberindeki sûrelerden okuması onun Rabb'îyle bağını güçlendirmesine katkı sağlar. Bunun yanında mânevî olarak gönlünün iç huzûrunu ve mutluluğunu temin eder. En önemlisi de gözünün haramlardan sakınmasına yardımcı olur. Çünkü bir taraftan Allah'ı zikrederken diğer yandan haramlara göz atmak söz konusu olamaz.

Amellere gelince, bunların insanın kalbiyle doğrudan bağlantısı olması gerekir. Sadece şekilde kalan ameller kalp ile irtibatlı olmadığı zaman üzerindeki bir borcun bir an önce ödenmesine dönüşür. Bu sebeple kıldığı namazdan lezzet alamaz. Hatta öyle olur ki, bütün bir namaz boyunca bir kez Allah aklına gelmez. "Borcumu bir an önce ödeyeyim de işime bakayım." anlayışına kapılarak çok kısa bir sürede namazını tamamlar. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in beyan ettiği üzere, tavuğun yem yemesi gibi secdelerini hızlıca yapar, diğer erkânın da hakkını vermez. Rükûa gitmesiyle kalkması bir olur.¹⁷² İhlâstan yoksun olduğu için de ibadetinden gerçek anlamda bir

¹⁷² Bkz. İbn Huzeyme, Sahîh, 665.

haz alamaz. İŞin kötü tarafı, ibadetlerini sadece Şekilde yerine getirmeye gayret edenlerin yaŐantılarının daha iyiye gittiği pek görülmez. Âdet haline getirilen ibadetler if edilirken borçtan kurtulma düşüncesi ağır bastığından dolayı bu insanlar hayatlarının geri kalan kısımlarında Şeytanın ve nefislerinin isteklerinin peşine kapılıp giderler.

Nitekim ibadetlerini yaptığını düşündüğümüz nice tanıdığımız aynı zamanda haramların peşine takılıp gitmeleri bizleri hayrete düŐürür. Oysa bunda ŐaŐılacak bir durum yoktur. Zira ibadet ihlstan yoksun, ağız da Allah'tan uzak olduğu zaman ortaya çıkan sonuç böyle olur.

Allah'ı ve Dini Hatırlatacak Unsurlar AzalmıŐtır

Bütün bunları söylerken, günümüz Müslümanlarının her zamankinden daha ağır bir sınavdan geçtikleri hakikatini inkar ediyor değiliz. Çünkü etraflarında onlara Allah'ı ve dini hatırlatacak unsurlar azalmıŐtır.

Televizyon ekranlarına, gazetelere, internete, sokakta yürürken etraflarına baktıklarında gönüllerini Rablerinden koparacak çok Şeyle karŐılaŐmaktadır. Önceleri haramlar sınırlı iken Şimdilerde hayatın her alanını kuŐatmıŐtır.

Bu da dindarlığı zorlaŐtırmaktadır. Lkin bu durum sınavda olduğumuz gerçeğini deĐiŐtirmemektedir. Zorlukla beraber Rabb'imizin ecrimizi kat kat vereceği de ayrı bir gerçektir.

Karşılaştığımız bütün sıkıntılar karşısında önce kendimize şu basit soruları sormak durumundayız: Ağzımızdan çıkan sözlerin İslâm ahlakına ne kadar uyup uymadığına dikkat ediyor muyuz? Kötü ifadelerle, çirkin sözlerle, müstehcen fıkralarla etrafımızdakileri güldürüyor muyuz? Başkalarına hakaretler ederek nefsimizi tatmin ediyor muyuz? “Subhânelah”, “elhamdülillah” ve benzeri tesbihler gün ortasında ağzımızdan hiç çıkıyor mu? Elimize Allah’ın kelâmını alarak okuyor muyuz? Televizyona ayırdığımız vaktin yüzde birini dinî bir kitabı okumaya tahsis edebiliyor muyuz?

Bunların yanında ibadetlerimizde ne kadar samîmî ve gayretli olduğumuza da bakmak zorundayız. Cuma dışında ayağımız kaç kez camiden içeri giriyor? En son teheccüd namazını ne zaman kıldık? Hz. Peygamber (s.a.v.) pazartesi ve perşembe günleri oruç tutardı, bizim programımızda böyle bir şey var mı? Kabristan ziyâretinde bulunup da âhiret bilincimizi güçlendirmek ve bu vesîleyle kendimize çeki düzen vermek hiç aklımıza geldi mi? Rabb’imizin bize ihsan ettiği maddî imkânlarımızdan muhtaç mü’minleri zekâtımızla yararlandırdık mı? Etrafımızdaki Müslümanları düşünmeden dünyayı yutarcasına hep kendimize mi çalışıyoruz?

Soruları çoğaltmak elbette mümkün. Ancak bu soruların cevabı zor değildir. Zira Rabb’imiz bizlere tâkatimiz üzerinde bir yük yüklemiş değil. Ancak sürekli şikâyet eden insanlar olmaktansa bu soruları

kendimize yönelterek güzel bir mü'min olmak için ne kadar çabaladığımızı bakmak mecburiyetindeyiz.

Akşam Evimize Vardığımızda

Velhasıl ölüm meleği bize varmadan yaşadığımız hayatın muhâsebesini yapmak durumundayız. Akşam evimize vardığımızda sadece on dakikamızı, “Bugün Allah için ne yaptım.” sorusuna cevap aramaya ayıralım. Sabah namazından, yaptığımız kahvaltıdan, evden işyerimize gidişimizden, işyerinde olan bitenlerden ve geri dönüşümüzden kendimizi bir hesâba çekelim. “Rabb’imizi memnun etmek için neler yaptım?” diye düşünelim.

İbadetlerimizi yerine getirdik mi, getirdiysek ne kadar ihlâslı idik? Etrafımızdakilerin kalplerini kırdık mı, nefsimize uyarak başka yanlışların içine düştük mü? En nihâyet, ailemize güler yüz göstermek ve onlarla ilgilenmek başta olmak üzere sorumluluklarımızı dikkat ettik mi?

Bu soruları nefsimize sormaya başladığımızda, ardından da gereğini yaptığımızda, hayatımızın da güzelleşmeye başlayacağını göreceğiz. Çünkü sorgulama, yaşadığımız hayatı monotonluktan çıkaracak ve işin içine samimiyet ve ihlâs katacaktır. Allah rızâsı gözetilmeye başlandıktan sonra ise yaşanan her bir şeyden mânevî bir lezzet alınmaya başlanacaktır.

Bu bir anlamda geçmiş hayatımıza sünger çekecek, içten gelen bir tövbeyle hayata yeniden başlamak demektir. Tevvâb olan Rabb’imiz, kendisine samimiyetle yönelen kullarına rahmetini hissettire-

cektir. Âyette bu husus beyan edilmektedir: *“Bundan sonra tövbe edip kendilerini düzeltenler müstesnâdır. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”*¹⁷³ Böylece ibadetlerine karşı hassaslaşan mü’min yaptığı her ibadetten bir başka lezzet almaya başlayacaktır. Secdeye vardığında başını kaldırmak istemeyecektir. Yaradan’ın rahmet esintisini üzerinde hissedecektir. Aynı şekilde hayatının diğer alanlarını da güzelleştirmeye gayret edecek ve bu durumu etrafındaki insanları da etkileyecektir. O güzel kelâm ile konuştuğundan çevresindekiler küfürlü sözler kullanmaktan kaçınacaklardır. Ahlâkından etkilenecek onu örnek alacaklardır.

Hayatını dönüştürmeye başlayan insan kendisini güzelleştirme yoluna girdiği gibi etrafındakilerin de güzelleşmesine yardımcı olacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v.)’in beyan ettiği üzere, başkalarının hayırlar işlemelerine vesîle olacak ve onların kazandıkları sevapların bir misli de kendisinin sevap hânesine yazılacaktır.

¹⁷³ 3/Âl-i İmrân, 89.

KÖTÜ SÖZDEN DİLİ KORUMAK

“Mü'min; insanları kötöleyen, lanetleyen, kötü söz ve çirkin davranış sergileyen kimse değildir.”

(Tirmizî, 1900.)

İnsan hayatının sorumlulukları temelde ikiye ayrılır. Bunların her biri diğerini etkiler ve insan hayatı bu iki sorumluluk alanındaki davranışlara göre şekillenir. Bu iki yön esasında birbirine geçişlidir, tamamen bağımsızmış gibi kabul edilmeleri mümkün değildir. Hatta bu geçişkenlik o kadar yoğundur ki, bir elmanın iki parçası misali bir bütünü oluştururlar. Bu yüzden biri olmadan diğeri olmaz. Biri varsa diğeri de vardır. Biri eksikse diğeri de eksiktir.

İki görev alanından birincisi Rabb'e karşı sorumluluklardır. Diğeri de insanlara karşı görevlerdir. Buna göre insan, yaratılış gayesi gereği Rabb'ini tanımak ve ona kullukla, emir ve yasaklarına uymakla mükelleftir. Allah'a isyan, emir ve yasaklarına uymamak mâzur görülecek bir durum değildir, insanın yaratılış amacına aykırı bir durumdur. Kulun bir de yaşadığı dünyayı paylaştıkları vardır. Ailesi, komşuları, akrabaları velhâsıl aralarında yer aldığı kimse-ler... İnsan hayatı bir şekilde paylaştığı zevâtın hukukunu gözetmek durumundadır. Bu nedenle hiçbir şekilde hiçbir insana zulmedemez.

“Allah’ın Hoşnut Olduğu Bir Kul”

Kul ne zaman gerçekten “Allah’ın hoşnut olduğu bir kul” olur denilecek olursa, bunun temel şartı bu iki görevi yerine getirmekten geçer. Bu ikisinden birinin eksik olması durumunda iyi bir kul olmaktan söz edilemez. Çünkü ikisi yerine getiriliyorsa kulluk hakkıyla sergileniyor demektir. Allah’ın hakkı ile kulun hakkı birbirine son derece geçişken olduğundan, ikisi gözetilmeden kulluk söz konusu olamaz. Kaldı ki, birini gerçekleştirmeye çalışan insan zorunlu olarak diğer hukuku da yerine getirmeye çalışır. Meselâ, namazına önem veren bir kul, Allah’a karşı görevini yerine getirirken kullara zulmetmeye, haklarını gasp etmeye çalışmaz. Dolayısıyla biri diğerini olumlu yönde etkiler; etkilemelidir. Velhasıl namazına önem veren insan aynı zamanda iyi ahlaklı olmaya çalışan biridir. O yüzden mü’min hem Rabb’ine hem de etrafındakilere karşı sorumluluklarına dikkat eden insandır. İki görev hânesinden biri yapılırken diğeri ihmâl ediliyorsa, yapılıyor gözükmenin hakkıyla îfâ edilmediği anlaşılır. Namazı edâ edip etrafındakilere haksızlık eden kimse namazı şeklen edâ eden biridir.

Allah ve kul hakkının geçişkenliğine ve birbirlerinden ayrılamaz oluşuna en güzel örneklerden biri olarak güzel söz sahibi olmayı gösterebiliriz. Bu, insanın hem Rabb’iyle hem de kullarla olan ilişkisini düzenleyen hususlardan birisidir. Rabb’ine karşı en güzel kelimelerle münâcaat eden ve âhiret sermaye-

sini artırmak isteyen insan, hangi konuda olursa olsun, ağzından dökülen ifdelerin nezih olmasına ehemmiyet verir. Çevresindekilere hitbında da kul hakkını ve güzel ahlakı muhfazayı düşünerek çirkin ifâdeler kullanmaz. Dolayısıyla hoş ifâdeler kullanmak bir yanıyla Yaratıcımızı bir yanıyla da kulları ilgilendiren bir durumdur.

İnsanoğlu kendisini güzel konuşmaya alıştırırsa, dilinden her zaman güzel kelimeler dökülür. Ağzından kötü kelam çıkmaz. Kızdığı anlarda kullandığı sözler bile karşısındakinin yüreğini ve onurunu yaralamaz. Kızılan kimse onun kızdığını anlar, ancak muhatabını aşağılayan veya tahkir eden ifâdeler kullanmadığı için sitem ettiği kimse nezdinde saygınlığını kaybetmez, kızgınlık nefreti doğurmaz. Bu nedenle zaman zaman kızmış ve azarlamış olan hocalarımıza veya ahlak anlamda bize önderlik yapan güzel kullara karşı gönlümüzde tarif edilemez bir sevgi vardır. Onları andığımızda veya rahmetli olmuşlarsa arkalarından Ftiha okuduğumuzda yüreğimizde tatlı bir ürperti belirir. Çünkü her zaman bizlerin hayrını düşündüklerini biliriz. Kızmalarının Allah için olduğunu gözümüzün önüne getirir, Allah onlardan razı olsun, deriz.

şayet insan ağzından çıkan kelimelere dikkat etmez ve her aklına geleni ölçsüz bir Şekilde dile getirirse, kendisini zor durumda bıraktığı anlar çok olur. Çünkü Şaka olarak kabul ettiği, ama esasında hafiflik içeren kelimeleri dillerine pelesenk edenler veya k-

fürlü konuşanlar hiç olmaması gereken yerde bu kelimeleri ağızlarından kaçırlar ve kendilerini sıkıntıya sokarlar. Çünkü lisanları o çirkin ifâdeleri kullanmaya alışmıştır. Bazı ileri gelen kişilerin bile bazen konularına hiç yakışmayan kelimeler kullanmalarının nedenlerinden biri budur. Çünkü arkadaş meclislerinde birbirlerine bu ifâdelerle hitap etmektedirler ve dillerine sakız ettikleri kelimeleri hiç de uygun olmayan ortamlarda ağızlarından kaçırmaktadırlar.

Toplum içerisinde gezinirken erkekler yanında bayanların bile çok çirkin ve ağır ifâdeler kullandıklarını görebiliyoruz; maçlarda veya protesto yürüyüşlerinde -duyduğumuzda hayâ ettiğimiz- kelimeleri çok rahat bir şekilde kullanmakta ve kızdıkları kimselere karşı küfürler yağdırmaktadırlar. Bazen bu ölçüsüzlük o kadar ileri gitmektedir ki, protestocu erkekler ile kadınlar kızdıkları kimsenin ailesi veya namusuyla ilgili en galiz küfürleri rahat bir şekilde savurmaktadırlar. İnsanın kendisine kullanılmasına asla tahammül edemeyeceği böylesi ağır ifâdeleri bir başkası için kullanmasındaki rahatlığı görünce, bu gençlerin ülkemizin kaybedilen kuşağı olduğunu anlamamız zor olmamaktadır. Mevcut eğitim sistemiyle yetişen bir kısım gençlerin değerlerinden uzak ve kendilerine yabancı, ahlakî ve mânevî güzelliklerden yoksun olarak yetiştirildiğinin en büyük göstergesi bu gösteriler ile spor müsâbakalarıdır. Burarlarda kullanılan ifâdeler, sarf edilen küfürler ve

hakretler nasıl bir kuşak yetiştirdiğimizin sonucudur. Bu gençliğin yetiştireceği bir sonraki kuşağın nasıl olacağını tahmin etmek bile istemeyiz.

“Sokak Ağzı”

Genel bir ifdeyle “sokak ağzı” diyebileceğimiz bu konuşma ve hitap tarzının kökenleri öncelikle aileye gitmektedir. Anne babasının birbirlerine olan seslenişlerini veya başkalarından bahsederken kullandıkları kelimeleri belleyen çocuklar bunları hfızaya almaktadırlar. Okullarda gençlerin mânevî ve ahlâkî eğitimini önceleyen bir eğitim sistemi olmadığından dolayı çocuklar akla hayale gelmedik küfürleri ve ağır ifâdeleri öğrenmektedirler. İnternet ile yazılı ve görsel basının olumsuz etkisini de eklediğimizde gençler her taraftan kuşatılmış olmaktadır. Ortaya ne konuştuğuna dikkat etmeyen, gülererek birbirlerinin anne babalarına söven arkadaş grupları çıkmaktadır.

Kötü İfdeleri Rahatça Kullanan İnsanlar

Sonuç olarak, insanın dilinde kötü sözlerin ve sövgülerin gezinmesi, kalbinde Allah korkusu ile hayâ duygusunun olmamasının bir sonucudur. Bu aynı zamanda o kişinin dinî yaşantıdan ne kadar uzak kaldığının da bir göstergesidir. Çünkü hayatına İslâm’ın emirlerini hâkim kılmaya çalışan bir mü’minin günah olan ifâdeleri diline pelesenk etmesi söz konusu olamaz. Demek ki, din adına hayatında hassasiyet yoktur ki, dili, ahlâkî olmayan ifâdeleri rahatça kullanabilmektedir. Kötü ifâdeleri rahatça

kullanan bu insanın durumu, kalbinin dışı yansımasından ibarettir. Bu durum onun Allah'tan korkmadığını gösterir.

Bu nedenle, kim ki ağzından kötü kelimeler ve sövgüler dökülüyor, o insanın kalbine Allah korkusu yerleşmemiş demektir. O kişi kötülüğe alışmış biridir. Böylesi bir insan aynı zamanda ibadetlerini yapan birisiyse, kulluğu şekilde kalmış demektir. Yoksa hakikaten Allah'a kulluk eden biri olsaydı, dili amellerine aykırı olmazdı.

Yapılması gereken şey nefse sahip olmaya gayret etmektir. Peygamber ahlakıyla ahlaklanmaya çabalamaktır. Bu gâyeyle dili kötü kelimelerin her türlü-sünden korumaya çalışmaktır.

Trafikte araç kullanırken, her hangi bir kurumda hakkımız yenirken veya benzeri bir durumda ağzımıza sahip olabilmeliyiz. Çünkü belleğimizde var olan düzgün kelimeler kızgınlığımızı ve merâmımızı ifâde etmeye yetecek miktardadır, hatta daha fazladır. O yüzden küfre veya hakarete varan ifâdelere dilimizi alıştırmamalıyız. Çocuklarımıza da bu yönde örnek olmalıyız.

İslâm'ın bizden istediği çok basittir. O da karşımızdakine karşı edepli olmak. İnsanın kendisine denilmesini veya yapılmasını istemeyeceği bir şeyi karşısındakine dememesi veya yapmaması. Kimsenin kalbini kırmaması, onuruyla oynamaması, ağzına sahip olması. İnsanları horlamayı, kötü lakaplar takmayı, hakaret etmeyi yasaklayan Hz. Peygamber

(s.a.v.)'in buyurduğu üzere: *“Mü'min; insanları kötüleyen, lanetleyen, kötü söz ve çirkin davranış sergileyen kimse değildir.”*¹⁷⁴, *“Müslümana sövmek fasıklıktır.”*¹⁷⁵, *“Bir işte çirkinlik bulunması onu lekeler; bir işte hayâ duygusunun bulunması ise onu süsler.”*¹⁷⁶

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir gün ashabına şöyle der: *“Bir kimsenin ana babasına lanet etmesi büyük günahlardandır.”* Ashâb-ı kirâm hayret ederek sorar: Bir kimse ebeveynine nasıl lanet edebilir ki? Peygamber Efendimiz cevap verir:

*“Biri başkasına kötü söz söyler, o da tutar bunun ebeveynine söver.”*¹⁷⁷

Allah Rasûlü bir başka gün çevresindeki sahâbîlere sorar: *“Müflis kimdir?”* Ashâb-ı kirâm *“Bize göre müflis kendisine ait hiçbir dirhemi (nakit parası) ve malı kalmayan kimsedir.”* cevâbını verir. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz şöyle buyurur:

*“Ümmetinden gerçek müflis şudur: Kıyamet gününde namazını, orucunu ve zekâtını getirir. Bu arada başkasına sövmesi, zinâ iftirâsında bulunması, kan dökmesi ve dövmesi ile ilgili kötü amelleri gelir. Bunlara karşılık iyi amelleri (hasenâtı) verilir ve borçları (kul hakları) bitmeden iyi amelleri tüketir. Alacaklıların hatâları kendisine yükletilir ve ateşe atılır.”*¹⁷⁸

¹⁷⁴ Tirmizî, 1900.

¹⁷⁵ Tirmizî, 1906.

¹⁷⁶ Tirmizî, 1897.

¹⁷⁷ Buhârî, 5516.

¹⁷⁸ Müslim, 4678.

Nasıl olmamız gerektiğini belirten Rabb'imizin iki önemli buyruğuyla sözü bağlayalım: *“Ey mü'minler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almayın; belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar; belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın; imandan sonra fasıklık ne kötü bir isimdir! Kim de töbe etmezse işte onlar zalimlerdir.”*¹⁷⁹, *“Görmedin mi, Allah nasıl bir misâl getirdi: Güzel bir sözü, kökü (yerde) sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaca (benzetti); (o ağaç), Rabb'inin izniyle her zaman yemişini verir. Öğüt alsınlar diye Allah insanlara misaller getirir. Kötü bir sözün misali, gövdesi yerden koparılmış, o yüzden ayakta durma imkânı olmayan (kötü) bir ağaca benzer.”*¹⁸⁰

¹⁷⁹ 49/Hucurât, 11.

¹⁸⁰ 14/İbrâhîm, 24-26.

MÜSLÜMANIN KENDİNİ İYİ TANIMASI

Dinimizin Hz. Peygamber (s.a.v.) dönemindeki yirmi üç yılına baktığımızda, hem İslâm'ı nasıl yaşayacağımız ve hem de nasıl anlatacağımız husûsunda pek çok hikmet içerdiğini görürüz.

Emirler ile haramların belli periyotlarla insanlara takdîm edildiğini, her bir yasak ile emrin birden istenmediğini okuruz. Dolayısıyla buyrukların kademeli olarak mü'minler tarafından kanıksanması, benimsenmesi ve toplumda yerleşmesi hedeflenmiştir.

Böylece hem inen mesajların geniş kitlelere rahat bir şekilde ulaşması sağlanmış oluyor, hem de insan fitratının kaldıramayacağı şekilde, birden çok fazla şey istenmiyordu. Eğer bu yol takip edilmemiş olsaydı, İslâm'ın gönüllerde bu kadar derinden ve hızlı yer edinmesi elbette zor olacaktı. Çünkü insan fitratına baskı yaptığımızda belli bir yere kadar tahammül eder, o sınırı aştığımızda, itâat isyana dönüşür. Zira sabır taşı çatlamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Rehberliğine Her Zaman Mürâaat Etmemiz Gerekmetedir.

Âyetlerin peyderpey inişine, kademeli olarak tamamlanan dinin Vedâ Haccı'yla birlikte kemâle ermesine baktığımızda, Allahu Teâlâ'nın insan fitratını

mükemmel şekilde göz önünde bulundurduğunu anlıyoruz. Çünkü nefislerin alıştığı haramların hepsine birden “yasak” diyerek duvar çekmenin pek hayırlı sonuçlar getirmeyeceği âşikârdı. Bu yüzden de Rabb’imiz’in dinimizi insanlara sevdiren takip ettiği eğitim yöntemine, bunun nasıl uygulanacağını kendi hayatında uygulamalı olarak gösteren Hz. Peygamber (s.a.v.)’in rehberliğine her zaman mürâcaat etmemiz gerekmektedir.

Bu olgu bize şunu göstermektedir: İslâm, insanlığın yegâne kurtuluşu ve Rabb’imizin en son dini olmasına ve mükemmelliğine rağmen yüce kitabımız toptan gelmemiştir. Çünkü insan dinin tamamıyla aynı anda yüzleşecek olduğunda, bu kemâlâtı fark edemeyip nefsinin peşine takılabilir, karşı çıkabilir veya gevşek davranabilirdi. Bu da demek oluyor ki, dinin mükemmel olması onun birden sunulmasını gerektirmemiştir. Alıştırmak suretiyle buyruklarının sunulması hedeflenmiştir. Rabb’imiz ne kadar da büyük hikmet sahibidir!

İslâm’la ilk kez muhâtap olanlara yönelik olarak takip edilecek yöntem bu olduğu gibi kendisini Müslüman olarak isimlendirmekle birlikte dinle neredeyse hiç bağlantısı olmayan kimselere karşı takip edilecek yöntem de hemen hemen aynıdır. Çünkü bu kişiler din adına kısıntı bilgilere sahip olmakla birlikte, dinden tamamen uzak yaşadıkları hayatı kanıksamış ve benimsemişlerdir. Bu nedenle de böylesi insanlara karşı “o haram, bu haram” diyerek yaklaşıldığı za-

man çoğu zaman olumlu sonuç alınamadığı herkesin mâlûmudur. Özellikle de dini anlatma görevini üstlenmiş olan bazı kardeşlerimizin, yaklaşım metodunu bilmemeleri nedeniyle, “İnsanları dine ısındıracağım, onlara haramlarla helalleri öğreteceğim.” diyerek dinden nasıl nefret ettirdiklerini çok görürüz. Allah ve Rasûlü’nün bizlerin önüne koymuş oldukları “aşamalı öğretme ve sevdirme” yönteminin terk edilmesinin sonucu tabii olarak üzücü olmaktadır.

Esasında bu tür yaklaşım, “Allah’ın dinine hizmet edeceğim.” diyerek dine darbe vurmaktır. Nitekim yeryüzünün bazı bölgelerinde İslâm’ı bu şekilde anlatmaya çalışan veya ellerine geçen imkânla herkesin bir anda bütün emir ve yasakları uygulamalarını isteyen idarelerin nasıl da başarısız olduklarını görmekteyiz.

Öyle ki, böylesi sert yaklaşımlar sonrasında, kendilerini Müslüman olarak kabul etmekle birlikte dinle bağı olmayan nice insan, “İslâm böyleyse benden uzak olsun.” deme noktasına gelmektedir. Bu yüzden, sözde İslâm ülkesi olmasına rağmen, dinin vatandaşlara sunumunda doğru bir yol takip etmeyen pek çok ülkede halkın içten içe İslâm’dan uzaklaştığını ve Müslümanlıklarının sadece sözde kaldığını izliyoruz. Sevdirmeden, zorlayarak, baskıyla dayatılan dinin yansıması bu sonucu doğurmaktadır. Nitekim bugün yeryüzünde İslâm ülkesi olarak bilinen ve dinî kuralların hayatı düzenlemesi hedeflenen toplumlara bakıldığında, halkın genel olarak

memnûniyetsiz olduğu görülür. Bunda İslâm'ın sunulmasındaki yanlışlıklar kadar, baskıyla dinin yaşatılmaya gayret edilmesi kezâ kuralların sadece halk için işletilmesi, idarecilerin ise başka bir âlemde yaşıyor olmasının büyük etkisi vardır. Sonuç olarak da, Batı kültürünün sunduğu hayat böylesi toplumlarda câzip hale gelmekte ve özgürlük adına Avrupa'ya heves edilmektedir.

Birkaç Kitap Okuyan Herkes!

Türkiye gibi halkı büyük oranda Müslüman olan ancak İslâm'ın doğru bir şekilde öğretilmediği ülkelerde de farklı sorunlar söz konusudur. Birkaç kitap okuyan herkes kendisini din adına konuşma yetkisine sahip gördüğü için ülkemizde yüzlerce farklı İslâm algısı vardır.

Âdetâ herkesin kendisine göre bir İslâm'ı söz konusudur. Bazen insanlar kendi kabullerini o kadar keskinleştirmektedirler ki, başka kulvarlarda yer alan herkese bir kulp veya sıfat takmaktadırlar. Bu yüzden de insanları tekfîr etme veya şirke düşmekle suçlama hastalığı son zamanlarda çok fazla yaygınlaşmıştır.

En büyük hatâlardan birisi de, İslâmî kaynakların nasıl okunacağı hususunda bir yöntem bilgisi olmayan bazı kimselerin eski dönemlerde yazılmış olan kitaplarda okudukları her bir şeyi hakikat ve kesin bilgi olarak kabul edip dinleyenlerine sunmasıdır. Bu kişiler, sevenleri nezdinde itibarları olduğundan, anlattıkları geniş halk kitlelerine ulaşabil-

mekte, böylece hurfeler dört bir yandan milletimizi sarmaktadır. Bu olumsuzluklar yanında dindarlık kimliği ile öne çıkan pek çok insan veya gurup, yapıp-ettikleriyle yüce dinimizin zihinlerde yanlış algılanmasına sebep olmaktadır. Öyle ki, kendisini Müslüman olarak tanımlayan, sde ve samîmî sıradan bir hayatı olan insanların dinden soğumalarına bile sebep olmaktadır. Tehlikenin büyüğü buradan gelmektedir. Zira sde ve samîmî bir hayatı benimsemiş olanlar, din adına ortaya konulan icratlara ve yapılan işlere bakınca, dindarlıktan hatta Müslümanlık kelimesinden ürperti duyar olmuşlardır. Dindar insanlara yönelik bu endişenin nedenlerini anlamaya çalışırken karşı tarafı suçlamak yerine, “Bizimle ilgili neden bu algı var?” diyerek kendimizi suçlamamız gerekmektedir. Bunu yapabilirsek eksiklerimizi daha iyi görebiliriz.

Yaşadığımız dönem gerçekten de çok ağır bir sınavdan geçtiğimiz bir süreçtir. İslâm lkelerinin bir kısmında hkimiyeti ele geçirmek için mücâdele eden bazı gurupların dinimiz adına yaptıkları çok acıdır. Dış dünya, bunlara bakmak sûretiyle İslâm’la ilgili olumsuz düşüncelere kapılmakta, hidyete erme bunların yüzünden azalmakta, İslâm lkelerindeki Müslümanlar bile endişeyle yaşamaktadır.

Fitneler içine yuvarlanmış yeryüzü Müslümanlarının şimdilerde iyi bir sınav verdiklerini söylememiz zordur. Hatta Müslümanların kendi kendilerine ettiklerini İslâm düşmanları yapmamaktadır. Bu

yüzden, şu dönemde mü'minlerin düşmanları olmasa bile, onların kendi içlerinde birbirlerine verdikleri zarar her türlü felâketin üzerindedir. Katliamlar ve diğer tahribâtlar sebebiyle açılan gönül yaralarını onlarca yıl sarmak mümkün olmayacaktır. İslâm'ın arzulamış olduğu kardeşlik duygusu hayatımızdan silinmiştir. Peki, kendileri kardeş olamamış olanların dış dünyaya verebileceği bir mesaj olabilir mi? Çünkü Müslümanların coğrafyalarına bakıp buralarda huzur ve mutluluğun olmadığını görenlerin İslâm'a girmeleri için bir neden kalmamaktadır.

Önce Kendimizi Sorgulayalım

Sunduğumuz olumsuz tabloya baktığımızda, İslâm'ı temsil etme ve dünyaya nizâm verme iddiâsındaki dindar Müslümanların gidişinin insan fıtratına ne kadar uygun olduğunu sorgulamamız gerekmektedir. Dinimizin önündeki en büyük engel Müslümanlar olmaya başlamışsa, "Ne oluyoruz?" diye sual etmemiz icap etmektedir. Durum o kadar vahim bir hal almıştır ki, İslâm dünyası Sünnî ve Şîî diye ikiye ayrılmış olmak yanında, yüzlerce alt gruplara da bölünmüş durumdadır. Herkes aynı kitaba inandığını iddiâ etmekle birlikte ortaya çıkan tablo budur.

Birileri bunu rahmet olarak değerlendirebilir, lakin ihtilaf çatışmaya ve ayrışmaya dönüşmüşse bu rahmet olmaz, zahmet olur. Dolayısıyla günümüzde ihtilafın rahmet olduğunu söylemek, İslâm ülkeleri ile Müslümanların yaşadıkları yerlerdeki olumsuz-

luklara göz kapamak, gerçeği görememek olur. Yer-yüzüne Şöyle bir baktığımızda bir kısım Müslümanların tam anlamıyla bir azgınlık içinde olduklarını görüyoruz. Son yirmi yılda birbirlerini öldüren mü'minlerin sayısı milyonu geçti. İŞin vahim tarafı da bu katliamların çoğunun İslâm adına yapılıyor olmasıdır. Sonuçta kim kazanıyor sorusunun cevabı da çok acıdır?

Evet, birbirimizi öldürdüğümüzde kazanan kim? Batılıları, Amerikalıları ve Yahudileri suçlamak yerine, "Biz üzerimize düşeni ne kadar yapıyoruz?" sorusunun cevabını arayalım.

MÜSLÜMANLAR İÇİN ÜMİTVÂR OLMAK

“Ümmetim asla sapıklıkta birleşmez. Bundan dolayı (Müslümanlar arasında) ihtilaf gördüğünüzde çoğunluğa uyun.”

(İnb Mâce, Fiten, 8.)

Müslümanların yaşadıkları yerlere, özellikle de İslâm dünyasına baktığımızda içimiz hiç ferahlamıyor. Her Allah'ın günü yüzlerce Müslüman sadece terör olayları yüzünden hayatını kaybediyor, daha fazlası da sakat kalıyor. Bu üzücü duruma bakarak tarihimizdeki güzel dönemlerin özlemini çekiyoruz. Rabb'imize bu sıkıntılı halleri başımızdan def etmesi için her namaz sonrasında, her kötü haberle birlikte duâ ediyoruz. Artık yakarışlarımızın bir kısmını yer yüzünün çilekeş Müslümanlarına ayırmış durumdayız.

Bazen de olan bitene kendimizi kaptırıp, kıyâmet herhalde iyice yaklaştı der olduk. Çünkü her yanı mü'minlerin kanıyla sulanan dünya artık çekilmez bir hale geldi. Yeryüzünün ne tarafına baksak hep yüreğimizi burkan manzaralar görüp duruyoruz.

Yüreği Titreyen Mü'minler

Bir mü'min olarak her bir mü'min için yüreğimizin titremesi bizim dindarlığımızın, samimiyetimizin ve inşallah makbul bir kul olduğumuzun en

büyük göstergesidir. Allah'ımıza hamd olsun ki, diğer mü'minlerin acısı nedeniyle sarsıntı geçiren bir kalbimiz var. Bu halimiz için Rabb'imize şükretmek durumundayız. Çünkü bizleri kardeş yapan sahibimizin buyruğunu hayatımıza rehber edinmiştiz. Bu nedenle de dünyanın hangi bölgesinde olursa olsun çilekeş olan kardeşlerimiz için elimizden gelen bir iyilik varsa bunu gerçekleştirmek için koşturuyoruz.

İslâm tarihinin her döneminde Müslümanların boyunları bükük değildi elbette. Tarihimizin çoğunda dünyaya yön verenler bizdik. Bu nedenle de güçlü olduğumuz ve inananlara sahip çıktığımız zamanlarda durum farklıydı. Çünkü bu dinin mensuplarını savunacak, haklarını arayacak güçlü otoriteleri vardı. Ancak günümüzde durum oldukça farklı. Garip mü'minleri müdafaa etmesi gereken idareler bir takım koltuk veya ideoloji hesapları yüzünden onların kanlarının dökülmesine veya mağdur edilmelerine kolaylıkla göz yumabilmektedir. Bu da zalimlere daha büyük bir cesâret kazandırmakta ve zulümlerini artırmaktadırlar. Dolayısıyla Allah'ın kitabında bahsetmiş olduğu Müslüman kardeşliği sadece ümmet, yani sizin bizim gibi Müslümanlar arasında kalmıştır. Bu kardeşlik maalesef idarelere ve otoritelere sirâyet etmemiştir. Durumun böyle olduğunu hepimiz görmekteyiz. Zaten tersi olmuş olsaydı, yeryüzü Müslümanları bu zilletleri çekmezdi.

Hayat İniş ve Çıkışlarla Doludur

Günümüzde tablo vahimdir ancak tarihimizde böylesi inişler ve çöküşler bazen olmuştur. Çok ihtisamlı, dünyaya adalet dağıtan dönemlerimiz çoğunlukta olduğu gibi, şu günler misâli yeis ve karamsarlık içine gömüldüğümüz zaman dilimleri az da olsa olmuştur. İlk olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in döneminden sonra Müslümanlar arasında sürtüşmeler ve çeşitli kavgalar baş gösterince, bazı mü'minler kurtuluşu toplumdaki uzaklaşmakta aramış, uzlete çekilerek kendi hayatlarını yaşamaya gayret etmişlerdir. Bazen yaşanan olaylardan etkilenerek kıyâmeti beklemeye koyulanlar bile olmuştur. Ama bir müddet sonra bu çalkantılı dönemler geçmiş ve mü'minlerin yüzleri yine gülmeye başlamıştır. Dolayısıyla günümüzdeki durum da farklı değildir. Hayat iniş ve çıkışlarla dolu olduğu için mü'minlerin tarihi de bu şekildedir. Lakin inişler her zaman az olmuştur, ancak sonuçta o da olmuştur.

Ne zamanki Müslümanlar Kur'an ve sünnet ruhunu hayatlarına hâkim kılmışlar, nefsânî isteklerini ve hırslarını arka plana atmışlar, ümmet olduklarını hatırlamışlar, işte o zaman yeryüzü onlar için yaşanabilir olmuş. Ne zamanki de bu değerler arka plana atılmış, dünya zindanları olmuştur. İşte günümüzdeki dönem böylesi dönemlerinden biridir.

Her şeye rağmen, yaşadığımız olumsuzluklar bizim için ümitsizlik ve yeis gerekçesi olamaz. Çünkü yaşam sınavımızı Allah'ın istediği şekilde vermekle

mükellefiz. Hiçbir olumsuzluk bizi Rabb'imize kulluktan, mü'min kardeşlerimizin derdiyle dertlenmekten alıkoyamaz, "Bittik, tükendik." inancına sevk edemez. Ayrıca yaratıcımız bizden kaldıramayacağımız bir yük istemiyor. Kaldı ki, kendi kısacık hayatımızda bile Müslümanların nice inişlerini ve çıkışlarını gördük. Bu yüzden yarının bizlere ne getireceğini bilemeyiz. Belki Rabb'imiz, dini için çok güzel gayret edersek, dünyaya gözlerimizi kapamadan, bizleri son derece mutlu edecek tabloları önümüze koyacaktır. Kim bilir!

Allah'tan Ümit Kesilmez

Bizi yaratan, kitabında, günaha dalmış olanlar başta olmak üzere kullarına seslenerek ondan ümidi kesmememiz gerektiğini ferman etmektedir:

*"De ki: 'Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir.'"*¹⁸¹ Yaratıcımız bizden ümit kesmememizi isterken biz nasıl olur da ümitsiz olabiliriz ki? O nasıl istiyorsa, biz öyle olmak zorundayız. Ayrıca bu âyetin işaret ettiği çok önemli bir husus daha bulunmaktadır: O da, umut edilen şeyin sonunda gerçekleşeceğidir. Zira "Ümit kesmeyin!" denmesi, umduğumuz şeyin nihâyetinde tahakkuk edeceği anlamındadır. Yoksa ne diye "Ümit besleyin." densen ki? İşte bu bizim için bir müjdedir. Şahıs

¹⁸¹ 39/Zümer, 53.

olarak biz bunu görürüz veya göremeyiz. Ama görenler olacaktır. Önemli olan bu uğurda çalışmaktır.

Bir başka âyette de kâfirler ve İslâm düşmanları istemese de Allah'ın nurunu tamamlayacağı ifade edilmektedir: *“Ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek isterler. İnkârcılar ne kadar istemeseler de, Allah nurunu tamamlayacaktır.”*¹⁸²

Dolayısıyla Müslümanlar yeryüzünde ne kadar çile çekerlerse çeksinler, bu çilenin önemli bir kısmı mü'minler tarafından çektirilse de, Rabb'imiz nurunu tamamlayacak ve bu din kıyâmete kadar yeryüzünü aydınlatmaya devam edecektir. Çünkü Allah bir şey dediyse, o şey o şekilde gerçekleşecek demektir.

Önceki nice mü'min gibi bizim de çekeceğimiz çileler var. Bizim de “Rabb'imizin yardımı ne zaman?” dediğimiz anlar olacak. Çünkü İslâm'la küfürün mücâdelesini basit bir didişme değildir.

Rabb'imizin buyurduğu üzere Allah'ın yardımı sonunda ona inananların olacaktır. O yüzden karamsar olmayalım:

“(Ey mü'minler!) Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler size de gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Darlık ve zorluk onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihâyet Peygamber (s.a.v.) ve beraberindeki mü'minler: 'Allah'ın yardımı ne zaman!’

¹⁸² 61/Saff, 8.

dediler. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır."¹⁸³ Hz. Yakup çocuklarına seslenmişti: *"Ey oğullarım gidin, Ysuf'u ve kardeşini araştırın. Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Zira kâfir kavimden başkası Allah'ın rahmetinden umudunu kesmez.*"¹⁸⁴ Allah'ıma hamd olsun ki, biz her zaman ümitvar olduk. Geceden sonra gündüzü getiren sahibimiz, hiş şüphe yok ki, ümmeti tekrardan arzuladıkları günlere kavuşturacaktır.

mitvr Olmak İmanın Gereğidir

Unutmamamız gerekir ki, ümitvar oluşumuz Allah'a gerçek anlamda ne kadar inandığımız ve gvendiğimizle alakalıdır.

Eğer inanç noktasında za'fiyetimiz varsa ona güvenme noktasında da eksikliğimiz var demektir. Bu eksikliği gidermenin yolu ise imanın daha ziyade sözde kalmamasındadır. Çünkü Rabb'imizle olan bağımız ne kadar güçlenirse, esen rüzgârlar bizi o kadar az etkiler, her zaman ayakta kalırız. Ama kulluğumuzu gevşetmemiz ve ödevlerimizi yerine getirmeyişimiz sebebiyle onunla aramızdaki bağ zayıflarsa, lemlerin sahibinden o derece uzaklaşır ve ümitsizlik hali hayatımızın her alanında gözükmeye başlar.

Bu sebeple gündelik ibadetlerimiz başta olmak üzere hayatımızı nâfile ibadetlerle süslemeye gayret edelim. Kulluğumuzu güçlendirelim. Tesbhti ihmâl etmeyelim.

¹⁸³ 2/Bakara, 214.

¹⁸⁴ 12/Ysuf, 87.

Hz. Peygamber (s.a.v.) tek başına çok ağır bir yolla girdi. Hiç Allah'a güvenmeseydi, ümitsizlik içinde olsaydı, bu başarı gelir miydi? Bize ne oluyor ki, iki milyara doğru yakaşıyoruz ve hâlâ ümidimiz yok. Her şey bir silkinişe bakar. İnşallah o da gelecektir. Bu yüzden, lütfen yüzleriniz tebessüm etsin.

Son söz Rabb'imizin kalamı olsun: *"Gevşemeyin üzülmeyin; eğer (gerçekten) iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz."*¹⁸⁵

¹⁸⁵ 2/Âl-i İmrân, 139.

KENDİMİZ İÇİN ÜMİTVÂR OLMAK

Her insanın hayatında inişler çıkışlar olur. Bazen mutlu olur, bazen de sorunlar altında eğilir, bunalır. Hemen hemen hepimizin hayatı üç aşağı beş yukarı böyledir. Bazen olur, çok mutlu oluruz. Bazen de olur, öyle bir problemle karşılaşırız ki, ne yapacağımızı bilemeyiz. Bütün keyfimiz kaçar. Velhasıl tamamen huzurlu geçirdim dediğimiz bir haftamız olmaz. Tam tadımız yerinde derken, beklemediğimiz yerden çıkan bir problem canımızı sıkar. Bu satırları yazan gibi sizler de muhtemelen aynı durumdasınız. Hayatımız iniş ve çıkışlarla dolu. Canımızı taşıyan bedenimiz bazen yukarı tırmanmakta, bazen aşağı inmekte, bazen de düz yolda yorulmadan gitmektedir. Bir anlamda yuvarlana yuvarlana ömrümüzü tamamlamaktayız. Nitekim yaşı elliyi aşmış olanlara "Nasıl bir ömür geçirdiniz?" diye sorsanız, acı ve tatlı pek çok şeyi tattıklarını söyleyeceklerdir.

Gerçek Anlamda Mutluluk

İnişli çıkışlı yaşam süren insanların takındıkları tavırlara baktığımızda, Allah ile bağına sıkı tutabilenlerin gerçek anlamda mutluluğu yakaladıklarını görürüz. Çünkü onlar ellerine bir nimet geçtiğinde bununla azmazlar. Rablerinin bir ikramı olarak değerlendirerek şükretme yolunu tutarlar. Kazanımları Allah'ı unutmalarına neden olmaz, bilakis ona olan

bağlılıklarını perçinler. Bu nedenle de ne kadar zenginleşirlerse zenginleşsinler, sade yaşamlarından ödün vermezler, kibir içine yuvarlanıp etraflarındaki fakir fukaraya burun kıvırmazlar. Her nimetin Allah'a ait olduğunu, verdiği gibi geri alabileceğini akıllarından çıkarmazlar. Doğrusu eldeki nimetin gerçek sahibinin kendisi olmadığını, mülkün sahibinin Allah olduğunu bilmek ne kadar güzel bir haslettir! Böylesi insanlar Rablerinin şu buyruklarını unutmazlar:

*“Beni anın, ben de sizi anayım. Bana şükredin de nankörlük etmeyin.”*¹⁸⁶, *“Ey iman edenler! Eğer siz ancak Allah’a kulluk ediyorsanız, size verdiğimiz rızıkların iyi ve temiz olanlarından yiyeceğiniz ve yalnızca Allah’a şükredin.”*¹⁸⁷ Doğrusu nimet, böylesi insanların yanında çok da güzel durur. Çünkü hem nimete sahiptir, hem de şükrüne. Bu güzel insanlar her hangi bir sorunla karşılaştıklarında da Allah’a isyan etmezler. Yaşadıkları hayatın bir sınav olduğunu bildiklerinden metanetli davranarak imtihanı başarılı bir şekilde tamamlamaya gayret ederler. Başkaldırmanın hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini bilirler. Gelen sıkıntıları metanetle karşılarlar. Çünkü Rablerinin şu buyruklarını çok iyi bilirler:

“Muhakkak ki biz sizi korkuyla, açlıkla ve mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme ile imtihan edeceğiz. O sabredenleri müjdele! Onlar ki, başlarına bir musibet gel-

¹⁸⁶ 2/Bakara, 152.

¹⁸⁷ 2/Bakara, 172.

diği zaman: 'Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz' derler."¹⁸⁸ Allah ile irtibatlarını kalbe sinmiş bir iman ile sağlıklı kuran bu insanların yaşamları istikamet üzeredir. Karşılaştıkları sorunlar nedeniyle asla yeis içine düşmezler. Üzerlerine düşenin, Allah'ın murad ettiği şekilde yaşam sürmek olduğunu iyi bilirler. Ümit ettikleri şeyleri elde etmenin veya edememenin Allah'ın takdirinde olduğu bilinciyle olana rıza gösterirler.

Bunu yaparken kendi ödevlerini asla ihmal etmezler. "Bize düşen çabalama ktır, gerisi Rabb'imize kalmıştır." derler. Bu yüzden de böylesi insanların yaşam çizgilerinde bir değişiklik olmaz. Nimet içindeyken de aynadırlar, bir bela ile sınıandıklarında da. Hle rıza göstermek onların hayata bakışının merkezidir. Allah'tan gelen her şeyi hoşnutlukla karşırlar. Nitekim ailesinden bir ferdi beklenmedik bir kazada kaybetmesine rağmen metanetini koruyan, maddi anlamda büyük bir felakete uğramasına karşın hâline şükreden nice insanlar görmüşüzdür.

Yeis içine düşen, karşılaştıkları sorunlarla yere serilen insanların ise imanlarında zafiyet olduğu ve Rableriyle irtibatlarının güçlü olmadığı aşıkardır. Çünkü bir insan Allah'a sığınıp rahatlayamıyorsa Rabb'iyile olan ilişkisinde problem var demektir. Oysa mü'min hem bollukta hem de darlıkta Rabb'iyile bağını güçlü tutan insan demektir. Zamanımız Müslümanlarının en büyük problemlerinden birisi işte

¹⁸⁸ 2/Bakara, 155-6.

budur. Allah'a dua edip sığınırken bile bir rahatlama hissetmezler. Duayı bile istenildiği gibi yapamazlar. Çünkü dillerinden dökülen ifadeleri samimi değildir. Yaptıkları duanın kabul olabileceğine kendileri de inanmazlar. Böyle düşünmekte haklıdırlar. Zira namazların sonrasında veya başka zamanlarda ellerini huzura açıp niyaz ettiklerinde ağızlarından çıkan kelimeler kalplerine uğramadan dışarı çıkar. Çoğu kez de bunlar ezberlenmiş kalıp cümleler olmaktan öteye geçmez.

Sadece bir rekâtı Allah dışında başka bir şeyi aklına getirmeden kılamayan, bütün dünyevî problemlerini namazda çözmeye çalışan bir insanın duasından farklı bir şey beklenemez zaten. Namazı da niyazı da şekilde kalmıştır. Dışarıdan bakılınca ibadet yapıyor görülür ancak kalbinin ibadetle bağlantısı zayıftır. Böyle olunca da duası Allah'tan kopuk olur.

Milletlerin Sınavı

Bolluk ve darlıkla, mutluluk ve üzüntüyle sadece insanlar sınanmaz. İnsanlar, parçası oldukları milletler vasıtasıyla da ayrı sınavlara tabi tutulurlar. Dolarıyla bizler kendi sınavımızı olurken aynı anda millet olarak bir başka sınavdan daha geçiyoruzdur. Hepimiz her an iki sınavdayız demektir. Birinde başarılı olmamız diğerinde de başarılı olacağımız sonucunu doğurmaz. Kendi sınavımızı iyi verebiliriz ancak içimizdeki basiretsizler ve hainler nedeniyle "millet sınavı"nı kaybedebiliriz. Tarihte bunun örnekleri pek çoktur. İçlerinde nice güzel insanlar bu-

lunmasına rağmen birlik olamayan toplumlar tarihin sayfalarından günümüze ulaşamamıştır. Yaşamış olduğumuz dönemde Müslümanlar hem tek tek hem de mmet olarak dünyanın her yanında zor sınavlardan geçmektedirler. Hatta bütün bir İslâm tarihine baktığımızda, içinde bulunduğumuz dönemin en ağır sınavın verildiği zamanlardan biri olduğunu anlarız.

Karşılaştığımız sıkıntılar nedeniyle bazen yeise düşer gibi oluruz, bazen de badireyi atlatmanın heyecanıyla mit besleriz. Lakin şu dönemde bütün bir İslâm dünyasını karamsarlığın kapladığını inkâr edemeyiz. Müslümanlar hem kendi hayatlarında hem de toplumsal yaşamda her türden sıkıntılarla yüzleşmekte ve çıkış yolları aramaktadırlar. Gerçekten de zor ve etin bir sreteyiz.

Biz Müslümanlara düşen, Rabb'imize ve insanlara karşı görevlerimizi ihmal etmeden, sabır ve metanetle ayakta kalmaya çalışmaktır. Eğer tersi bir tutum içerisine girersek bizlerin değerlerimizden uzaklaşmamızı ve toplum olarak paramparça olmamızı isteyenlerin hedeflerine hizmet etmiş oluruz.

Olan bitenlerin, çevrilen senaryoların farkında olabilirsek içinde bulunduğumuz dönemdeki sınavımızı da başarılı bir şekilde atlatabiliriz. Çünkü Rabb'imizin rahmetinden mit kesmemiz mümkün değildir. Bir ıkış yolunu bizlere her zaman ihsan edeceğine inanıyoruz. Zira o kitabında şöyle buyurmaktadır:

“De ki: ‘Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir.”¹⁸⁹

Rabb’imizden niyazımız, Bakara Suresi’nin son ayetinde ferman buyurduğu üzere bizleri kaldırmayacağımız bir yüküle sınamamasıdır. Ümmetin tek sığınağı olan bu yurdu her türlü desise, fitne ve kargaşadan uzak tatmasıdır. Çünkü İslâm dünyasının neresine giderseniz gidin, beklenti içerisinde oldukları tek memleket bizim güzel yurdumuzdur. Yeter ki biz birliğimizi bozmayalım ve Allah’ın dininden uzaklaşmayalım.

¹⁸⁹ 39/Zümer, 53.

ÜMİTSİZLİK MÜ'MİNE YAKIŞMAZ

Hem kendi hayatımıza hem de ümmetin ortak dünyasına baktığımızda çok ağır sınavlardan geçtiğimizi söyleyebiliriz. Hatta İslâm'ı yaşamamanın bundan önceki dönemlere göre çok daha zor olduğunu ikrar edebiliriz. Çünkü zamanımız insanının etrafı hiç olmadığı kadar haramlarla kuşatılmış durumdadır. Bir haramdan kaçayım derken, istememenize rağmen başka bir haramın içine düşüyorsunuz.

Yolda yürürken, "Gözüm harama ilişmeden evime veya iş yerime gideyim." demeniz aslâ mümkün değil. Öyle zor bir süreçten geçiyoruz ki, yaşam sınavımızı verebilmek için nefsimizle ve şeytanla mücâdele etmek yanında üzerimize saldıran haramlarla da cenk etmek durumundayız. Her yanımızdan kuşatılmış durumdayız. Esasında sınav sadece bizim sınavımız olsa belki o kadar dertlenmeyeceğiz. Lakin çocuklarımızın içinden geçmiş olduğu bâdireli dönem de bizleri dertlendirmektedir. Onların gençliğin verdiği heyecanla haramlara bulaşmalarından ve İslâm'ın arzu etmediği yollara düşmelerinden çok korkuyoruz. Kendimizi bir tarafa bıraktık, onların endişesinden yüreğimiz kasılıyor.

Kendimiz böyle olduğumuz gibi, İslâm dünyasına baktığımızda da içimizi ısıtacak ve bize mutluluk verecek bir manzara ile karşılaşmıyoruz. Hangi

İslâm ülkesinden bahsederseniz, aklınıza kan, gözyaşı ve huzursuzluk geliyor. Son dinin yeryüzündeki mevcut temsilcilerinin içler acısı hali yüreğinizi yakıyor. İslâm dünyasındaki güzellikleri bir kâğıda yazın diyecek olsak, boş bir sayfayı doldurmakta zorlanırsınız. Çünkü en güzel işlerimizi bile mahvetmekte çok mâhirizdir. Meselâ hac dendiğinde insanların zihnine Kâbe'nin etrafında tavaf yapmaktan önce, her yıl yüzlerce mü'minin anlamsız yere canını kaybetmesi geliyor. Velhasıl hangi İslâm ülkesinin ismini yazıp iki nokta üst üste koysanız, yazacağınız şeyler genelde insanı üzecek hususlar olacaktır.

Gözlerimiz Hep Yaşlanmakta, Yüreklere Mahzunlaşmaktadır

Elinden geldiğince Allah'a karşı görevlerini yerine getirmeye gayret eden, Müslümanların minik başarılarından tarifi imkânsız mutluluk duyan samîmî mü'minler bu manzaradan çok etkilenmektedirler. Haberlere bakmaya korkmaktadırlar. Sabah yeni ve üzen bir haberle karşılaşırım diyerek televizyonu korkarak açmaktadırlar. Gözleri hep yaşlanmakta, yürekleri mahzunlaşmaktadır. Neredeyse gülmeyi unutmuş durumdadırlar.

Hiç şüphe yok ki tablo son derece olumsuzdur. Bu manzaradan etkilenen samîmî kardeşlerimiz endişelerinde haklıdırlar. Çünkü onların Rabb'i bütün mü'minleri kardeş yapmış, peygamberleri de kardeşlerinin dertleriyle ilgilenmeyenleri gerçek mü'min

saymamıştır. Ancak çektiğimiz eleme rağmen, bizim tek başımıza bütün bu olumsuzlukları değiştirmeye gücümüz yetmez.

Gerçi her dönemde samîmî Müslümanlar yaşadıkları olumsuzluklardan etkilenmişlerdir. Hatta Hz. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra ortaya çıkan kargaşalar ve fitneler sebebiyle ümmet, aradan uzun bir süre geçmeden Rasûlullah'ın dönemini aramaya başlamıştır. Hatta yaşanan katliamlar ve fesat nedeniyle kıyâmetin kopmasının çok yakın olduğunu düşünenler bile olmuştur. Ancak gün gelmiş, o felaketler geride kalmış, ümmet cihana önderlik yapmıştır.

Ümitvar Olmamız Gerekliyor

Esasında kendi hayatımıza bakacak olduğumuzda da, ömrümüzün sürekli bir dalgalanma içinde olduğunu görürüz. Bazen hayat istediğimiz şekilde gider ve bizi çok mutlu eder. Müjdeli haberlerle keyfimiz yerine gelir. Ancak ansızın gelen üzücü bir haberle neşemiz kaybolup gider.

Üzüntü çekerken bu sefer sevinmemizi gerektiren yeni bir haberle karşılaşırız. İnişler ve çıkışlar hayatımızın bir parçası olur. Durum kendi hayatımızda böyle olduğu gibi, İslâm dünyasında da bize ümit verecek ışıklar görürüz; karamsar tabloya rağmen yine de ümitvar olmamızı gerektirecek güzel gelişmelere şahit oluruz. Hatta öyle ümitleniriz ki, "İslâm dünyası tekrar ayağa kalkacak ise şu gördüğümüz insanlar bunu sağlayacaklardır." deriz. Velhasıl küçük şeylerle mutlu oluruz. Mutlu edecek bü-

yük haberlere hasret kaldığımızdan küçük haberlerle mesut olmaya çalışırız. Her şeye rağmen unutmamamız gereken bir hakikat var. Şaka değil, bizler iki milyara koşan Müslümanlarız. Tek eksiğimiz bu büyük kardeşler topluluğunun yeniden kardeş olmasıdır. Bunu başarma yolunda atılan minik adımlar veya Müslümanların elde ettikleri küçük kazanımlar, işte bu yüzden bizi mutlu etmektedir. Her küçük başarı büyük çarkı çevirecek hareketi sağlar diye ümitleniyoruz. Potansiyelin olduğunu ancak bunun harekete geçirilmeye ihtiyacı olduğunu biliyoruz. Hem hüznü hem de ümidi bir arada yaşıyoruz.

İsterseniz kendinize bir sorun. Mü'minler adına üzüldüğünüz ve "Ya Rabbi, ne olacak halimiz?" dediğiniz süreçler sonunda sizi mutlu eden gelişmeler mutlaka olmuş ve şükredecek hâle gelmişsinizdir. Elbette bizim arzumuz mutlu olacağımız haberlerin çok daha fazla olması ve ümmetin hak ettiği yere ulaşmasıdır. Ancak gözüken o ki, bunun için zamana ihtiyaç var. Biz belki hayal ettiğimizi göremeyeceğiz, ancak bu uğurda üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmeye gayret edeceğiz. Dolayısıyla ye'se kapılarak ümmetin yarınından umudu kesmek yerine bu ümmetin bir ferdi olarak sorumluluklarımızın idrâkinde olmamız gerekiyor. Konuşmaya ve eleştirmeye gelince, konuşulacak çok şey var. Her birimize birer mikrofon uzatılsa ve İslâm ümmetinin hâlini anlatın dense, yarım saat konuşuruz ve çözüm yollarını söyleriz. İşin garip tarafı hepimiz üç aşağı

beş yukarı aynı şeyleri söyleriz. Öyleyse hastalık da devâ da bellidir. Asıl olan bu hastalığın tedâvisidir.

Hastalık hepimizin müşterek hastalığı olduğuna göre tedâviye önce kendi bedenimizden başlamak zorundayız. Sonra yakınlarımıza, ardından da çevremize ulaşmaya gayret göstermeliyiz. Yoksa hepimiz hastalıktan ve tedâvisinden bahsedip dursak ama iyileştirme yolunda bir adım atmasak, rahatsızlık aslâ düzelmeyecektir. Bu da gösteriyor ki, konuşmak yanında eylem de gereklidir. İcrâat olmadan konuşmanın fazla bir önemi yoktur. Bu nedenle başkalarının bir şeyler yapmasını beklemek yerine önce kendimiz neler yaptığımıza bir bakalım.

Üzerimize Düşen Vazifeleri Yerine Getiriyor muyuz?

Meselâ kendimize soralım: “Ben sürekli dertleniyorum ve olumsuzluklardan şikâyet ediyorum ancak üstüme düşen vazifeleri yerine getirmek hususunda gayret ediyorum muyum? Rabb'imizin benden istemiş olduğu ibadetler hususunda ne kadar hassas ve titizim. Bunları yerine getirirken hakkını vererek edâ etmeye mi çalışıyorum yoksa birer adet hâline mi getirdim? Bunun yanında, başta ailem olmak üzere etrafımdaki insanlarla Rabb'imın arzuladığı şekilde iletişim kurabiliyor muyum? Çevremdekiler benim onlarla ilişkimden memnun mu? Beni gerçekten dost olarak mı görüyorlar, yoksa katlanılması gereken biri olarak mı kabul ediyorlar? İslâm yaşanarak başkalarına teblîğ edildiğine göre, ben acaba yaşantımla çev-

remin İslâm'a ısınmasına mı ondan soğumasına mı neden oluyorum? İslâm adına birileri vakıflar ve dernekler vâsıtasıyla bir şeyler yapmaya gayret ederken, ben sadece seyrediyor muyum yoksa yardıma koşuyor muyum?"

Bütün bu soruları çoğaltarak kendi durumumuzu anlamamız mümkündür. Esasında herkes kendisinin nasıl bir hâlde olduğunu çok iyi bilir. Öyleyse İslâm dünyasından dertlendiğimiz kadar kendimizden de dertlenmemiz gerekiyor. Eleştirmek kolaydır. İslâm âlemine bakarsınız, nelerin yanlış gittiğini görerek ahkâm kesebilirsiniz. Ama asıl olan kendimize bakarak eksiklerimizi görmemiz ve ondan sonra bunları düzeltmek için çaba göstermemizdir. Kaldı ki, herkes kendi kusurlarını çok iyi bilir. İbadetlerindeki kusurları, insanlarla olan ilişkilerindeki hatâları, nefsiyle baş başa kaldığındaki eksiklikleri tam olarak bilir. Peki, bunları düzeltmek yolundaki çabası nedir? Asıl sorgulamamız gereken husus budur. Ben âhiretim için ne yapıyorum? Bu sorunun cevabı olarak birkaç güzel cümle kurabiliyorsak o zaman İslâm dünyasından ümitvar olmak için bir nedenimiz var demektir.

Samîmî Bir Mü'min Olabiliriz

Biz belki bir Şâh-ı Nakşbend, bir Abdulkadir-i Geylanî, bir Somuncu Baba, bir Hulûsi Efendi olamayız ancak samîmî ve elinden geldiğince çabalayan bir mü'min olabiliriz. Bunun önünde bir engel yok. O yüzden kendi nefsimizi ıslah ile işe başlamak çok önemlidir. Bunun için çabalarsak Rabb'imizden yana

olan ümidimiz de artacaktır. Ona olan yakînimiz artıkça ümitsizliğimiz kaybolacaktır. Çünkü kâinatta olup biten her şeyin onun yüce kudreti çerçevesinde gerçekleştiğini iyi anlayacağız. Bu da bizi Allah'a daha yakın olmaya götürecektir ve olup bitenlerin mü'minlerin silkelenmesine vesîle olacağını ümit ederek karamsarlığı atacağız. Çünkü bizim Rabb'imiz şöyle buyurmaktadır: *"De ki: 'Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuza kesmeyin. Doğrusu Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir."*¹⁹⁰

O değil midir ki, tek bir insanın başlattığı İslâm daveti ile bütün yeryüzünü son hak din ile şereflendiren? O değil midir ki, at sırtındaki milletler eliyle İslâm'ın sancağını yeryüzünün her tarafına diktiren? O değil midir ki, Müslümanları dünyanın ahlak önderleri yapan? Evet, O her şeye kâdirdir. O bizi bekliyor. Adım atmamızı, biraz çabalamamızı istiyor. Hiç şüphe yok ki O, güzel Müslümanlar eliyle bu son hak dini tekrar eski şaşalı günlerine ulaştıracaktır. Sorun, bizim bu başarıdaki katkımızın ne olacağındadır. Rabb'imizden niyâzımız, kendi Müslümanlığımızı yetersiz görerek hâlimizi düzeltmeye gayret etmemizdir. Yeni tebliğ ediliyormuşçasına bu dinin nurunu her yana ulaştırmaya çabalamamızdır. Bu uğurda gayret sarf edenlere selâm olsun. Hâlâ uykuda olanlara da uyanmak nasip olsun.

¹⁹⁰ 39/Zümer, 53.

RABB'İN RIZÂSINI GÖZETMEK

Bir insanın yapmış olduğu hareketi başkalarının gözüne girmek için yapmasına riyâ ve gösteriş denir. Bu şekildeki davranışlarda doğallık yoktur, ikiyüzlülük ve yapmacıklık vardır. İnsanın kendisiyle ve toplumla çelişik yaşamasa, iki farklı şahsiyet sergilemesi söz konusudur. Böylesi davranışları benimseyenler kendileriyle, çevreleriyle, en önemlisi de Allah'la barışık değillerdir, devamlı bir ikilem içindedirler, huzursuzdurlar. Toplumun önündeyken farklıdır, yalnız kaldıklarında ise bambaşka bir şahsiyet olur çıkarlar.

İnsanların farklı kimlikler sergilemelerinin kökenleri onların çocukluk dönemlerine kadar iner. Çocuklar, aile içinde karşılaştıkları baskı ve şiddet nedeniyle ebeveynlerinin yanında farklı, yalnız kaldıklarında da farklı davranışlar sergilerler. Ev ortamı onları âdetâ yalan söylemeye sürükler. Yaptıkları hataları inkâr ederler, suçları bir başkasına atmayı alışkanlık haline getirirler. Karşılaşacağı baskı nedeniyle en iyi yardımcı olarak yalanı kullanırlar. Ellerinden geldiğince uslu çocuk rolünü oynamaya çalışırlar, anne babalarının yanında doğal davranmazlar, daha o yaşlarda vaziyeti idare etmeyi öğrenirler. Bazen de gereksiz veya aşırı ödüllendirmeler olumsuz etki yapar; bu durumda bazı çocuklar, anne babala-

rının gözüne girmek için bir kısım davranışları sırf o dl elde etmek için istemeyerek yaparlar, ilk fırsatta da tam tersi bir tavır içine girerler. Ebeveynin kendi aralarındaki yanlış tavırları da onların olumsuz killenmelerinde etkili olur. Anne babalarının evlerinde sergiledikleri aile içi davranış tarzının bir başkası yanında tamamen değişmesi, arkasından knadıkları ve son derece ktledikleri kimselerle karılatıklarında yakınlık göstermeleri de onların ahsiyetlerinin killenmesinde olumsuz etkiler bırakır. Böylece ocuklar duruma göre tiyatro oynamayı hayatın gereği gibi algırlar. Gerek okul döneminde ve gerekse daha ileriki yalarda aynı tavrı besleyen etkenlerin neticesinde, böyleleri âdetâ iki kimlikli insanlar olurlar.

Böylesi bir atmosferde yetişen ve insanlarca beğenilmeyi her şeyin önüne koyan kimselerin yaptıkları ibadetlerde de aynı ikilem kendini gösterir. Başkalarının kendileri hakkında iyi düşünmesi için, görülen alanlarda ibadet dkn olur çıkarlar, başka zaman yapmadıkları ibadetleri başkalarını etkilemek için yaparlar. Bazen bu siyaset için yapılır, bazen de bir makama ulaşmak için. Bu tavır, bazen de masum bir yardım bağıında kendini gösterir. Fakir insanlara yapılacak yardımın herkes tarafından duyulması ve ne kadar iyiliksever bir kişi olduğunun bilinmesi için ilan ve reklamın her türlüsü sonuna kadar kullanılır. İnsanlar da onların bu reklamına aldanarak ne kadar cömert ve iyilik sahibi bir kişi olduğunu d-

nürler. Hâlbuki bilmezler ki, onların bu davranışlarının esas nedeni yapmak istedikleri bazı işleri gölgelemek veya bir yerler nezdinde muteber bir insan olduğu imajını uyandırmak veyahut da ileriki yatırımları için çıkabilecek pürüzleri daha baştan silmektir. İsimleri karanlık işlere karışmış nice insanın hayır ortamlarında boy göstermesini başka neyle izah edebiliriz ki? Bu aynı zamanda, menfaat ve istikbal için her şeyin hizmet aracı olarak görülmesi ve arzulara alet edilmesidir. Dolayısıyla yer ve zamana göre farklı karakter sergilemek ve ortama bir bukalemun gibi hemen uyuvermek, bunu yapan gözünde açık-gözlülük ve iş bilirliktir. Asıl olan onun hedeflediği şeye doğru yürüyebilmesidir ve bu amaçla önündeki her engeli hangi yolla olursa olsun aşmak durumundadır. Tabii bu şekilde davranan az sayıdaki insan için yaptığımız bu tespitlerden, gerçekten samimi olarak yardımda bulunan büyük çoğunluğu tenzih etmek gerekir. Onların samimi yardımları sayesinde çok sayıda fakir ve muhtaç insan hayatını sürdürebilmektedir.

Meseleye dinin nasıl baktığına göz atacak olursak; insanların gözünde hiç tasvip görmeyen çift şahsiyetli olmayı Allah'ın asla sevmeyeceği âşikârdır. Çünkü kulların hoş görmediğini Allah'ın da hoş görmeyeceği bellidir. Bunu da en iyi ibadetler alanında görmekteyiz. Allahu Teâlâ kendisine yapılan ibadetlerde gösterişe kaçılmasını asla tasvip etmez ve şöyle buyurur: *“Vay o namaz kılanların haline ki, onlar*

kıldıkları namazdan habersizdirler. Onlar gösteriş yaparlar."¹⁹¹ Allahu Teâlâ, insanları beğendirmek ve onların gözüne girmek için ibadet eden insanlara "Böyle ibadet edeceğine hiç yapma daha iyi. İbadetini benim için yapmaya çalış. Çünkü o ibadeti sana emreden ve mükâfatını verecek olan benim. O halde benim için yap." der gibidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de bir grup riyâkâr hakkında şöyle buyurmaktadır:

*"Bazı şehitler, malını tasadduk edenler ile âlimler mükâfat olarak cenneti isteyecekleri zaman, Allahu Teâlâ her birine 'Yalan söylediniz; biriniz desinler diye cömertlik etti; diğeriniz desinler diye savaşta kahramanlık gösterdi; diğeriniz de falan kimse âlimdir desinler diye okudu.' buyuracak ve bunların hiçbiri mükâfat alamayacaktır."*¹⁹²

Bu hadiste bizler için çok ibretlik dersler vardır. Gösteriş olsun, nâmım yürüsün, insanlar beni övsün diyerek yapılan iş, niyetini bilmedikleri için insanların gözünde büyük bir amel olarak gözükebile, Allah o kulun kalbini iyi bildiğinden, içindekiyle dışındakinin farklı olduğunu gördüğünden, ona hiçbir sevap vermez, belki de cezalandırır. Bir başka hadiste bu gerçek daha açık bir şekilde ifade edilmektedir:

Hz. Peygamber (s.a.v.) ashabına der ki: *"Sizin için en korktuğum şey küçük şirktir."* Ashabı şaşırarak "Küçük şirk de nedir?" diye sorarlar. Hz. Peygamber (s.a.v.) onlara şöyle buyurur: *"Küçük şirk riyâ yani gösteriştir. Allahu Teâlâ kıyamet günü herkesi yaptığı*

¹⁹¹ 107/Mâûn, 4-6.

¹⁹² Bunu ifade eden uzun rivayet için bkz. Müslim, İmâre, 152.

ameline göre mükâfatlandıracağı zaman şöyle buyuracaktır: Dünyada kime gösteriş yapttıysanız, şimdi gidin onların yanına. Bakalım onlarda size verilebilecek bir mükâfat var mı?"¹⁹³ Bu hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.), gösteriş için, insanların gözüne girmek için bir takım iyilikler yapanların kıyamet günü sevap alamayacaklarını ve kandırdıkları kimselerin yanına gönderileceklerini haber vermektedir. Gönderildikleri kimselerin onlara bir yararı dokunmayacağı için hüsrana uğrayacaklar ve Allah rızâsını gözetmeden sırf insanların gözüne girmek maksadıyla yaptıkları ameller boşa gidecektir. Hz. Ali böylelerini çok güzel tanıtmaktadır: "Gösteriş yapanın alameti şunlardır: Yalnız kaldığında amelinde tembelleşir, halk içindeyken heveslenir. Övüldüğü zaman amelini çoğaltır, yerildiğinde ise azalır."

Bütün sorun insanın dünyaya bir imtihan için geldiğini zaman zaman unutmamasındadır. Dünyayı ebedî ve devamlı yaşayacağı bir yer gibi görmesindedir. Buranın geçici olduğu, insanın yaptıklarından hesaba çekileceği unutulduğunda veya önemsenmediğinde, beşerin beğenisi ön plana çıkmakta, bu sefer Allah rızâsı değil de etraftakilerin hoşnutluğu gözetilmektedir. Bu, ibadette bile kendisini göstermektedir. İnsan şaklen Allah'a ibadet etmekte ancak gönlünden bunu bir kula doğru yapmaktadır, arzusu onun gözüne girmektir. Dolayısıyla bir başka insana kulluk yapıyor gibidir.

¹⁹³ Ahmed bin Hanbel, Musned, V. 428, 429.

Başkalarını da teşvik etmek gayesiyle yapılan ibadetleri, yardımları ve iyilikleri yukarıdaki tanımlamanın dışında tutmak gerekir. Eğer insan gerçekten yaptığını iyi niyetle yapıyor ve bunu yaparkenki niyeti, insanların kendisini örnek almaları ve benzeri yardım ve iyilikleri onların da yapması ise, Allah elbette onun kalbindeki niyetini bilmektedir.

Mükâfatını da niyetine göre verecektir. Başkalarının da aynı veya benzeri hayrı yapmasına sebep olduğu için onların sevaplarının bir mislini kendisi de alacaktır. Ancak kişinin niyetinin ne kadar önemli olduğu dikkatlerden kaçmamalıdır. Dolayısıyla asıl olan kalbinin kendisine ne dediğidir. Eğer ibadetini yaparken gönlünden başkalarına beğendirme arzusu geçiyorsa, çevresindekiler olmadığı takdirde o ibadeti farklı şekilde yapacaksa, burada bir problem var demektir. Keza başkaları olmadığı takdirde yaptığı iyiliği yapmayacaksa, burada da sorun var demektir.

Sonuç itibarıyla, şahsiyet ikileşmesi son derece ciddi bir sorundur. Bunun ortaya çıkması daha çocukluk dönemine kadar uzandığına göre, ebeveynler yavrularını böyle olmaya itecek ödüllendirmelerden veya baskılardan kaçınmak durumundadırlar. Kendileri de bu tür davranışlar sergileyerek çocuklarına kötü örnek olmamalıdırlar. Kalbiyle barışık, yalnız kaldığında içi huzurlu olan insanlar yetiştirmek istiyorsak, çocuklarımızı farklı ortamlara göre değişik davranışlar içine girmeye neden olacak davranışlardan kaçınmamız gerekir.

Allah'tan dileğimiz, ibadetlerimizi ve diğer davranışlarımızı gerçekten gönlümüzden gelerek yapmayı bizlere nasip etmesidir. Sırf insanlar desin diye gösteriş yapmaktan benliğimizi korumasıdır.

İLLE DE SEVGİ

“Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkatte mü’minlerin misâli, bir bedenin misâlidir. İnsan vücûdundan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve ateşle ona katılırlar.”

(Müslim, Birr, 66.)

İnsan küçüklükten itibaren kendisine hayatın her alanında bazı kimseleri örnek alır. Hatta çocukluk dönemlerinde örnek aldığı kişilerin şahsiyetleriyle özdeşleşmek ister. Bu durum insanın doğasında vardır, ancak önemli olan örnek alınacak insanın nasıl biri olduğudur. Bu yüzden, çocukları ruhsal yönden olumsuz yönde etkileyecek kötü örneklerden korumak son derece önemlidir. Esasında örnekliliğine her zaman ihtiyaç duyduğumuz Hz. Peygamber (s.a.v.)’in hayatı bizler için en güzel rehberdir. Biz bu yazımızda onun hayatının sevgi boyutunu ele almaya çalışacağız.

Hz. Peygamber (s.a.v.)’in yaşam öyküsüne göz gezdirdiğimizde, bütün hayatının “herkese sevgi” üzerine binâ edildiğini söylememiz abartılı bir ifade olmayacaktır. İnsanlığa İslâm’ı sunduğu dönemde dünya üzerinde yaşayan milletler içerisinde medeniyet olarak en alt seviyelerde bulunan bir toplumdaki, 23 yıl gibi kısa bir sürede, Allah’ın sevdiği, onların da Allah’ı sevmelerini Yaratıcı’nın neredeyse eşde-

ğerde gördüğü¹⁹⁴ bir nesil çıkarması, ancak sevgi temelli bir yaklaşımla izah edilebilir. İnsanlar Allah Rasûlü'nün getirmiş olduğu ilâhî kitabın buyruklarından etkilenerek bunun bir beşer kelâmı olmayacağını anlıyorlar ve onlara erdemliliği takdim ettiğini görerek son dine koşuyorlardı. Ancak bir o kadar da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şahsiyetinde kendini bulan güzel hasletlerin, başka bir ifadeyle yaşayan Kur'an'ın insanı kuşatan atmosferinden etkileniyorlardı. Çünkü insanlar mesajın kendisi kadar mesajı getirenin şahsiyetiyle ve onun sunduğuyla ne derece uyumlu olduğuna da bakmaktaydılar.

Bu nedenle, nübüvvet öncesi kazandığı itibar yanında, İslâm'ı tebliğle birlikte, maddî hiçbir şey va'detmeksizin, köleler de dâhil herkese sevgi kanatlarını açması ve sonuçta başarılı olması, son elçiyi model alma durumunda olan bizler için pek çok hikmet içermektedir.

Nitekim Allahu Teâlâ da, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in muvaffak olmasının ve herkesçe sevilmesinin ardındaki nedenlerden birinin insanlara sevgi ve merhametle yaklaşması olduğuna kitabında işaret etmektedir. Bir âyette buna şu şekilde vurgu yapılmaktadır:

*“Allah'ın rahmetiyle sen onlara yumuşak davrandın. Şâyet kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılıp giderlerdi.”*¹⁹⁵

¹⁹⁴ 9/Tevbe, 100.

¹⁹⁵ 3/Âl-i İmrân, 159.

Rasûlullah, İslâm davetini ulaştırdığı insanlara gösterdiği sevgi ve şefkatin daha da fazlasını beraberrinde bulunan insanlara gösteriyordu. Gerçekten de o, sevmenin, insanlara değer vermenin, herkesi kucaklamanın canlı örneğiydi. O, ailesini severdi. Ev işlerinde onlara yardım ederdi. Arkadaşlarını sever, birlikte olmaya önem verirdi. Göremediği zaman ne durumda olduklarını sorardı. Hasta olanlarını ziyaret eder, en fakirleri de dâhil davetlerine katılır, birlikte aynı kaba kaşık salar, maddî sıkıntı çekenlere destek olurdu. Komşularının sorunlarıyla ilgilenir, komşu tarafından beğenilmeyi iyi insan olmanın alametlerinden biri sayardı. Çocukları çok severdi. Onlarla şakalaşır, gönüllerini alır, birlikte oynardı. Hayvanları da severdi. Onlara fazla yük yüklenmesini, dövülmelerini, hedef yapılmalarını asla tasvip etmezdi. O hem bir peygamber, hem bir ağabey hem de bir kardeşti. Kısacası o herkesin her şeyiydi.

Rasûlullah'ın İslâm'ı anlatmak üzere çeşitli bölgelere gönderdiği cefakâr ve fedakâr temsilcilerinin son hak dini yaymada olağanüstü başarılı olmalarında da, onun şahsiyetini örnek alarak, duruşlarıyla karşılardakileri etkilemeleri yatmaktaydı ve sonuçta İslâm'a girmelerine vesile oluyorlardı. Çünkü Allah Rasûlünün bu sadık dostlarının, İslâm'ı anlatmak uğruna pek çok maddî sıkıntılara maruz kalmaları yanında, karşılardaki muhataplarının her hallerine katlanmaları ve güler yüz üzerine kurulu bir yaklaşımla bölge insanlarını etkilemeleri sonucunda

İslâm kısa sürede Arabistan yarımadasına yayılmıştır. Bir âyette de belirtildiği üzere, *“İnanıp iyi davranışlarda bulunanlara gelince, çok merhametli olan Allah onları sevgili kılacaktır.”*¹⁹⁶ Hz. Peygamber (s.a.v.)’in sahâbîlerinin birbirlerine olan sevgileri, yakınlıkları, dayanışmaları ve fedakârlıkları ise insanın gözlerini yaşartacak boyuttadır.

Gerçekten de sosyal bir varlık olan insan toplum içinde kendisine ancak sevgi ile yer bulur, karşısındakine sadece sevgiyle bir şey verebilir. Çünkü toplumları bir arada tutan şey sevgidir. İnsanlar birbirlerine olan inançlarını kaybeder de fertler arasındaki sevgi bağı çeşitli nedenlerle çözülmeye başlarsa, herkes birbirine yabancılaşmaya, hatta düşman olmaya başlar. Artık çözülmeyi haber veren felaket çanları çalmaya başlamış demektir. Toplumun dokusunun sadece sevmekle, insanların birbirlerine gönülden bağlanmalarıyla korunacağını çok iyi bilen Allah Rasûlü, Müslümanların birbirleriyle kenetlenmelerine ve aralarındaki bağı güçlendirmelerine -bu nedenle- çok önem verirdi. Bir hadislerinde mü’minleri bir bedene benzeterek şöyle buyurmuşlardır: *“Birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamette, birbirlerine şefkatte mü’minlerin misâli, bir bedenın misâlidir. İnsan vücûdundan bir uzuv rahatsız olsa, diğer uzuvlar uykusuzluk ve ateşle ona katılırlar.”*¹⁹⁷ Bir toplumun gönül birlikteliğini bundan daha iyi anlatan bir ifade olamaz.

¹⁹⁶ 19/Meryem, 96.

¹⁹⁷ Müslim, Birr, 66.

Dolayısıyla vücutta bir uzuv rahatsızlandığında diğer uzuvlar nasıl buna ortak oluyorsa, Müslümanların arasındaki bağ da bunun gibidir. İnsanlar birbirlerine karşı duyarsız değillerdir. Nitekim mü'min olmanın şartlarından biri olarak Müslümanların birbirlerini sevmesini gösteren Allah Rasûlü, konuyla ilgili bir hadislerinde şöyle buyurmaktadırlar: *“Nefsim kudretinin elinde olan Zâta yemin ederim ki, iman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevedikçe gerçekten iman etmiş olmazsınız!..”*¹⁹⁸ Dolayısıyla Müslüman kardeşliğinden bahsedilecekse bunun yolu inananların birbirlerini sevmeleri, gönül pencerelerini karşılıklı açmaları ve hatalara karşı hoşgörülü olmalarıdır. Kişi kendisinin kusurlarını nasıl hoşgörüyle karşılayabiliyorsa, karşısındakilerin hatalarına da aynı affedicilikle bakabilmelidir. Bu yapılabildiği takdirde gerçek sevgiden artık bahsedebiliriz.

Bu sevgiyi tesis etmenin veya güçlendirmenin çok basit ve pratik yolları vardır. Bazen bunu bir güler yüz sağlayabileceği gibi bazen bir selam bazen de çok küçük bir yardım, arada güçlü bir sevgi bağı oluşturabilir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bu nedenle insanların sevgilerini birbirlerine açmalarını ve bu yolla dostluklarını kuvvetlendirmelerini teşvik ederdi. İsterdi ki insanlar birbirlerine olan muhabbetlerini her fırsatta dile getirsinler ve böylece aralarında kopmaz bir sevgi zinciri oluşsun. Nitekim bir hadislerinde, *“Biriniz kardeşini (Allah için) seviyorsa ona sev-*

¹⁹⁸ Müslim, İmân, 93.

diğini söylesin."¹⁹⁹ buyurmuşlardır. Bir keresinde de yanında bir kişiyle otururken oradan birisi geçer. (Yanındaki), "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben şu geçeni seviyorum." deyince, Hz. Peygamber (s.a.v.), "Peki kendisine dedin mi?" diye sorar. "Hayır!" deyince, "Ona söyle!" der. Adam kalkıp gidene yetişir ve: "Seni Allah için seviyorum!" der. Adam da, "Kendisi adına beni sevdiğin Zat da seni sevsin!" diye mukabelede bulunur.²⁰⁰ Başka bir hadislerinde de sevgi yumağını küçük iltifatlarla örme sadedinde şunları tavsiye etmişlerdir: *"Musâfaha edin ki, kalplerdeki kin gider, hediyeleşin ki birbirinizi seversiniz ve böylece aradaki düşmanlık biter."*²⁰¹

Böyle bir sevginin herhangi bir çıkara dayanmayacağı aşikârdır. Kökeninde sadece Allah rızası olan bu dostluk insana dostu için her türlü fedakârlığı yaptırır. Her derdinde onun yanında olmak ister, neşesini paylaşır, sevdiği kişi bilir ki o her zaman yanındadır. Çıkar ilişkisi üzerine kurulu sözde dostluklar ise menfaat kesildiği anda kopar. Temeli gönül değil de gösteriş ve menfaat olduğundan insanlar dar zamanda dost bildiklerini yanlarında göremezler. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.) mü'minler arasındaki kenetlenmenin ve gerçek sevginin bir karşılığa dayalı olmamasına çalışırdı. Mü'minleri bir arada tutan, birbirlerini sevdiren şe-

¹⁹⁹ Ebû Dâvûd, 5124.

²⁰⁰ Ebû Dâvûd, 5125.

²⁰¹ Muvatta', Hüsnü'l-Hulk 16.

yiñ sadece kardeşlik olmasını isterdi. Bir hadislerinde böylesi insanların kardeşliğini şöyle övmektedir: *“Allah’ın kulları arasında bir grup var ki, onlar ne peygamberlerdir ne de şehitlerdir. Üstelik kıyamet günü Allah katındaki makamlarının yüceliği sebebiyle peygamberler de, şehitler de onlara gıpta ederler.”* Orada bulunanlar sorarlar: *“Ey Allah’ın Rasûlü! Onlar kim, bize haber verin!”* Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.); *“Onlar aralarında kan bağı da birbirlerine bağışladıkları bir mal da olmadığı halde, Allah’ın ruhu (Kur’an) adına birbirlerini sevenlerdir.”*²⁰² buyururlar. Konuyla ilgili olarak pek çok hadis buyurmuş olan Allah Rasûlü bir keresinde de *“amellerin en faziletlisinin Allah için sevmek, Allah için buğzetmek”* olduğunu belirtmişlerdir.²⁰³

Dinimizde sevgisizliğe asla yer yoktur. Allah’ın kendisine değer verdiğini ve kusurlarına rağmen sevdiğini bilen Müslüman, karsısındakine önem veren ve mü’min kardeşini hatalarına rağmen seven, ona kollarını açan, her şeye rağmen kucaklayabilmektedir. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.) karşısındakilere sevgi ve merhamet göstermeyenlerle ilgili olarak *“Allah, insanlara merhamet etmeyene rahmette bulunmaz.”*²⁰⁴ buyurmuşlardır. Başka bir hadislerinde de merhametin ebedî hüsrana uğrayanların kalbinden kopup gideceğini belirtmişlerdir.²⁰⁵

²⁰² Ebû Dâvûd, 3527.

²⁰³ Ebû Dâvûd, 4599.

²⁰⁴ Buhârî, Tevhîd, 2.

²⁰⁵ Tirmizî, 1928.

Bu sevgi sadece Allah'a ve insanlara yönelik bir sevgi değildir. Kâinattaki her şeye kıymet veren, Allah'ın yaratarak değer verdiğine saygı gösteren ve onu yücelten bir sevgidir. Buna hayvanlar da girer, ağaçlar da, taşlar da. Yuvasından yavrularını alanların etrafında kanat çırpıp kuşu gören Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yavruların derhal yerine konmasını emretmesi ile karınca yuvasının yakılmasına kızması bundandı.²⁰⁶ Hz. Peygamber (s.a.v.), anlattığı hikâyelerle de insanların hayvan sevgisini güçlendirirdi. Susuz bir köpeği çarığıyla sulayan kadının günahlarının bağışlandığını²⁰⁷, kediyi aç bırakarak ölümüne neden olan bir başka kadının da cehennemlik olduğunu aktarmaları gibi.²⁰⁸

Sonuç olarak sevgi, ömür boyu Allah'a, Rasûl'üne, Müslümanlara, insanlara ve tüm yaratılmışlara bağlıdır, kısacası hayatın kendisidir. Yeri geldiğinde bu bağlantı için ağlamaktır, hüzünlendirmektir. Sevgi gösterilmesi durumunda çiçeklerin bile daha hızlı büyüdüğünün anlaşıldığı bir çağda bu ortak değer insan yüreğinden kopup gitmesinin ne tür sonuçlar doğurduğunu günlük hayatımızda görmekte ve basında çok sık izlemekteyiz. Bir maharet olan sevgiyi ve hoşgörüyü kaybedip vahşileşen, yaşam enerjisini tüketip mânevî duyguları kalbinden tamamen tasfiye eden insan, akıllara gelmeyecek

²⁰⁶ Ebû Dâvûd, 2675.

²⁰⁷ Müslim, Selâm, 154-5.

²⁰⁸ Buhârî, Bed'u'l-Halk, 16.

kadar ktleŖiŖ merhamet yoksunu bir varlık haline gelebilmektedir.

Sözü büyük gönül stadına bırakalım. Ynus Emre ne güzel sylemiŖ:

Gelin tanış olalım, sevelim, sevilelim.

Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın sözleri de bizi yüreğimizden yakalamaktadır:

Hiç kimseye hor bakma

İncitme gönül yıkma

Sen nefsine yan çıkma

Mevla görelim neyler

Neylerse güzel eyler

SEVMEDEN ASLA...

“Nimetleriyle sizi beslediği için Allah’ı sevin. Beni de Allah sevgisi için sevin.”

(Tirmizi, 3798.)

Sevgi, değer vermektir. Yanında oluğu hissettirmek, neşeyi paylaşmak, hüzne ortak olmak, onun adına kederlenmek, mutlu etmek için çabalamak, umutlandırmak, gönlümüzdekilerden ve sahip olduklarımızdan vermek, yanlış yapması durumunda muhabbet ve düşkünlüğün tabii sonucu olarak uyarmaktır. Velhasıl sevgi, değer verilenle omuz omuza durmaktır.

İnsana en büyük değeri veren hiç şüphesiz ki, onu en güzel şekilde dünyaya getiren Allah’tır. Âdemoğlunu eşref-i mahlûkat olarak yaratmış, mükemmel bir beden ile donatmış ve evrendeki her şeyi hizmetine sunmuştur. Yine kullarına olan sevgi ve şefkatinin bir sonucu olarak, görevlendirdiği elçiler vasıtasıyla onlara zatını tanıtan kitaplar göndermiştir.

Bu buyruklarında şefkat ve rahmetini dolayısıyla sevgisini sürekli dile getirmiş, ne denli ve çeşitli ikramlarda bulunduğunu belirtmiş, böylece verdiği değer göstermiş, bunu yaparken de kendi konumunu öğretmiştir. Bu buyruklarında insanoğluna sun-

duğu nimetlerin yerinde kullanılması, dünyanın huzur ve mutluluk yurdu olması için gerekli olan yol haritasını çizmiştir. Bunun gereği olarak insanoğlundan, tabiatıyla son derece uyumlu, onun gücünü ve sabrını asla zorlamayan bazı isteklerde bulunmuştur. Erdemli insan olmanın gereklerini açıklamış, yapılmasını istediği ibadetleri belirlemiş, haramları beyan etmiştir. Bunların, yararlarına olduğu için istendiğinin ve kendilerini gerçekten seven bir rableri olduğunun bilinmesini istemiştir. Dolayısıyla emirler de yasaklar da insanların iyiliğindedir ve yüce yaratıcı bunları yarattıklarını sevdiğinden, onların hayrını arzuladığından dolayı istemektedir. Sunduğu nimetlere asla denk gelmeyecek talepleri yanında kullarından da kendisini sevmelerini beklemekte, onu sürekli anmalarını ve unutmamalarını talep etmekte²⁰⁹, onlara çok yakın olduğunu, ondan dilemeleri karşısında dualarına icabet edeceğini belirterek²¹⁰ her zaman yanlarında olduğunu hatırlatmaktadır. Burada, karşılıklı bir sevginin tesis ettirilme isteğinden, sevgilinin isteği nasıl ağır gelmiyorsa yaratıcının isteklerinin de aynı şekilde algılanmasından ve bunların heyecanla yerine getirilmesi arzusundan, bozulmaz bir uzlaşma olan sevgi bağının kurulma çabasından bahsedebiliriz. Nitekim bir ayette buna vurgu yapılmaktadır: *“(Rasûlüm!) De ki: ‘Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı*

²⁰⁹ 2/Bakara, 152.

²¹⁰ 2/Bakara, 186

bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir."²¹¹ Hz. Peygamber (s.a.v.) de bir hadislerinde buna vurgu yapmaktadırlar: *"Nimetleriyle sizi beslediği için Allah'ı sevin. Beni de Allah sevgisi için sevin."*²¹²

Bu sevgiye karşılık verebilen ve yaratıcısını içten sevebilen insan gerçek sevgiye ilk adımı atmış ve imanı içselleştirmiş olacaktır. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) imanın tadına ermenin üç şartından biri olarak Allah ve Rasûl'ünü bu ikisi dışında kalan her şeyden ve herkesten daha çok sevmeyi saymaktadır.²¹³ Bu nedenle, insanı en güzel biçimde yaratan, akılla donatan ve güneşi, ayı, yıldızları, yağmuru, toprağı velhasıl her şeyi hizmetine sunan, kitaplar ve elçiler göndermek suretiyle yüksek değer veren Allah, şüphesiz içten sevmeyi, bunun ardından da buyrukları gönülden yerine getirilmeyi hak etmektedir.

Kur'an kıssalarında geçmiş peygamberlerin bu uğurdaki fedakâr yaşantıları ile rablerine olan derin sevgileri nedeniyle katlanmak durumunda kaldıkları eziyetler aktarılmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in hayatı da bunun örnekleriyle doludur. İnsanları hak yola çağırmaya başladığı andan vefat edişine kadar geçen süre göz önüne getirildiğinde, bedensel eziyetler ve vatanını terk etmek de dâhil, çekilen çileli hayatın izahının sadece Allah sevgisi olduğu çok iyi

²¹¹ 3/Al-i İmrân, 31

²¹² Tirmizi, 3798.

²¹³ Buhârî, İman 9.

anlaşılır. Onun yaşamı, Allah'a kulluğu yerine getirmenin, emir ve yasaklarına uymanın ve Yaratan'a meftun oluşun tarifi imkânsız hazzının canlı örneğidir.

Yüce Yaratıcı'ya karşı gösterdiği hassasiyet bu sevginin dışarı yansımasıdır. Namazları eda ederken kendini ibadete vermesi, Rabb'in huzurunda durmanın keyfini yaşaması, hacda coşkunculuk göstermesi, yoğun sevgisinin inanılmaz hafifliğiyle hayatını nafile namaz ve oruçlarla bezemesi ondaki muhabbetin zirvede oluşunun bazı yansımalarıdır.

Rasûlullah Allah'ı sevmenin hayata yansımaları örnek yaşamıyla mü'minlere bizzat gösterdiği gibi, yaptığı sohbet ve konuşmalarda yönlendirici olmuş, Allah'ı sevmenin hayata nasıl yansıtılacağını öğretmişlerdir.

Abdestin hakkının verilerek alınmasını, namazın erkânına uyularak huşu ile kılınmasını, oruç esnasında sadece aç kalınmayarak nefse sahip olunmasını, kötü sözlerden sakınılmasını istemesi; hacda kulun kendisini tamamen Allah'a vererek otları koparmaktan bile uzak kalmasını buyurması; zekât verilirken malın en kötüsünün verilmesinden sakınılmasına dikkat çekmesi... ibadetlerin sadece şekilde kalmamasını, ruha kadar inmesini, sevgisi kalbi kuşatması gereken yaratıcının talebine gönülden icabet edilmesini arzulasındandı. Gerçekten de kul, Allah sevgisini kalbinin her zerresine hâkim kıldığında ibadetler ona yük olmaz, yerine getirilmesi gereken sevgilinin ta-

lepleri haline dönüşür. Hayat öyküleri hepimizce malum olan ibadet ehli insanların yaşantıları Allah sevgisinin hayata nasıl aksettirileceğinin örnekleridir. Gönülden yerine getirilmeyen ibadetlere gelince, kalplerin içindekini kalbi taşıyandan daha iyi bilen Allah, elbette sahibine tam karşılık vermeyecektir. Bunun anlamı birbirlerini sevmeleri gereken iki taraftan birinin sevginin gereğini yerine getirmediğidir. Bu nedenledir ki bütün bir hayatını Allah'a kullukla geçiren Hz. Davud'un dualarından birisi şuydu: *"Allah'ım! Senden sevgini ve seni sevenlerin sevgisini ve senin sevgine beni ulaştıracak ameli talep ediyorum. Allah'ım! Senin sevgini nefsimden, ailemden, malımdan, soğuk sudan daha sevgili kıl."*²¹⁴

²¹⁴ Tirmizi, 3499.

BAŞKALARININ HAKKINI ÖNEMSEMEK

“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz. Din kardeşinin ihtiyacını karşılayanın, Allah da ihtiyacını karşılar. Müslümandan bir sıkıntıyı giderenin Allah da kıyâmet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Bir Müslümanın ayıbını örtenin, Allah da kıyâmet gününde ayıbını örter.”

(Buhârî, 2442.)

Mü'minin hayatına yön veren îmânî kabulleri vardır. Allah ve Rasûlü'nün buyruklarını hayat düsturu edinir ve yaşamını ona göre düzenlemeye gayret eder. Çünkü ömrü sadece nefes alıp-verdiği süre ile kayıtlıdır, ölümünden sonraki ebedî yaşama hazır olmak ister. Bu sebeple günlerini tüketirken diğer haklar yanında iki hakkı çok önemser: Allah'ın hakkı ve kulların hakkı. Bunlara o kadar dikkat eder ki, bütün ömrünü bu iki hakka son derece önem vererek yürütmeye çabalar. Çünkü ikisine ne kadar riâyet ederse, kulluk sınavını o derece başarmış olacaktır.

Bu yüzden Allah'ın kendisine yüklemiş olduğu sorumlulukları özenle yerine getirmeye gayret eder. Namazlarını ve diğer ibadetlerini aksatmamaya çabalar. Allah'ın gadabını çekecek fiilleri işlemekten titizlikle kaçınır. Kullar ne derse desin, önemsemez, harama bulaşmaktan uzak durur. Bunu yapabildiği

oranda kendisini mutlu ve huzurlu hisseder. Nitekim dindar insanların, dünyanın sıkıntılarından diğer insanlara göre daha az etkilenmeleri ve sabır sahibi olmaları, gelen musibetlere çok fazla dayanıklı olmaları bu yüzdendir. Çünkü her ne çekerse karşılığını Rahman'dan alacağını bilir. Dertler onu isyana sürüklemeyebilir. Allah için her şeye katlanır. Bu ona yük gibi gelmez. Görevlerini yapar, başa gelenlere de sabreder.

Başkasının Hukukuna Saygı

Mü'min kişi, kulların hukukuna karşı da son derece titizdir. Başkasının sahip olduğuna kendisininmiş gibi saygılıdır. Komşusunun veya iş arkadaşının nimetinin elinden uçup gitmesine veya elindekine bir zarar gelmesini arzulamaz. Emin kimse olduğundan, başkaları onun mallarına zarar vermeyeceğini bilirler. Bunun yanında haklarına tecâvüz etmeyeceğinden de emindirler. Çünkü mü'min kıyâmet gününde Allah'ın kendisiyle ilgili hakları affedebileceğini ancak, kul hakkına karışmayacağını bilir. Kul ise kıyâmette alacak peşinde koşacağından, kul hakkı dendi mi ürperir. Bu sebeple bundan çok korkar, Allah'ın huzuruna kul hakkını yüklenmiş olarak varmak onu titretir. Kaldı ki Rabb'i onu uyarmıştır: *"Aranızda birbirinizin mallarını haksız yere yemeyin."*²¹⁵ Aynı şekilde Peygamber (s.a.v.)'i de şöyle buyurmuştur: *"Üzerinde, kardeşinin bedenine yahut malına tecaâvüzden doğmuş bir hak bulunan kimse, altın ve gü-*

²¹⁵ 2/Bakara, 188.

müş bulunmayacak kıyâmet gününden evvel, bugün dünyada mazlumdan o hakkı bağışlamasını istesin. Helalleşilmediği takdirde, zâlimin sâlih ameli bulunursa, ondan zâlimin zulmü miktarı alınır da mazlûma verilir. Eğer zâlimin iyilikleri bulunmazsa, mazlûmun günahlarından alınıp zâlim üzerine yükletilir.”²¹⁶

Yine onun Peygamber (s.a.v.)’i ümmetine en son büyük seslenişini yaptığı vedâ haccında şöyle buyurmuştu: *“Bu günleriniz nasıl mukaddes bir gün, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay, bu şehriniz Mekke nasıl kutsal bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namus ve şerefiniz de öylece mukaddestir; her türlü tecâvüzden korunmuştur. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız. Gönül hoşluğu ile kendisi vermedikçe, başkasının hakkına el uzatmak helâl değildir.”²¹⁷*

Şöyle buyuran da onun Peygamber (s.a.v.)’i idi: *Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu yardımsız bırakmaz. Din kardeşinin ihtiyacını karşılayanın, Allah da ihtiyacını karşılar. Müslümandan bir sıkıntı giderenin Allah da kıyâmet günündeki sıkıntılarında birini giderir. Bir Müslümanın ayıbını örtenin, Allah da kıyâmet gününde ayıbını örter.”²¹⁸* Bu yüzden Müslüman her zaman şöyle düşünür: *“Bu yaptığımdan acaba karşıdaki insan zarar görür mü veya üzülür mü?”* Bu soruyu kendisine sorar ve ona göre davranır. Başkasını mutlaka kendisi yerine koyar.

²¹⁶ Buhârî, 6534.

²¹⁷ Buhârî, 1741, 1742; Musned, 20695.

²¹⁸ Buhârî, 2442.

Toplum Hukukuna Titizlik

Mü'min esasında sadece şahısların hukuku hususunda titizlenmez. Bütün bir toplumun hakkı demek olan vatandaşların ortak olarak kullandıkları her bir şey hususunda da hassas davranır. Bu sebeple milletin parasıyla alınan araçlardan tutun da yine vatandaşlardan alınan vergilerle yapılan bütün yapıların korunması hususunu önemser. Çünkü o bilir ki, evinin dışında gezindiği bütün alanlarda sunulan her ne imkân varsa, bunların tamâmı ülke insanlarının katkılarıyla yapılmıştır. Bu yüzden de toplum hukukunun vebâlinin tek bir insanın malına-mülküne verilen zarardan kat be kat daha ağır olduğunu bilir. Kamu hukuku onun için kul hakkı anlamına geldiğinden başkalarının hakkını yemez. Diğer insanların ödemek durumunda kaldığı bir takım şeyleri kaçak olarak kullanmaz. Ödemekten kaçındığı şeyi başkaları ödüyorsa burada bütün bir milletin hakkına tecâvüz ediyor demektir ve o bunun bilincindedir.

Bir de, ibadetlerini edâ etmeye gayret ediyormuş gibi yapıp diğer insanların hakkını-hukukunu çiğneyenler var ki, bunların durumu gerçekten vahimdir. Bu kişiler Allah'ın emrini yerine getirmek için namaza dururlar. Belki kazâ namazları da yoktur. Oruca çok ehemmiyet verirler, hac görevini îfâ etmek için çırpınırlar. Ancak böylesi bir kısım zevâtın, kamu hakkı hususunda gösterdikleri gevşeklik ve diğer insanların paralarıyla karşılanan nimetlerden, kendi-

lerince aıkgzlk yaparak, herhangi bir Şey deme-
den yararlanmaları Allah katında acınacak bir haldir.
Çünkü bu Şahıslar, Allah'ın emirlerini yerine getiri-
yor gibi yaparak ibadetler hususuna çok önem ver-
mektedirler, ancak diğer taraftan yiyebildikleri kadar
kul hakkı yemeye çalışmaktadırlar.

Bu durum, hiçbir kelime ile açıklanamayacak ka-
dar ağır bir utanmazlık durumudur. Düşünsenize,
başkalarının hakkını-hukukunu kendi menfaatleri
doğrultusunda olabildiğince yiyen bir insan, namaz
vakti girdiğinde, "Aman namazım kazya kalma-
sın." diyerek abdest almaya koŐar. Bu insan Rabb'in
huzuruna durduğunda, niçin kıldığının bile farkında
olmadığı bu namazdan bir sevap alabilir mi? Başka-
larına haksızlık ederken terleyen vücudundaki ter
daha kurumadan Allah'ın huzuruna ibadete duran
ve ikircikli bir yaşam sergileyen bu kişinin ibadeti
elbette makbul bir tat değildir. Hem bu insan Al-
lah'ı ne sanıyor ki? Görmedi mi az önce kendisinin
ne yapıp ettiğini, ne hukuklar çiğnediğini? Gördü-
đn elbette biliyor. Biliyor ama kulluğu sadece Şe-
kilde kaldığından, bu büyük yanlışların içine yuvar-
lanıyor.

Bu durumda Rabb'in karşısında, haram iŐlemek-
ten terlemiŐ bir vücutla durmanın mkl bir izahı
yok. Bu insana tez elden düşünün görev, huzurunda
alnını secdeye koyduğu Rahmân'ın kendisinden
başka neler istediğini de göz önünde bulundurarak,
her iki hukuku da gözetmesidir. Çünkü tek taraflı

kulluk olmaz. Hem Allah'ın hem de kulların hakkını gözetmekle olur. Bu yüzden, evinde veya işyerinde kurduğu sistemle su, elektrik ve benzeri tüketim kalemlerine para ödemeyen veya çok az ödeyenler, seksen milyonluk ülkenin tamâmının hakkına-hukukuna tecâvüz etmelerinin ne anlama geldiğini iyi düşünmelidirler. Bir kişinin hakkını gasbetmek çok ağır bir şey iken, milyonlarca insanın hakkıyla Rabb'in huzuruna çıkmaktan daha kötü ne olabilir ki? Allah bizleri bu durumlara düşmekten muhâfaza buyursun.

Nitekim Allah Rasûlü, savaşta vurulup ölmesine rağmen, bütün ümmetin ortak malı olan ganîmetten bir küçük şeyi aşırıldığı için bir kişinin cenâze namazını kılmamıştı.²¹⁹

Şu olay da çok manidardır: Rasûlullah, Ezd Kabîlesi'nden İbnu'l-Utbiyye'yi zekât toplamakla görevlendirir. Bu zat daha sonra topladığı zekâtla döner ve "Şunlar size ait, bunlar da bana hediye olarak verilenler." diyerek topladıklarının bir kısmını kendisine ayırır. Bunun üzerine Rasûlullah minbere çıkıp şöyle buyurur: *"Benim zekât toplamak için gönderdiğim bir memura ne oluyor ki, 'Şunlar sizin, bunlar da bana hediye edilenler.' diyebiliyor. Dikkat edin, bu kişi evinde otursaydı, kendisine bir şey hediye verilirdi miydi? Muhammed'in canını kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki! Sizden her kim bu (bu devlet malı)ndan alırsa mutlaka onu boynunda taşır olduğu halde kıyâmet günü*

²¹⁹ İbni Mâce, 2848.

gelecektir. Eğer bu haksızlıkla aldığı Şey deve ise bğrecek, sığırsa mleyecek, koyunsa meleyecek!" Böyle buyurduktan sonra Rasûlullah (yapılanın ne kadar veballi bir iş olduğunu gösterircesine) ellerini kaldırdı, o kadar ki, kol-tuk altındaki beyazlık gözüktü. 'Allah'ım tebliğ ettim mi?' buyurdu ve bu sözünü üç kere tekrar etti.²²⁰

Bütün bunlar bize Şunu ortaya koyuyor: Kulluğun lçs sadece Allah'ın farz kılmış olduğu ibadetleri yerine getirmekle sınırlı değil. Eğer kul hem Allah'ın hem de kulların hakkını gözeterek bir yaşam sürerse, onun Allah'ın murd etmiş olduğu Şekilde bir ömür sürdüğünden bahsedebiliriz. Yoksa alnı secdeden hiç kalkmayan, diğer taraftan da de-medideğinde yükü başkalarının sırtına binen harcamaları yapan insan, imanı kalbine hakkıyla yerleşmemiş bir kiŐidir.

Dikkat Et/Hak-Hukuk Çiğneme

Burada yazdıklarımız bize, Allah korkusunun, kul hakkına tecâvüz etmekten sakınmanın insanlara rıma öğretilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çünkü Allah inancı, âhiret korkusu, kul hakkı endişesi olmadığında, sadece ahlak diyerek başkalarının hakkına riâyet etmeyi öğretmek çoğu zaman sonuç getirmez. Çünkü insanlar başkaları tarafından grlmediklerini veya yakalanmayacaklarını bildiklerinde, ahlakı ve erdemi bir kenara bırakabilmektedirler. Karşılaştıkları durumu her

²²⁰ Buhârî, 2597, 7174, 7197.

hâlukârda kendi lehlerine çevirmeye çalışabilmektedirler. Zira menfaatleri için yaptıkları her bir şeyi kâr olarak görmekte ve her fırsatı lehlerine çevirmeye bakmaktadırlar. Bunu yaptıklarında da başkalarının hakkı-hukuku çiğnenmiş, hiç umurlarında olmamaktadır.

Allah korkusu, âhiret endişesi, kul hakkı ürperti-si kalmadığı zaman olayın nerelere vardığını hep beraber görüyoruz. Milletin parasıyla alınmış otobüsler yakılmakta, yine milletin vergileriyle yapılmış parklar, bahçeler, otobüs durakları paramparça edilmektedir.

Bunları yapanların yüreklerinde zerre kadar Allah korkusu, kul hakkı endişesi olduğunu söylememiz, hesap gününden korktuklarını ifade etmemiz mümkün mü? Elbette değil. Çünkü bir insan kendi malına yapılmasını istemediği bir zararı başkasının malına asla yapamaz. Bir başka kişinin arabasını, dükkânını yakamaz.

Ülkenin kazanımlarının ve sermayesinin heder edilmesi demek olan kamuya ait araç gerece zarar veremez. Bunları, inanç dünyası tamamen sıfırlanmış, Allah korkusu yüreğinde hiç kalmamış, insanlık sıfatı tükenmiş kişiler ancak yapabilir.

Tablo ortada. Bütün bu anlattıklarımız bir hikâye değil. Herkes yazdıklarımızın her an karşımızda olduğunu basından takip ediyor. Ayrıca nicelerimiz bu tür olayların bir kısmına bizzat şahit olmuştur. Belki de bu satırları okuyanlar içinde bulunduğu otobüse

molotof atılanlar, dkkn tahrip edilenler bile vardır. Bu insanların yüreklerinde hissettikleri acının telfisi olabilir mi? Allah korkusu olan biri onlara bu acıyı ve üzüntüyü yaatabilir mi?

Bu durum bize gösteriyor ki, tekrardan mânevî bir kalkınma hamlesine Şiddetle ihtiyacımız var. Çünkü bu insanlar başka ülkelerden yurdumuza gelmiyorlar. Ortada bir boŐluk var ki, bunları yapıyorlar. Kalplerinde ahlâkî hiçbir değer kalmamış ki, yakıp yıkmayı, zarar vermeyi kahramanlık olarak görüyorlar.

Anne babalara da büyük görev düşmektedir. Kendi ibadetlerini yerine getirmeleri yeterli değil. Evlerindeki yavruları hangi yola girmiş, kimlerin peşinde, nereye doğru koşuyor, bunlarla ilgilenmek zorundadırlar. Bu olmadığı zaman değerlerimize düşman bir neslin kendi imknlarımızla, bizim aŐımızla karınlarını doyurarak yetiŐmelerine sebebiyet vermiş oluyoruz. İstemedен veya farkında olmadan mâneviyat dünyamızla hiç ilgisi olmayan, yüz yıl düŐünsek aklımıza gelmeyecek bir ocuk büyütmüŐ oluyoruz.

Ağlamak yaşadığımız sorunlara asla deva olmuyor. O yüzden Rabb'imize kulluk görevlerimiz yanında kulların hukukuna yönelik meselelerde de titiz olmamız, evlatlarımızı da bu değerlere sahip bir Şekilde yetiŐtirmemiz gerekiyor. Çocuklarımız kul hakkının ne olduğunu önce bizim yaŐantımızda bir görsünler hele.

Görsünler ki, başkalarının veya kamunun hakkına tecâvüz etmekten korksunlar.

Görüyorsunuz, her şeyin başı dinî hayatı güzel yaşamaktan ve dindar bir nesil yetiştirmekten geçiyor. Allah bizleri bunu yapabilen kullarından eylesin.

İNSANLARI İNSAN OLARAK GÖRMEK

Allahu Teâlâ, mü'minlerin önüne rehber olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'i koymaktadır. Onun bizim için ne ifade ettiğini yaklaşık sekiz sayfa tutan âyetler manzûmesi içinde çok açık bir şekilde beyân etmektedir Rabb'imiz. Buna göre Sevgili Peygamberimiz bir insandır. Minik de olsa zelleleri olmuş, Hz. Allah da kendisini kitabında uyarmıştır. Bunun yanında son elçi ölümlüdür, ebediyen yaşayacak değildir. Meselâ iki âyette Rabb'imiz şöyle ferman etmektedir: *"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."*²²¹, *"De ki: 'Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlâh'ınızın, sadece bir İlâh olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabb'ine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabb'ine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın."*²²²

Hz. Peygamber (s.a.v.)'i Örnek Almak

Hz. Peygamber (s.a.v.)'i örnek almamızı emreden âyetlere baktığımızda bizim için önemli bir düsturu ortaya koyduğunu görmekteyiz. O da şudur: Halka yani mü'minlere rehberlik yapan gerçek önderler,

²²¹ 3/Âl-i İmrân, 144.

²²² 18/Kehf, 110.

etraflarındaki insanlara dinlerini öğrenmeleri için yardımcı olmalı ve Hz. Muhammed (s.a.v.) gibi onları doğruya ve güzele yönlendirmelidir. Çünkü dini anlatmak ve öğretmekte tembellik göstermek asla kabul edilemez. Ahlâken Peygamberimiz (s.a.v.)'in örneğini hayatına düstur edinmeli, erdemli bir yaşam sürmeli, işleri etrafındaki uygun kişilere danışarak yürütmeli, ortak akılla hareket edip "biz" anlayışını topluma hâkim kılmalıdır.

Bütün bunları yaparken, dini öğretmek durumunda olduğu insanların kendisini nasıl görmeleri gerektiğini de muhiplerine öğretmelidir. Gerçek rehberler, olağanüstü sıfatlarla anılmaktan hoşlanmaz. Zira her insan Allah'ın yüceliği karşısında âcizdir. Nitekim Cenab-ı Allah, Sevgili Peygamber'ine bile şöyle emretmişti: *"De ki: 'Size Allah'ın hazineleri yanındadır.' demiyorum, gaybı da bilmiyorum ve ben size bir meleğim de demiyorum. Ben bana vahyedilenden başkasına uymam."*²²³

İnsan Melek Değildir

Esasında insanlara melekût sıfatı yüklenerek aşırı güçleri varmış gibi vehmedilmesi pek çok sakıncalı sonuç doğurmaktadır. Böyle olduğunda, amaç hakikatin ortaya çıkması olmamakta, siyâsî parti veya spor kulübü taraftarlığı misâli, yanlış-doğru her şey alkışlanmış olmaktadır. Hâlbuki bu durum İslâm'ın aslâ tasvîb edeceği bir durum değildir. Çünkü biz

²²³ 6/En'am, 50.

dünyaya birilerine kulluk etmek, birilerinin her yapıp ettiğini alkışlamak için gelmedik. Bizim için ölçü, Allah ile onun mübârek Elçisi'nin emir ve yasaklarıdır. Dolayısıyla Allah ve Rasûlü'nün belirlediği çizgi dışında yapılan hiçbir şey benimsenemez. Önceliğimiz, her hâlükârda, Allah'ımız ve Peygamber'imiz olmalıdır.

Bu sebeple, kıyâmette Rabb'imizin ve Rasûl'ünün bizden şikâyetçi olacağını düşünüp, dünyada bir kısım insanların kalplerinin kırılmasını göze alma pahasına, Kur'an ve Sünnet'in çizgisinden sapmamamız gerekir. Öyle ya, hem Müslüman olduğumuzu söyleyeceğiz hem de dinin buyruklarıyla uyuşmayan kabullerin peşinden koşacağız!? İşte bu kabul edilemez bir haldir. Zira böyle bir durumda hakikat avcılığı bir tarafa bırakılmakta, ideolojik bir yaklaşımla taraftarlık her şeyin önüne geçmiş olmaktadır.

İslâm ile Özdeşleşmeyen Sözler

Bahsettiğim bu durumun örneklerini ülkemizde, hele de son zamanlarda, her gün görebiliriz. "Bizim üstadımız şöyle dedi." denilerek, bir insanın her sözü vahiy gibi telakkî edilmekte ve ona toz konulmamaktadır. Hatta edep dâiresi içinde kalarak sözünün münâsip olmadığını ifade edenler çeşitli yaftalamalarla suçlanmaktadır. Böylece hakikat sadece bir kimsenin veya bir hizbin tekeline ve vesâyetine alınmış olmaktadır. İslâm'ın genişliği ve bütün mü'minleri kuşatıcılığı bu kardeşlerimiz eliyle zâyi

edilmekte, din birilerinin inhisârına bırakılmaktadır. Böyle yapıldığında, esasında birilerinin İslâm'dan anladığı, İslâm'ın kendisiymiş gibi benimsenmiş olmaktadır. Böyle olunca da kişilerin anlayış ve yorumları İslâm ile özdeşleştirilmektedir. Hâliyle farklı düşünenler de İslâm dairesinin dışında kalmış olmaktadır.

Günümüzde İslâm coğrafyalarında yaşanan kanlı çatışmaların en büyük sebeplerinden birisi de budur. Gruplar kendilerini İslâm'ın temsilcisi, diğerlerini de yola getirilmesi gereken fâsıklar veya müşrikler olarak görmektedir. Hâlbuki Allahu Teâlâ hiçbir insana veya cemâate öyle bir ayrıcalık vermemiştir. Ayrıca bu tür inanışlar İslâm kardeşliğini zedelemekte ve daha büyük parçalanmalara ve bölünmelere sebep olmaktadır.

Nitekim günümüzde gördüğümüz tam anlamıyla budur. Dolayısıyla ölçüyü kaçırmamak gerekiyor. Hazret-i Peygamber (s.a.v.)'in buyurduğu gibi: *“Dinde aşırıya gitmekten sakının. Çünkü sizden öncekiler dinde aşırıya gitmekle helâk oldular.”*²²⁴

Hâlbuki birini sevmek ona körü körüne bağlanmak demek değildir. İnsan olması hasebiyle o kardeşimizin yanlış yaptığını gördüğümüz zaman vazifemizi yerine getirmemiz gerekir. Bunun yolu da, ahlâk sınırları içerisinde kalarak, yanlış gördüğümüz hususları söyleyip o kişiyi tatlı bir dille uyarmaktır. Bunu

²²⁴ Ahmed b. Hanbel, Müsned, 1851.

yaptığımızda hatâsının farkında olmayan insanın yanlışını düzeltmiş oluruz. Eğer bilinçli olarak o yanlışını yapmışsa, ardındakilerin kör ve sağır olmadıklarını düşünerek, daha sonraki hayatında daha dikkatli olmasını temin etmiş oluruz. Yani neresinden bakarsak bakalım, hayırlı bir iş yapmış, âhiret sermâyemizi arttırmış oluruz. Zira kutlu Elçi bizden bunu istemiştir:

*“Mü’min mü’minin kardeşidir. Her hâlükârda ona nasîhat etmeyi bırakmaz.”*²²⁵

Unutmamamız gereken önemli bir husus daha bulunmaktadır: Bizim bir mü’min olarak, samîmî bulduğumuz insanın yanlışlarına katılmayıp ve bunu lisân-ı münâsiple dile getirmemiz, kardeşliğimize veya aramızdaki muhabbete hâlel getirmez. Ortak aklı oluşturmak sûretiyle birlikteliğimiz daha da güçlenir ve insanlar, “Bizi Allah için uyaran kardeşlerimiz var, elhamdülillah.” diyerek mutlu olurlar. Böylesi iyi niyetli eleştirilerin olduğu cemiyetler ise daha istikrarlı ve aralarındaki bağ daha seviyeli ve de güçlü olur. Çünkü birbirlerini anlamada diğer gruplara göre daha olgun ve üst seviyededirler.

Bu yüzden birilerinin fitnesiyle dağıtılmaları, aralarının bozulması çok daha zordur. Zira anlaşmalarında ve bir arada olmalarında akıl devrededir, tamâmen hislerle ve duygusal yaklaşımlarla hareket etmemektedirler.

²²⁵ El-Câmiu’s-Sağîr, 12672.

Amaç İslâm'ın Hakikati Olmalı

Ülkemizde toplumsal bağların giderek zayıflamasında bütün söylemlerini başkalarını kötölemek üzerine inşa edenlerin büyük payı vardır. Bunların yüzünden mü'minler, karşılardakilerin iyi niyetinden her zaman şüphe eder ve olumsuz bir şey diyeni düşman olarak beller hâle gelmiştir. Bu gerçek nedeniyle, samîmî Müslümanların İslâm adına yaptıkları güzel çalışmalara sürekli kulp takanların, başkalarının hatâlarının peşinden koşanların, mü'minler arasına münâferet tohumları ekenlerin ve insanları birbirlerini dinlemez hâle getirenlerin verdikleri bu büyük zararı iyi düşünmeleri gerekir. Bunun yerine biraz kendilerine dönmeleri, dışlayıcı ve suçlayıcı yaklaşımlarını terk ederek şahsî günah ve eksikleri ile meşgûl olmaları icap eder.

Bu yapılmaz da, hiç tasvîb edilemeyecek kötü üslûba devam edilirse, bunun sonucu bir gün fikrî tartışma olmaktan çıkar. Allah göstermesin, mü'minlerin kardeşliğinin onarılması zor bir sürece girer. İnsanlar birbirlerine kin ve nefret besleyen bir noktaya gelir. Bunun neticesi ise çatışmadır. Rabb'im, bizleri bundan muhâfaza buyursun.

O yüzden, bugün olduğu gibi, her zaman gerçek liderler akıllarını başlarına almalı, ümmeti felâkete sürüklememeli ve çevre İslâm ülkelerinde olup bitenlerden ders almalıdırlar. Hangi milletten olursa olsun, yeryüzündeki bütün mü'minlerin âdetâ tek güvenilir sığınağı olan ülkemize zarar verici, onu

karmaşaya sürükleyici iş ve söylemlerden uzak durmaldrlar. Çünkü yurdumuzun halletmesi gereken problemlerine yeni, hem de katmerli bir sorun eklemenin anlam yoktur. Bunu yapmak dindarlık, Müslümanlık ve ahlâktan uzak bir şeydir. Zira iş toparlanamayacak noktaya geldiğinde senin samimiyyetin de ihlsnn da hiçbir faydası olmayacak, fitne herkesi kasp kavuracak ve insanlar büyük felket karşısında sğınacak yer bulmakta zorlanacaktır. Rabb'imiz, bizleri her türlü fitneden korusun.

Görüldüğü gibi, insanları insan olarak görmek de zor, uslnce eleştirebilmek de.

KULLUĞUN ZOR SINAVI: İYİ VE KÖTÜ ALIŞKANLIKLARIMIZ

Her insanın itiyat edindiği işler vardır. Hatta bu alışkanlıklar bölgeden bölgeye değişiklik arz edebilir. Bu sebeple her birimiz, kendi bölgesine bakarak alışkanlık haline gelmiş birkaç husus sayabilir. Meselâ Karadeniz insanı çay içmeden duramaz.

Alışkanlıklarımızı başta ailemiz olmak üzere çevremiz bize kazandırmaktadır. Yemek kültürümüz de bunun gibidir. Nitekim ülkemizdeki insanların müşterek bir damak tadı vardır. Bazı bölgelerde etli yemekler, bazılarında sebzeli yemekler öne çıksa da, hepsinin zevkine hitap eden yemekler vardır. Bundan dolayı bir Aydınlı ile bir Diyarbakırlı sofraya oturduğunda, yemek ister Ege yemeği olsun, isterse Doğu yemeği olsun, her ikisi de sofradan karınlarını doyurarak kalkarlar. Ancak yurt dışına çıkıldığında, gidilen ülkedeki yemek kültürü damak tadımıza hitap etmiyorsa, çoğu zaman peynir ekmek ve benzeri şeyler yenilerek, yarı aç bir şekilde ülkemize dönlür.

Esasında ailemiz, okulumuz ve arkadaş çevremizden edindiğimiz her şey bizim hayata bakışımızı ve kimliğimizi oluşturmaktadır, diyebiliriz. Bu da bize, bizi biz yapanın esasında ailemiz, okulumuz ve çevremiz olduğunu gösterir. Dolayısıyla bunlar ne

kadar iyi olursa ve kişi ne kadar güzel bir tezghtan geçerse, toplumun huzuruna çıkacak olan kişi o kadar makbul olur.

Bu durum bize, insanın kendi haline bırakılmadığını ve sürekli olarak birileri tarafından şekillendirildiğini göstermektedir. Bu sebeple insanlara bakınca, onların tavır ve davranışları ile konuşmalarını izleyince; ailesinden, okulundan veya arkadaş çevresinden bazı şeylerin yolunda gitmediğini anlarız. Meselâ küfürlü konuşmalar yapıyorsa nasıl bir muhitten geldiğini tahmin ederiz. Ancak bazen öyle olur ki, bu üç unsurdan birisi veya ikisi çok iyi olmasına rağmen, kötü olan diğer taraf çocuğun ahlakını bozar. Meselâ ailesi ve okul ortamı çok iyi olmasına rağmen, arkadaş çevresi onun istikmetini kaybetmesine sebep olur. Bazen de aile ona iyi bir rehberlik yapmaz. ocuk yanlışları ailesinden öğrenir ve alışkanlık haline getirir.

Kazanılan alışkanlıklar bağlılık oluşturur. Bu sebeple her türlü alışkanlık insanın alışmış olduğu şeye daha fazla yapışmasına ve ondan kopamamasına sebep olur. Meselâ; kumar illetine yakalanan insanların bir türlü bu alışkanlıklarını bırakamadıklarını ve ellerine geçen üç-beş kuruş parayı bir yolunu bularak kumarda harcadıklarını görürüz. Aynı husus içki mptelsı insanlarda da görülür. İçkiyi bırakmak isteseler bile içki onları bırakmaz. En küçük fırsat içki kadehini kafalarına dikmelerine sebep olur. Kumar ve içkiyle aynı olmasa bile, sigara alışkanlığı da

alışmak açısından böyledir. Kansere sebep olduğunu bilmesine rağmen, alışkanlıktan sıyrılmanın gerçekten zor olması sebebiyle, pek çok kişi bu zararlı dumani içine çekmekten kendisini kurtaramaz.

Demek oluyor ki, alışkanlıklar insanları kendilerine bağlarlar. Bunun yanında, alışılan şey  -kumar misâli- İslâm'ın yasakladığı bir şey ise, kişi alıştıktan sonra onu basit ve önemsiz bir şey olarak görmeye başlar. Meselâ; içki içmeye başlayan bir insan, bunun haram olduğunu biliyorsa ilk başlarda çok zorlanır. Kalbi içerken daralır ve haramı işlemesi hiç de kolay olmaz. Ancak içmeyi sürdürdükçe alışkanlığı artar ve haramlığı gözünde küçülmeye başlar. Bir müddet sonra da içkinin haram oluşu sıradanlaşır, onu ürpertmez. Oysa Rabb'imiz şöyle buyurmuştu: *“Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar (putlar) ve fal okları şeytan işi birer pisliktir. Bunlardan kaçının ki, kurtuluşta eresiniz.”*²²⁶

Böylesi insanların ellerinden tutacak ve doğru yola sevk edecek güzel insanlar bulunmazsa, ölene kadar bu kötülükleri işlemeleri kuvvetle muhtemeldir. Bu sebeple cemâatlere ve mâneviyat önderlerine büyük görev düşmektedir. Söz konusu insanları Allah'ın râzı olacağı istikâmete onlardan başkası çok zor çeker. Alışkanlığa tersinden bakacak olursak, namaz kılmayı ve diğer ibadetleri yerine getirmeyi kalbine sindirerek itiyat haline getirmiş olan insanda, bu ibadetleri zamanında edâ etmek hususunda müt-

²²⁶ 5/Mâide, 90.

hiş bir azim vardır. Namazın vakti geçecek diye ödü patlar. Ne yapıp edip zamanında kılmak için her türlü yola başvurur. Allah'a ibadetten almış olduğu mânevî lezzet karşısında dünyadaki hiçbir şey umurunda olmaz ve bir şekilde onu edâ eder. Gece çok geç vakitte yatmasına rağmen saati kurmadan sabah namazına kalkabilen insanın hali burada bahsettiğimiz durumdur. Oruç ve diğer ibadetler hususunda da aynı hassasiyeti vardır.

Bahsettiğimiz bu güzel yöne rağmen, alışkanlık edindiğimiz ibadetlerin edâsı açısından korkmamız gereken çok önemli bir nokta bulunmaktadır. Şöyle ki, insan ibadetleri yerine getirmeye çok önem verirken, ibadetin mânevî hazzının kaybolmaması ve bundan lezzet almanın devamlı canlı tutulması gerekir. Dolayısıyla sıradan bir alışkanlığa dönüşmemesi icap eder. Eğer ibadet sıradanlaşmaya başlar ve o ibadetin ruhu insandan uzaklaşırsa, hem ibadetinden lezzet alamaz hem de ibadeti onu istikâmet üzere tutmaz. Nitekim farzlar hususunda çok hassas olan ve bir vakit geçirmemek için çırpınan, ancak bunun yanında Allah'ın haram kıldığı bir takım fiilleri işlemekte hiç tereddüt etmeyen insanların durumu böyledir. Çünkü ibadet artık sıradan ve fazla değeri olmayan bir alışkanlık haline dönüşmüştür. Mânevî boyutu zayıfladığından dolayı da insanı istikâmet üzere tutmaz. Allah bizleri böylesi hallerden muhâfaza etsin. Hayatını zikrullah ve benzeri nâfile ibadetlerle süslemeyen insanın durumu böyledir.

Namaz dışında kalan vakitlerde yaşamını Allah'ın istediği gibi düzenlemediğinden ve Rabb'inden koptuğundan dolayı, beş vakti edâ ederken Allah bir kere olsun doğru düzgün aklına gelmez.

Bahsettiğim bu alışkanlığın alt seviyedeki örneklerinden birini Kâbe'de görürüz. Bizim gibi dışarıdan gelen insanların Kâbe'ye ve o beldeye gösterdikleri ihtimam ile orada sürekli yaşayanların gösterdikleri saygı arasında büyük fark vardır. Dışarıdan gelenler gözyaşlarını döküp titreme haliyle Kâbe'nin etrafında dönerken, sürekli orada oturanlarda bu durumu pek göremeyiz.

İşte bu, alışkanlığın sonucu olan bir durumdur. Eğer bizler de sürekli orada kalsak, belki de üç beş ay sonra oranın yerlileri gibi oluruz. Zira devamlı yanında durmak sebebiyle artık Kâbe'ye ünsiyet peydâ ederiz ve bir nevi arkadaşımız gibi olur. Bu sebeple, sürekli birlikte olmak sebebiyle ortaya çıkabilecek gevşeklik ile ihlas arasındaki çizgiyi korumak son derece önemlidir ve bu ciddî bir çaba gerektirir. Allah bizi ibadetlerimizi sıradanlaştırmaktan korusun.

Mü'mine düşen görev, İslâm'ın emrini, alışkanlıktan çıkarıp Allah'ın rızası gözetilen bir boyuta taşınmasıdır. Meselâ hanım kardeşlerimiz için tesettür İslâm'ın zorunlu bir emridir. Bu emri yerine getirebilen insan gerçekten büyük bir samimiyet ve Allah'a bağlılık göstermekte, çevre baskısına aldırılmadan yaratanının emrini îfâ hususunda titizlenmektedir.

Bu sebeple her türlü takdir ve övgüyü fazlasıyla hak etmektedir. Lakin aynı insan, bulunduğu arkadaş çevresi sebebiyle, İslâm'ın tasvip etmediği bazı şeyleri yapmaya başlayabilmektedir. Nitekim tesettürlü bir bayanın ağzında sigara ile yolda yürümesi veya kafe köşelerinde tavla ve benzeri oyunlar oynayarak sigara tütürmesi bizlerin akıllarının on kilometre ötesinden bile geçmeyecek şeylerdi. Ancak artık bu manzaranın da çoğaldığını ve sıradanlaştığını üzülenek görüyoruz. Buna şahit olduğumuzda, tesettürün aslî vazifesini yerine getirmekten uzaklaştığını ve bir yük haline gelmeye başladığını, hicâbın anlamını yitirdiğini ve bir geleneğe dönüştüğünü anlıyoruz. İşin kötü tarafı ise, bu manzaraları sıkça görmeye başlayan dindar insanların da buna alışmaya başlamasıdır.

Dolayısıyla bu hal devam ettikçe, çarşı pazar içinde, kafe köşelerinde, tesettürlü bir bayanın kâğıt oynayıp yüksek sesle kahkahalar atmasını, bu esnâda sigarasını tütürmesini "Bu da olabilir, ne var bunda?" diyerek sıradanlaştıracamız. Çünkü sıklıkla karşılaşılan manzara, bizlerde görme alışkanlığına sebebiyet verecek ve hiç yadırgamadan yolumuza devam edeceğiz. Nitekim on veya yirmi yıl önce çok abes şeyler olarak gördüğümüz nice fenâliğa bu şekilde alışmadık mı? Hâlbuki Rabb'imiz bizim dışarıda nasıl olmamız gerektiğiyle ilgili şöyle ferman etmişti: "*Rahman'ın kulları yeryüzünde mütevâzı yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman onlara güzel ve*

yumuşak söz söylerler."²²⁷ Bazı şeyleri sıradanlaştıran alışkanlıklar sadece bu örnekle sınırlı değil elbette. Hem erkekler hem de hanımlar tarafından pek çok misâl bulmamız mümkündür.

Bizleri bir tehlike daha beklemektedir. Ona da mutlaka dikkat çekmek gerekiyor: "Güzel alışkanlıklarımızı sıradanlaştırmayalım." diyoruz ancak, aynı zamanda bu alışkanlıklarımızı kaybetmememiz ve korumamız da gerekiyor. Yani ibadetimizi yerine getirmeyi sıradan bir iş haline getirmeyeceğiz, lâkin aynı zamanda, bu alışkanlığımızı da kaybetmeyeceğiz. Bu hususta iki örnek zikretmek istiyorum: Camilerde cemâatle namaz kılma alışkanlığımız sürekli şekilde azalıyor. Mescid sayısı her gün artmasına rağmen cemâatin özellikle vakit namazlarda ne kadar az olduğu hepimizin malumudur. Hele sabah ve yatsı namazlarında camilerde neredeyse sadece yaşlılar bulunuyor. Bu güzel alışkanlığımızı canlandırmak zorundayız. Zira Allah'ın evlerini mahzun bırakmaya hiç hakkımız yok. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şu hadisini unutmayalım: "*İnsanlar ezanın ve ilk safın sevabını bilselerdi, ezanı okumak ve ön safta durabilmek için kura çekmekten başka yol bulamazlardı. Namazı ilk vaktinde kılmanın sevabını bilselerdi, bunun için yarışır-lardı. Yatsı namazı ile sabah namazının fazîletini bilselerdi, emekleyerek de olsa bu namazları cemâatle kılmaya gelirlerdi.*"²²⁸

²²⁷ 25/Furkân, 63.

²²⁸ Buhârî, 615.

İkinci olarak: İbadet esnsında takke takma alışkanlığımız zayı olmaya başladı. Başı açık namaz kılmak on yıl öncesine kadar pek hoş karşılanmazken, şimdilerde ise camilerde takke takanlar azınlığa düştü. Bazı İslâm lkelerinde cami girişlerine sepetler konmakta ve takkesi olmayanlar buralardan emânet takke almaktadırlar. Böyle bir uygulama yapılabilir ancak buna hiç gerek kalmadan bu güzel alışkanlığımızı ve geleneğimizi canlı tutabiliriz. Cebimizde cüzdana ve cep telefonuna yer var ancak kck bir takkeye -nedense- yer yok?!

Güzel adetlerine sahip çıkan ve bunları alışkanlık haline getiren, bunu yaparken de mânevî haz boyutunu ihmâl etmeyen, yaptıklarını sıradanlaştırmayan kullardan olmamız niyazıyla...

TABIATLA UYUMLU BİR HAYAT

Bir ülkenin tabii güzelliği ne kadar yoğun ve fazla olursa olsun, korunmadıktan sonra bu güzelliklerin sonsuza kadar devam edeceği düşünülemez. Dünyamızın ısınmasındaki artış ve çeşitli bölgelerdeki iklim değişiklikleri bunun sonucudur. Ayrıca doğa kendisine yeterli saygıyı göstermeyenleri affetmemektedir. Zehirli fabrika atıkları nedeniyle içindeki balıkları insanların önüne atarak 'Marifetinizi görün.' diyen denizler ve dereler ile insanların hırslarına kapılarak telef ettikleri ormanlar nedeniyle evleri sürüp götürülen ve pek çok can alan sel baskınları bizlerden en ağır şekilde intikam almaktadır.

Ülkemize kuş bakışı göz attığımızda, Allah'ın bizlere ne kadar büyük bir lütufta bulunduğunu hemen anlarız. Üç tarafı denizlerle çevrili, coğrafyasının önemli bir bölümü yeşil bitkiyle örtülü, aynı anda farklı iklimlerin yaşanabildiği ve her türlü ürünün yetiştirilebildiği bir toprağı kendimize yurt edinmişiz. Bunun ne kadar büyük bir nimet olduğunu anlayabilmek için çöl arazisini tarıma açmak için servetlerini ortaya döken, halkına içecek su temin etmek amacıyla deniz suyunu arıtmak durumunda kalan veya su ithal etme mecburiyetinde olan ülkelerin durumuna baktığımızda daha iyi anlarız. Petrol zenginini olarak gördüğümüz ülkelerdeki bir litre suyun

fiyatının neredeyse bir litre benzinden pahalı olmasına, yeterli yağmur ve elverişli toprak olmaması nedeniyle ağaç yetiştirmekte karşılaşılan sorunlara baktığımızda, şikâyet edecek fazla bir şeyimizin olmadığını anlarız. Özellikle Karadeniz, Ege ve Akdeniz bölgelerini gezenler, grl grl akan akarsular ile gökyüzüne uzanmak istermiş gibi birbirleriyle yarışan ağaçları gördüğünde içi mutlulukla dolar.

Bu mutluluğun devam etmesi için doğanın bizlerden istediği tek şey var: O da şefkat. Çocuklarımızı nasıl seviyor ve onlar için her türlü fedakârlığa nasıl katlanıyorsak, onu da evladımız gibi görmemizi ve sahip çıkmamızı beklemekte, velhasıl kendisiyle barışık yaşamamızı arzulamaktadır. Ülkemizde son yıllarda artan doğa bilinci bu açıdan ümit verici seviyededir. Tema gibi sivil toplum kuruluşlarının, tv yayınlarının ve okullardaki müfredatlarda konunun sıkça işlenmesinin bunda büyük katkısı vardır. 1900'lü yıllarda yunus balıklarının gösteri yaptığı ve her türlü balığın yaşadığı Haliç'in eski haline dönmesi, denize girilemeyen sahil kıyılarımızın tabii hallerine kavuşması ve ülkemizi saran ağaç kampanyaları, yurdumuzun kaybedilen tabii güzelliklerinin elde edileceği zamanın çok da uzak olmadığını müjdellemektedir.

Tüm bu güzel gelişmelere rağmen hâlâ bazı olumsuzlukları yaşadığımızı göz ardı edemeyiz. Özellikle kırsal alanlarda ve köylerde belediye hizmetlerinin yeterli olmaması nedeniyle dereler adeta

çöplük olarak kullanılmaktadır. İnsanların, kullanmadıkları sobaları, döşekleri, poşetleri, tencereleri, hatta hayvan leşlerini, velhasıl bütün artıklarını derele ve nehirle attıklarını görüyoruz. Şehirlerarası yollarda önümüzden giden araçlardan yollara pet şişelerin ve çöplerin atılışına, izmaritlerin camlardan fırlatılışına çokça şahit olmaktayız. Otoban boyunca yol kenarlarının adeta çöplüğe çevrilmiş olması insanı şaşkına çevirecek boyuttadır. Yol boylarındaki çeşmelerin etrafları da farklı görüntü arz etmez.

Keza şehirlerde yaşayan insanların nefes alma alanları olan piknik bölgelerinin piknikçilerin uzaklaşmasıyla birlikte mezbeleğe döndüğünü, artıkların önemli bir bölümünün bu alanlarda bırakıldığını gözlemekteyiz. Bu tür çevre kirlilikleri kurban bayramında da görülmektedir. Allah'a ibadet etmek için kesilen kurbanların artıkları uygun olmayan yerlere bırakılmakta ve kurbanı kesmenin her şey demek olduğu sanılmaktadır. Kurban keserek sevap kazanılmakla birlikte insanları rahatsız edici artıkların orta yerlere bırakılmasıyla da tam tersi bir iş yapıldığı, ibadetin ruhundan uzaklaşıldığı ve günah işlendiği unutulmakta veya önemsenmemektedir.

Bu ve benzeri sıkıntıların giderilmesinde merkezî idare yanında mahallî idarelere büyük sorumluluklar düşmektedir ancak, önemli olan insanın kendi kendini denetim altında tutmasıdır. Yoksa devletin her yanlış yapan kişiyi takip etmesi mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle üzerimize düşen sorumlu-

luğu yerine getirmek ve çocuklarımızı bu yönde eğitmek durumundayız. Ailemiz yanında doğaya gerekli saygıyı göstermeyenleri de uyarmak durumundayız. Hepimizin kulaklarının şına olduğu bir söz vardır: "Dünyayı atalarımızdan çocuklarımıza bırakmak için emanet aldık." Dünya, daha dar anlamıyla ülkemiz çocuklarımızın içinde yaşıyacağı kocaman bir ev gibidir. Dolayısıyla insan kendi evinin iini nasıl temiz ve bakımlı tutuyor, gelen misafirlerine saygısından dolayı ahenk ve düzene önem veriyorsa, aynı titizliği yurdu için de göstermek durumundadır. Çünkü burasının evinden farkı yokBu yüzden her türlü nimetin bulunduğu memleketi sevmenin yolu ona sahip çıkmaktan geçer. "Ben yurdumu seviyorum." deyip de onu kirletmek ve doğasına zarar vermek için her Şeyi yapmak gerçek sevgi ile bağdaşmamaktadır.

Bu, insanın kendi evinin her tarafını dağıtmasına, kirletmesine, çöpleri ekyatların ve koltukların altına atmasına, duvarlara ve doğramalara hiç bakmamasına, bunun yanında da temizlikten ve insanın oturduğu yere önem vermesinden bahsetmesine benzer. Unutmayalım ki, insanlarımızda evre bilincinin oluşmasında en etkili yer aile ocağıdır. Ailesiyle gittiği piknikte anne babasının çöpleri olduğu yerde bıraktığını, arabayla giderken büyüklerinin meyve suyu kutularını ve diğer çöpleri yola attığını gören bir çocuğun ailesinden iyi bir örnek gördüğü söylenemez. Ayrıca bu vurdumduymazlık başka bir Őekle

dönüşerek çocuğun ebeveynine karşı benzer tepkiler göstermesine neden olacak ve anne babasının doğaya olan bu saygısızlıkları onlara yönelik saygısını azaltacaktır. Çünkü televizyon ekranlarıyla derslerde öğrendiklerini anne babasının yaptıklarıyla zihninde mutlaka karşılaştıracaktır.

Allah değer verdiği şeyleri Kur'an'da pek çok yerde tekrarlar. Kendi büyüklüğünü insanlara anlatmak için doğaya pek çok yerde vurgu yapar. Bu vurgu bahsettiği şeyin ne kadar kıymetli olduğunu gösterir. Meselâ bir yerde şöyle buyurur: *“O gökten suları indirendir. İşte biz bu yolla her türlü canlı bitkiyi yetiştirdik ve bundan çimenleri yeşerttik.”*²²⁹ Bir başka âyette de şöyle buyurur: *“Yeryüzünü döşeyen, onun üzerinde yerinden oynatılmaz dağlar yerleştirip vadilerinden nehirler akıtan ve orada bütün meyvelerden çiftler yaratan odur... Yeryüzünde birbirine komşu kıtalar, üzüm bağları, ekinler, bir kökten sürgün verip küme halinde ya da tek başına boy veren hurma ağaçları vardır...”*²³⁰ Allah pek çok yerde de yağmurla yeryüzünün yemyeşil olmasına vurgu yapar. Bu hususta bir yerde *“Allah gökten bir su indirdi ve onunla yeryüzünü ölümden sonra diriltti.”*²³¹ derken; başka bir âyette de, *“Gökten bir ölçüye göre suyu indiren odur. Biz onunla (kupkuru), ölü memlekete hayat veririz.”*²³² buyurur. Kur'an'da bunlar gibi tabiata vurgu yapan pek çok

²²⁹ 6/En'âm, 99.

²³⁰ 13/Ra'd, 3-4.

²³¹ 16/Nahl, 65.

²³² 43/Zuhruf, 11.

âyet yer almaktadır. Allah'ın kendisine inanan insanlara va'd ettiği en büyük nimet olan cennetin zeminden ırmaklar akan ve her türlü ağacın bulunduğu yemyeşil bir yurt olarak anlatılması da doğaya vurgunun bir başka şeklidir. Dolayısıyla gerek dünya ve gerekse âhiret bahislerinde tabîî güzelliklere özellikle değinilmesi, Allah'ın bunlara verdiği önemi göstermekte, bizim de dünyayı böyle yapmamız istenmektedir.

Bugünkü anlamda çevre kirliliğinin olmadığı Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde Rasûlullah'ın insanlara yönelik bazı ikazları bizlere bugün ışık tutmaktadır. Meselâ; bir hadislerinde, yollardaki dikenlerin ve taşların kenara atılmasını tavsiye etmişler ve karşılığında insanın sadaka sevabı alacağını beyan etmişlerdir.²³³

Bu, bugün için diken veya taş olmayabilir, ancak bir çöp olabilir. Dolayısıyla insan başkalarının rahatsız olmaması amacıyla doğayı korumaya ve temizlemeye gayret ederse, sanki ibadet yapmış gibi Allah'ı hoşnut eden hayırlı bir iş yapmış olmakta ve karşılığı olarak da sevap almaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) başka bir hadislerinde de yol kenarlarına, ağaç diplerine ve sulara ihtiyaç giderilmesini şiddetle yasaklamışlardır.²³⁴ Çünkü buralar insanların oturdukları, gölgelendikleri ve su ihtiyaçlarını giderdikleri yerlerdir. Bu nedenle, başkalarının

²³³ Bkz. Buhârî, Mezâlim, bab: 25.

²³⁴ Bkz. Buhârî, 239; Heyzemî, Mecmeu'z-Zevâid, I/204.

hakları gözetilerek söz konusu yerlerin temiz tutulması ve kirletilmemesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

Sözün özü, doğaya saygı, kişinin kendisine, ortak yaşam alanını paylaştığı diğer insanlara, daha da önemlisi yurdunu miras bırakacağı yavrularına olan saygısının bir göstergesidir. Kendisine ve diğer yurttaşlara saygı göstermeyen bir kimsenin Allah'a saygı göstermesini beklemek de hayal olur. Unutmayalım ki, şikâyetçi olduğumuz doğaya yönelik tahribatları bizden öncekiler yaptılar ve bugün bizler onlara sistem etmekteyiz. Aynı şeyi bizden sonrakilerin de yapmaması için üzerimize düşen sorumluluğu yerine getirmek durumundayız.

Esasında çok zor bir şey istemiyoruz. Her ne istiyorsak yine kendimiz ve gelecek kuşaklar için istiyoruz. Her şey bir yana, bir Müslüman olarak tüm haksızlık ve yanlışlardan uzak durmak durumunda olduğumuzu hatırlamalıyız.

TOPRAĞA ATILAN TOHUMLAR

Anne babalar çocuklarının geleceği hususunda eskiye göre çok daha bilinçliler. Doğrusu dünyanın geldiği nokta da onları bu şekilde davranmaya zorlamaktadır. Açıkçası, bizim çocukluğumuzda böyle endişeler yoktu. Meselâ; babam, sabahleyin evden çıkar, inşaatlarda fayans döşemeciliği yapar, sekiz kişilik aile efradını geçindirmek için çırpınırdı. Bu meşgalesinin arasında çocuklarının geleceğini düşünmek için boş zaman kalmazdı zaten. İstanbul'un kırk yıl önce bugüne göre çok fazla olmayan telaşı içinde, çocuklarının veli toplantılarından kaç tanesine geldiği veya gelebildiği, her biri başının etini yeme durumunda olan haylazların notlarını öğrenmek için okulun kapısından kaç kez adım attığı veya atabildiği babama sorulmayı hak eden bir soru değildir. O bizim karnımızı doyurmak, hastalandığımızda koşturmak, pazarı yapmak, kömürü ayarlamak velhasıl her bir tarafa yetişme çabasındaydı. Bu zaruri öncelikler yanında okul işleri doğrusu âciliyet arz etmiyordu. Bunun yanında o dönemler insanlarımızda müthiş derecede bir tevekkül anlayışı vardı. İnsanlar lüksü tatmamışlardı. Açlık çekilmiyordu ama herkes kendisine yetebilecek kadarını elde edebiliyordu. Bu ise çok hoş ve günümüzde kalmamış olan bir tevekkül ruhunu, hale rızâ halini de berabe-

rinde getirmekteydi. Nasıl olsa kimse aç kalmazdı, o yüzden gelecek adına fazla endişe etmenin anlamı yoktu. İşte biz, elli beş metrekairelik bir evde sekiz nüfus olarak böyle yaşadık. Ama dediğim gibi, babam yine de okumamızı istiyordu.

Yaşadığımız şu günlerde durum hakikaten çok fazla değişti. Öncelikle, ailelerin çocuk sayıları azaldı. İkinci olarak, ebeveynler çocuklarının istikbalinin sadece okumaktan geçtiğini düşünür oldular. Bu amaçla varlarını-yoklarını çocuklarının eğitimi için seferber etmeye koyuldular. Okullarında gördükleri dersler artık yeterli sayılmamaya başlamış ve her öğrenci mutlaka takviye ders almaya gönderilir olmuştur. İmkânı olanlar ise özel hoca tutarak daha büyük meblağları evlatları için harcamaktadırlar.

Eskiden okumaya fazla önem verilmiyordu ama çocuğun aç kalmayacağı yönünde bir rahatlık vardı. Şimdi o güven yok. Bir açıdan anne babalar çocuklarını okutmaya kendilerini mecbur hissetmektedirler. İyi bir iş sahibi olmaları ve sürünmemeleri için bunu elzem görmektedirler. Çocuğun gelecekte rahat etmesi açısından baktığımızda, bizim çocukluk dönemlerimiz ile şimdiki zaman arasında fazla bir fark olmadığını söyleyebiliriz. Her ikisinde de çocuğun ileride ekmeğini çıkarıp çıkaramayacağına göre bir tavır alınıyordu. Ne var ki, eskiden telaşı gerektirecek bir durum olmadığından stres de yoktu. Dersler, sınavlar, alınan puanlar yüzünden evlerde kimse birbiriyle didişmezdi. Yani huzur vardı.

Peki, bir anne baba bütün varını yoğunu çocuğunun eğitimi için niye döker? Çocuğu okuyarak iyi bir yere gelsin ve kimseye muhtaç olmadan bir yaşam sürsün diye. Bunu bir ekine benzetmek yanlış olmaz. İnsan ekini mahsul almak için eker. Mahsul zamanı geldiğinde sepetleri, küfeleri veya ambarları doldurmaya başladığında keyfine diyecek olmaz. Çünkü emeğinin karşılığını almıştır. Aynı şekilde çocuğuna eğitimi için hiçbir masraftan ve imkândan kaçınmayan ebeveynin durumu da böyledir. Çocukları gerekli eğitimi alarak kendisini kurtardığında, onun meyvesini almaya başlamış demektir. Yaşlılık dönemlerinde çocuğunun anne babasına muhtaç olmaması bilakis onlara göz kulak olmaya ve yardımcı olmaya başlaması bu ürünün belki de en iyi hasat edildiği zamandır.

Esasında insan yaptığı her bir şeyden öyle veya böyle bir ürün almak için çabalar. Karnını doyurması, ayakta kalabilmesi ve sağlığını devam ettirebilmesi içindir. Keza uyuması gündüzü dinç geçirebilmesi, çalışması eve bir şeyler götürebilmesi içindir. Hatta aynaya bakması, üstüne başına çeki düzen vermesi ile yeni elbiseler giymesi dışarıdaki insanlara kötü görünmemek içindir.

Velhasıl her çabasıyla bir şeyler elde etmeyi hedefler. Hayatının en berbat dönemleri, yapacak bir şey bulamadan geçirdiği ve için-için bu durumuna kahrettiği vakitlerdir. Zira insan hedefleri olan bir varlıktır.

Bütün bu çabaların sonucunda insanın bir şeyler elde etmeyi hedeflemesi onun bütünüyle çıkarıcı bir kişiliğe sahip olduğunu göstermez. Kişinin insanca bir yaşam sürdürebilmesi için bu düşünceleri taşımasından daha doğal bir hal olamaz. Meselâ bir doktor hastasını ameliyat ettiğinde veya bir öğretmen öğrencilerine ders verdiğinde, yaptığı bu işin sonunda bir ücret alacağını bilir ve bu onu motive eder. Ancak bu durum, yaptığı işin insanlık için bir yarar sağladığını, hayata ve insanlığa artı bir değer kazandırdığını düşünmesine engel değildir. Dolayısıyla bir öğretmen sınıfta öğrencilerine ders verirken bu sayede geçimini sağladığını göz önüne getirerek ay sonunda alacağı maaşın hesabını yapabilir. Ancak yarınlara güzel kuşaklar yetiştirdiğini, ülkenin geleceğine hayırlı nesiller kazandırdığını, memleket sevdalısı gençlere rehberlik ettiğini aklından çıkarmadığında, dolayısıyla toprağa tohum ektiğini düşündüğünde bir şey daha elde eder; o da ektiği ürüne karşılık alacağı mânevî mahsuldür. Yani âhiret hasadı.

Yukarıda bahsettiğimiz çocukların eğitimi de böyledir. Anne babanın çocuklarının geleceğini kurtarmak için yaptıkları yatırım ileride nasıl hasada dönüşecekse, bu ürünün bir de âhirette yapılacak hasadı vardır. Allah'ın razı olmuş olduğu şekilde evladını hayırlı bir yolda, dinine diyanetine bağlı olarak yetiştiren ve bunu hakkıyla yerine getiren anne baba bu emeklerinin karşılığını âhirette şüphesiz alacaktır. Yani bu buğday hem dünyada hem de âhi-

rette başaklar veren bir üründür. Bir daneye kaç başak ürün vereceğine gelince, bu bizim ihlâsımıza kalmış bir durumdur. Onu hepimiz âhirette ayrı ayrı göreceğiz.

İşte tam da bu noktada, göz ardı etmememiz gereken çok önemli bir husus bulunmaktadır. O da şudur: Dünyada bir şeyler elde etmeyi hedefleyip çeşitli çabalar sarf ederken, her zaman ilâhî muradı yakalamaya çalışmamız gerekir. Bu niyet her an insanın aklının bir köşesinde gedikli çavuş gibi teyakkuzda bekliyor olmayabilir. Onu her an hissetmiyor olabiliriz. Önemli olan, her dem akla gelmese bile, zihnin arka planında bu düşüncenin var olmaya devam etmesidir. Bu olduğu zaman, her bir işin âhiret ekimini de ayrıca yapmış oluruz. Varsayın ki, bir daireyi boyayan ustasınız. Belli bir ücret karşılığında terliyorsunuz. Ellerinizi yüzünüz boya oluyor. Ama bir taraftan da ailenize helâlinden bir rızık götürdüğünüz ve onlara haram lokma yedirmediğiniz için içten içe Rabb'inize şükrediyorsunuz. Böyle yaptığınızda, bu düşüncenizden dolayı birkaç ürün alacak bir ekim yapıyorsunuz demektir.

Birincisi, ailenizi açta-açıkta bırakmayarak, onlara kol-kanat gererek yuvanızı koruyorsunuz. İkincisi, nâmerde muhtaç olmadan, el açmadan geçinebildiğiniz için mutluluğunuzu koruyorsunuz. Üçüncüsü, helâlinden rızık kazandığınızı düşünerek sevap hânenizi yazmakla görevli melekleri hiç boş bırakmıyorsunuz. Dolayısıyla boyayı duvara sürerken işin

bu boyutlarının her an aklınızda diri durmasına gerek yok. Yeter ki, zihninizin bir yerlerinde bu kabulünüz her zaman var olsun. Allah bunu bilmektedir ve bu yeterlidir.

Sözün özü, yaşadığımız hayat elbette bir şekilde yaşanacaktır. Ama önemli olan bu hayatı mânevî hasadı bol bir yaşama döndürebilmektir. Allah'ın rızasını hedeflemeden, sadece nefsi tatmin etmek için sürdürülen hayat, bu uğurda kazanımlar elde edilse bile âhîret bohçasının boş kalması sebebiyle kötü bir hayattır. Allah bize bunu böyle öğretiyor. Ve o ne buyurursa o iş öyledir. Son derece dünyevîleştiğimiz ve âhîretin neredeyse aklımıza gelmediği, gelse bile Allah'ın kitabında bahsettiği dehşetengiz ortamının bizleri artık etkilemediği "zamane Müslümanları" olduk, yapıp ettiklerimiz şekilcilikle sınırlı kaldı.

Bundan dolayı da hayattan mânevî bir tat alamaz durumdayız. Beş vakit namazımız dışında düşüncelerimizi ve tüm eylemlerimizi Allah'ın murad ettiği çizgide devam ettiremiyoruz. Sürekli dünya hasadı peşinde koşarken âhîret sermayemizi artırmak aklımıza gelmiyor ve zihnimizin bir köşesinde "her bir anımdan bir sevap kapayım" çabamız yok. Kur'an ve hadislerin bize öğrettiği "bedavadan sevap kazanma" fırsatlarını bir değerlendirebilsek, yaşantımız daha bir istikamet kazanacak, hayatımızdan daha bir lezzet alacağız. En güzel tarafı da öteki taraf için sermayemiz artacaktır. Etrafımıza güzel örnek olmamızın faydalarından bahsetmeye ise gerek yok.

MUHTACA EL UZATMAK

“Fakirleri arayın, onları görüp gözetin. Siz ancak fakirlerinize yardım sayesinde yardım görür ve rızıklanırsınız.”

(Buhârî, 2594.)

Etrafımızda yaşayan insanlara şöyle bir göz gezdirdiğimizde, herkesin durumunun aynı olmadığını görürüz. Bazı insanlar sağlıklı iken bir kısmının hastalıklardan muzdarip olduğunu, bir kısmı maddî imkânlarının yerinde olması nedeniyle rahat bir yaşam sürerken bazılarının ise en temel ihtiyaçlarını karşılamada bile zorlandıklarını ve sıkıntılar içinde yaşadıklarını görürüz. Velhasıl, toplum pek çok açıdan farklılıklar arz eden, herkesin değişik şekillerde hayat sürdüğü bir yapı arz eder. Bu farklılıklar bizlere bir gerçeği de gösterir: O da, toplum içinde, gözetilmesi gereken, korunmaya, desteğe ve ilgiye muhtaç insanların bulunduğuudur.

Geçim sıkıntısı içinde çırpınan, evlerinin temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta çaresiz kalanlar, yoksulluk sebebiyle yaşama sevinçlerini, mutluluk ve huzurlarını kaybedenler böyledir. Keza sahipsizlik nedeniyle tek başlarına hayatlarını sürdürme durumunda olan yaşlılar ile özürlü olmaları nedeniyle çalışamayanlar toplum içinde yardıma muhtaç olan diğer kesimlerdir.

Huzurlu toplumlar, hiç şüphesiz ki fertlerin birbirleriyle barışık oldukları toplumlardır. İnsanların en temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ve ülkede yaşayanlar arasındaki yaşam standardı arasındaki boşluğun son derece açıldığı ve muhtaçlarla ilgilenilmediği ülkelerde gerçek anlamda bir huzurdan bahsedilemez. Böylesi toplumlarda mal düşmanlığı baş göstereceği gibi insanların kanunî olmayan yollardan arzuladıkları yaşamı yakalama çabasına girmeleri de memleketin kanayan bir yarası olacaktır. Ekonomisini son derece ilerletmesine rağmen sosyal barışı sağlayamamış ülkelerdeki sosyal çalkantılar ile kargaşa ve hırsızlıkların çok fazla olması bunun göstergesidir. Esasında, devletler ellerindeki imkânları düşkünlere ve muhtaçlara seferber etseler bile herkeşe yetişmeleri imkânsızdır ve bunu sürekli olarak devam ettiremezler, muhtaç insanların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalırlar. Böylesi durumlarda sorumluluk aynı ülkeyi paylaşan diğer yurttaşlara düşer. Bu ihmal edildiğinde de ortaya bahsettiğimiz tablo çıkar.

Sosyal hayata son derece önem veren dinimiz bu noktada da devreye girmekte ve toplumu bir bedenin azalarına benzetmektedir. İnsan vücudunun herhangi bir yerinde bir sızı olduğunda tüm beden nasıl rahatsız olur ve o elemi paylaşırsa, toplumu oluşturan bireylerin de sıkıntı çeken insanların sorunlarını bir beden gibi paylaşmalarını ister.²³⁵ Meseleyi bu

²³⁵ Bkz. Buhârî, 6011.

benzetmeyle ele alan Son Elçi (s.a.v.), böyle demek yanında kendisi de hayatında bunu uygulamış, göremediği insanların evlerine kadar giderek sorunlarıyla ilgilenmiş, elindeki ihtiyaç sahiplerine vermekte tereddüt etmemiştir. Herkesin sorunlarına eğilmeyi bir borç bilmemiştir.

Bunun yanında, yüce kitabımız Kuran, toplumu fertlerinin oluşturduğu bir aile gibi tarif etmektedir.²³⁶ Aile içinde yaşanan sorunlar ve mutluluklar nasıl her bir birey tarafından paylaşılır ve herkes buna ortak olursa, toplumsal mutluluk ve sorunlarda da herkesin kendini aile bireyi gibi hissetmesini ister. Bu gerçekleştiği zamandır ki, insanlar gerçek toplum bilincine ulaşmış demektir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in m'minleri birbirine kenetlenmiş yapı taşlarına benzetmesi ve bu yapı taşlarının bir binayı meydana getirdiğine işaret etmesi de aynı hususa yapılan bir vurgudur.²³⁷

şimdi Hz. Peygamber (s.a.v.)'in benzetmesini gözümüzde bir canlandırlım: Her bina küçük yapı taşlarından meydana gelmektedir. Bu yapı taşlarından bir kısmı olmadığında bina sağlam olmaz. Hele de bu yapı taşları binanın en kritik noktasında olursa, o binanın yıkılmaya maruz kalması her zaman muhtemeldir. Toplum içinde yaşamı bizlerle paylaşan insanlar da çeşitli sorunları nedeniyle diğerlerinden koptuklarında, yani sorunlarını halledemedikle-

²³⁶ 49/Hucurat, 10.

²³⁷ Bkz. Buhr, 481.

rinde binadan koparlar, belli bir aşamadan sonra toplum için zararlı bir konuma bile gelebilirler. Belki kendilerine bile zarar verirler. Sonuçta bunun cezasını toplumun tamamı çeker. İç huzur bozulur, halk yarından ümidi keser ve herkesin üzerine karamsarlık hâkim olur. Sokaklar hatta evler bile güvenli olmaktan çıkar. Hırsızlıkların çok fazla artmasını bir de bu açıdan düşünün?

Esasında bu tür sıkıntıların nasıl giderileceğinin formüllerini dinimiz bizlere öğretmiştir. Zengin olanların yılda bir kez kazançlarından çok cüzi bir miktarı fakirlere vermelerini istemiştir. Ayrıca ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmayı teşvik etmiş ve bunu sadaka olarak isimlendirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadislerinde bu hususta şöyle buyurmaktadırlar: *“Müslüman Müslüman’ın kardeşidir. O’na zulmetmez onu yalnız bırakmaz, Bir kimse Müslüman kardeşinin ihtiyacını karşılarsa, Allah da ona yardım eder. Bir kimse bir Müslümanın sıkıntısını giderirse, Allah da kıyamet günü onun sıkıntılarından birini giderir. Bir kimse din kardeşinin ayıbını örterse, Allah da kıyamet gününde onun ayıbını örter.”* Hz. Peygamber (s.a.v.) bir başka hadislerinde de *“Fakirleri arayın, onları görüp gözetin. Siz ancak fakirlerinize yardım sayesinde yardım görür ve rızıklandırınız.”*²³⁸ buyurmaktadırlar.

İnsanların ihtiyaç sahiplerinin sorunlarıyla ilgilendiği, ellerinden geldiği kadar yardımcı olduğu, fakirleri ve düşkünleri gözettiği bir toplumda hu-

²³⁸ Buhârî, 2594.

zurdan başka bir şey bulunmaz. Fakirler kendileriyle ilgilenen birilerinin bulunduğunu bildiklerinde yarınlarına daha umutlu bakarlar ve ümitsizlik içine düşmezler. Onlara yardım edenler de bundan büyük bir haz almalıdırlar. Çünkü yardım ettikleri kimsele-
rin yerinde kendileri de olabilirlerdi veya yarın o duruma düşebilirler. Dolayısıyla karşısındakine iyilik yapan insan esasında kendisine iyilik yapmış olmaktadır. Ayrıca her şeyi görüp gözeten Allah yapılan iyiliklerin karşılığını hem bu dünyada hem de öteki dünyada verecektir. Allahu Teâlâ bir ayet-i kerimede bu hususa vurgu yapmaktadır: *“Sevdiğiniz şeylerden Allah için harcamadıkça iyiliğe eremezsiniz, Her ne harcarsanız Allah onu hakkıyla bilir!”*²³⁹

Bazı zenginlerin yaptıkları toplu yardımlarda yaşananlar hepimizin malumudur. İnsanlar birkaç parça kuru gıda kapabilmek için birbirini ezmekte, kameralara görünmemek için yüzlerini gizlemekte ve onurlarını korumaya çalışmaktadırlar. Çeşitli sosyal yardım kuruluşlarının yaptığı yardımlar da ülkemizde oldukça fazla sayıda ihtiyaç sahibi bulunduğunu göstermektedir.

Yapılan bilimsel çalışmalarda da bu sonucu görmek mümkün olmaktadır. Buradan hareketle etrafımızda pek çok ihtiyaç sahibi insan olduğunu söyleyebiliriz. Şunu iyi bilelim ki: İbadet etmek sadece namaz kılmak veya oruç tutmak değildir. Bunlar elbette yerine getirilmesi gereken hususlardır ancak

²³⁹ 3/Âl-i İmrân, 92.

fukaraya yardımda bulunmak, sağlık sorunu olanların tedavileriyle ilgilenmek de bir ibadettir. Bir insanın yüzünü güldürmekten daha hayırlı ne olabilir ki! Bu nedenle sokağa çıktığımızda hayata bir de bu gözle bakmaya çalışalım. Böyle bakarsak el uzatılmayı bekleyen ne kadar insan olduğunun farkına varırız.

REHBER İNSANLARA MİNNETTARLIĞIMIZ

“İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olanıdır.”

(Feyzu'l-Kadîr, 5600.)

Mü'minler her zaman kendilerine önderlik edecek ve artlarından yürüyecekleri üstatlara ihtiyaç duyarlar. Çünkü “cemaatle namaz” imamsız kılınmayacağı gibi bu din de bireysel olarak yaşanamaz. Sözün özü, İslâm ümmet yani cemaat dinidir. O yüzden Hz. Peygamber (s.a.v.) yerleşim yerlerine öncelikle birer imam tayin etmiştir. Bu kişiler hem namazları kıldırıyor hem de oradaki mü'minlerle ilgileniyordu. Zira insan ne kadar iyi bir Müslüman olursa olsun, son dini kendi başına yaşamaya çalışırsa, çoğu zaman mücadelesinde yenik düşer ve bir müddet sonra toplum onu kendisine benzetir. İşte bu hakikat, Allah Rasûlü'nün yaşamını kendi hayatında tatbik etmeye çalışan ve güzel bir örneklik sergileyen rehber insanların önemini ortaya koymaktadır. Mü'minler onların etrafında kenetlendikçe, birlikte çok güzel işler başarabilmekte ve dini çok daha samimi bir şekilde yaşayabilmektedirler. Böylece hem kendilerini korumakta, istikamet üzere tutmakta hem de yüce dinin mesajının başkalarına ulaşmasına vesile olmaktadırlar. Doğrusu İslâm her dönem ve her coğrafyada böylesi insanlar eliyle ayakta kalmış ve kalmaya devam edecektir. Onların olmadığı çoğ-

rafyalarda ise değerler kaybolmaya yüz tutmuş ve Müslümanlık sadece kimlikte kalmıştır veya hiç kalmamıştır. Sözüünü ettiğimiz rehber insanların Allah'ın kitabı ve Rasûlü'nden öğrenip yaşamaya gayret ettikleri bazı vasıfları vardır. Bunlar hem onları ayrıcalıklı kılmakta hem de bizim için canlı örneklik arz etmektedirler.

Meşrep Farklılıkları Kardeşlik Ruhunu Zede- lemez

Hz. Peygamber (s.a.v.) bir hadislerinde *“Kim ilim talep etmek amacıyla bir yol tutarsa, Allah cennete giden yollardan birisini ona kolaylaştırır.”*²⁴⁰ buyurmaktadır. Rabb'e ulaşan yollar kulların nefesleri sayısınca olduğuna göre, bir kimse Allah'ın dinine hizmet amacıyla kendi tabiatına uygun bir yola girerek kulluğunu yaşamaya ve bu dine hizmet etmeye gayret ederse, girdiği yol onun cennete uzanan güzergâhı olur.

Bu nedenle insanların farklı meşreplerde olmaları kadar tabî bir durum yoktur. Sonuçta herkes kendi kulluğunu yaşamak ve bu dine hizmet etmekle mükellef olduğundan, asıl olan bulunduğu yolda kulluğu yoğun olarak yaşamaya çabalamaktır. Bu da bize gösteriyor ki, bir insanın bir meşrebi benimsemesi, onun ümmet tarafından saygın bir insan olarak kabul edilmesine mani değildir. Çünkü bir meşrebi benimsemiş olsun veya olmasın, her insan kendisine bir hayat çizgisi belirlemiştir ve bu yaşamı

²⁴⁰ Müslim, 2699.

“adı konmasa bile” onun meşrebi olmuş demektir. Dolayısıyla bir âlimin veya daha geniş anlamıyla rehber insanın bir yolda hizmet etmesi, onun diğer mü’minlerle olan kardeşlik hukukuna mani değildir. Çünkü mü’minin yüreğinde diğer her bir kardeşi için yeterince yer vardır.

Bu durum şuna benzer: Bir insan Hanefî Mezhebi’ne veya diğer mezheplerden birine bağlı olabilir. Ancak bu bağlılığı onu, örneğin bir Şâfiî kardeşine karşı cephe almasına neden olmaz, İslâm kardeşliğinde bir araya gelmelerini engellemez.

Farklı mezhep ve meşreplerdeki Müslümanların Kâbe’nin etrafında kardeşlik ruhunu tattıkları gibi, memleketlerindeki durum da aynıdır.

Nitekim hepimiz, bizimle aynı meşrepte olmasa bile nice güzel insana saygı duyarız ve onu minnetle anarız, muhabbet duyarız. Her birimiz farklı yollarla Allah’a kulluk etme gayretimize rağmen, değişik hizmet gruplarında çabalayan samimi insanları gönülden severiz ve başarılarının Müslümanların hanesine yazıldığını biliriz.

İlim Tek Başına Yetmez

İlim insana pek çok şey kazandırır. Haramı helalı tanınmasına, Allah’a nasıl kulluk edeceğini öğrenmesine aracılık eder. Ancak söz konusu ilim kişinin hayatında yer bulmazsa, bilgi sadece sözde kalır da amele yansımazsa, bu bir açıdan kul için vebal olur. Çünkü kişi kıyamette ilmiyle amel edip etmediğin-

den hesaba çekilecektir.²⁴¹ Ayrıca ayette belirtildiği gibi, kitapları yüklenmiş merkep konumuna düşmek de söz konusudur.²⁴²

İlim öğrenilmek ve yaşanmak için vardır. Bu nedenle nice bilgi sahibi insan, yaşadığı zamanda etraflarındakileri müspet anlamda etkileyemediği gibi kendisinden sonraya da kalıcı bir iz bırakamamıştır. Hatta nefsanî arzularının peşinde koştuklarından dolayı sahip oldukları ilim onları halkın gözünde itibarsızlaştırmıştır. Çünkü insanlar amelle ilimi yan yana istemektedirler.

Kişinin yapmadığı şeyleri etrafından istemesinden, bilmesine rağmen hayatını İslâm'ın güzellikleriyle bezememesinden ve bilgisiyle fitneye sebebiyet vermesinden daha kötü ne olabilir ki? Bu nedenle gerçek anlamda âlim, bildiklerini hayatına tatbik eden ve ihlasını kaybetmeyen insan demektir.

Bugün bizler İslâm büyüğü olarak kimleri anıyorsak onların özelliği bu idi. Öğrendiklerini önce kendi hayatlarında uyguluyorlar, ondan sonra ümmetten istiyorlardı.

Bu da kalplerdeki konumlarını yüceltiyordu. Etraflarındaki kimseler nezdinde saygın hale geliyorlardı. Her birimizin, yaşadığımız bölgede bu şekilde andığı nice güzel insan vardır. Rabb'im bizleri böyle si güzel insanlarla dost etsin!

²⁴¹ Tirmizî, 2416.

²⁴² 61/Cuma, 5.

Örnek Şahsiyettir

Önde olan insan, her hareketiyle önünde olduğu kimselere örnek olur. Yürüyüşünden, yemesinden, içmesinden, etrafındakilere hitap edişinden, yardımlarına koşmasından, dertleriyle ilgilenmesinden, sevinçlerini paylaşmasından, velhasıl hayatın her vechesiyle etrafına örnek olur. Onu gören insanlar peygamber ahlâkını temaşa ederler. Ashabın Hz. Peygamber (s.a.v.)'i görmeyi arzuladıkları gibi, İslâm'ı şahsında tecelli ettirmiş olan bu güzel insanı görmek için yüreklerinde her zaman taze bir iştiyak vardır. Çünkü onunla bir araya gelmelerinin nedeni madde olmadığı gibi, yanında olduklarında da dünyayı düşünmezler. Sadece Allah rızası için ve yaratana anlamak için toplanırlar.²⁴³ Mü'minler bu güzel zevata baktıklarında, üzerlerine sinmiş olan imanın ziya-sından etkilenirler ve "sadece bakmaktan bile" manevî bir haz alırlar.²⁴⁴

Güzel İnsan İz Bırakır

Topluma rehberlik yapan insan mutlaka ardında bir iz bırakır. İnsanlar onu her zaman hayırla yâd ederler. Çünkü o günahlara dalmış olanların arınmalarına ve iyi birer mü'min olmalarına vesile olmuştur. Pek çok hayır işi onun öncülüğünde gerçekleşmiştir. Bunun yanında nice öğrencinin yetişmesine rehberlik etmiştir. Böylesi insanların bir kısmı geriye çok güzel şiirler ve yazılar da bırakmışlardır. Bu tatlı

²⁴³ Buhârî, 6408.

²⁴⁴ Buhârî, 5534.

gerekçelerden dolayı vefatlarından sonra insanlar onları her zaman hayır duayla anarlar ve isimleri kıyamete kadar baki kalır. Bir mü'min için bundan daha güzel ne olabilir ki? Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır: *"İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olanıdır."*²⁴⁵

Mü'minleri Üzecek İşler Yapmaz

İslâm adına bazı faaliyetlerin önünde yer alan ve kendisini rehber edinenlere önderlik yapan bir mü'min, diğer kardeşlerini rencide edecek, tahkir edip küçük düşürecek veya onların İslâm'a hizmet etmelerine veyahut da zarar görmelerine neden olabilecek bir takım davranış ve söylemlerde asla bulunmaz. Bütün Müslümanların hukukunu korur. Çünkü kendisini ve arkadaşlarını İslâm'ın merkezine koyarak farklı kulvarlarda gayret gösterenlere karşı cephe almak veya onların önünün kesilmesine, zarar görmelerine neden olabilecek bir takım hareketler içinde bulunmak kardeşlik hukukuna sığmayacağı gibi Allah'ı da hoşnut etmez.

Bu yüzden bir insanın saygıdeğer biri olup olmadığını ümmetin çoğunluğunun ona bakışı belirler. Kendisiyle beraber hareket edenlerin dışında kalan mü'minler topluluğu ondan muzdarip ise, yaptıklarından rahatsız oluyorsa, bunu yapan kimse mü'minlerin saygısını hak etmemiş demektir ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'e varislik makamı olan âlimlik

²⁴⁵ Feyzu'l-Kadir, 5600.

sıfatını da kaybetmiştir. Bu nedenle ümmetin hukukunu kendi bireysel veya meşrep hukukuna üstün tutmak son derece önemlidir. Rehber insan, her zaman ümmeti önceler.

Özlemimiz

İslâm'ı geniş coğrafyalarda insanların gönülleri-ne ulaştıranlar hasbî gayret eden tasavvuf erbabı olmuştur. İslâm dini, Orta Asya, Anadolu ve Balkanlarda onların temiz elleri, fedakâr ruhları ve karşındakini her zaman kendi nefesine tercih eden kalpleri vasıtasıyla yayılmıştır. Bu nedenle sözünü ettiğimiz yerlerde İslâm'dan söz ediyorsak tasavvufun buradaki kesin mührünü görüp itiraf etmek durumundayız. Dinimizi gönüllere ulaştıran mutasavvıflarımız ile onların önderlerine bütün içtenliğimizle müteşekkiriz. Onlar her zaman oldular ve olmaya devam etmektedirler. Eskilerde durum nasıl idiyse günümüzde de hemen hemen aynıdır. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ahlâkını hayatlarına hâkim kılmış olan bu insanlara sevgi ve saygı beslemek yanında İslâm'ın güzelliklerini her tarafa ulaştırmaları için yardımcı olmak zorundayız. Çünkü hepimiz biliyoruz ki, İslâm'ın kalplere benimsetilmesi veya Müslüman olanların Allah'ın razı olduğu nezih insanlar haline gelmesi için samimi, beklentisi olmayan güzel kullara ihtiyaç vardır. Bahsettiğimiz hususun resmi yollarla veya resmi ağızla yapılmasının neredeyse imkânsız olduğunu hepimiz bilmekteyiz. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ahlâkını ve kulluğunu ya-

şamlarına hâkim kılmış olan, ahiret hesabını hiç unutmadan istikamet üzere bir hayat sürerek mü'minlere önderlik yapanlara her zamankinden daha fazla muhtacız. Sayılarının çoğalması Rabb'imizden niyazımızdır.

Güzel insanların kıymetlerini bilerek onların yanında durup destek olan, Allah adına birliktelikten kuvvet doğacağını görerek her türlü fedakârlığı gösterenlerden Rabb'im razı olsun. Dinin ticaretini yapan ve hocalığını ranta dönüştürenler de Allah ümmeti muhafaza eylesin.

ÖNCEKİLERİN GÜZELLİĞİ SONRAKİLERİN ATEŞLEYİCİSİ

Allah Rasûlü'nün etrafında halka olmuş olan ashâb, bizim takdîr etmekte yetersiz kaldığımız bir şekilde kutlu elçiye bağlıydı. Onlar Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı bir şeyi hayatlarında aynıyla tatbîk edelerken bunun farz veya başka bir şey olmasına bakmazlardı. Allah Rasûlü'nün bir şeyi emretmesi veya yapıyor olması onlar için yeterliydi. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'i kendileri için mutlak örnek almışlardı. Onun yaptığı her zaman iyi ve güzele götüren bir şey olduğundan, tereddütsüz bir şekilde ardından gidiyorlardı. Yasaklarda da durum farklı değildi. Gerek Allah'ın kitabının ve gerekse Allah Rasûlü'nün kendi beyânlarıyla bir şeyin artık yasak olduğunu söylemesi, ona hemen uymak için yeterliydi. Bunun ardı araştırılmazdı ve karşı gelinmezdi. Emredilmiştir veya yasaklanmıştır, geriye sadece itâat kalmıştır.

Bu yüzden ashâbın hayatında namazları kazaya bırakmak diye bir şey yoktu. Belki uyuma ve çok az da olsa unutmaya nedeniyle namazları kaçırdıkları olabiliyordu ama en kısa sürede onu edâ ediyorlardı. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.v.)'den namazı bırakma diye bir şey görmemişlerdi. Onlar için "namaz sade-

ce kılınırdı". Kazaymış veya başka bir şeymiş bunu bilmezlerdi. Orucu bile bile tutmamak veya bilerek, bir mâzeret olmaksızın bozmak gibi şeyler onlara çok yabancıydı. Bilmezlerdi böyle bir şey.

Onların hayata bakışlarında ve dinî yaşamlarında zinâ etmek ve hırsızlık yapmak gibi kavramlar da yer almıyordu. Bildikleri tek şey vardı: O da Allah Rasûlü'nün öğrettiği şekilde dini yaşamak. Hırsızlık, zinâ ve benzeri günahlar onlara çok uzak şeylerdi. Bu yüzden de bir insan Müslüman olup da bu tip yanlışları nasıl yapabilir diye hayrete düşüyorlardı.²⁴⁶ Onların imanı ve Rasûl'e tabi olma anlayışı böyleydi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) Akabe Bey'atlarına katılan liderlerden söz alırken, zinâ yapmayacakları ve eşlerine iyi davranacakları gibi bazı şartlar koşuyordu.²⁴⁷ O dönem şartları içerisinde erkeğin her şey demek olduğu bir zaman diliminde, toplum önderlerinin elde ettikleri dünyevî nimetlerden ve iştihalardan feragat ederek Allah Rasûlü'ne boyun eğmeleri çok büyük bir olaydı. Gerçekten de büyük bir özveriydi.

Bir sahâbînin, "Anam babam sana feda olsun ey Allah Rasûlü!" demesi de çok büyük bir sözdür. Bu kelamın ardından Allah Rasûlü ona bir şey dediğinde, tereddütsüz bir kararlılıkla onu yerine getirebilecek azmin ifadesidir bu söz. Nitekim yeri geldiğinde bu söz neyi icap ettiriyorsa onu çekinmeden ve yük-

²⁴⁶ Bkz. Buhârî, 1237.

²⁴⁷ Bkz. Buhârî, 3893; Müslim, 1709.

sünmeden yapmışlardır. Mal vermek gerekiyorsa mal vermişler, uykusuz ve aç kalmak gerekiyorsa bunu yapmışlar, canlarını vermek icap ettiğinde de cenge koşmuşlardır.

Sahabenin bütün bu fedakârlıklarının derinliğini anlamak için onların zamanına gitmemiz gerekir. Sıcak odalarımızda ayaklarımızı uzatarak, bir taraftan da bir şeyler atıştırarak, sahâbîlerin gösterdikleri fedakârlıkları okumak kolay bir iştir. Ama yeri geldiğinde yeri yurdu terk edip gitmek, yabancı ellerde yaşamak durumunda kalmak, geri canlı dönme ihtimalinin çok az olduğunu bilmeye rağmen cihada koşmak çok farklı bir şeydir.

Burada fedakârlık üzerine kurulu ve can da dâhil olmak üzere sahip olunan her şeyi Allah ve Rasûlü yolunda harcama üzerine kurulu büyük bir imandan bahsediyoruz.

Bize düşen elbette tarihi sürekli anarak kendimizi geçmişle avutmak değildir. Bir nevi arkeoloji yaparak devamlı olarak geçmişi yüceltmek ve bununla avunmakla yetinmek değildir. Ancak unutulmama- lıdır ki, binanın temeli ne kadar sağlam olursa üzeri- ne inşa edilen yapı da o kadar oturulabilir olur. Bu nedenle günümüz insanların örnekliğine en çok ihtiyaç duydukları insanlar, hayatlarını fedakârlık üzerine sürmüş olan sahâbîlerdir. Onların Rasûl'le olan yaşantılarını ve İslâm için sergiledikleri özveriyi zamanımız gençliğine ne kadar güzel bir şekilde sunabilirsek kalplerinin güzelleşmesine o kadar fazla

katkıda bulunmuş oluruz. Çünkü geçmişle irtibat kurmadan geleceği inşa etmek imkânsızdır. İnsanlığa bu dinin iyi yaşandığı takdirde dünyaya nasıl bir medeniyet sunacağıнын örneklerini sunacağız ki İslâm'ın yaşanabilir ve yaşatılabilir bir din olduğu anlaşılsın. Bu yüzden sadece sahâbîler değil dünyaya güzellikler sunduğumuz sonraki dönemler de anlatılmayı hak edecek değerlerimizdir.

Hiç şüphe yok ki, insana kıymet verdiren, geriye anılacak güzellikler bırakabilmesidir. İşte biz ashâbı bu yüzden çok fazla severiz. Onlara olan sevgimiz kuru kuruya, sadece geçmişe anmaya yönelik bir muhabbet değildir. Yaşamlarını dillendirerek Allah Rasûlü'ne olan sevgimizi pekiştirir, onlar gibi çabalamak amacıyla akülerimizi şarj ederiz. Onlarda gördüğümüz güzel örneklikleri kendi hayatımızda gerçekleştirebilmek için bileniriz, azmimiz artar. Ayrıca bir insanı ahlâken güzelleştirebilmek için ona başkalarının güzelliklerinden bahsetmekten daha güzel ne olabilir ki? Zaten Rabb'imizin yüce kitabında pek çok kıssayı ve geçmiş peygamberlerin hallerini anlatmasının bir amacı da bu değil midir? Bizlere bazı şeylerin nasıl başarılabileceğini ve dini yaşama ve yaşatmada ne tür zorluklarla karşılaşabileceğimizi örneklerle sunması, pek çok hikmet yanında bu amacı da içinde barındırmaktadır.

Meclislerimizi onların yaşantılarıyla süslemek ne kadar güzel olur. Değil mi ki Rabb'imiz onları övmüştür, değil midir ki sevgili elçimiz onları yücelt-

miştir. Bu durumda onlardan bahsetmek ve onları kendimize örnek ve ideal kişiler olarak almamızdan daha tabii ne olabilir ki?

Mekkeli müşriklerin işbirlikçileri Hubeyb bin Adiy'i esir edip Mekkelilere teslim ederler. Hubeyb onlardan son bir istekte bulunur ve iki rekât namaz kılar. "Korktu da namazı uzattı." demesinler diye de biraz hızlıca kılar. Namazdan sonra Mekkeliler onunla alay etmeye başlarlar. Yaşadığı hayatın buna değip değmediğini sorarlar. Hayatının boş yere sonlanacağını söylerler ve "Senin yerine Muhammed'in olmasını ister miydin?" diye de tahrik ederler. Onlara şu cevabı verir: "Allah Rasûlü'nün ayağına diken batmasındansa canımı bu din uğruna feda etmeyi tercih ederim." Ve titremeden lme yrr.²⁴⁸ Şimdi bu hayat bahsedilmeyi hak etmiyor mu? Saygıyla anılmayı elbette hak etmektedir. Çünkü o ve diğerleri Allah Rasûlü'nün arkadaşlarıydılar, yani sahabydiler.

Unutmamak gerekir ki, son elçinin ne kadar büyük bir insan olduğunu anlayabilmek için ashbtan bahsetmek zorundayız. Çünkü kutlu Rasûlü'n Arap coğrafyasında yaşayan halkı ahlâken nasıl bir konuma çıkardığını anlayabilirsek, onun büyüklüğünü daha iyi idrak edebiliriz ve buradan kendimize ibretler çıkarabiliriz.

²⁴⁸ Bkz. İbn Sa'd, Tabakt, 2/43.

İNSANLARI KAZANMANIN İKİ TEMEL ŞARTI

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yirmi üç yılda İslâm'ı her tarafa ulaştırmayı başarmasının ardındaki sebepler hususunda çok şeyler yazılmıştır. Bütün sebepler arasında iki tanesi vardır ki, bunlar İslâm'la tanışan insanlar üzerinde çok etkili oluyordu. Birincisi, kutlu elçinin sergilemiş olduğu ahlâkî yaşantı. İkincisi de, son dinin insanlığa va'd ettiklerini âyetler ışığında açıklaması.

Peygamberimiz (s.a.v.)'in şahsiyeti bu tebliğde çok etkili oluyordu. Çünkü onun geçmişinde yüzünün kızaracağı bir olumsuzluk yoktu. Tanıyanlar ondan hayırdan başka bir şey görmemişlerdi. Ağzından kötü kelâm dökülmemiş, yanlış işlere bulaşmamış, hiç kimseye haksızlık etmemişti. O, iyiliğin ve ahlâkî yaşamın sembolüydü. Bu sebeple de İslâm'ı tebliğ etmeye başladıktan sonra geçmişine ve yaşantısına yönelik olarak her hangi bir eleştiriye mâruz kalmadı.

Tek bir kişi olsun, "Sen bizden ahlâkî davranışlar istiyorsun, ancak bir zamanlar sen de şunları şunları yapıyordun!" demedi. Bu durum Allah Rasûlü'nün peygamberliğini tescilleyen hususlardan biri olmuştu. O nübüvvet öncesinde de nübüvvet sonrasında ahlâkın sembolü olmuştu.

Allah Rasûlü'nün anlattıklarına gelince; okuduğu âyetlerden ve bunlara yönelik yaptığı açıklamalar-dan çok etkilendiler. Çünkü İslâm'ın insanlığa sun-duğu hususlar ve inanmalarını talep ettiği meseleler fıtratlarına son derece uygundu ve bugüne kadar yaşadıkları hayatın yanlışlarını düzeltiyordu. Bu se-beple de ellerindeki mevkiileri kaybetme korkusu taşıyanlar hri, İslâm geniş halk kitleleri tarafından benimsendi ve kısa sürede Arabistan coğrafyasının hâkim dini oldu.

Tebliğde Metod

Allah Rasûlü'nün göndermiş olduğu tebliğ erleri ile idareciler de peygamberlerini kendilerine örnek aldılar. İslâm'ı hayatlarında en güzel şekilde yaşa-maya gayret ettiler. şahsiyetleriyle muhâtap oldukla-rı kitleleri etkilediler. Bunun yanında dinin emir ve yasaklarını tatlı bir üslupla, hikmet boyutlarını zik-rederek insanlara takdim ettiler. Gittikleri yerlerdeki kişiler, karşılarındaki sahbnin yaşantısının gzelli-đinden, ahlâklı oluşundan, ağzından kötü kelâm ıkmayışından etkilendiler. Kendilerine anlattığı İslâmî değerleri dinleyince de son hak dine girdiler. Çünkü hem sahbnin yaşantısı hem de anlattıkları onlar üzerinde müsbet etkiler bırakmıştı.

Bu durum Allah Rasûlü'nden sonra da devam et-ti. Özellikle zühd hayatının maddî karşılık bekleme-yen neferleri farklı bölgelere dağılarak yaşantılarıyla ve anlattıklarıyla gayr-i Müslimleri etkilediler. Nite-kim Balkanlarda yaşayan gayr-i müslim nüfus, Ms-

lûmanların yaşantılarından ve İslâm'ın onların hayatına kattığı güzellikleri gördükten sonra çok etkilendiler. Zira Osmanlı insanı kendilerine hiç benzemiyordu. Onlar karşısındakini kendilerine tercih ediyorlar, her zaman yardıma koşuyorlar, ağızlarından kötü söz dökülmüyor, bir arada mutlu bir şekilde yaşıyorlardı. Böylesi bir yaşam onların alışkın olmadığı bir durumdu.

Balkanlara yayılan bu güzel hava orada yaşayanları gönülden etkiledi ve mü'min olmalarının temel sebebi oldu. Bu sebeple Boşnaklar ve Arnavutlar başta olmak üzere Balkan Müslümanları bizlere her zaman şükranlarını sunarlar.

İslâm tarihinde insanların zorla İslâm'a sokulması diye bir olay yoktur. Bu sebeple geçmişimiz utanacağımız bir İslâmlaştırmaya şâhit olmamıştır. Nitekim Suriye'nin fethinden beş yıl sonra bir Nastûrî papazı bir arkadaşına şu mektubu yazmıştı:

“Araplar bizim efendimiz oldular; fakat onlar Hıristiyan dini ile hiç savaşmadıkları gibi, bizim dinimizi müdâfaa etmekte, bizim kilise ve manastırlarımıza başışta bulunmaktadır.”²⁴⁹ 1976'dan beri Fransa'da ikâmet eden ve İslâm tarihine içeriden bakabilen Lübnan asıllı Hıristiyan yazar ve sosyolog Emin Ma'lûf'un şu sözleri de çok manidardır:

“Şâyet benim atalarım Hıristiyanlar tarafından istilâ edilen bir ülkede yaşayan Müslümanlar olsa-

²⁴⁹ Hamidullah, İslâm Tarihi, 2/182.

lardı, zannederim on beş asır kendi inançlarını muhâfaza ederek kendi halkının içinde yaşamaya devam edemezlerdi. İspanya Müslümanlarına ne oldu? Sicilya Müslümanları nerede? Ortadan tamâmen kayboldular: Ya zorla Hıristiyanlaştırılmak, ya da sürülmek suretiyle son ferdine kadar tasfiye edildiler. İslâm tarihinde başından beri 'öteki' ile bir arada yaşama irade ve kapasitesi mevcuttur.

19. yüzyılın sonuna kadar İslâm dünyasının başkenti olan İstanbul, içinde büyük bir gayr-i Müslim nüfusu, özellikle de Rumları, Ermenileri ve Yahudileri barındırmaktaydı. Aynı yüzyılda Paris'in ya da Londra'nın nüfuslarının yarısından fazlasının Müslüman ya da Yahudilerden oluşmasını tahayyül edebilir miyiz?"

Durum onun dediği gibidir. Endülüs'te Müslüman, Yahudi ve Hıristiyan nüfus sekiz yüzyıl boyunca birlikte, beraber, barış içerisinde yaşadılar. Endülüs Müslümanların elinden gittikten sonra ise üç seçenikle karşı karşıya bırakıldılar.

Birincisi, vaftiz olmaları, yani Hristiyan olmaları, ikincisi, zaman kaybetmeden İspanya'yı terk etmeleri, üçüncüsü, hepsinin öldürülmesi. Kudüs Müslümanların elinden çıktıktan sonra yapılan zulümlere ise bütün bir tarih şahittir.

Tarihimizde Bir Arada Yaşama Hukûku

Bizim tarihimizde böyle bir şey olmadığından dolaydır ki, Endülüs'ten Hindistan'a, İstanbul'dan Kudüs'e, Bosna'dan Kahire'ye, milyonlarca kilomet-

re kare üzerinde o kadar farklı ırkları, din mensuplarını yüzyıllarca bir arada barış içerisinde yaşatmayı başardık. Günümüz dünyasının durumuna bakınca, ne kadar zor bir işi başarmış olduğumuzu anlarız.

Bizim bütün tarihimiz böyledir. İslâm her yere yaşanarak ve güzel anlatılarak tebliğ edilmiştir. Peki, geçmişimizle övünmeyi bir yana koyalım ve “Günümüzde bunu yapabiliyor muyuz?” diye kendimize bir soru yöneltelim. Vereceğimiz cevap maalesef olumsuz olacaktır. İslâm dünyasına şöyle bir göz attığınızda, hiç bir tanesinde huzur ve sükûnetin olmadığını, her coğrafyanın problemlili olduğunu görürüz. Kendimiz dışındakilere İslâm’ın güzelliklerini sunacak bir mecâlimiz kalmamıştır. Her yer kan gölü ve zulüm. Dolayısıyla İslâm’ın tebliği için kapılarını çalacağınız insanlar sizlere şunu diyecektir: “Siz kendi içinizde barışı temin edememişsiniz, Kur’an’da geçmesine rağmen kardeş olamamışsınız, bizi nasıl kardeş yapacaksınız?”

İsterseniz, elinize boş bir kâğıt alın ve Türkiye dışında yaşamak istediğiniz on ülkeyi sırasıyla yazın. Listenizde bir tane bile İslâm ülkesinin olmadığını göreceksiniz. Bu ne kadar acı bir durumdur! Biz bir dönemler yeryüzüne huzur ve barışı götürenler iken günümüzde başka bir İslâm ülkesinde yaşamaktan korkar olduk. Başta bu satırların yazarı olmak üzere hiç birimiz başka bir İslâm memleketinde yaşamak istemiyoruz. Bu da bizim içine düştüğümüz durumu göstermesi açısından manidardır.

Önceliğimiz Gençliğimiz Olmalı

Esasında bizim, İslâm'ı Müslüman olmayanlara anlatmadan önce, Müslüman olan ancak dinî değerlerden uzak olanlara ulaştırmak gibi bir görevimiz ve önceliğimiz vardır. Biz evvelâ buna odaklanmak durumundayız. Çünkü özellikle genç kuşağın dinî değerlerden uzaklaştığını, camilerimizin her geçen gün cemâat kaybettiğini görmekteyiz. Dolayısıyla gayr-i Müslimlerden önce etrafımızdaki Müslüman kardeşlerimizi kazanmak gibi büyük bir görevimiz bulunmaktadır. Çağımızın yaşayan en büyük hadis âlimi kabul edilen merhum Şuayp Arnavut'un dediği gibi: "Bizim gayr-i Müslimlerden önce Müslümanları Müslüman etmeye ihtiyacımız var." Bunu başarabilirsek sonrası da gelecek, İslâm dünyası yeryüzüne yine örnek olacaktır.

Herkes öncelikle kendi kapısının önünden sorumlu olduğundan, bize düşen de işe kendi nefsimizden başlamaktır. İslâmî şuura, Rabb'imizin bizlere yüklemiş olduğu görevlerin bilincine sahip olan bizler acaba ne kadar Müslümanız? Yaşantımızla etrâfımızdakilerin dine ısınmalarına mı yoksa dinden uzaklaşmalarına mı sebep oluyoruz?

Bunun testini hepimiz yapabiliriz. Çevremizde dindar biri olarak biliniyorsak ve dinî hassasiyetleri zayıf veya İslâm'la irtibatları sadece kimlikte kalmış olanlar bizim üzerimizden dinimizle ilgili yargılara ulaşıyorlarsa, kendimize daha fazla dikkat etmek zorundayız. "Bana değil, İslâm'a baksınlar, benim

üzerimden niye İslâm'a yükleniyorlar ki?" deme şansımız ve hakkımız yok. İslâm her zaman ona inananlar üzerinden değerlendirilmiştir ve öyle de olacaktır. Kaldı ki, bizler de başka dinleri o dinlere inanan insanlar üzerinden değerlendiriyoruz. Çünkü bir din hakkında yorulmadan bilgi elde etmenin ve kanâat oluşturmanın en kestirme yolu budur.

Hepimiz etrafımızdaki insanların bizimle ilgili hangi kanâate sahip olduğunu biliriz. Eğer genelde olumlu düşüncelere sahipler, kulluğumuz iyi yolda ilerliyor demektir. Ancak tersi bir durum söz konusu ise, İslâm'ın önünde bir engel gibi durmaya son vermeliyiz. Artık kendimize çeki düzen vermenin zamanıdır. Hayatımızın her an sonlanması ihtimali sebebiyle bunu geciktirmemek gerekir. Her zaman açık olan tövbe kapısından içeri bir an önce girmeye bakalım.

O HER ŞEYDE ÖRNEKTİR, TEMİZLİKTE DE

“Temizlik imanın yarısıdır.”

(Müslim, 223.)

Peygamberlerin gönderiliş amacı yaratılış gayesinden uzaklaşan insanlara aslî görevlerini hatırlatmaktır. Dolayısıyla risalet, bir ödev hatırlatma çağrısıdır, namazı anımsatan ezan gibi. Bu hatırlatmayı yapan elçiler, vahyin muradının ne olduğunu ve istenilenin nasıl ifa edileceğini yaşamlarıyla sergilerler. Böylece insanlar, vahyin ilk tefsirini ve pratize edilmesini rasûllerin şahsında tecrübe ederler. Sonuçta, ahlak abidesi olan elçiler, kendilerine iltifat edilen toplumlarda büyük bir dönüşüm gerçekleştirirler. Hz. Muhammed (s.a.v.) örneğinde olduğu gibi, ortaya, Allah’ın kendilerinden hoşnut olduğu, onların da Allah’tan razı oldukları seçkin bir kuşak çıkar.²⁵⁰ Öyle ki, peygamber öncesi ile peygamber sonrasını karşılaştırdığımızda, kendimizi iki farklı toplum karşıсындаymış gibi hissederiz. Böylece bir başarının altında, peygamberlerin beşerî çabaları ve fedakârlıkları çok büyük bir yer tutar. İlahî destek ise, elçinin çabasının üzerine gelir. Önce maddî ve manevî fedakârlık, kendini Rabb’in yoluna râm ediş, ardından da Allah’ın inayeti ve desteği. Dua için huzura el açmayı hak ediş gibi bir şeydir bu.

²⁵⁰ Bkz. 9/Tevbe, 100.

Peygamberler bu dönüşümü gerçekleştirirken içlerinden çıktıkları toplumların her bir adet ve geleneğini toptan redde yönelmezler. Çünkü kendileri de o milletin bir ferdidirler. Ayrıca bir toplum, ne kadar tefessüh etmiş olursa olsun, iyiliklerden tamamen yoksun olduğu söylenemez. Bu nedenle, dinin temel dinamikleri ile çatışma içerisinde olmayan hususlar ile ahlakî açıdan problem çıkarmayan uygulamalar korunur. Sonuçta peygamberin çabası yenilenme yanında ıslah hareketi olduğundan bu gaye içerisinde kendisine yer bulan iyiler korunur. Son Allah elçisi örneğinde olduğu gibi, Hz. Peygamber (s.a.v.) hak dinle çelişmeyen pek çok hususu olduğu gibi bırakmıştır. Yeter ki İslâm'la çatışmasın ve dinin ilahî buyrukları içerisinde bir yere konumlanabilsin.

Peygamberler toplumları ilahî buyruklar doğrultusunda yoğurlurlarken, Rab katından gelen inanç düsturlarını, ibadetleri ve ahlakî emirleri olduğu gibi muhataplara aktarırlar. Toplumunu ahlakî açıdan bezemeye çabalarken, kendi birikimlerini de -ilahî kontrol altında- işin içine katarlar. Bu "birikim" sözüyle, peygamberlerin nübüvvet öncesinde bile çok üstün bir ahlâka sahip olduklarını kastediyoruz. Zaten öyle olmasalardı, insanlığı ilahî davete çağırdıklarında, onları tanıyanlar, önceki dönemleriyle davette buldukları andaki çelişkiyi haklı olarak ortaya koyarlar ve ifadenin en hafifiyle onları ikiyüzlülükle suçlardı. Hepimizin az-çok bildiği Rasûlullah'ın hayat öyküsünü gözümün önüne getirecek olursak, nübüvvet öncesiyle son-

rasında hiçbir çelişki olmadığını hemen fark ederiz. Bu hakikati teslim etmek için Müslüman olmaya gerek de yoktur, yeter ki kişi insaf sahibi olsun. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Hz. Hatice ile evlendiği yirmi beş yaşına kadar, o günün toplum yapısı içerisinde harama düŐme miŐ olması başka bir delile ihtiyaç bırakmayacak minik bir örnektir.

Kutlu elçinin ahlâkını da kuşatan dünyevî birikiminin diğer yönlerine kısaca göz atacak olursak, Şunu görürüz: Allah'ın son elçisi çocukluktaki çobanlığı yanında nübüvvet öncesi hayatının önemli bir bölümünü ticar faaliyetlerde geçirmiş, Arabistan coğrafyasında ve civar bölgelerde ticaret kervanlarını yönetmiŐtir. Mekke toplumu içinde sahip olduğu saygın konum nedeniyle de sosyal aktivitelerde bulunmuştur. Mekke arazisinin tarıma elverişli olmaması nedeniyle bu alandaki bilgi düzeyi diğer konulara göre daha azdı. Ama yıldızlar vasıtasıyla yn bulmada, hava tahmininde, her Şeyden önemlisi de koruyucu hekimlik ve hastalıkların tedavisi gibi konularda son derece birikimliydi. Dolayısıyla nübüvvet öncesi dönemde onun birikim ve hayat tecrübesi açısından çok üst düzeyde bir bilgiye sahip olduğunu söyleyebiliriz. Son hak dine davet etmeye başlamasından sonra görüŐtüĐü farklı bölge insanlarının meslek bilgilerinden de yararlanmıştı.

Buradan anlıyoruz ki, nübüvvet görevini yklen-diğinde son derece zengin bir bilgi hamlesine sahipti. Bütün bu bilgi birikimi nübüvvet'e mazhar olmasının

ardından gelen ilahî kontrolle birleşince, ortaya mükemmel bir önderlik çıkmıştı. O da, sahip olduğu birikimi, insanları ve toplumun bütününe iyiye ve doğruya yöneltmede sarf etti. Peki, sahabenin yararlandığı bu birikim bizim için ne ifade ediyor?

Allahu Teâlâ kitabında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in bizim için en güzel örnek olduğunu dile getirmektedir. Bu örnekliğin Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için söz konusu olduğunu da kayıt altına almaktadır.²⁵¹ Örneklilik ise, bir kimsenin Rabb'ine olan kulluğunun, yaşamında tuttuğu yolun, tavır ve davranışlarının, insanlarla ilişkilerinin benimsenmesi suretiyle pratik alanda gerçekleşir. Örnekliliği kabul edilen kimsenin sözlerinin hayat düsturu olarak benimsenmesi de bu kapsama girer. Dolayısıyla örnek alma, örnek alınan şahsın meziyetlerini kişinin kendi hayatına tatbik etme çabasıdır. Onun gibi iyi ve etrafına yararlı bir insan olma gayretidir.

Bu açıdan bakıldığında, Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.)'in (kendisine mahsus olan iftar etmeden peşe peşe oruç tutması gibi durumlar hariç), hayatı bir bütün olarak, kendisine inandığını "iddia edenler" için örneklilik teşkil eder. "İddia" ise ispatı gerektirir. Bu nedenle üzerimizde ciddi bir yük olduğunu hatırlatmaya bile gerek yoktur. Madem söylemlerimizde bunu dile getiriyoruz, sözlerimizi ispat etmekle yükümlüüz. Sahabeye gelince, onlar bu görevi hakkıyla ifa etmişlerdi.

²⁵¹ 33/Ahzab, 21.

Rasûlullah'ın her alandaki örnekliliğine bir misal olması kabilinden, sadece el temizliği konusuna bakalım. Daha ilk adımda karşımıza şu buyruğu çıkar: *“Temizlik imanın yarısıdır.”*²⁵² Dolayısıyla mü'min olduğunu söyleyen insan gerekli ibadetleri yerine getirmesi yanında, inancına yakışır tarzda temizliği hayatının bütün alanına yayacak demektir. Bunun nasilliliğini ise, bu buyruğu ferman eden zatın hayatında arayacaktır. Zaten aradığını fazlasıyla bulacaktır da. Son Allah elçisi, ellerin temizliğine çok önem verirdi. Edindiği birikimle el temizliğine dikkat edilmesinin önemini bilmekteydi. Bu nedenle, uykudan uyandıktan sonra öncelikle ellerin yıkanmasını, yıkamadan kaplara sokulmamasını, insanın geceleyin ellerinin nerelere değdiğini bilemeyeceğini ifade etmişlerdir.²⁵³

Bunun yanında yemekten önce ve sonrasında ellerin yıkanmasının yemeğin bereketi olduğunu dile getirmişlerdir.²⁵⁴ Hz. Peygamber (s.a.v.)'in helada sağ eli taharet için kullanmamayı tavsiye etmesi ile kk abdest bozarken erkeklerin tenasül aletlerine sağ elle tutmamalarını sylemesi²⁵⁵ çok önemli hususlardır.

El temizliği sadedinde Hz. Peygamber (s.a.v.)'in dikkat çektiği bir husus da tırnakların büyütülmeden kesilmesidir. Rasûlullah bunu insan fıtratının bir gereği olarak görmüşlerdir.²⁵⁶

²⁵² Müslim, 223.

²⁵³ Buhârî, 162.

²⁵⁴ Bkz. Eb Davud, 3761.

²⁵⁵ Bkz. Buhârî, 153.

²⁵⁶ Bkz. Müslim, 261.

Bütün bu buyrukların, mikrop olgusunun bilinmediği asırlar öncesinde söylendiğini göz önüne getirirsek, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in büyüklüğünü ve Allah'ın elçisi olduğunu çok daha rahat anlarız. Hele de parmak kalınlığında bile olsa bir akarsuyun bulunmadığı ve insanların su ihtiyaçlarını kuyulardan ve havuzlardan karşıladığı bir şehirde bunlara dikkat çekmek ve yapılmasını istemek, o yüce risalet elçisine olan saygımızı bir kat daha artırır. Bunun yanında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in taharetin sol elle yapılmasını tavsiye etmesine de dikkat çekelim. Yemeğin sağ elle yenmesi, suyun yine sağ elle içilmesi üzerinde hassasiyetle durması da bununla ilgilidir. Kesilmeyip büyütülen tırnakların altlarının temizliğinin zor olması nedeniyle, sağlık açısından büyük risk oluşturduğu hepimizin malumudur.

Sonuç olarak, bugünkü modern tıbbın el temizliği hususunda ne kadar önemle durduğu söze hacet bırakılmayacak bir gerçekliktir. Çünkü ellerimiz dış dünya ile en fazla temasta bulunan uzuvlarımızdır. Bize düşen ise, Rasûlullah'ın önderliğinde bu temizliğe dikkat etmek ve tavsiye ettiği her şeyde onu hatırlamaktır.

KALBİN MÂNEVÎ İLACI

Hepimizin hayatında inişler ve çıkışlar olur. Yaşadığımız ömür çoğunlukla hayat mücâdelesi ile geçer. Bazen son derece mutlu olduğumuz anlar yaşarız. Çocuklarımızın başarıları, evlilikleri, torunlarımızın dünyaya gelmesi, uzun uğraşlar sonunda başımızı sokabileceğimiz bir daire alabilmemiz, yıllardır görmediğimiz ve hasretlerini çektiğimiz büyüklerimizle buluşmamız mutlu olduğumuz anlarımızdan birkaçıdır. Bunların yanında ömrümüz boyunca pek çok hüznü de yaşarız. Çocuğumuzu veya aile büyüklerimizi kaybederiz, işlerimiz bozulur, ciddi sağlık sorunları yaşarız, yavrularımızın istediğimiz gibi gitmeyen dinî yaşantıları bizleri üzer. Halkımızın o güzel ifadeyi söyleyecek olursak, “yuvarlanarak gittiğimiz bir yaşam” sonrasında Rabb’imizin huzuruna doğru yola koyuluruz.

Nasıl geçtiğini anlamadığımız bir sür’atte geçip giden hayatımızın kayıt defterini nasıl doldurduğumuz çok önemlidir. Bunun ne şekilde doldurulacağı, ne tür hususların yazılacağı tamamen bize kalmıştır. İyi bir insan olursak, hasenâtımızın fazla olmasıyla yaratanımızın bizleri cennetle mükâfatlandıracağını biliriz. Tersine olmasında ise, yakıcı ve yaşadığımız

hayata kahrettirici bir ateş bizleri bekleyecektir. Bu gerçeği bilmeyenimiz olmamasına rağmen söz konusu hakikati hayatımıza nasıl yansıttığıımıza ölmeden önce bakmak durumundayız.

Şükür ile Aramızdaki Mesafe

Kendimize sormak durumundayız: Bizleri sevince boğan bir nimet elde ettiğimizde veya mutlu olmamızı gerektirecek önemli bir hadise gerçekleştiğinde Rabb'imize şükürümüzü ifa ediyor muyuz? Yoksa usulen "Allah'ım sana hamd olsun, şükürler olsun." demekle mi yetiniyoruz? Eğer şükürümüzü yüreğimizde hissedebiliyorsak bu çok güzeldir. Hatta şükürümüzü göstermek için iki rekât namaz kılmak veya şükür secdesi yapmak ziyadesiyle hoş olur. O takdirde mutluluğumuzu rabbimize gerçekten arz etmiş oluruz. Nitekim Allah Rasûlü de böyle yapardı. Müslümanlara kan kusturan Ebu Cehil'in öldürülme haberini alınca iki rekât namaz kılmıştı.²⁵⁷ Keza çok istediği bir işin halledilmesinin²⁵⁸, Yemenlilerin İslâm'ı kabul ettiğini öğrenmesinin ardından²⁵⁹ secdeye kapanmıştı. Dolayısıyla şükran ifademizi sözün de ötesine geçerek fiilî olarak ortaya koymak münasip olur. Esasında sadece namaz ve secdeyle yetinmemek daha hoş olur. Mutluluğumuza başkalarını ortak etmek için tasaddukta bulunmak ve imkânımız varsa nâfile kurban kesmek şükürü taçlandırır. Nitekim akîka kurbanı böylesi bir

²⁵⁷ İbn Mâce, 1381.

²⁵⁸ İbn Mâce, 1382.

²⁵⁹ İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Târîh, 1/350.

şükrün ifadesidir. Çünkü elde ettiğimiz nimetin bize ulaşmasında tek kudret sahibi olan Allah'tır. Hamdimizi en güzel şekilde sunmamızı mutlak olarak hak etmekte ve bunu sunmamız sonuçları itibarıyla bize sevap olarak geri dönmektedir. Ayrıca rabbimiz ile bağımızı koparmadığımız için de mutlu oluruz.

Zor Anlarda Allah'a Sığınmak

Sevinçlerimizde Rabb'imizi hatırlamamız gerektiği gibi üzüntülerimizde de aynı şey gereklidir. Çünkü yaratıcımız sadece mutluluk anında değil her zaman anılmak durumundadır. Kaldı ki, mutluluğa erişmemize yüce kudretiyle imkân veren O olduğuna göre, bir sınav yurdu olan dünyada karşılaşmış olduğumuz probleme dûçar olmamız yine O'nun yüce kudretiyle gerçekleşmektedir. *"O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez."*²⁶⁰ *"Göklerin, yerin ve arasındakilerin hükümrânlığı Allah'ındır, dilediğini yaratır. Allah her şeye kâdirdir."*²⁶¹ Dolayısıyla Rabb'imize hem mutluluk hem de dert anında iltica etmek gerekmektedir. Yüce Allah içinde bulunduğumuz bu sınavı Kur'an'ında pek çok yerde bizlere hatırlatmaktadır. Bir yerde şöyle buyurur: *"Muhakkak ki biz sizi korkuyla, açlıkla ve mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltme ile imtihan edeceğiz. O sabredenleri müjdele! Onlar ki, başlarına bir musîbet geldiği zaman: 'Biz Allah'a aidiz ve sonunda O'na döneceğiz' derler."*²⁶² Bunun yanında

²⁶⁰ 6/En'âm, 59.

²⁶¹ 5/Mâide, 17.

²⁶² 2/Bakara, 155-6.

musîbetler karşısında sabrı tavsiye eden pek çok hadis bulunmaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı gibi oğlu İbrahim'i kabre koyarken gözyaşı dökmek, ama aynı zamanda Rabb'in takdirine boyun eğmek mahâretli bir yiğitliktir. İnsan gerçek anlamda Allah'ı rab olarak kalbine benimsettiği ve inandırdığı zaman her türlü sıkıntı karşısında imanî değerlerden taviz vermez. Mutluluk gibi musîbetin de O'nun kudret eliyle gerçekleştiğini bilir. İnsan olması hasebiyle üzüntüye kapılsa bile mâbûduna olan sevgi ve bağlılığından bir şey eksilmez. İyi bir mü'min ile onun gibi olmayan arasındaki fark, başa bir sıkıntı geldiği anda belli olur.

Gönlümüzün İlacı

Karşılaşılan sıkıntılar karşısında kalbi Allah ile sâkinleştirmenin en güzel yolu şudur: Kendimize cevabını çok iyi bildiğimiz bir soruyu soralım: "Allah kullarından haberdar mı?" Bu soruya vereceğimiz cevap "Elbette haberdar ve görüyor." olacaktır. Sonra ikinci soruyu soralım: "Peki benim içinde bulunduğum bu durumu görüp biliyor mu?" Cevabımız yine "Elbette." olacaktır. Ardından kendimize son soruyu soralım: "O her şeyi görüp biliyorsa, O'nun kudreti altında cereyan eden tüm bu olaylar karşısında başkaldırı niye? Ayrıca ben âhîret öncesi bir sınavda değil miyim?"

Maddî açıdan veya hastalık türü bir sıkıntımız olduğunda bunu aşmak için elbette uğraşacağız, an-

cak bu bizi isyana sürüklememelidir. Aynı şekilde ailemizden birinin vefatı karşısında olanı kabullenmek durumundayız. Çünkü başkaldırı hiç bir şeyi değiştirmez, bilakis kalbi Allah'tan uzaklaştırır. Öyleyse, gerekli tedbirleri aldıktan sonra olacak olanın önüne geçilemediğine göre, teslimiyetin devreye girmesi gerekmektedir. İnsan bunu başaramazsa karşılaştığı sıkıntı hem rûhen hem bedenen çökmesine ve âhiretini kaybetmesine neden olabilir. O yüzden önce kalbimize teslîmiyeti öğretmek durumundayız ki, her hâlükârda huzurlu olalım. Üzüntülü olsak bile dirençli kalalım.

Kendimizi Sınayalım

Kalbimizin imanımızla ne kadar barışık olduğunu, yaratıcımızla bağımızın ne kadar güçlü olduğunu ve her durumda O'nunla birlikte olup olmadığını anlamak için küçük bir test yapmamız mümkündür. Önce Kur'an'da geçen cennet âyetlerine bir bakalım. Bunları okuyunca oldukça keyif alıyoruz. "Rabb'imiz biz mü'minlere türlü nimetler hazırlamış." diyoruz. Ardından bir de azap âyetlerine bakalım. Bunları okuduğumuzda kalbimizde bir ürperti ve titreme oluyor mu? Yoksa öylesine okuyup geçiyor muyuz? Eğer bir sızı belirmiyorsa, yüreğimizde problem var demektir. Sorun olduğu o kadar aşikârdır ki, camilerde hoca efendiler bizlere cehen-nemden ve oradaki azaptan bahsedip ilgili âyet ve hadisleri okuduklarında, sanki bir şey yokmuş gibi dinliyoruz. Va'zı dinleyip namazı eda ettikten sonra

hayata kaldığımız yerden devam ediyoruz, hem de daha iyi bir mü'min olmak için adım atmadan.

Şu âyetleri bir okuyalım ve Rabb'imiz ne buyurmuş, bir bakalım: *"Sanma ki ettiklerine sevinen, yapmadıkları ile övülmek isteyenler, evet, sanma ki onlar azaptan kurtulacaklardır. Onlar için elem verici bir azap vardır."*²⁶³ *"Rabbine suçlu olarak gelen bilsin ki, cehennem onun içindir. Orada ne ölür, ne yaşar."*²⁶⁴ Ya şu titreten ifadelere ne demeli: *"Can yakıcı bir azap"*²⁶⁵, *"alçaltıcı bir azap"*²⁶⁶, *"kızgın içecek ve can yakıcı azap"*²⁶⁷, *"boyunlarında halkalar ve zincirler"*²⁶⁸, *"yakıtı insanlar ve taşlar olan ateş"*²⁶⁹, *"kaynarken çıkardığı uğultu"*²⁷⁰, *"demirden kamçılar"*²⁷¹, *"başlarının üstünden kaynar su dökülecektir"*²⁷², *"irinli su içirilecektir"*²⁷³, *"alınları, böğürleri ve sırtları dağlanacaktır."*²⁷⁴

Burada zikrettiğimiz ve zikredemediğimiz başka âyetler ile cehennemde olup bitecekleri haber veren hadisleri okuyan veya dinleyen insanın yüreğinde bir sızı, yaşamında bir değişme olmuyorsa, kalpte çok önemli bir hastalık var demektir. Bu nasıl bir Müslü-

²⁶³ 3/Âl-i İmrân, 188.

²⁶⁴ 20/Tâhâ, 74.

²⁶⁵ 22/Hac, 25.

²⁶⁶ 45/Câsiye, 9.

²⁶⁷ 6/En'âm, 70.

²⁶⁸ 60/Mü'min, 71.

²⁶⁹ 2/Bakara, 24.

²⁷⁰ 67/Mülk, 7.

²⁷¹ 22/Hac 21.

²⁷² 22/Hac, 19.

²⁷³ 14/İbrâhîm, 16.

²⁷⁴ 9/Tevbe, 35.

manlıktır ki, âyet ve hadisleri okuduğunda hayatını istikâmet yönüne çevirmek veya daha iyi bir mü'min olmak cihetinde içinde ateş yanmıyor? Demek ki kalp Allahu Teâlâ'nın murad ettiği şekilde ona iman etmemiş; marazlı ve huzursuzdur. Başka bir ifadeyle, Allah ile huzura erme tedavisine muhtaçtır. Böyle olmasa, büyüklerin gözlerini yaşartan âyet ve hadisler karşısında yüreğinde bir ürperti oluşur ve yaşamının sonraki aşamasını daha iyi yapmak için çabalardı.

Kalbe Eğilmenin Zamanıdır

Anlaşılan o ki, kalbe yüklenmekten başka bir yol görünmüyor. Yüreğimizi Rabb'imizin istediği kıvama getirmek için çaba sarf etmek durumundayız. Bunun yolu ise farzlar yanında nâfilelerle hayatımızı süslemek ve zikrullâhı kalbimizin öncelikli işi haline getirmektir. Gönlümüz ne kadar Rabb'imize bağlı kalırsa, mâsivâ onu meşgul etmekte o kadar zorlanır. Kalp Allah ile huzura erdi mi, insan yaşadığı hayattan keyif alır. Sıkıntılara karşı daha dayanıklı olur. Sonuçta iyi bir mü'min olarak son demde gözlerini yumar. İnşallah böylesi kullardan oluruz.

KİTABİYÂT

Abdurrezzâk, Ebûbekr es-San'ânî, el-Musannef, thk. Habîburrahmân el-A'zamî, I-XI+Fihrist, Ysz.-Tsz.

Ahmed b. Hanbel, Musnedu'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel, hzr. Şuayb el-Arnâvut vd., I-LII, Beyrut-2001.

El-Beyhakî, es-Sunenu'l-Kubrâ, thk. Muhammed Abdulkâdir Atâ, I-XI, Beyrut-1994.

El-Buhârî, İsmâîl b. İbrâhîm, Sahîhu'l-Buhârî, I-IX, Beyrut-1991.

Ebû Dâvûd, Sunenu Ebî Dâvûd, I-III, Beyrut-1988

Ebû Gudde, Abdulfettâh, Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed Ve Öğretim Metotları, trc. Enbiya Yıldırım, Ankara-2017.

Ebû Ya'lâ Ahmed b. Ali el-Mevsılî, Musnedu Ebî Ya'lâ el-Mevsılî, hzr. Huseyn Selîm Esed, I-XVI, Beyrut-1989.

El-Gazâlî, Muhammed ibn Muhammed, İhyâu Ulûmi'd-Dîn, I-V, Beyrut-1992.

El-Heysemî, Ebû'l-Hasan, Kitâbu Mecmei'l-Bahreyn fî Zevâidi'l-Mu'cemeyn, I-VIII, Beyrut-1988.

El-Hindî, Ali el-Muttakî, Kenzu'l-Ummâl fî Sune-ni'l-Akvâl ve'l-Ef'âl, hzr. Bekrî Hayyânî, Safvet es-Sekkâ, I-XVIII, Beyrut-1993.

İbn Asâkir, Alî ibn Hasan, Târîhu Medîneti Di-maşk, hzr. Ebû Saîd el-Amrevî, I-LXXX, Beyrut-1995

İbn Ebî Şeybe, el-Musannef fî'l-Ehâdîs ve'l-Âsâr, hzr. Sa'îd el-Lehhâm, I-VII, Beyrut-1994.

İbn Huzeyme, Muhammed b. İshâk en-Neysâbûrî, Sahîhu İbn Huzeyme, thk. Muhammed Mustafâ el-A'zamî, I-IV, Beyrut-1992.

İbn Mâce, Sunenu İbn Mâce, thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, I-III, Beyrut-Tsz.

İbn Sa'd, et-Tabakâtu'l-Kubrâ, hzr. İhsan Abbas, I-VIII, Beyrut-Tsz.

İbnu'l-Esîr, Alî ibn Muhammed, el-Kâmil fî't-Târîh, I-XII+Fihrist, Beyrut-1982.

Kılıç, Recep, Ahlâkın Dinî Temeli, Ankara-1992

Mâlik b. Enes, el-Muvatta', thk. Muhammed Fuâd Abdalbâkî, I-II, Dâru'l-Hadîs, Kahire-Tsz.

El-Munâvî, Abdurraûf b. Tâcilârifîn, Feydu'l-Kadîr Şerhu'l-Câmi'i's-Sağîr, hzr. Ahmed Abdus-selâm, I-VI, Beyrut-1994.

Muslim, Ebû'l-Huseyn el-Kuşeyrî, Sahîhu Mus-lim, I-IV, Beyrut-1983.

En-Nesâî, Sunenu'n-Nesâî, hzr. Mektebu Tahkîki't-Turâsi'l-Arabî, I-VIII+Fihrist, Beyrut-1992.

En-Nevevî, Yahyâ ibn Şeref, Sahîhu Muslim bi-Şerhi'n-Nevevî, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, I-XVIII+Fihrist, Beyrut-Tsz.

Es-Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahmân ibn Ebîbekr, el-Câmiu's-Sağîr fî Ehâdîsi'l-Beşîri'n-Nezâr, I-II, Beyrut 1981.

Et-Tirmizî, el-Câmi'u's-Sahîh, I-V, Beyrut-1987

Yıldırım, Enbiya, Din Ahlak Ekseninde Hz. Muhammed, İstanbul-2007.

Yıldırım, Enbiya, Hz. Peygamber Örneğinde İnanç Ahlâk Bütünlüğü, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu, Çorum-2007, s. 93-104.

HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN ÖRNEKLİĞİNDE GÜZEL AHLÂK

Hiz. Muhammed (s.a.v.)'in İslâm'la birlikte insanlığa sunduğu ahlâkî değerlerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamayı, imanın ibadetler ve ahlâkî davranışlarla eylem boyutuna taşınmadan kendisini gerçekleştiremeyeceğini açıklamayı amaçlayan mütevazı çalışmamızın, ahlâkın imanla bütünleşmesinin ehemmiyetine bir katkı sağlaması ümit edilmektedir.

Elinizdeki kitap; Somuncu Baba Dergisi'nde Peygamberimiz (s.a.v.)'in güzel ahlâkıyla ilgili olarak yazılan seçme yazılardan oluşmaktadır. Bu yazılar yaptığımız akademik çalışmaların geniş okuyucu kitesine hitap edecek bir özeti mahiyetindedir.

ISBN: 978-9944-774-46-8

9 789944 774468

facebook.com/nasihatyayinlari

twitter.com/Nasihatyayin

www.nasihatyayinlari.com